

Dr. IVÁNYI BÉLA

DR. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Nicolae Petrașcu-Vodă (1606)

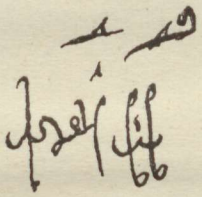

Radu Șerban Vodă
(1606)

Nicolae Petrașcu-Vodă
(1604)

Boul Vistier
(1606)

Radu Șerban-Vodă
(1604)

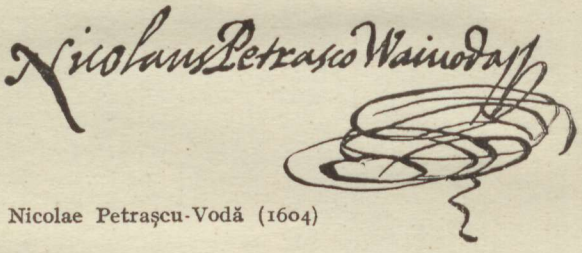

Nicolae Petrașcu-Vodă (1604)

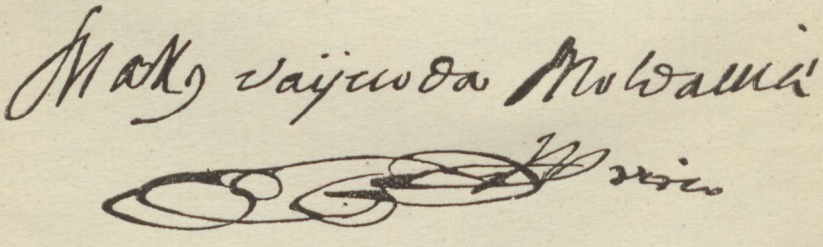

Marcu-Vodă (1602)

DOCUMENTE

PRIVITOARE LA ISTORIA ARDEALULUI, MOLDOVEI ȘI ȚĂRII-ROMÂNEȘTI

VOLUMUL VII.

FONDATION „ROI FERDINAND I."

DOCUMENTS

CONCERNANT

L'HISTOIRE DE LA TRANSYLVANIE, DE LA MOLDAVIE ET DE LA VALACHIE

VOLUME VII.

ACTES ET LETTRES

(1602 — 1606)

PUBLIÉS

PAR

ANDRÉ VERESS

DOCTEUR ES LETTRES

ANCIEN ARCHIVISTE

BUCAREST

CARTEA ROMANEASCA

1 9 3 4

FUNDAȚIUNEA „REGELE FERDINAND I."

DOCUMENTE

PRIVITOARE LA

ISTORIA ARDEALULUI, MOLDOVEI ȘI ȚĂRII-ROMÂNEȘTI

VOLUMUL VII.

ACTE ȘI SCRISORI

(1602—1606)

PUBLICATE

Dr. IVÁNYI BÉLA

DE

Dr ANDREI VERESS

(CU 11 FACSIMILE)

BUCUREȘTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
1934

OR.SZ.SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

402.952
Országos Széchényi Könyvtár
Leltári száma:
VIIOO- 8972/1964

R 1965

R 2

PREFAȚĂ.

ÎNCEPÂND cu anul 1602, volumul de față îmbrățișează cinci ani din istoria statelor menționate pe foaia lui de titlu. Această scurtă epocă are o istorie foarte variată, plină de elemente romantice, cari ni se desfășoară ca într'un caleidoscop cu persoane bine cunoscute din anii trecuți, ajunse din nou la putere; iar altele ridicate pe neașteptate; cu fapte deasemenea neașteptate, căci cine ar fi crezut:

Ca Sigismund Báthory, scăpând prin fugă din bătălia dela Guráslău, după o peregrinație neliniștită până în episcopatul de Varmia al fostului cardinal Andrei Báthory de pe țărmul Mării Baltice, să se întoarcă în Ardeal primit cu bucurie de nemeșii unguri, umiliți de dânsul de atâtea ori.

Ca după ce nestatornicul principe Sigismund renunță din nou în urma uneltirilor dibace ale atotputernicului general Basta, acesta să ocupe Ardealul fără vărsare de sânge pe seama împăratului Rudolf.

Ca Basta peste puțin să cază în mâna Ungurilor, deținut în locuința sa proprie, ca apoi să fugă cu rușine din țara pe care a dus-o la sapă de lemn.

Ca fiul viteazului Mihai-Vodă, tânărul Nicolae Petrașcu să nu fie ales de compatrioții săi Domn, cu toate că fusese câteva luni locțiitorul tatălui său.

Ca istețul Moise Székely, luptătorul de pe lângă regele Ștefan Báthory, să ajungă principe al Ardealului pentru ca să fie apoi învins de Radu Șerban boier înrudit cu familia Buzeștilor.

Ca acest Radu să aibă de luptat în Muntenia cu adversari ca Radu Mihnea crescut printre Turci și Simion Movilă, ajutat de Leși și Tătari.

Ca, deşi învingător, Radu-Vodă să nu se poată menţine în Ardeal care nu mai dispunea de armata germană, sârbească şi valonă a lui Basta, de care era ajutat.

Ca Ardealul bogat, în urma luptelor necontenite de un deceniu să ajungă la o astfel de mizerie încât oamenii să moară cu sutele de foame şi pe pieţele oraşelor să se vânză carne de dobitoace necurate şi chiar de om.

Ca ţările române în cari luptele interne se ţineau lanţ, să se poată susţine ca prin minune faţă de mânia Porţii otomane.

Ca din sânul nemeşilor ardeleni, iubitori de patrie să se ridice cel mai potrivit: înţeleptul Ştefan Bochkay, timp destul de lung sfetnic intim al împăratului Rudolf, orânduit acum de Dumnezeu pentru a scăpa Ardealul de vrăjmaşii lui cei mai nemiloşi, de Nemţii cari l-au exploatat şi de astădată ani îndelungaţi.

Istoria acestei epoci, a anilor 1602—1606 ne e destul de bine cunoscută din două lucrări de sinteză: aceea a decedatului Alexandru Szilágyi [1] şi aceia a lui Nicolae Iorga, [2] scrise amândouă frumos şi chiar cu măestrie. Totuşi prin cercetările mele începute încă din anul 1891 şi urmate fără întrerupere cu un interes din zi în zi mai viu, am reuşit să adun o serie de 271 acte şi scrisori, bogate în informaţii interesante şi noui, pe cari le vor folosi de o potrivă un istoric şi un romancier cu aceeaş iubire de subiect. Căci fiind de părere că cea mai neînsemnată notiţă poate servi cuiva, nu am omis nimic din ce mi se înfăţişa dearândul studiilor mele de prin deosebitele arhive din lume în cari mi-a fost dat să lucrez. Aşa am ajuns să strâng într'un mănunchiu nu numai amănunte privitoare la istoria politică şi militară a ţărilor române şi mai cu seamă a legăturilor dintre Români şi Unguri, dar şi multe cari ne înfăţişează starea lor culturală, viaţa de toate zilele, comerţul şi industria, cu specificaţii de veşminte, ceaprazărie de cai, arme şi giuvaericale, cum sunt de pildă lucrurile lui Ştefan-Vodă şi ale lui Nicolae Petraşcu-Vodă moştenite dela părinţii lor, ori datele despre şoimii dresaţi pe care îi primeşte Radu Şerban-Vodă din Ardeal, unde vânatul cu şoimi era încă mult la modă.

---

[1] In Introducerile volumului V din *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae* p. 21—76 şi 291—319; Budapest, 1879.

[2] In Prefaţa volumului IV din *Studii şi documente* p. 12—61; Bucureşti, 1902.

Acte de acest fel sunt foarte rare, tot ca și diplomele nobilitare cu scut și embleme — numite Litterae armales — cu cari principii Ardealului cinsteau și pe Românii cari s'au distins prin slujbele lor credincioase. Prin aceste distincțiuni ei deveneau nobili sau nemeși, bucurându-se de aceleași drepturi ca aceștia, adică de-a purta sabie și a lua parte la dietele țării, neplătind nicio contribuție după moșiile lor, fiind obligați numai la serviciu militar la timp de război în oștile țării cu atâți soldați bine îmbrăcați și armați câți trebuiau să înroleze potrivit numărului de iobagi de pe proprietățile ce stăpâneau.

Celelalte documente ale volumului după cuprinsul lor sunt de mai multe feluri.

Acte privitoare la averea lui Ștefan-Vodă decedat în Innsbruck în primăvara anului 1602 care — după multe tărăgăneli — a ajuns aproape toată în stăpânirea fiscului austriac pe motivul că Ștefan, după mărturia unora, n'a fost fiu legitim al lui Petru Șchiopul. Astfel din această imensă avere cuprinzând scule de aur și multe nestimate, abia a avut ceva sora tânărului Domn, Maria, cu soțul ei al doilea, Venețianul Paolo Minio care conducea procesul și zoria mereu a-l isprăvi.

Scrisori dela și despre Sigismund Báthory, care întors prin Moldova — poate chiar la îndemnul prietenos al lui Ieremia-Vodă — a ajuns iar la domnie, până ce prin machinațiunile lui Basta a demisionat, plecând în vara anului 1602 din țară, pe veci. Se retrăsese în castelul modestului domeniu din Libochovice în Boemia, unde în curând a trebuit să se încredințeze despre prostul schimb ce a făcut, ca și cu patru ani înainte, când cedase întâia oară scaunul Ardealului pentru ducatul Oppeln și Ratibor, de unde fugise apoi neavând aproape ce mânca.

La fel a pățit-o și Nicolae Petrașcu, când la sfârșitul anului 1602 — ca să scape din situația grea în care căzuse după uciderea lui Mihai-Vodă — plecă cu mama sa, Doamna Stanca și sora sa Florica să se închine împăratului Rudolf, convins că va fi răsplătit domnește pentru serviciile aduse Casei Austriace de tatăl său. In Curtea luxoasă dela Praga însă nu se mai vorbia despre aceste servicii, așa că despuiat de o mare parte a lucrurilor sale, a trebuit să aștepte ani întregi, zorind mereu să i se achite suma ce i se asigurase chiar în scris pentru ele. Nenumăratele sale petiții ne arată mizeria în care a ajuns fără vina sa, dar totodată și buna sa pregătire cu ajutorul căreia scria, după ce învățase carte latinească

la Iezuiții din Cluj. La multele solicitări, Petrașcu a primit în sfârșit o casă în Ungaria Superioară, în orașul Tirnavia (Nagyszombat) unde s'a retras petrecându-și anii de pribegie în liniște, ocupat de bună seamă și cu citiri din cărțile ce le va fi primit din biblioteca Universității de acolo.

Pribeag era și mitropolitul lui Mihai-Vodă, cunoscutul Dionisie Ralli Paleologul, căruia i s'a stabilit o pensie lunară de o sută de fiorini, sumă bunicică pe acele vremuri, dacă ar fi primit-o regulat. Știind bine rușește, a avut — în vara anului 1604 — și o misiune diplomatică la țarul Moscovei, care însă n'a sfârșit bine, întrucât puțin după întoarcerea sa, mitropolitul a fost arestat.

Tot dela Impărăție aștepta ajutor și un alt pribeag, Marcu-Vodă, feciorul lui Petru Cercel, crescut deasemenea la Innsbruck. Acesta după moartea lui Mihai-Vodă râvnea să ajungă la unul din scaunele domnești române. Ținut cu făgăduieli de către Basta, lipsit de mijloace bănești, a trebuit să se încredințeze în puțină vreme că lucrul nu merge. Astfel se plânge acum curților împărătești dela Praga și Viena așteptând să capete vreo căpitănie în Ungaria, post dotat de obiceiu cu bune venituri.

Bătrânul luptător Aga Leka a avut mai mare parte întrucât i s'au dat trei sate bunicele în comitatul Sătmar, în cari s'a așezat cu familia sa. Arbănaș de neam, era frate (precum reiese din textul unui act ce-l publicăm) cu cei doi Nika: cu Dimitrie care primind stemă dela Sigismund Báthory, aflăm din textul diplomei că strămoșii săi au fost nobilitați încă de împărații Constantinopolului și cu Vistierul Nika a lui Radu-Vodă, care a căpătat stemă nobilitară dela împăratul Rudolf.

Legătura fraților Buzești cu Curtea imperială a fost făcută — în Aprilie 1602 — prin Stroie trimes de Radu Șerban, venit la Sătmar la Basta. Ajutat de acesta împotriva lui Radu Mihnea și Simion Movilă, a putut să se stabilească apoi în scaunul domnesc al Munteniei, primind dela Rudolf și un steag frumos.

Generalul albanezo-italian George Basta e reprezentat în volumul nostru cu 3 scrisori, aflate de mine după ce editasem corespondența sa în două volume. [1]

Din rapoartele ambasadorilor Veneției la Curtea împărătească am reușit să aflu 16 inedite. Acestea se întregesc prin cele ale nunților, ale agenților ducelui de Mantova precum și ale cu-

[1] Apărută între anii 1909—1913 în editura Academiei Ungare cu un cuprins de 2089 acte și scrisori.

noscutului raguzan Alovigi Radibrati, ale căpitanului Vincenzo Zucconi şi Attilio Vimercato, pline de amănunte preţioase despre starea lucrurilor din ţările române.

O menţiune deosebită merită scrisorile ungureşti ale Domnilor români, cum şi ale boierilor ca Damian Vistierul, Cârstea Vornicul, Boul Vistierul şi ale altora, scrisori făcute de dieci secretari unguri (ca Ştefan Halmágyi în Târgovişte şi Petru Nápoly în Iaşi) ori chiar de Români, precum ne-o dovedesc unele expresii curioase, străine geniului limbii ungare, scrisori traduse de d-l prof. A. P. Todor.

Această corespondenţă privea în rândul întâi gâlcevile şi supărările născute între locuitorii Ardealului vecini cu ţările române pentru furturile şi prădăciunile de toate zilele ce se întâmplau pe munţii dela hotare. Aceste samavolnicii erau însă reciproce, căci le săvârşiau atât Moldovenii când furau din turmele de oi ale Secuilor de pe munţi, cât şi Secuii când se năpusteau peste sărmanii negustori cari umblau prin ţinuturile lor. Aceste samavolnicii s'au înmulţit în aşa fel încât în toamna anului 1606 a trebuit să se întrunească la Braşov o comisie arbitrară de boieri şi nemeşi pentru ca să constate furturile şi să încheie o convenţie spre evitarea lor în viitor. Astfel legăturile dintre Domnii ţărilor române şi principii Ardealului deveneau mai strânse, potrivit chiar şi confederaţiei lui Radu Şerban cu principele Bochkay, în baza căreia a avut drept să-şi trimeată reprezentantul său la dietele Ardealului.

Din corespondenţa Domnilor români cu magnaţii poloni şi a acestora de pe pământul ţărilor române unde erau în slujbă, dăm 10 scrisori cu traducerea lor românească, corectată şi de astădată de domnul prof. P. P. Panaitescu.

Un material bogat de informaţii ne dau ziarele contemporane scrise, aşa numitele „Avize" germane şi italiene cu amănuntele lor interesante, în van de căutat prin alte acte.

Anul 1606 cu care încheiem volumul a avut de înregistrat două morţi însemnate. Una în Moldova, în vară, a lui Ieremia-Vodă care lăsă după sine pe energica Doamnă Elisaveta — din neamul Csomortányi — pentru ca să devină martoră oculară multă vreme a luptelor dintre cei doi feciori ai celor doi Movileşti: Ieremia şi Simion. Apoi a înţeleptului şi curajosului principe Ştefan Bochkay cu patru zile după Crăciun, în Caşovia smulsă de dânsul din mâna regelui Ungariei Rudolf, împotriva căruia a luptat cu

succes, văzând nelegiuirile săvârșite de deregătorii lui. Om drept și soldat viteaz, de ar fi avut zile, întreaga Ungarie subjugată de Austria și chiar Ardealul expus într'una influenții austriace, ar fi avut o altă desvoltare supt Bochkay. Dar tocmai de teama acestui viitor mai bun a trebuit să moară, otrăvit de un nemernic curtean, cumpărat de conducătorii politicei austriace, precum a pierit în trecut tot de mâna ei Fratele George Martinuzzi și Mihai-Vodă după ce acea politică s'a servit de slujbele lor oferite cu cinste și jertfe.

Traducerea franceză a prefeței de față o datoresc și acuma bunăvoinții d-lui I. C. Filitti.

ANDREI VERESS

PRÉFACE.

Le présent volume concerne cinq années de l'histoire de la Transylvanie, de la Moldavie et de la Valachie. La courte époque comprise entre 1602 et 1606, est pleine d'épisodes romantiques, qui se déroulent comme dans un kaléidoscope. Des personnages connus des années précédentes reviennent au pouvoir ; d'autres s'élèvent inopinément ; des évènements surprenants se succèdent.

Sigismond Báthory, fuyard de la bataille de Guraslau, après avoir pérégriné jusque dans l'évêché de Varmia de l'ancien cardinal André Báthory, sur les bords de la Baltique, revient en Transylvanie, accueilli avec joie par les „nemes" hongrois qu'il avait tant de fois humiliés.

Ce prince inconstant renonce derechef à sa principauté, à la suite d'intrigues habiles du tout puissant général Basta, qui occupe la Transylvanie au profit de l'empereur Rodolphe, sans verser de sang.

Peu après Basta tombe aux mains des Hongrois, est retenu à domicile et fuit honteusement du pays qu'il a ruiné.

Le fils du brave Voévode Michel, le jeune Nicolas Petrasco, n'est pas élu prince par ses compatriotes, quoiqu'il ait été pendant quelques mois lieutenant de son père.

L'espiègle Moise Székely, vaillant soldat du roi Etienne Báthory, devient prince de Transylvanie, pour être vaincu par Radu Serban, parent des boyards Buzesco.

Ce Radu doit combattre en Valachie des adversaires tels que Radu Mihnea, élevé parmi les Turcs et Siméon Movila, aidé par les Polonais et les Tartares. Quoique vainqueur, il ne peut se maintenir en Transylvanie, n'ayant plus l'appui de l'armée allemande, serbe et valone de Basta.

La riche Transylvanie, après dix années de luttes incessantes, arrive dans un tel état de misère que des centaines de gens meurent

de faim et que sur les marchés se débite de la viande d'animaux impurs, voir même de la chair humaine.

Les pays roumains, tiraillés de luttes intestines, réussissent néanmoins à conserver leur autonomie.

Du sein des nemes transylvains patriotes, se dresse le plus indiqué, le sage Etienne Bochkay, ancien conseiller intime de l'empereur Rodolphe. Dieu semble l'avoir désigné pour délivrer la Transylvanie de ses ennemis les plus implacables, les Allemands qui l'ont exploitée pendant de longues années.

L'histoire des années 1602—1606 est assez bien connue par deux travaux de synthèse : celui du défunt Alexandre Szilagyi, [1] et celui de Nicolas Iorga, [2] écrits de main de maître. J'ai réussi néanmoins, par des recherches assidues poursuivies depuis 1891, à réunir une série de 271 actes et lettres, riches en nouvelles informations, également intéressantes pour l'historien et le romancier. Je n'ai pas recueilli seulement les détails concernant l'histoire politique et militaire, mais aussi le commerce, l'industrie, le costume, la vie journalière, et ce sont les plus rares.

Je présente aussi quelques diplômes de noblesse, dits Litterae armales, accompagnés d'écus et emblèmes, conférés par les princes de Transylvanie à des Roumains distingués par leurs fidèles services, qui entraient ainsi dans les rangs des nemes, pour jouir des mêmes droits que ceux-ci.

Le volume contient en outre des actes relatifs à la fortune de Stefan Voda, décédé à Innsbruck au printemps de 1602, accaparée presque entière par le fisc autrichien, sous le prétexte que Stefan, selon certains témoignages, n'aurait pas été le fils légitime de Pierre le Boiteux. C'est à peine si sa sœur, Marie, et son second époux, le vénitien Paul Minio, réussirent à en obtenir une petite partie.

Quelques lettres concernent Sigismond Báthory qui, revenu par la Moldavie, reprit le pouvoir, pour démissionner à la suite des intrigues de Basta et quitter à jamais le pays, en 1602. Il se retira dans le modeste château de Libochovice en Bohême où il put bientôt se rendre compte qu'il avait fait encore une fois un échange désavantageux.

---

1 Dans les introductions au cinquième volume des *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae*, Budapest, 1879 ; pages 21—76 et 291—319.

2 Dans la préface du quatrième volume des *Studii şi documente*, Bucarest 1902 ; pages 12—61.

Une égale désillusion attendait Nicolas Petrasco qui, à la fin de l'année 1602, pour sortir de la dure situation dans laquelle il se trouvait depuis la mort du Voévode Michel, alla avec sa mère, la princesse Stanca et sa sœur, Florica, rendre hommage à l'empereur Rodolphe, convaincu qu'il serait largement récompensé pour les services rendus par son père à la maison d'Autriche. A la cour luxueuse de Prague, ces services étaient oubliés et, dépouillé de la plus grande partie de ses biens, il attendit des années qu'on lui payât les dédommagements promis par écrit. Ses nombreuses pétitions montrent l'état de misère dans lequel il était tombé, sans sa faute, et aussi quelles bonnes études de latin il avait faites chez les Jésuites de Cluj. Il finit par obtenir une maison en Hongrie Supérieure, dans la ville de Tirnavia (Nagyszombat) où il passa tranquillement les années d'exil.

Un autre exilé, le métropolite du voévode Michel, Dionisios Ralli Paléologue, obtint une pension mensuelle de cent florins, somme assez bonne à l'époque, si elle avait été régulièrement servie. Sachant bien le russe, il eut, pendant l'été de 1604, une mission diplomatique auprès du tzar de Moscou, mais qui n'aboutit pas et, peu après son retour, il fut arrêté.

C'est encore de l'empire qu'attendait assistance le voévode Marco, fils de Pierre Cercel, élevé également à Innsbruck. Après la mort du voévode Michel, il briguait l'un des trônes roumains. Bercé de promesses par Basta, dépourvu d'argent, il dut se convaincre bientôt qu'il ne réussirait pas. Il sollicitait maintenant des cours de Prague et de Vienne un poste bien rétribué.

Le vieux lutteur aga Leka eut plus de chance et obtint trois assez bons villages dans le comté de Satmar, où il s'établit avec sa famille.

Du général albanais-italien George Basta j'ai retrouvé encore trois lettres, à ajouter aux deux volumes de sa correspondance, que j'ai publiés autrefois [1]).

Seize nouveaux rapports inédits des ambassadeurs de Venise près la Cour impériale, sont complétés par ceux des nonces, des agents du duc de Mautone, du bien connu Alovigi Radibrati de Raguse, du capitaine Vincenzo Zucconi et de Attilio Vimercato, pleins de précieux détails au sujet des principautés roumaines.

Méritent une mention spéciale les lettres hongroises des princes roumains, ainsi que des boyards Damian le trésorier,

1. Edition de l'Académie hongroise, 1909—1913.

Cârstea le palatin, Boul le trésorier et d'autres, rédigées par des scribes et secrétaires hongrois, tels que Etienne Halmágyi à Targoviste et Pierre Nápoly à Iassy, ou même roumains, à juger par certaines expressions bizarres, étrangères au génie de la langue hongroise ; ces lettres ont été traduites par M. le professeur A. P. Todor. Cette correspondance concernait, en premier lieu, les querelles entre les habitants de la Transylvanie voisins des pays roumains, à cause des vols et pillages journaliers dans les montagnes de la frontière. Tantôt des Moldaves enlevaient les troupeaux de moutons des Szeklers, tantôt ceux-ci molestaient les marchands qui traversaient leur pays. Il fallut qu'à l'automne de 1606 une commission arbitrale se réunisse à Brasov, composée de boyards et de nemes, pour conclure une convention destinée à empêcher ces incursions. Les liens des princes roumains et de ceux de la Transylvanie devenaient ainsi plus étroits, et Radu Serban entra même en confédération avec Bochkay, obtenant le droit d'avoir son représentant aux diètes d'outre-monts.

Dix lettres adressées par les princes roumains à des magnats polonais, ou écrites par ceux-ci, sont publiées, avec leur traduction roumaine, grâce au concours bienveillant de M. le professeur P. P. Panaitescu.

Un riche matériel informatif, qu'on chercherait vainement ailleurs, nous offrent les journaux contemporains, ces „Avisi" allemands et italiens.

L'année 1606 est close par deux décès de personnages importants. C'est d'abord celui du voévode Ieremia, dont la veuve énergique, Elisabeth, née Csomortányi, sera longtemps le témoin des discordes entre deux cousins Movila : Ieremia et Siméon. C'est ensuite la mort du sage et courageux prince Etienne Bochkay, quatre jours après Noël, à Cassovie, arrachée au roi de Hongrie Rodolphe, qu'il avait combattu à cause des forfaits de ses agents. Si cet homme juste et vaillant avait vécu, la Hongrie soumise aux Habsbourg et même la Transylvanie exposée à l'influence autrichienne, auraient eu un sort meilleur. C'est justement pourquoi Bochkay devait périr, empoisonné par un courtisan à la solde de cette même politique autrichienne, qui avait sacrifié le frère Georges Martinuzzi et le voévode Michel après s'en être servie.

Je dois la traduction française cette fois encore au concours bienveillant de M. J. C. Filitti.

ANDRÉ VERESS

I.

ACTE ŞI SCRISORI.

1.

Wien, 7 Ianuarie 1602.

Contabilitatea Aulică către Camera Aulică.

Specificarea lipsurilor notei contabilului Jonas Huemer despre cheltuelile ivite cu ocazia găzduirii lui Mihai-Vodă la Viena, în Ianuarie 1601.

M ä n g l, so sich bei Ersehung Ihrer Kais. Mt. Raitdieners bei derselben N. Ö. Camer Puechhalterei[1] Jonassen Hüemers übergebenen Verraitung, deren aus dem Viczthumb-Ambt alhier auf Costfreihaltung Michaeln Weida aus der Walachey auf Raitung[2] empfangenen 425 fl. befinden, wie folgt.

Erstlichen stellt gedachter Hiember um allerlei Gewürz, Zucker, Oel, Eier, Mehl, Obst, Putter,[3] Kerzen, Stroh, Holz und anders 83 fl. 29 kr. 2 Pf. in Ausgab, mit dem Vermelden, dass er das Gewürz, so über die 52 fl. gestanden, des Weyda Koch, der es für den Weyda verkocht, gegeben hab, und dass die übrigen Sachen auf ihme und die andern ihme zuegebene Leut verspeist worden sein, und dieweil aber deme zu wider fürkombt, dass der Weyda ihme das wenigst nichts kochen lassen und dass auch sonsten von den andern Sachen mehrers nicht, als ungefähr 10 oder 8 Eier verspeist und von Holz auch nicht mehr als ungefähr ¼ einer Klafter, und von den Kerzen auch nicht über 2 oder 3 Pfundt verprennt[4] sollen sein worden, also soll Hiemer alles das,

---

[1] Dialectal, pentru: Buchhalterei = contabilitate. [2] Rechnung.
[3] Butter. [4] verbrennt, verbrannt = arse.

so er, wie gemeldt eingekauft, ausser deren 1/4 Klafter Holz und 3 Pfundt Kerzen, die er verprennt hat, wider erstatten und bezahlen.

Mehr, nachdem Hiember zu Heimtragung der Victualien, sowohl zu Heizung und Köhrung[1] der Zimmer 12 Tag lang drei Tagwerker gebraucht, und darüber aber nichts destoweniger von Heimtragung des empfangenen Gelds eingekauften Schmalz, sowohl den dem Weida verehrten Fisch, vom Wasser und wieder zum Wasser, auch von Hereintreibung der Ochsen und der Kälber 1 fl. 9 kr. in Ausgab stellt, als kann ihme auch dieses in Ausgab nicht passiert werden. Nach diesem so stellt er auch auf den Zöhrgadner und die Taglöhner zusammen 8 fl. 30 kr. als nämlichen auf ein Taglöhner des Tags 10 kr. und den Zöhrgadner für alles 2 fl. 30 kr. Sowohl auch von Schoppung der Kapaunen, so er einem Weib geben hab, 24 kr. in Ausgab, und dieweil aber der Zöhrgadner bericht, dass er nicht mehr als 2 fl. empfangen und die Kapaunen auch selbs[2] ohne einiche[3] absonderliche Belohnung geschoppt hab, und die Quittung nur auf ein Carta bianca geschrieben worden, als soll Hiember auch alles das, was er zuviel in Ausgab eingestellt, wider erstatten.

Also bringt auch der Hiember von einem Weib aus der Neustadt, die Sailerin genannt, sowohl von dem Hofmeister bei Sanct Nicolai Schein für, wie dass er der Sailerin für 12 Stück Kapaunen jedes 9 Pfennig und für 5 Stück Indianische Hennen oder Hühner jedes 3 fl. und dem Hofmeister für 4 Kälber, als für zwei jedes 6 fl. und für die andern zwei jedes 6 fl. und noch für 4 Schetzen jeden 18 Pfennig bezahlt hab. Und dieweil aber der Zöhrgadner bericht, dass er dabei gewesen, wie Hiember die Kapaunen von der Sailerin gekauft und gesehen, dass er für ein nit mehr als 7 Pfennig bezahlt und die Indianischen Hühner aber von derselben Frauen gar nicht, also auch von dem Hofmeister nit mehr als zwei Kälber, so die besten gewesen, und darzue auch gar keine Schetzen gekauft, auch der Hofmeister für jedes Kalb nicht mehr als 5 fl. bezahlt und dem Weyda darzue auch gar kein Schetzen überantwurt hab, also soll Hiember auch das, was er alhier zuviel in Ausgab stellt, wider erstatten, und nachdem dann der Wirt sich auch vernehmen lassen, dass er nicht gewiss sei, ob er mehr als drei Stück Indianische Hühner empfangen hab, also soll Hiember hierüber berichten.

---

[1] Kehren = măturat. [2] selbst. [3] einige.

Und zuletzt, nachdem auch dem Wirt „Zum gulden Hirschen" Quirin Seppenhöver, von wegen des Zins, das er in solcher kurzer Zeit von dreien Stüben 36 fl. nehmen dürfen, zugesprochen worden, hat er zu Bescheid gegeben, Hiember habe ihme nicht mehr als 14 fl. und seinem Gesind 1 fl. Trinkgeld gegeben, und dass die Quittung auf 36 fl. laute, daran müesse allein Hiember [1] schuldig sein, dann er hab ihm kein geschrieben Quittung, sondern nur ein Carta bianca gefertigt und dieweil er dann dergestalt wie gemeldt, alhier auch umb 21 fl. mehrers in Ausgab gestellt, als er bezahlt hat, als soll er auch diese zuviel in Ausgab gestellte 21 fl. Ihrer Kais. Mt. wider erstatten.

(Hofkammerarchiv. Wien. Reichsakten. Fasc. 169.)

Notă. La această adresă severă, contabilul Jonas Hüemer şi-a prezentat observările sub titlul de „Erläuterung auf die mir angestellten Mängls-Posten" căutând a justifica realitatea celor ce se cuprind în socoteala lui. Insă acest lucru nu i-a reuşit, astfel că, după raportul directorului Contabilităţii împărăteşti, Camera Aulică stabilind lipsurile lucrării lui Hüemer, a somat la 4 Mai 1602 Camera Austriei-de-Jos să scoată dela el tot ce a trecut la socoteală greşit. Făcându-se revizia amănunţită a tuturor poziţiunilor contului lui Hüemer în 10 Iunie 1602, s'a stabilit că ele se urcă la suma de 219 fiorini 17 creiţari, mai mult decât cheltuise de fapt. Cu tot recursul lui, la 10 Iulie 1602 Hüemer a fost osândit la achitarea urgentă a acestei sume cu care a încercat să dăuneze vistieria Austriei-de-Jos.

2.

Innsbruck, 9 Fevruarie 1602.

Guvernul Austriei-de-Sus către împăratul Rudolf II.

Cere rezoluţie şi ordin ca Ferdinand Küepach să fie scutit de îndatorirea de a fi tutorele tânărului Ştefan-Vodă. Ocupat cu alte lucruri, nu mai e în stare să corespundă îndatoririlor grele ale acestui oficiu, pe care-l poartă de opt ani.

Allerdurchläuchtigister etc. Wasmassen dieselben wir noch hievor den 28. November jüngstverschienes 1601 Jahrs allerunderthänigist erinnert, dass wir wegen des gewesten Fürsten in der Moldaw, Petrussen Weyuoda nachgelassnen Sohns Herrn Johann Steffanus [2] die dritte Gerhabschaftraitung von Euer Kays. Mt.

[1] Numele lui Hüemer e scris de unul şi acelaş funcţionar în trei feluri; un exemplu cum că oamenii nu prea se ţineau de regulile ortografice.

[2] E interesant că numele lui Ştefan-Vodă e scris atât de el cât şi de către funcţionarii contemporani consecvent cu doi f.

Rath und Viertlhaubtmann an der Etsch, Ferdinanden von Küepach aufgenommen und darbey gehorsamiste räthliche Bedenken gegeben haben, welchergestalt bemeldter von Küepach auf sein so vielfältigs hochflehenlichs Bitten erlassen und besagtem jungen Herrn andere Curatores verordnet werden möchten, des alles würdet Euer Mt. ungezweifelt allergenädigist ingedenk sein.

Wann uns aber noch bisher einiche Resolution von Euer Kays. Mt. nit erfolgt und doch von benanntem von Küepach ferrer gehorsamblich, ja gar umb Gottes Willen bey uns gebeten worden ist, ihne sollicher bisher getragnen Gerhabschaft und Curatorei dermalen einest zu erlassen mit diesem Anhang, dass ihme je einmal in derselben länger zu verharren in mehr Weg ganz beschwerlichen sein welle, inmassen er auch protestiert, dass er derselben weiter nit vorzestehen[1] wisse, und wir, wie es diesfalls in allem gestaltet, Euer Mt. oberzählten 28. November gehorsamist verständigt, dass ernennter von Küepach, so mit Reisen nach Venedig in Lebensgefahr gestanden, zu Erlangung des jungen Herrn daselbst in Arrest gelegner Cleinater und Schuldbrief, also auch Haltung der Rechnungen und anderen dieser Sachen halben täglich fürfallenden Sachen in die 8 Jahr lang das best gethan, auch über so vielfältige Beschwern und Klagen nit wol weiter mehr zu bemühen, sonder seiner billich zu verschonen sein solle, als haben wir auf benennts von Küepachs seidher so trungenlichs[2] Anhalten und Bitten nit underlassen mügen, Euer Kays. Mt. desselben hiemit abermals gehorsambist zu erinnern und darbei allerunderthänigist umb derselben allergnädigisten Resolution anzumahnen, damit der von Küepach obgehörter Curatorei nunmehr liberiert und entlassen werden möchte. Jedoch ist dies alles; etc.

Datum den 9. Februarii Anno 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B 1602-3 fol. 24.)

[1] Dialectal, pentru vorzustehen. [2] tringenlich = dringend = urgent.

3.

Braşov, 10 Fevruarie 1602.

Principele Sigismund Báthory către Andrei Boer de Copăcel.

Act de nobilitare cu scut nobiliar al casei lui Andrei Boier din comuna Copăcel în districtul Făgăraşului, pentru slujbe credincioase, cu scutire de toate dările obişnuite.

N O S

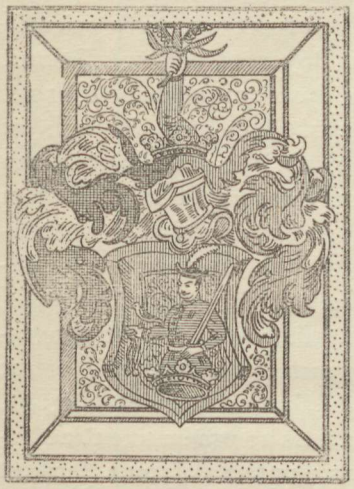

SIGISMUNDUS Dei gratia Transsylvaniae et Sacri Romani Imperii Princeps, partium regni Hungariae Dominus, Aurei velleris Eques et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod nos cum ad nonnullorum fidelium consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri Egregii Andreae Boyer de Kopachiel, quae ipse nobis et huic regno nostro, pro locorum et temporum varietate iuxta possibilitatis suae exigentiam in omnibus negotiis fidei suae commissis fideliter exhibuit et impendit, ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est: Eundem Andream Boer, et per eum Ioannem, Valentinum et Stephanum Boyer, fratres ipsius carnales, de speciali nostra gratia et potestatis nostrae plenitudine, antea etiam, ut accipimus nobiles, denuo in coetum et numerum verorum regni Hungariae et Transsylvaniae nobilium annumerandos, aggregandos, cooptandos et adscribendos duximus, prout annumeramus, aggregamus et cooptamus, atque adscribimus. Decernentes expresse, ut a modo deinceps idem Andreas Boyer, et per eum Ioannes, Valentinus et Stephanus Boer, fratres ipsius carnales, ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universi pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia: Scutum videlicet triangulare, rubei coloris, in cuius ima parte corona Regia gemmis exornata est posita, ex qua homo dimidius caerulea veste indutus, dextra manu nisum aucupii gratia gestare, sinistra vero ensem evaginatum bipennem tenere conspicitur. Supra scutum galea militaris clausa est posita, quam corona Regia contegit, ex qua dextrum hominis brachium sursum eminere porrectum, et fasciculum floris lilii convallii tenere visitur. Ex cono autem galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes, utramque scuti partem pulcherrime ambiunt

et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia et liberalitate nostra praefato Andreae Boyer, et per eum Ioanni, Valentino et Stephano similiter Boer, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, clementer dedimus et contulimus. Annuentes et concedentes, ut ipsi praescripta arma seu nobilitatis insignia, more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium, ubique in proeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis et aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, necnon sigillis, vexillis, cortinis, velis, annulis, auleis, domibus, clypeis, tentoriis, sepulchris et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae et sincerae nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis, cuiuscunque status et conditionis dignitatis ac praeeminentiae homines existant dici, teneri, nominari et reputari volumus, ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis et immunitatibus, quibus caeteri veri et nati nobiles ac militares homines praedicti regni Hungariae et Transsylvaniae, quomodocunque de iure et consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint. Pro ampliori vero gratiae et munificentiae nostrae erga eundem Andream Boier declaratione, domum eiusdem in districtu Fogarasiense in possessione Kopachiel, vicinitatibusque domorum providorum Coman Christul ab una, ac Niagoie Fomete partibus ab altera existentium habitam, ab omni censuum, taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione, in perpetuum clementer eximendam, supportandam et nobilitandam duximus, prout eximimus, nobilitamus et supportamus praesentium per vigorem. Quocirca fidelibus nostris universis et singulis, Generoso Ioanni Kemény de Gereömonostor capitaneo, et Francisco Levay provisori, et Nicolao Horvat castellano arcis Fogarasiensis, item iuratis duodecim Boiaronibus praefati districtus Fogarasiensis, eorumque vices gerentibus: cunctis etiam aliis, quorum interest seu intererit, modernis et futuris quoque pro tempore constituendis, praesentes nostras visuris, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo in posterum Andream Boer, et per eum Ioannem, Valentinum et Stephanum Boer, fratres ipsius carnales, ipsorumque haeredes et posteritates

universos ratione praescriptae domus, ad nullam censuum, taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri camerae nostrae solutionem, servitiorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem cogere et compellere, aut eosdem propterea in personis, rebus ac bonis ipsorum universis impedire, turbare, molestare seu quovis modo damnificare praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali; sed eandem domum modo praemisso exemtam et supportatam, et nobilitatam habere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memorato Andreae Boer, et per eum Ioanni, Valentino et Stephano Boer, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis clementer dandas duximus et concedendas.

Datum in civitate nostra Brassoviense, die decima Februarii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo secundo.

Sigismundus Princeps mpr

Pe plicătură (partea îngustă a pergamentului îndoită peste iscălitură) Noha ez ideig az szék szinin ez Nemességekről való leveleket nem praesentálták, mindazáltal mivel ennek előtte való időkben in usu nem volt ebben az helyben, azért mostan is nem késett vélle, és in vigore hagyattatott.[1] Datum in arce Fogaras, coram sede Iudiciaria. Anno 1635 die 17. Februarii praesentibus Sedis Iudicibus.

Ioannes Kemény
Capitaneus Fogarasiensis m.ppria

(Muzeul Ardelean. Cluj. Litterae armales. In perg.)

4.

Innsbruck, 16 Fevruarie 1602.

Camera Austriei-de-Sus către Guvernul Austriei-de-Sus.

Înştiinţează că dacă Baronul Cristofor zu Vels nu va restitui lui Ştefan-Vodă datoria de 4000 fiorini, tutorul său, Küepach, o va scădea din depozitul lui de bani dela Camera din Tirol.

Die Oberösterreichische Camer hat der Herren der Regierung Zettl vom ersten dies empfangen und aus den mitübergebnen

[1] Adică pe româneşte: Cu toate că în faţa Scaunului actele de nobilitare n'au fost înfăţişate, nefiind obicei în trecut în acest loc, proprietarul actului n'a întârziat cu prezentarea aceluia şi astfel a rămas în vigoare.

und wieder hieneben gelegten Beyschluss verstanden, dass sich der Röm. Kays. Mt. unsers allergnädigisten Herrn Rat Ferdinand von Küepach zu Ried erklärt, wofer[1] Herr Cristof Ott Moritz Colonna Freyherr zu Vels dem jungen Moldawischen Herrn die schuldigen 4000 fl. Haubtguet nit bezahlen würde, dass er, von Küepach alsdann ermeldten jungen Moldawischen Herrn solche 4000 fl. von wegen des Freyherrn zu Vels in Abschlag seiner bey Tyrolischer Camer liegenden 10000 fl. Haubtguet übergeben und richtig machen welle. Und dieweilen dann die Herren der Regierung Berichts begehrn, wie es mehrernennts von Küepachs bey der Camer liegen habenden 10000 fl. geschaffen ist, also hat man im gehaltnen Nachsuechen befunden, dass ihme an den 10000 fl, welche er von weilend Herrn Lucasen Römer an sich gebracht, noch 8000 fl. ausstehen und jährlichen mit 6 per cento aus dem Ambt Botzen verzinst werden und Abforderung haben, und dann so hat mehrbesagter von Küepach vermüg zweyer underschiedlicher Verschreibungen, so den 11. Novembris 1582 und den 2. Jänner des auch verschienen 89-ten Jahrs datiert, bey gedachter Tyrolischen Camer 2000 fl. Haubtguet liegen, welche ihme mit 5 per cento aus dem Ambt Botzen verzinst werden und darunder die lestern[2] 1000 fl. Constantinus Grafen zu Liechtenstain übergeben worden seyen, welches die Camer den Herren der Regierung zum Wissen und Nachrichtung nit vorhalten sollen.

Actum 16. Februar Anno 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Embieten Kop. B 1602 fol. 44.)

5.

Wien, 22 Fevruarie 1602.

Arhiducele Matia către Camera Ungară.

Să dea mitropolitului Dionisie Ralli câte 100 fiorini pe lună, începând din Noemvrie trecut, scăzându-se suma de 200 fiorini, primită de dânsul ca acont în Praga.

Benigne vos hisce certiores reddimus, Sacram Caesaream Regiamque M^tem^ R^mo^ Dionisio Paleologo Archiepiscopo de Tarnovo, ob sinceram eius atque fidelem erga M^tem^ Suam, communemque christianitatem declaratam affectionem, tum perpessa quoque ob id pericula atque incommoda, ad sustentationem

[1] Dialectal, pentru : wofern = întrucât. [2] letztern.

suam centum florenos Rhenenses menstruos e modernis vacantibus Archiepiscopatus Strigoniensis ac Archiabbatiae S. Martini proventibus, a Calendis Novembris anni superioris inchoando subministrandos et persolvendos clementer decrevisse. Benigne ergo vobis, praelibatae Suae M^tis^ nomine mandamus, dicto Archiepiscopo memoratam pensionem centum florenorum a praemissa tempore imposterum, et quandiu Sua Maiestas aliud non statuerit, rite suppeditari, iuxta vero ducentos illos florenos, quos eadem Sua Maiestas ipsi iam in rationem eius pensionis Pragae exsolvi iussit, retineri ac defalcari faciatis; etc.

Viennae, 22. Februarii 1602.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Hungarica.)

6.

Innsbruck, 25 Martie 1602.

Guvernul Austriei-de-Sus către împăratul Rudolf II.

Înştiinţează că Ştefan-Vodă murind, a fost înmormântat azi. Nu se ştie încă ce fel de moştenitori are, dar moştenitorul firesc fiind împăratul, cere ca succesiunea sa să fie dată Camerei din Tirol.

Allerdurchläuchtigister etc. Euer Kays. Mt. geben wir allerunderthänigist zu vernehmen, dass dieser Tagen weilend Herrn Petern gewesten Weiwoden in der Moldaw nachgelassner Sohn, Herr Johann Stephanus, alhie mit Todt abgangen[1] und anheut zu geweihtem Erdtrich bestättet worden. Der allmächtig Gott verleih ihme ein fröhliche Auferstehung. Amen.

Nun wissen wir noch derzeit nit, ob oder was er für Erben verlassen haben mächte. Da aber sein Verlassenschaft Euer Kays. Mt. als Herrn und Landtsfürsten dieser fr. gr. Tyrol, als ein Erblosguet oder sonst zuefallen würde, so bitten E. Kays. Mt. wir allerunderthänigist, die geruehen solche Verlassenschaft niemand anderm zu vergeben, sondern derselben erschöpften und ersaigerten[2] Tyrolischen Camer zu was Ringerung und Vergniegung etlicher Haubtgüeter und Gnadengaben, so von der Camer verzinst müessen werden, oder aber zu Bezahlung der ausständigen

---

[1] Ştefan-Vodă a murit în Innsbruck în ziua de 21 Martie 1602 în vârstă de aproape 18 ani, în Colegiul Iezuiţilor de acolo.

[2] Dialectal, pentru: ersäugerten = istovit.

fürstlichen Deputat allergenädigist erfolgen ze[1] lassen, damit wir alsdann mit den andern überhäuften Ausgaben auch desto bas[2] hernach kommen und gefolgen mügen, und thuen E. Kays. Mt. uns damit zu dero Kayserlichen Gnaden allerunderthänigist befehlen.

Datum den 25. Martii Anno 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Missiven an HofK op. B 1602 fol. 55. Semnalat în *Hurmuzaki* : Documente vol. XI p. 549.)

7.

Braşov, 26 Martie 1602.

Principele Sigismund Báthory către oraşul Beiuş.

Rezumat al privilegiului prin care nobilitează pe toţi locuitorii din Beiuş.

Sigismundi, Transsilvaniae Principis privilegiales, vi quarum universos incolas oppidi Belényes, comitatus Bihar, ex statu et conditione plebea et ignobili, in qua nati sunt, eximit, eosque in coetum et numerum verorum regni Hungariae et Transsilvaniae nobilium adnumerat et adscribit, eorumque universos domos ac fundos cum collatione Iuris Regii in perpetuum eximit ac nobilitatur.

Inscriptae habentur protocollo „Georgii Csicsói" Archivi Capituli Albensis Transsilvaniae III. 524.

(Muz. Ard. Cluj. Kemény : Appendix Dipl. Trans. tom. D. 14 p. 264.)

8.

Błudow, 30 Martie 1602.

Wojewoda Mark Sobieski către regele Sigismund III.

Ştiri despre nădejdile oştilor ardelene. Marcu-Vodă gata să intre în Moldova.

Najaśniejszy Miłościwy Królu, Panie mój Miłościwy.

Dali mi znać słudzy moi, ci którzy pod gorami są, żeby wojsko Cesarza Jegomości, które pod Sekmadem i Buszą było, ruszyło się do Siedmiogrodzkiej ziemię. Jakoż i Jegomości Pan wojewoda Siedmiogrodzki posyłając przeciwko posłom swym,

---

[1] Expresie dialectală tirolează, pentru : zu. [2] bas = mehr.

którzy u Waszej Królewskiej Mości byli, daje mi znać, że się u siebie gości spodziewa. Jakoż już się też tam Siedmiogrodzianie kupią, ale suis viribus trudno się im będzie ratować, nie mają przy sobie innych ludzi oprócz swych, in praesidiis widzę nadzieję mają, a potem w posiłku tureckim, o którem daje znać Pan wojewoda Wołoski; co szerzej z listu jego, który przez swego Waszej Królewskiej Mości posyłam zrozumieć Wasza Królewska Mość będziesz raczył, że potężni jako Czar, tak Wezyr Basza i Janczar Aga gotują się.

O Marku, który się to do Wołoch, mając przy sobie Sabatów,[1] Multan, Serbów, jako dają znać, pod dziesięć tysięcy bierze, dają znać że został pod Sekmadem, przebywać chce do Wołoch. Miejsca te, któremi przez państwa Waszej Królewskiej Mości koronne przechodzić zamyśla, są opatrzone jako mogło bydź zbieraną drużyną najlepiej. JPan Przemyski ze Stryja JPan wojewoda Bełski w Kołomyji pilnują. Jam też piechotą, ile mogło być, to miejsce od Kołomyji opatrzył. Pan wojewoda Wołoski też ostrzeżon, aleć są przechody już za którymi może nie zajmując Państw Koronnych minąć. Potrzeba abyś Wasza Królewska Mość a Pan Mój Miłościwy służbę przypowiedzieć temu, komu będzie wola Waszej Królewskiej Mości raczył, sic stantibus rebus, że się to zaś znowu do Siedmiogrodów wojsko Cesarza Jegomości obróciło i tu się wołoskie hultajstwo kupi, potrzeba żołnierza, nie mieszkanie; etc.

Dan z Błudowa, 30 Marca 1602.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex 940 A fol. 135.)

Prea Inălțate Milostive Craiu, Domnul meu milostiv.

Mi-au dat de știre slugile mele, cari sunt supt munți că oastea împăratului care se afla la Sekmad și Busza, a plecat spre țara Ardealului. Așa și voevodul Ardealului, trimițând în spre solii săi cari au fost la Maiestatea Ta, îmi dă de știre că așteaptă oaspeți la casa sa. Acum se strâng chiar și Ardelenii, dar le va fi greu să scape cu propriile lor puteri, neavând oameni, afară de ai lor. Au nădejde, precum se vede, în prezidiile lor și în ajutorul Turcilor, despre care dă știre voevodul Moldovei. Maiestatea Voastră va înțelege mai pe larg prin scrisoarea sa, pe care o trimit prin omul meu, că atât țarul [Tătarilor] cât și pașavizirul și Aga al Ienicerilor se pregătesc puternic.

Marcu-Vodă având pe lângă dânsul haiduci [slobozi Unguri] Munteni și Sârbi, precum se dă de știre, în număr de 10.000, vrea să meargă în Moldova, dar se zice că a rămas la Sekmad. Locurile acelea prin cari vrea să treacă peste țările coroanei Maiestății Tale, sunt cât

[1] Recte: szabadlegények adică haiduci unguri, slobozi.

se poate de bine întărite cu oşti alese. Domnul [castelan] din Przemysl se grăbeşte din Stryj, iar voevodul din Bielsk stă la Kolomyja. Eu am prevăzut acel loc dela Kolomyja cu pedestrime. Am înştiinţat şi pe voevodul Moldovei, dar sunt trecători prin cari [Marcu] va putea merge ocolind ţările coroanei. Trebuie ca Maiestatea Ta să lase această slujbă cui va crede Maiestatea Ta în aceste împrejurări. Oştile împărăteşti s'au întors iarăş în spre Ardeal, iar pe aci se grămădesc cete prădalnice moldovene. Ne trebuiesc soldaţi, neîntârziat; etc.

Dat în Bludowa, 30 Martie 1602.

9.

Praha, 31 Martie 1602.

Impăratul Rudolf II către Guvernul Austriei-de-Sus.

Aflând de moartea tânărului Ştefan-Vodă, ordonă să se facă inventarul averei sale mobile, din care să nu se dea nimănui nimic.

Edle, ehrsame gelehrte liebe getreue. Wir sein erindert worden, dass der junge Johann Steffan Weyuoda aus der Moldaw, so sich seid[1] seines Vatern weilend[2] Petri Weyuoda tödlichen Abgang zu Insprugg aufgehalten, kurzverruckter Tagen daselbst mit Todt abgangen sein solle.

Derhalben befelchen[3] wir euch hiemit genädiglich, dass ihr alle seine Verlassenschaft, sie sey an Parschaft,[4] Gelt,[5] Kleidern, Cleinatern oder worinnen auch wellicher Enden innen oder Landts solliche gelegen und zu betreten, ordenlich[6] beschreiben, inventiern, in einen Anschlag bringen und uns dessen neben Übersendung einer ordenlichen Specification zu unsern Handen alheer berichtet und hierzwischen niemand, wer der sey, nichts davon erfolgen oder zuestehen lasset, sonder[7] den oder die, so Zuespruch darzue zu haben vermeinen und sich derwegen bey euch angeben werden, an uns weiset, auch inmittlst alles und jedes bis auf unsern weitern genädigisten Bescheidt und Resolution unverändert beysammen behaltet; etc.

Geben auf unserm königlichen Schloss zu Prag, den lesten[8] Martii Anno 1602.

Ad mandatum Sacrae Caesareae Maiestatis proprium.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B. fol. 285.)

[1] Recte: seit. [2] weiland. [3] befehlen. [4] Barschaft. [5] Geld. [6] ordentlich. [7] sondern. [8] letzten.

10.

[Praha, Martie 1602.]

Theophil Kiriak către secretarul Ioan Polcz.

In așteptarea decretului împărătesc în chestiunea restituirii banilor ce dăduse lui Mihai-Vodă, neputând să se întoarcă cu solia română, cere un ajutor de bani ca să poată pleca după dânsa.

Edler fester sonders gross günstiger Herr.

Nachdem ich armer Mann wegen des Befelchs, so Ihr Mayestät dem Herrn Radul Vayuoda neben mir schreiben soll, dass er mich wegen die bewüssten Schuldt, die ich dem Herrn Michael Vayvoda seeligen vorgestreckt habe, von seiner hinderlassenen Verlassenschaft contentiern solle, von der Vallachischen Potschaft hinden bleiben müessen, und keine Zehrung mehr habe mich weiter alhie aufzuhalten, bitte derowegen den Herrn gehorsambist der welle sollichen Befelch, die dem Herrn, als ich verstanden habe, zu fertigen befohlen ist worden, aufs ehist expedieren, damit ich armer Mann nach der Potschaft ziehen künne, dann ich bin von allen meinen gehabten Zehrungen entblöst, dass ich nit weiss, wie heimb ziehen, wenn ich nit zue Ihr kommen oder gelangen kann. Solliches umb dem Herrn zu verdienen wär ich die Zeit meines [Lebens] gehorsambist erfunden werden.

Des Herrn gehorsamber

Theophilo Graeco.

Adresa: Römisch Kayserlicher Mayestät Rat und Hof Camer Secretarii, dem Edlen und festen Herrn Joan Polczio zuezustellen.

(Hofkammerarchiv. Wien. Fasc. 15558. Siebenbürgische Akten.)

11.

Praha, 1 Aprilie 1602.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să dea în contul lui Petru Armeanul 1000 de fiorini.

Lieber Herr Hofzahlmeister. Wollet dem Peter Armeni in Abschlag des bewussten wallachischen Oxengelts, alsbaldt eintausent Gulden Rheinisch gegen Quittung bezahlen; dieselben

aber auch dagegen an der Verschreibung, so er Armeni deswegen zuhanden gebührlich wieder abschreiben.

Actum Prag, den ersten Aprilis. Anno im Sechszehenhundertundanderen.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 162 fol. 102.)

12.

Praha, 1 Aprilie 1602.

Nunţiul Filippo Spinelli către episcopul de Molfetta, nunţiu la Venezia.

Solia lui Stroie Buzescul terminată bine, întrucât împăratul Rudolf recunoaşte ca Domn de veci pe Radu Şerban în principatul Valahiei, dând ordin lui Basta să-l introducă în scaun, ajutându-l cu bani şi arme. Faţă de acesta, Turcii au trimes la Bucureşti pe Radul, fiul lui Mihnea Turcitul, dinaintea căruia Simion-Vodă a fugit în munţi. Radu Şerban voind a trece în Muntenia, a fost bătut de Turci şi respins dela hotarele Ardealului.

Ha finalmente ottenuta la speditione il Stroia Valacco, la quale si riduce in questi capi : Che Sua Maestà conferma et constituisce in perpetuo il principato di Valacchia in persona di Radul vaivoda già eletto da quella provincia, et per successori d'esso i suoi heredi ; et perciò ha ordinato al Basta, che in nome suo gli consegni il stendardo, et che gli dia et aiuto di gente, et d'ogni altra cosa necessaria al rimetterlo in paese ; come anche, che se gli restituisca tutta l'artigliaria che era di Michel Vaivoda con polvere et balle a bastanza, havendo di più imposto al detto Basta, che si debba trovar pronto al presente et ad ogni richiesta che facesse di sovvenirli d'ogni sorte di soccorso.

Ha pur anche Sua Maestà promesso di dargli ogn'anno per aiuto della guerra, mentre dura, 300 mille tallari, et di già datigline contanti 100/m et in ogni contrario successo che occorresse in Valacchia, promette ad esso Prencipe, et ad alcuni Baroni di quel paese di donarli beni in queste parti per potervisi ritirare con le loro famiglie. Gli concede di più 2000 archibugi et 1000 corazze.

Le lettere di Bistriz riportano che i Turchi di Constantinopoli havessero menato in Valacchia per metterlo in stato un certo Radul Vaivoda, così chiamato anche egli, figliolo di Mihne Vaivoda che già rinegò, et che hora si trovasse in Bucharest di Valacchia con una buona quantità di Turchi, i quali havessero discacciato

Simeon Vaivoda di quella provincia, il quale si fosse ritirato nei confini di Moldavia.

Che quei Baroni che erano remasti in Valacchia non havessero mai voluto rendere obedienza a detto Simeon Vaivoda, et che si fossero ritirati nei monti, aspettando il Prencipe confirmato; ma che inteso il rumore de Turchi, se ne fossero passati in Transilvania per unirsi col detto Prencipe.

Che già dal Basta gli fosse stata data la gente di Michel Vaivoda, con la quale alli sette di Marzo doveva partirsi per la volta di Valacchia con alcuni altri che egli haveva appresso di se.

S'è poi ultimamente inteso con lettere più fresche per avviso certissimo che dopo d'essersi partito ai 7 di Marzo di Transilvania con 12/m persone in circa[1] il detto Prencipe Valacco per entrare nel possesso del suo stato, fosse dai Turchi stato impedito il passo, et tagliata a pezzi la vanguardia con morte di 2/m persone in circa.[2]

Di Praga, il dì primo d'Aprile 1602.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 af. pag. 34.)

13.

Praha, 3 Aprilie 1602.

Camera Aulică către Theophil Kiriak.

La cererile sale repeţite, împăratul îl recomandă lui Radu Şerban-Vodă, care va fi introdus peste puţin în scaun, să-i restituie împrumutul ce-l dăduse lui Mihai-Vodă, din succesiunea acestuia.

Theophilo Graeco wirdet auf seine underschiedliche Supplicieren zum Bescheidt anzeigt, dass Ihre Maiestät seiner bey Michaeln Vayda in Wallachey angegebnen 6800 Thaler Schuldt halber bey vorstehender Einsetzung des neuen Wallachen gebührende Verordnung thuen wöllen.

Sacrae Caesareae Regiaeque M^tis^ Domini nostri clementissimi nomine Theophilo Graeco ad diversos libellos supplices, ab

[1] Scris exagerat: 120 mille.

[2] In raportul său către arhiducele Matia, Radu Şerban scrie că a pierdut mai bine de două mii de ai săi şi că această pierdere a fost pricinuită de nestatornicia haiducilor săi: aus der Haiduken Unbeständigkeit; *Veress*; Epistolae et acta Generalis Georgii Basta vol. I (Budapest, 1909) p. 682.

eo exhibitos, hisce significandum. Intellexisse quidem Maiestatem Suam, qualiter a Michaele quondam Wallachiae Weivoda, cum solutione illorum octo millium et sexcentorum talerorum, quos ante triennium ipsi pro militibus tunc temporis in Transylvaniam ductis mutuo dedit, ad praelibatam Suam M^tem^ eiusdemque Cameram Aulicam reiectus sit, et illam sibi ex pecunia a Sua M^te^ pro memorato Weivoda annuatim deputata nunc praestari demisse petierit; sed aliis multiplicibus et gravibus expensis bellicis impeditum eandem ex officiis solutionum suarum hoc tempore commode ordinare occasionem sibi deesse. Nihilominus tamen apud Weivodam Wallachiam brevi introducendum, et ibidem confirmandum ipsum Graecum sese promovere velle, ut dictus Weivoda efficiat, quo ex haereditariis bonis defuncti Michaelis Weivodae ipsi Graeco satisfiat. De caetero M^tem^ Suam ipsi gratia sua propensam esse.

Pragae, tertio Aprilis. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 217.)

14.

Praha, 8 Aprilie 1602.

Cav. Piero Duodo ambasciator către dogele Veneției.

Tratativele principelui Sigismund Báthory cu împăratul Rudolf privitoare la cedarea din nou a Ardealului. Hotărîrea de a se da 100.000 taleri lui Radu-Vodă.

Ricevei già due dì sono le incluse lettere del Sig^r^ Basta [1] et del Conte Tommaso Cavrioli, dalle copie delle quali vederà V^ra^ Serenità l'appuntamento che era stato preso da quel Signore intorno la pace con Sigismondo; etc.

Sono anco arrivati doi mandati da Sigismondo, li quali sono Pancratio Sennyey et Gasparo Cornis, et per quanto risuona da ogni parte, pare che Sua Maestà stii risoluta di non voler lasciar palmo di terra a Sigismondo nella Transilvania, ma fuori dargli ogni sodisfattione... Qui si è stato affermato che hanno fatto provisione di 200 mila talleri per questo effetto, et di 100 mila per il Valacco.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

[1] E scrisoarea lui Basta din 15 Martie 1602 tipărită la *Veress*: Basta vol. I p. 674—675.

15.

Praha, 10 Aprilie 1602.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Petru Armeanul fiind trimes de către împărat într'o misiune deosebită, să-i dea 3000 fiorini cheltuieli de drum.

Nachdem Ihre Kays. Mt. dem Armeni Peter, zue einer sonderbaren ihme anbefohlenen Reis[1] und Verrichtung dreytausend Gulden Rheinisch auf Raitung folgen und reichen zu lassen genädigist bewilligt: Als wollet ihme dieselben gegen Quittung auch also richtig machen und erlegen lassen.

Datum Prag, den 10-ten Aprilis. Anno im 1602-en.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oestereichische Gedenkbücher 162 fol. 110.)

16.

[Praha, 11 Aprilie 1602.]

Theophil Kiriak către împăratul Rudolf II.

Neputând primi suma ce-o dăduse pe vremuri lui Mihai-Vodă, cere o recomandaţie către Radu-Vodă ca să i-o restituie din averea lui Mihai-Vodă.

Sacra Cesarea Maestà.

Poichè V^ra^ Maestà Cesarea non mi ha potuto pagare, nè satisfare per hora li tolari otto millia seicento che per suo servitio ho dato a Mihai Vaiuoda per pagar li soldati in Transilvania, ma mi fece uno decreto acciò detti denari mi siano pagati delli beni di detto condam Mihal Vayuoda: Però humilmente et con ogni debita riverenza la supplico sia contento dar ordine et scriver una litera a Radul Vayuoda che detti miei[2] denari senza altro, come sarà in Valachia, mi faccia pagare delli beni di detto condam Mihal Vayuoda, come li ordini[3] di V. M. Cesarea, per la quale continuamente pregarò il Nostro Signore Iddio gli prosperi longa vita et vittoria contra suoi inemici.

Di V. Maestà Cesarea

humilissimo et devotissimo servitore
Theophilo Greco.

[1] Recte: Reise. [2] Greşit: mia. [3] ordine.

In dorso : Alla Sacra Cesarea Maestà humilissima supplica Theophilo Greco.

Cu mâna lui Hof-Cammer-Rath N. Freyherr von Molardt : *fiat* 11. April DCII.—Expedirt 15. April DCII.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn fasc. 14454.)

17.

Innsbruck, 13 Aprilie 1602.

Guvernul Austriei-de-Sus către împăratul Rudolf II.

Potrivit ordinului primit, se va face inventarul succesiunii răposatului Ştefan-Vodă îndată ce se vor primi socotelile şi lucrurile aflătoare la curatorul său, Küepach. Protestul cumnatului decedatului Ştefan, Paul Minio în chestia averii sale.

Derselben allergnädigisten Befelch vom letzten jüngstverschienes Monats Martii datiert, dass wir alle weylend [1] des jungen Herrn Johann Stephanus Weyuoda aus der Moldaw Verlassenschaft, sie sei an Parschaft, Gelt, Kleidern, Cleinotern oder was immer, auch welcher Enden in oder ausser Lands solche glegen [2] und zu betreten ordenlich beschreiben, inventiern, in einen Anschlag bringen und Euer Mt. dessen neben Übersendung einer ordenlichen Specification zu derselben Handen berichten und hierzwischen niemand, wer der seye, nichts davon erfolgen oder zuestehen lassen, sonder den oder die, so Zuespruch darzue zu haben vermeinen und sich derwegen bei uns angeben werden, an Euer Mt. weisen, auch inmittlst alles und jedes bis auf derselben weitern allergnädigisten Bescheid und Resolution unverändert beysammen behalten sollen, haben wir mit gehorsambister Reverenz empfangen. [3]

Was wir nun derenthalben seinen, des jungen Herrn seeligen gewesten Curatorn Ferdinand von Küepach sub dato 5. und 13. huius zuegeschrieben und anheut auf solchen Euer Kays. Mt. allergnädigisten Befelch ferrer auferlegen, das alles geruehen Euer Kays. Mt. aus den Copias No. 1, 2 und 3 allergnädigist anzehören. Sobald bemeldter von Küepach das, was er zu dieser Verlassenschaft gehörig noch inhändig hat, hieher bringen würdet, alsdann wellen wir dasselbig und sonst alles anders, was berührter jung Weyuoda seeliger hinder ihme verlassen, Euer Kays. Mt. allergnädigisten Befelch gemäss ordenlich inventiern, dieselben

[1] Recte : weiland. [2] gelegen. [3] Vezi mai sus sub No. 9.

berichten und angedeute Verlassenschaft hierzwischen in gueter Bewahrung halten lassen, das unzt[1] auf ferrern derselben allergnädigisten Bescheid und Resolution nichts davon verruckt werden solle.

Was dieser Verlassenschaft halber Herr Paulus Minio, als Gewalthaber Frauen Maria, seiner Ehegemahl, als des jungen Herrn seeligen Schwester an uns suppliciert und wir ihme darüber beantwortet, das alles bringen die Beyschluss No. 4, 5, 6 und 7 mehreres mit sich, welches alles Euer Kays. Mt. wir gehorsambist anzefüegen nit lassen wellen; etc.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B 1602/03, fol. 49.)

18.

Praha, 17 Aprilie 1602.

Împăratul Rudolf II către Radu Șerban-Vodă.

Roagă să restituie lui Theophil Kiriak suma de 8600 fiorini pe care acesta o împrumutase acum trei ani lui Mihai-Vodă.

Rudolphus etc. Demisse uobis exposuit Theophilus Graecus mercator et lator praesentium, qualiter ante triennium Michaeli quondam Wallachiae Weivodae, pro militibus tunc temporis in Transsylvaniam ductis, Octo mille et sexcentos thaleros mutuo dederit, et a modofato Veivoda cum solutione iam dictae summae ad Nos, nostramque Cameram Aulicam reiectus sit, suppliciter porro instando, ut de eadem summa ex pecunia pro memorato Weiuoda, eiusque militibus annuatim deputata, certo sibi praestanda providere dignaremur. Cum vero illa, quam eidem Veiuodae deputaveramus pecunia, uti informamur, plene iam numerata, ac si fortassis quid restaret, rationes prius superinde examinandae et exhibendae sint: Imo nobis ob alias multiplices et gravissimas tibi haud incognitas erogationes bellicas impeditis praefatam pecuniae summam ex officiis solutionum nostrarum hoc praesertim tempore commode ordinandi et subministrandi occasio desit, ac nihilominus ipsi Graeco hac in parte subventum benigne cupiamus: Ea propter ipsum ad te ea conditione remittere voluimus, in eo ut esses, quo ipsi solutio illorum Octo millium et sexcentorum thalerorum ex relictis defuncti Michaelis Veiuodae bonis primo

[1] Dialectal tirolez, pentru: unzuvorderst=fără zăbavă.

quoque tempore praestaretur, clementer abs te requirentes, hoc ita certo fieri omni studio cures et enitaris. Facturus in eo nostram benignam voluntatem.

Datum Pragae, 17. Aprilis. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 220—221.)

19.

Praha, 22 Aprilie 1602.

Cav. Piero Duodo ambasciator către dogele Veneţiei.

Audienţa solilor lui Sigismund Báthory. Stroie Buzescul a plecat la Viena şi de acolo spre Ardeal.

Questa settimana ha Sua Maestà dato audienza alli ambasciatori di Sigismondo, li quali hanno fatto una larga attestatione della sua buona volontà; etc.

Stroia, fratello del Radul, che partì di qua con le provisioni scritte è arrivato a Vienna et subito havuto audienza dal Ser^mo^ Matthias è partito per Transilvania, di dove non ci sono altri maggiori avvisi di quello scrissi con le passate. [1]

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

20.

[Wien, Aprilie 1602.]

Stroie Buzescul către arhiducele Matia.

Cere să i se pună la dispoziţie urgent banii şi armele făgăduite lui Radu-Vodă ca să poată preveni pe vrăjmaşii nepregătiţi.

Serenissime Princeps et Domine, domine mihi Clementissime.

Fidelium servitiorum meorum in gratiam Ser^tis^ V^rae^ humilem commendationem. Penes commendatorias et intercessiones Ser^tis^ V^rae^ Sua Sacra Caesarea Maiestas, Dominus meus Clementissimus, pro voto meo, quaecunque flagitabam et postulabam se clementer resolvit, meque sua gratia et clementia amplexa est. Inter alias obnixas petitiones meas, Centum millia talleros ad sublevamen mihi obtulit, cuius summae solutionem ad Serenitatem V^ram^ direxit et transmisit. Supplico itaque Ser^ti^ V^rae^ tanquam

[1] Aceste rânduri preţioase au fost omise la copierea celor publicate în *Hurmuzaki*: Documente vol. VIII p. 238.

Domino meo Clementissimo, ne patiatur moram aliquam in hac solutione admittere, sed quanto citius eam summam, utpote Centum millia talleros, mihi in manus tradi curare dignetur.[1] Quod ad reliqua bellica instrumenta attinet, nimirum thoraces, galeas, loricas et pixides, adsit tantum mandatum Serenitatis V^rae^ et locus praedestinatus, unde mihi sint ea exspectanda, tempore commodo ego ea auferri curabo. Nunc sola pecunia desideratur, nam et tempus breve est, hostis vero iam iam ad arma properat, praeveniendum est nobis antequam vires suas roboret, conatusque eo, quo vult intendat, qua in re tarditas et temporis prorogamen maximo cum periculo coniunctum est. Nos autem omnes videlicet fideles Maiestatum Vestrarum cum sanguinis nostri effusione tantam erga nos gratiam et clementiam fideliter reservire studebimus. Clemens responsum exspectando.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

Humilis et fidelis servitor
Sztroya Buzesty Vaiuodae Radul
Moldaviensis Nuntius mpr

In dorso : Humilis supplicatio. Expeditur 24. Aprilis 602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Fasc. 15558. Siebenbürgische Akten.)

21.

[Praha, Aprilie 1602.]

Staturile şi Ordinele Munteniei către împăratul Rudolf II.

Roagă să dispună ca municipiul oraşului Braşov să restituie lucrurile luate dela Arbanaşii decedatului Mihai-Vodă, cari au slujit sub dânsul, aducând servicii mari Casei Austriace.

Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas Domine, Domine clementissime.

Post fidelium humilliumque servitiorum nostrorum in gratiam V^rae^ M^tis^ Sacra^mae^ demissam subiectionem. Ante sexennium

---

[1] E bine de ştiut că această făgăduială de bani nu era serioasă şi odată cu acestea (la 24 Aprilie 1602) arhiducele Matia informând pe generalul Basta despre această făgăduială, îi ordonă să ţine lucrul în taină, căci de oarece Radu-Vodă a fost nevoit să-şi părăsească poziţia, starea lucrurilor s'a schimbat, aşa că aceşti bani se vor folosi acum la achitarea soldei restante a soldaţilor. (*Veress* : Basta vol. I p. 691.)

quidam viri quidem divites tum temporis Orbanienses dicti, venerant e Turcica potestate in Valachiam Transalpinam ad Michaelem Vaiuodam, [1] qui quidem testimonio nostro omnium V^rae M^ti Sacra^mae eiusdemque regno et Domui Austriacae plurimum serviverit, magnoque fuerunt emolumento. Posteaquam igitur praedictus Michael Vaiuoda errare hinc inde coeperat, idem supradicti Orbanienses continuo in Transiluania apud homines quosdam se sustentaverunt; ad quos post mortem Michaelis Vayuodae Brassouiensis civitas irruptionem fecit, omniaque ab eis diripuit et direpta apud se in huncusque diem tenet. Supplicamus igitur humillime V^rae M^ti Sacra^mae dignetur V^ra Maiestas Sacra^ma Illmo Domino Georgio Basta clementer demandare, ut idem nomine V^rae M^tis Sacra^mae iniungat Brassauiensibus, velint res omnes praedictorum Orbaniensium qualescunque illa sint, absque ulla difficultate extradare. Quod illi una nobiscum V^rae M^ti Sacra^mae fidelibus servitiis nostris demereri contendimus. Clemens ab eadem exspectantes responsum.

Sacrae Caesareae Maiestatis V^rae

Humillimi subditi
Status et Ordines totius Provinciae
Valachiae Transalpinae.

Pe dos: Ad Sacra^mam Caesaream Regiamque Maiestatem etc. Humillima supplicatio Statum et Ordinum totius Provinciae Valachiae Transalpinae.

(Hofkammerarchiv. Wien. Reichsakten. Fasc. 136.)

[1] Ştim (din Documente vol. IV p. 248) că în vara anului 1595 s'au strămutat în Ţara-Românească cu ştirea lui Mihai-Vodă vreo 16.000 de Bulgari şi alţi creştini din Bulgaria. După ei, vor fi venit şi aceşti Arbănaşi, numiţi aici consecvent aşa: Orbanienses.

22.

Alba-Iulia, 26 Aprilie 1602.

Principele Sigismund Báthory către Demetre Nikati Grecul.

Act de nobilitare cu scut nobilitar dat acestui frate al lui Aga Leka, pentru slujbele sale credincioase, lângă principe atât în Ardeal cât şi în ţări străine.

Nobilitatio cum armorum collatione Demetrii Nicati Graeci, familiaris aulae Serenissimi domini principis.

N O S SIGISMUNDUS Dei gratia Transylvaniae et Sacri Romani Imperii Princeps, partium regni Hungariae Dominus, Aurei velleris Eques et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod nos cum ad nonnullorum fidelium consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero rationem habentes fidelitatis et fidelium servitiorum Egregii Demetrii Nicati Graeci, familiaris aulae nostrae, quae ipse nobis in omnibus occasionibus, tam in hoc regno nostro Transylvaniae, quam etiam externis regionibus extra patriae solum constitutus, nobis fideliter et summa cum animi sui promptitudine exhibuit et impendit, ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est: eundem Demetrium Nicati, cuius maiores antea etiam ex benigna liberalitate divorum quondam principum imperatorum Constantinopolitanorum nobilitari praerogativa donatos et condecoratos esse intelleximus, denuo et ex novo in coetum et numerum verorum regni Hungariae et Transylvaniae nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et ascribendum duximus: prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et ascribimus, decernentes expresse, ut a modo deinceps idem Demetrius Nicati ipsiusque haeredes et posteritates utriusque sexus universi pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia: Scutum videlicet triangulare spadicei coloris, ex cuius ima parte leo integer coronatus, posterioribus innexus pedibus, anterioribus vero dextro quidem ensem bipennem evaginatum, in superiorem scuti regionem erectum, cui diadema regium suis lineamentis depictum inseritur, continere; sinistro autem in rupem seu scopulum ex adversa scuti basi exurgentem inclinatus stare conspicitur. Supra scutum galea militaris aperta ponitur, diademate regio exornata, ex qua dimidius leo, in modum

prioris coronatus, anterioribus pedibus ensem bipennem evaginatum sursum porrectum, cui consimiliter diadema regium insertum est, stringere conspicitur; quae antea quoque a praefatis imperatoribus Constantinopolitanis praedecessoribus suis concessa fuisse perhibentur. Ex cono autem galeae ternae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes oras seu margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur: Animo deliberato et ex certa scientia ac liberalitate nostra memorato Demetrio Nicati, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dedimus, renovavimus et confirmavimus, annuentes et concedentes, ut ipse, haeredesque et posteritates utriusque sexus universi praescripta arma seu nobilitatis insignia more aliorum verorum et insignitorum depictorum regni Hungariae et Transylvaniae nobilium armis utentium, ubique proeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis, sepulchris, nec non sigillis, cortinis, velis, annulis, auleis, domibus, clypeis, tentoriis ac aliis quibuslibet exercitiis nobilitaribus et militaribus ferre et gestare; omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibusque et praerogativis, quibus caeteri veri, nati et indubitati nobiles quomodocunque de iure et consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras recentis et authentici sigilli nostri minimine roboratas memorato Demetrio Nicati, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dandas duximus et concedendas.

Datum in civitate nostra Alba-Iulia, die vigesima sexta mensis Aprilis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo secundo.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 132.)

23.

Alba-Iulia, 26 Aprilie 1602.

Principele Sigismund Báthory către Ioan Brankovith.

Act de asigurare că îi va dărui lui şi moştenitorilor lui moşiile văduvelor Veronica Machovai şi Ecaterina Poika din districtele Bistra şi Caransebeş dacă, ele murind, nu vor avea moştenitori.

Assecuratoria Ioannis Brankuith super totalibus et integris portionibus in Chieresa, Zawoi, Valemare, Voy, Zlona possessionibus vocatis in comitatu Zeoreniensi ac Bistrensi et Caransebesiensi districtibus existentibus habitis.

Nos Sigismundus Dei gratia Transylvaniae et Sacri Romani Imperii princeps, partium regni Hungariae dominus, aurei velleris eques et Siculorum comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri Egregii Ioannis Brankuith, familiaris nostri et ductoris certorum equitum nostrorum Lugasiensium, quae ipse nobis et huic regno nostro pro locorum et temporum varietate fideliter et summo cum animi sui promptitudine exhibuit et impendit, ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est, in eo ipsum assignandum, affidandum et certificandum duximus, quod si temporum in successu totales et integrae portiones possessionariae relictae Egregii quondam Nicolai Pobora, Veronicae Machowai et Ladislai Pobora, Chaterinae Poika in possessionibus Chieresa, Zawoi, Valemare, Voi, Zlonae vocatae, in comitatu Zeoreniensi et districtibus Bistrensi et Caransebesiensi existentes habitae, in nos, consequenterque collationem nostram devolutae et redactae fuerint: Ex tunc siquidem cum toto et omni iure nostro regio, in eisdem habito, ac cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem et idem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, memorato Ioanni Brankuith, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis in perpetuum, salvo iure alieno, clementer dabimus, donabimus et conferemus, prout assecuramus, affidamus et certificamus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum Albae Iuliae, die 26. Aprilis. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 127.)

24.

Wien, 26 Aprilie 1602.

Arhiducele Matia către Camera Scepusiană.

Să restituie lui Bartolomeu Castel 300 fiorini, avansaţi de dânsul mitropolitului Dionisie Ralli.

Qualiter Sacra Caesarea Regiaque Maiestas... R^mo^ Dionisio Paleologo... menstruatim 100 fl. Rh... decreverit, ex mandato nostro... intellexistis. Cum itaque dicto Archiepiscopo per Egregium Bartholomaeum Castel 300 florenos in eam rationem Pragae numerati sint... mandamus memoratos 300 florenos ipsi Castel vel eius mandatario... restitui faciatis.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

25.

Tabăra din Sătmar, 26 Aprilie 1602.

Radu Şerban-Vodă către împăratul Rudolf II.

Recomandă să ajute pe Marcu-Vodă, dorit de boierii moldoveni, să-şi poată ocupa scaunul în Moldova; astfel s'ar putea împotrivi mai bine vrăjmaşilor.

Sacra Caesarea Maiestas Domine, Domine mihi clementissime. Salutem et servitiorum meorum commendationem humillimam in obsequium Caesareae M^tis^ Vestrae.

Humillime supplico Sacratissimae V^rae^ M^ti^ ut misereri velit Moldaviae in tutelam Sacrae Caesareae M^tis^ V^rae^ confugientis, quia non parvum conducet universae Christianitatis illius regni obsequium. Nos quoque alacrius servire poterimus, et V^rae^ S. Caesareae M^ti^ et toti Reipublicae Christianae, praecipue id si fuerit in vicinio nostro, ad Sacram Caesaream M^tem^ V^ram^ pertinens. Etenim multo magis ex partibus Moldaviae infestantur Transalpini, quam aliis ex partibus. Quod cum ita sit, coniunctis viribus, universae Christianitati magis inservire possumus, cum illius regni uberiores sint, amplioresque vires, quibus usque ad mortem inservire parati sumus orbi christiano, concesso illis, secundum eorum voluntatem, principe Marco Vaiuoda. Obsecro igitur S. Caesaream M^tem^ V^ram^ humillime, ne illud regnum praetermittat, quandoquidem notum est, quod multo commodo esse potest universae Christianitati. Illo enim regno sub imperio non existens, nec in

Transalpina, nec in Transyluania tuto esse possumus. Verum si Transalpinae, Moldaviaeque regnum fuerit coniunctum, in expeditionibus adversus hostes multo promptiores et alacriores esse poterimus. Valere feliciter Sacram Caesaream M^tem^ V^ram^ cupio.

Datum ex castris, 26. Aprilis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo.

Sacratissimae Caesareae M^tis^ V^rae^

servitor addictissimus
Radul Vaiuoda
Princeps Valachiae Transalpinae

Adresa: Sacratissimo Imperatori Domino, Domino Rudolpho Secundo Divina favente clementia electo Romanorum Imperatori semper Augusto etc. Domino nobis clementissimo.

Pecete anulară în ceară roşie, lipsind hârtia cu care era acoperită.

Anexat: petiţia făcută în numele lui „Radul Kulchiar, Preda Postelnik Buzesti caeterique Boëri Valachiae Transalpinae" în aceeaş zi şi cu aceleaşi cuvinte, purtând două peceţi anulare, dintre cari una reprezintă un cap de Turc, iar cealaltă un scut nobilitar cu o figură heraldică greu de distins.

(Krjegsarchiv. Wien. Prager HKR fasc. 71.)

26.

Tabăra din Sătmar, 26 Aprilie 1602.

Boieri moldoveni către împăratul Rudolf II.

Roagă să-i ocrotească împotriva cruzimii zilnice a lui Ieremia-Vodă, ajutându-i să aibă ca domn pe Marcu-Vodă, cu care s'au înţeles aici în tabăra generalului Basta.

Sacra Caesarea Maiestas Domine, domine nobis clementissime. Salutem et servitiorum nostrorum in obsequium Caesareae Maiestatis Vestrae Sacratissimae commendationem humillimam.

Nos praecipui regni Moldauiae Boëri humili supplicatione a Sacra Caesarea Maiestate Vestra contendimus, ut benignis oculis patriam nostram multis calamitatibus afflictam intueri dignetur,[1] et miseriis, quibus fluctuatur, et a Vaiuoda Jeremia in

[1] Scris atât aci cât şi mai jos, greşit: digneatur.

singulos dies, atque adeo ipsis Turcis afficitur, eximat, ne nos ulterius adversus Christianos connitis viribus cum Turcis educat in profusionem sanguinis Christiani.

Cum in clementia Sacrae Caesareae M^tis^ V^rae^ spem omnem repositam habeamus tum nos, tum vero patria nostra tota, paucis exceptis, qui communione sanguinis cum Jeremia coniuncti sunt, uti Illmo domino Georgio Basta et literis, et nuntio declaratum est, quod Sacrae Caesarei M^ti^ V^rae^ perscriptum esse, ab Illma Dominatione sua non dubitamus: Supplicamus igitur Caesareae M^ti^ V^rae^ Sacratissimae communi totius orbis Christiani patrono, ut liberare patriam nostram ab hostili calamitate dignetur, et Dominum nostrum, quem communi suffragio Principem elegimus regno restituat, prout vigesima die huius mensis magno cum fletu optimates Moldauiae, qui în Transilvaniam venerant, Marco Vaiuodae ostenderunt, sese paratos esse obviam prodire, quamprimum adventus eius audivissent. Quod etiam Illmo domino Georgio Basta intimarent et declararent, se magis habere in animo Reipublicae Christianae inservire, quam unquam Valachia Transalpina potuisset esse usui. Quippe cum in praesenti quoque tempore contra vires Caesareae M^tis^ V^rae^ Sacra^mae^ Princeps Sigismundus Transilvaniam tutetur, praesidium Moldavorum. Quod reliquum est, Sacra Caesarea Maiestas ex hominibus nostris magis cognoscet, modo clementer nobis et regno nostro prospicere dignetur. Bene valere Sacram Caesaream M^tem^ V^ram^ orbi Christiano incolumem cupiemus.

Datum ex castris vigesimo sexto die Aprilis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo.

Sacrae Caesareae M^tis^ V^rae^
humiles servitores
Boeri regni Moldauiae: Antonius Vornik, Theodorus Porkolab, Abraham Kapitaneus, Dobrin Armas, Praesina Sztaroszte, Paulus Peharnik.

Adresa: Sacratissimae Romanorum Imperatoriae Maiestati, Domino, domino Rudolfo secundo etc. Domino nobis clementissimo.

Peceți aplicate în hârtie, dintre cari două sunt camee romane, iar celelalte au scuturi nobilitare și anume: pe una inițialele G. L. Un călăreț și deasupra Л. Б. Un braț drept ținând sabie cu inițialele N. L. (Afară de inelul cu buchile cirilice, celelalte sunt inele străine procurate ocazional prin Ardeal, fără nici o legătură cu purtătorii lor.)

(Kriegsarchiv. Wien. Prager HKR fasc. 71.)

27.

Alba-Iulia, 4 Mai 1602.

Capitlul de Alba către Ioan Bálintitt în Teiuş.

Act de ipotecă al soţiei lui Ioan Balintitt, Zamfira Logofet, asupra moşiilor sale părinteşti şi asupra celor agonisite de dânsa ori moştenite dela întâiul ei bărbat, Petru Rácz, în comitatele Solnoc interior şi Alba.

Nos Requisitores literarum et literalium instrumentorum in sacristia sive conservatorio Capituli Ecclesiae Albensis Transsylvaniae repositarum et locatorum, ac aliarum quarumlibet iudiciariarum deliberationum, legitimorumque mandatorum Serenissimi Transsylvaniae principis. Damus pro memoria per praesentes, quod Egregius Joannes Balintitt de Theouis ab una, ac Generosa domina Saphira Logofet, consors eiusdem, partibus ab alia, coram nobis personaliter constituti, eadem Saphira Logofet, matura prius intra se deliberatione prohabita, sponte et libere, oraculo vivae vocis suae confessa est, pariter ac retulit in hunc modum: Quomodo ipsa superioribus temporibus ad varias et inevitabiles quasdam suas necessitates tria milia florenorum Hungaricalium praefati domini et mariti sui erogasset, quam quidem pecuniae summam, quia eadem Saphira Logofet annotato Joanni Balintitt reddere et restituere non valeret, ideo ipsa prout dimidia parte dictae trium milium florenorum summae directas et coaequales dimidietates possessionis Kys Iloswa vocatae, per ipsam propriis suis pecuniis emptae et acquisitae in Zolnok interiori, item portionum possessionariarum paternarum in possessionibus Chiakla et Thohat dictis, in Albensibus comitatibus existentium, superstiti nobili puero Adamo Rach, filio suo, ex Egregio Petro Rach, priori domino et marito suo suscepto, eo vero ex hoc saeculo absque haeredum utriusque sexus solatio sublato, totales et integras possessionem Kys Iloswa, ac portiones possessionarias in dictis possessionibus Chyakla et Thohat, praeallegatoque comitatu Albensi Transylvaniae existentes adiacentes, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus etc. (prout in literis donationalibus) quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, memorato Joanni Balintitt pro praescripta integra trium milium florenorum summa, titulo pignoris tempus infra redemptionis ea conditione dedisset, inscripsisset et inpignorasset, quod videlicet dum et quando

praetitulato Adamo Rach vel aliis, quorum interest, praescriptarum dimidietatis, vel integrarum possessionis, portionumque possessionariarum redimendarum voluntas facultasque affecerit, ex tunc praenotato Adamo Rach dimidia solum modo parte praetactae trium milium florenorum summae, aliis vero integra summa deposita, easdem dimidietates vel integras possessionem, portionesque possessionarias absque ullo iuris strepitu remittere et resignare debeat, sitque astrictus.

Porro eadem domina Saphira Logofet ob singularem maternam charitatem, qua erga Nobilem puellam Evam, filiam suam, ex posteriori domino et marito suo susceptam afficeretur, totalem et integram portionem possessionariam, in praecensita possessione Chyaklia, praeallegatoque comitatu Albensi Transsylvaniae existentem habitam, apud eandem titulo pignoris habitam, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, memoratae Evae ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis; ipsa vero e vivis absque haeredibus utriusque sexus sublata, annotati Joanni Balintith et Adamo Rach, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis in et pro Sexingentorum florenorum Hungaricalium, ac aliorum centum aureorum florenorum, iusti et veri ponderis summa dedisset, inscripsisset et inpignorasset. Ita tamen, ut eadem Eva praedicta portione possessionaria inpignoratitia contenta esse debeat, de aliis bonis annotatae Saphirae Logofet paternis nullam portionem pro se habere valeat: pro ut dedit, inscripsit et inpignoravit coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum quarta die mensis Maii. Anno Domini Millesimo sexcentesimo secundo.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 193.)

Notă. Pentru ca dania cuprinsă în acest act oficial, să fie validă, consimțimântul princiar (Consensus cum Iure Regio) i s'a dat de către principele Sigismund Báthory prin actul din 2 Iulie 1602 în care dania a fost transcrisă conform prescrierilor legale.

28.

Praha, 4 Mai 1602.

Impăratul Rudolf II către casierul aulic Hans Undterholczer.

Plocon de argintărie dat soliei românești plecate.

Der Hofzahlmeister solle diejenigen 1037 fl. 42 kr. so er umb 59 Mark 4 Loth 3 Quintl Silbergeschirr je zu 15 Thaler ge-

rechnet, für die alhier geweste Wallachische Potschaft zu verehren ausgeben bey seiner Amts-Raitung für Ausgab einbringen.

Geben Prag, den 4. Maii. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 226.)

29.

Alba-Iulia, 13 Mai 1602.

Principele Sigismund Báthory către Mihail Neag.

Act de danie nouă pentru două „moşii iobagionale" ale sale în comitatul Zărand, ale căror hrisov îl pierduse.

Nova donatio Michaelis Niag super duabus sessionibus iobagionalibus populosas in possessionibus Raion et Also Krotna vocatis in comitatu de Zarand existentibus habitis.

Nos Sigismundus Dei gratia Transilvaniae et Sacri Romani imperii princeps, partium regni Hungariae dominus, aurei velleris eques et Siculorum comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum singularem intercessionem nobis pro parte Michaelis Nyag Deznensis factam, tum vero ex gratuita et principali nostra gratia totales et integras duas sessiones iobagionales populosas, in possessionibus Rayon et Alsokratna vocatis, in pertinentiis arcis Deznensis et comitatu de Zarand existentes habitas, quarum pacifico dominio idem Michael Nyag hactenus perstitisse et nunc quoque persistere, literis solum modo et literalibus instrumentis superinde necessarias destitutus esse perhiberetur; totum item et omne ius nostrum regium, si quod in eisdem sessionibus etiam aliter qualitercunque existeret et haberetur, aut eadem et idem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus...[1] sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, praemissis tum, sicut praefertur stantibus et se habentibus, memorato Michaeli Nyag ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis novae nostrae donationis titulo clementer dedimus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in civitate nostra Alba Iulia, die 13. Maii. A. D. 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 160.)

[1] Cu cuvintele formularului din actul de danie de sub No. 27.

30.

Graz, 20 Mai 1602.

Aviz despre evenimentele din Ţara-Românească.

Principele Sigismund Báthory la Alba-Iulia. Amănunte despre bătălia dintre Simion-Vodă şi Radu Mihnea în munţii din Muntenia.

Di Gratz li 20 di Maggio 1602.

Per lettere di Cassovia delli 8 dell' instante si ha che'l regimento del Pezzen ammutinato non s'era potuto persuadere a ritornare in Transilvania, et che perciò marciando egli di ritorno in Germania, doveva arrivare a Ternavia, città dell'Ungheria superiore. Che Sigismondo Bathori si trovava in Albagiulia col Beches principal Ungaro, [1] et con due Bassà, l'uno di Temisvar, i quali havevano insieme 3/m Turchi, 500 Tartari, et che attendevano 2/m Gianizzari con artigliaria, non sapendosi a che fine.

Aggiungono le medesime, che nelle montagne di Valacchia era seguito fatto d'arme tra Simone Vaivoda et un certo christiano detto Radul, mandato contro di lui dalla Porta, et che se ben d'ambe le parti n'erano caduti, che nondimeno era rimaso superior Simone, et che Radul ripassato il Danubio andava raccogliendo gente per tentare, come si crede, di nuovo la fortuna.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f.)

[1] Vladislaus Bekes (fiul lui Gaspar Bekes) devenit Nobil polon, care luă parte şi la campania lui Ioan Zamoyski din Moldova în 1600.

31.

Alba-Iulia, 24 Mai 1602.

Principele Sigismund Báthory către George Pitar de Caransebeş.

Act de danie a întregului sat Szilágy din comitatul Timişului, pentru slujbile sale credincioase.

Donatio Georgii Pithar, alias Barchun de Caransebes, super totali et integra possessione Zilagii vocata, in comitatu Theomeosiensi existente.

Nos Sigismundus Dei gratia Transylvaniae et Sacri Romani imperii princeps etc. Memoriae commendamus tenore praesentium

significantes, quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri Egregii Georgii Pythar, alias Barchun de Karansebes, quae ipse nobis et huic regno nostro Transylvaniae pro locorum et temporum diversitate fideliter exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est: totalem et integram possessionem Zilagy nuncupatam, in comitatu Theomeosiensi existentem habitam et antea quoque, in absentia nostra, per dominos proceres et magnatos eidem modo et titulo assecurationis datam et collatam; totum item et omne ius nostrum regium, si quod in praescripta possessione etiam aliter qualitercunque existeret et haberetur aut eadem et idem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet... memorato Georgio Barchun ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis clementer dedimus... harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quae tunc in formam privilegii redigentur, dum in specie fuerint reportatae.

Datum in civitate nostra Alba Iulia, die 24. mensis Maii. Anno Domini 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 175.)

32.

Praha, 24 Mai 1602.

Împăratul Rudolf II către Camera din Silezia.

Mandat pentru achitarea datoriei lui Carlo Magno.

Vă ordonăm să plătiţi lui Carlo Magno *din preţul de vânzare ce se va obţine pentru* Herrschaft Künsperg[1] *suma de* 828 *fiorini* 20 *creiţari ce i-am mai rămas dator peste suma de* 233 *fiorini* 20 *creiţari primiţi pentru cheltuielile lui făcute cu prilejul preluării domeniului pe seama decedatului Mihai-Vodă.*

Geben Prag, den 24. Maii. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Böhmische Gedenkbücher 327 fol. 131.)

Notă. După moartea lui Mihai-Vodă domeniul său Künsperg scoţându-se în vânzare, a fost cumpărat de Hans Bernhardt Fünf-

[1] Actele anterioare ale domeniului Kynsburg (Künsperg) a se vedea în volumul VI a publicaţiei noastre.

kircher cu 50.000 taleri, din care sumă a fost nevoit să achite lui Carlo Magno (conform ordinului din 30 Iulie 1602) banii de mai sus, bani pe care i-i datora Curtea împărătească. Acesta este ultimul amănunt românesc în legătură cu castelul din Silezia al lui Mihai-Vodă, în care au trăit oamenii săi câtăva vreme.

33.

Wien, 24 Mai 1602.

Arhiducele Matia către Camera Scepusiană.

Ordonă să ajute pe căpitanul Lassota în descoperirea adevărului în privinţa banilor trimişi de către Ibraim paşa-vizir decedatului Mihai-Vodă, pe când Mihai se afla în tabără lângă Debreţin, unde banii au fost ascunşi într'o pivniţă, cum mărturisesc doi martori.

Quidnam explorator quidam hic captivus detentus, de notabili quadam pecuniae summa Michaeli quondam Weywodae Walachiae per Ibraimum Bassam Vezirium dono data et Debreczenium allata, atque ibidem adhuc asservata fassus fuerit; quid item Egregio Erico Lassotae, Generalis capitaneatus partium istarum superiorum pro tempore vice gerenti eo nomine iniungamus, ex inclusis videbitis *şi vă ordonăm să-l ajutaţi în această privinţă.*

Viennae, 24. Maii. Anno 1602.

Notă. Arestatul numit era Georgius Martonffy, care denunţând lucrul, a declarat următoarele în scris: Cum Michael Vaiwoda fuisset in castris versus Deöbreöczen, et quaedam summa pecuniae fuisset ei missa ab Ibrahim Vezer Bassa, ferme 151.000 aureorum, quam pecuniam cum audisset Mihali Vaida esse Zonokii, continuo misit Michaelem Literatum civem Deöbreöczeniensem et me propter pecuniam Zonokium, quam cum duxissemus in aedes Michaelis Literati, ex mandato Michaelis Vaywodae est apposita pecunia in aedibus eiusdem Literati, quae modo quoque ibi iacet prompte, et cum ego venissem ex Transylvania in has partes, pecuniam visitavi... Pecuniam iacet in pincerna Michaelis Literati, nam Michael Literatus dicebat mediam partem mihi dare et mediam partem ipsemet habebit, quae est sub ianua in terra.

Examinându-se şi Marthon Fay Georg, a mărturisit că: Michael Deak oder Literat wohnt gegen den Duscasch Janusch Richter zu Debricz am Platz gegenüber... und handle dieser Michael mit allerley, wie die hungerischen Handlsleut pflegen, *făcând drumuri lungi* bis auf Griechischen Weissenburg... und das Gelt, so lauter Goldt, in des Deaken Keller auf der rechten Handt, wo man zur Thür hinein geht,

in einer Grueben, so eines Manns hoch und undter der Erden ein ziembliche weiten ausgeholt sei in zweyen schwarzen Truehen, wie Gutschy Truehen, welche Truehen er, Marthon selbst in die Grueben thuen helfen — despre care lucru nu ştie nimeni, afară de ei doi.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

34.

Wien, 25 Mai 1602.

Arhiducele Matia către împăratul Rudolf II.

Recomandă pe solul unor boieri moldoveni pribegi, cari cer ca Marcu-Vodă să fie introdus în Moldova în locul lui Ieremia-Vodă, urît acolo pentru tiraniile sale.

Euer Khaiserlichen Mayestät berichte ich gehorsamblich, dass sich bey mir etliche fürnehmen Boaren aus der Moldaw gesandter angemeldt, mit Euer Kaiserlichen Mayestät Raths und Feldt Obristn in Sibenbürgen, Georgen Basta, des Radul Weywoda und ander Wallachischen Boarn Schreiben, welche Euer Kaiserlichen Mayestät hiebei originaliter zu empfahen praesentirt haben; daraus zu vernehmen, dass sich dieselb Provinz Euer Kaiserlichen Mayestät Protection undterthänigist undtergeben, den Hieremiam, jetzigen Moldauischen Weiuoda, wegen seiner Tiranney länger nicht gedulden, Ihne selbst vertreiben, des Petri gewesten Waiuoda in der Moldau Suhn, Marcus genandt, der zu Insprugg vor Jahren erzogen worden und jetziger Zeit bey dem Basta sich befindt, zu Ihrem Waiuoda annehmen, von Euer Mayestät begehrn, selbst ins Landt führen und einsetzen wöllen.[1]

Der Gesandte hat gegen mir weder von Volk, noch Gelts Hülfen kein Meldung gethon, vermeint, die führnehmiste des Landts Inohnwer und Boarn werden den Hieremiam, jetzigen Weiwoda aus der Moldaw selbst vertreiben, mit dem Radul Walachischen Waiuoda sich coniungirn, den jetzigen Weida aus der Walachei auch verjagen, beide Provinzen alsdann den Tartarn den Pass nach Hungern und Poln leichtlich sperren, der Poläkhen, da sie sich darwider setzen wollten sich erwehren, Euer Kaiserlichen Mayestät und der Christenheit wider den Türken in vielerlei Weg nützlich dienen künnen. Habe derohalben den Gesandten alhier nicht aufhalten und zu Euer Kaiserlichen

[1] Marcu nu era feciorul lui Petru Şchiopul (precum cetim aici) ci a lui Petru Cercel-Vodă.

Mayestät mit diesem meinem gehorsambisten Schreiben abfertigen wöllen, dessen Werbung Euer Kaiserliche Mayestät dero Glegenheit[1] nach gnädigist mit mehrerem zu vernehmen haben; etc.

Geben in der Stadt Wien, den 25-isten Tag Maii. Anno Tausendt sechshundert und anderten.

In dorso: Expediert 27. Iulii 1602.

(Kriegsarchiv. Wien. Prager HKR fasc. 71.)

35.

Innsbruck, 25 Mai 1602.

Guvernul Austriei-de-Sus către împăratul Rudolf II.

Raport despre facerea inventarului succesiunii lui Ştefan-Vodă, atât al lucrurilor sale, cât şi al giuvaericalelor, pe cari tutorul său, Küepach a reuşit să le revendice în 1600 la Venezia. Domnul nelăsând niciun testament, dispoziţiile pioase, cât şi cele privitoare la mormântul său din biserica Sf. Iacob, cu ridicarea unui monument corespunzător demnităţii sale, s'au făcut cu învoiala omului său de încredere, Ioan Cămăraşul. Suma averii Domnului întrece 71.000 fiorini, afară de creanţele decedatului Petru-Vodă şi cele de prin Turcia şi alte legate specificate.

Allerdurchläuchtigister etc. Wellichermassen dieselben wir den 13. jüngstverschienes Monats Aprilis auf dero allergenädigisten Befelch vom letzten abgewichnen Monats Martii datiert, in deme sie uns alle weilend des jungen Herrn Johann Stephani Weyuoda aus der Moldaw Verlassenschaft ordenlich zu beschreiben, zu inventieren, in einen Anschlag zu bringen und Euer Kays. Mt. dessen neben Übersendung einer ordenlichen Specification zu derselben Handen zu berichten, auch anders mehr zu verrichten allergenädigist auferladen, allerunderthänigist berichtet, was wir unzt dorthin gehandlt und sobald Euer Mt. Rath Ferdinand von Küepach, als gedachts jungen Herrn gewester Curator, was er derowegen noch inhändig habe hieher bringe, wie dasselb und alles anders, was hierzue gehöre beschrieben und Euer Kays. Mt. allergenädigisten Befelch gemäss darmit. fürgehen wellen, dessen werden sich Euer Mt. allergenädigist zu erinnern haben.

Darauf uns so nun gedachter von Küepach mit dem, was er von sollicher Verlassenschaft inhändig gehebt[2] hieher erschienen,

[1] Dialectal, pentru: Gelegenheit=prilej. [2] gehabt.

haben wir durch Euer Kays. Mt. Oberösterreichischen und unsere Mitregimentsräth Georg Ludwigen Füeger zu Hirschberg und Doctor Georgen von Pflaumern alles und jedes, was bemeldter jung Herr Weyuoda seelig verlassen, zu beschreiben, zu inventiern und in einen Anschlag zu bringen befolchen, wie sie dann solche Inventur fürhanden genomben und erstlichen dasjenig, was der jung Herr alhie verlassen, folgendts die Cleinater, so der von Küepach noch de anno 1600 zu Venedig erhandlt und dann, was er sonst an des jungen Moldawischen Weyuoda von seinem Herrn Vatern weiland Petern Weyuoda ererbten Verlassenschaft in seinem Gewalt und Verwahr gehebt beschrieben, auch alles durch hierzue qualificierte Personen in einen ungefährlichen Tax und Anschlag bringen lassen, wie Euer Kays. Mt. das alles aus beygelegtem Inventarium mit No. 1 mehrers allergenädigist zu ersehen haben werden, welliches alles Inhalt darüber verfassten und mit No. 2 beygeschlossnen Extracts 38,736 fl. 1½ kr. belauft und so die durch ihne, von Küepach übergebnen Schuldtbrief um diejenigen Haubtgüeter, die er in Zeit seiner getragnen Gerhabschaft und Curatorey von seines abgestorbnen Principalen wegen angelegt, die, wie das angedeut Inventari (darein solliche Schulden und Schuldbrief verzeichnet) vermag, 32,550 fl. bringen, darzue gerechnet werden, hat sich die ganz Verlassenschaft auf 71,286 fl. 1½ kr. angeloffen, welliches derzeit als ein vorstehendigs Vermügen zu achten.

Und ob gleichwol die Schuldtbrief und Restanden, so dem alten Herrn Petern Weyuoda bey underschiedlichen Partheyen in der Türggey hinderstellig verblieben, derohalben Euer Kays. Mt. wir in unsern dieser Sachen halben den 12. Martii jüngstverschienes 1601 Jahrs underthänigist gethonem Bericht, wo und bey weme dasselb zu ersuechen, aus des von Küepachs damals gethoner Raitung die Beylag mit No. 62 abschriftlich überschickt in 32,433 Ducaten, davon aber seiner Schwester Frauen Maria nach Ausweisung des zu Venedig hierumben aufgerichten Vertrags 1000 Ducaten aus den 6,000, welche das Gottshaus Sanct Saba restiert, gebühren, item die 15,501 dragma Silbergeschmeid, des jedes auf ein quitl gerechnet 242 mark, 3 lot, 1 s und dann die 3,900,000 asperlen bey Tomas Cromidi, deren 80 für ein Taler gerait werden, 48.750 Taler betreffen, auch sonst anders, was besagter Herr Peter Weyuoda an Sabl, Rosszeug und anderm in der Türggey behaltsweise verlassen für sein, des jungen Herrn ererbts Guet zu halten, so hat doch dasselb in angeregts alhieigs

Inventari nit gebracht werden mügen, weilen solliches zu ersuechen und einzulangen verschienes 1601 Jahrs Georgio und Aslan Camerascen, Vater und Sohn befolchen und ihnen hierzue, damit sie ihr Reis nach Levante verrichten mügen, 80 fl. Gelt sambt zweyen kirsen Zobls Futter, so per 700 fl. taxiert gewesen, zuegestellt worden, und man, so sich der Fall begeben, nunmehr nit weiss, wie es mit Einlangung solcher Schulden Gestalt sein möchte, auch seithero von ihnen, Camerascen kein Schreiben, was sie diesfalls verricht und gehandlt empfangen, welliches Euer Kays. Mt. wir hiebey gehorsamist anzemelden nit lassen sollen.

Nach diesem und auf solliche verrichte Inventur haben wir von vorgedachten Curator dem von Küepach, was er seit jüngst den 21. Novembris abgewichnen 1601 Jahrs beschlossner Raitung von des jungen Weyuoda seines Principalen wegen gehandlt Rechnung abgefordert, die er uns dann auch sambt den darzue gehörigen Beylagen übergeben, welliche wir durch Euer Kays. Mt. O. ö. und unsere Mitregenten Doctor Johann Castner zu Sigmundslust und obgedachten Füeger in sein, des von Küepachs Beywesen überlegen und rechnen lassen. Darin verlauft sich der Empfang an Zins von dem anliegenden Gelt, so gleichwol auf dies 1602 Jahr völlig gesetzt worden, 2,222 fl. 30 kr., umb das, was er an Mobilien verkauft 331 fl., abgelesten Haubtgüetern 4,300 fl., bringt zusammen 6,853 fl. 30 kr., hingegen die Ausgaben auf angelegte Haubtgüeter 300 fl. und die gemeinen Ausgaben, in wellichen Rubriggen dann 1,604 fl. 30 kr. an Zinsen, so er in Empfang gelegt, aber nit eingebracht, auch noch nit gar verfallen sein, als ein vorstehendigs kommen 3,771 fl. 30 kr. 2 fr., und also sein völlige Ausgab 4,071 fl. 30 kr. 2 fr.; dadurch der Rest, so der von Küepach heraus schuldig verbleibe, betreff 2,781 fl. 59 kr. 3 fr., wie Euer Kays. Mt. das alles aus beygelegter Raitungsabschrift mit No. 3 mehrers allergenädigist zu vernehmen.

Ob gleichwol dahin geschlossen werden möchte, dass vorernennter von Küepach diesen Rest also bar in Handen und bey der Raitung erlegt haben solle, so hat es doch hiemit, wie sein, von Küepachs Supplications-Abschrift No. 4 bezeugt, diese Gestalt, dass er durch Mittl der Haubtgüeter, so er in Empfang für abgelest und bezahlt genommen, in sollichen Rest erwachsen und kein Parschaft hierumben in Handen, sonder solche übernombne Schulden erst einzulangen sich dessen, was er albereit (des in die 1,500 fl. lauft) dargeliehen, bezahlt ze machen und den Ausstandt obgemeldts Rests (davon aber noch sein Ergetzlichkeit abzeziehen

sein würdet) zu erlegen und guet ze machen, welliches Überrests sambt oberzählter 1,604 fl. 30 kr., wie nit weniger der 300 fl. dies Jahrs angelegter Haubtsumma man zu Abfertigung des verstorbnen Weyuoda Hofmeisters, Diener, desgleichen zu Bezahlung was über den Todtfall, Klagtüecher und andere hierzue gehörigen Notturften[1] ergangen, gar wol bedürftig sein würdet und er allbereit ein ziembliche Summa hieran auf jetzgemeldte Ausgaben, auch des jungen Herrn seeligen und seiner Diener Kost oder Underhaltung dargeben und bezahlt hat.

So viel es sein Besoldung oder Ergetzlichkeit seiner gehebten Bemühung belangt, befindet sich, dass er, von Küepach in obermeldter Supplication hiefür 1,000 fl. begehrn thuet. Nun ist ihme in seiner den 9. Martii oberzählts 1601 Jahrs beschlossner Gerhabschaftraitung, vermüg obangedeuts unsers den 12-ten eiusdem allerunderthänigisten Berichts, für seine in sieben Jahr gehebte Bemühung, Sorg, Fleiss und Reisen in Sonderheit ausgestandner Leib- und Lebensgefahr, die er zu Venedig mit Herausbringung der daselbst gelegnen Cleinater und Schuldbrief angewendt, 1,800 fl. bewilligt, passiert und in Raitung guet gemacht worden. Und weil er jetzt wiederumben zwey Jahr von seines abgestorbnen Principalen wegen die Curatel getragen, Rechnungen geführt, die Mobilien versorgt und hieher geen Ynsprugg geliefert, auch in solcher Zeit des seinigen in die 1,500 fl., so er ohne Nutz emperen[2] müessen, hergeliehen, so hielten wir nit unbillich ze sein, dass er auf beschehnen Fall widerumben mit einer Ergetzlichkeit, wann er gar erlassen und quittiert bedacht und abgefertigt, auch an seinem Rest, das zu Euer Kays. Mt. allergenädigisten Gefallen stehet, ob oder was Sie ihme hiefür zu passiern allergenädigist bedacht sein mächten, innerhalb gelassen.

Beynebens und weilen bemeldter von Küepach umb die 54 fl. 52 kr. Mangl-Posten, so ihme an der Stellung abgangen, nachzelassen, also auch seines Bruedern Oth Moritz von Küepachs Ehewürtin die 55 fl., so dieselb umb Mobilien ausm Inventari empfangen, in sein Curatorey oder gehebte Gerhabschaft zu erstatten schuldig ist umb Willen, dass er in Zeit seiner alhie gethonen Raitungen zu etlichmalen daselbst, wie auch diesmal, losiert worden, zu einer Verehrung nachzesehen Andeutung gethon, möchten ihme solche zwey Posten in der Raitung eingelegtermassen passiert und diesfalls weiter nichts difficultiert werden.

---

[1] Dialectal, pentru : Notdürften = trebuințe. [2] entbehren.

Und wann nun berüerts von Küepach Besoldung oder Ergetzlichkeit erörtert und an den andern obstehenden zwey Posten weiter kein Bedenken, mächt alsdann solche sein Raitung beschlossen, er darüber gebührendermassen quittiert und mit Raitbrief nach Notturft versehen werden, wie dann dies alles auf Euer Kays. Mt. allergenädigisten Ratification und Resolution bewenden thuet.

Weiter obgemeldts abgestorbnen jungen Weyuoda seeligen Todtfall und Begräbnuss[1] betreffendt, dieweil derselb für ein Fürsten in der Moldaw gehalten worden, auch do er längers Leben von Gott dem Allmächtigen gehebt, vielleicht darzue fürgenomben werden mügen, haben wir wegen desselben seines Standts und Qualitäten nit weniger, als solche Verordnung thuen künden, dass derselbe dannocht seinem Standt gemäss ansehenlich zur Erden bestättet und hinnach alle christenliche Exequien, Besingnuss[2] und Gottsdiensten begangen werden, darauf auch N. Bürgermeister und Rath alhie dahin vermügt, dass sie ihme auf unser gethone Vertröstung und dass ihnen hierumben gebührende Satisfaction gemacht werden solle, in der würdigen Sanct Jacobs-Pfarrkirchen, allerdings an dem fürnembsten Orth, gleich vor der heyligen Dreyfaltigkeit Altar, den Platz zu seiner Begräbnuss bewilligt, sich auch erboten, den Orth darneben an der Kirchmauer herzelassen und mit der Fischer-Bruderschaft, so daselb sonst aldorten innenhat, an ein anders zu weichen, damit besagtem Weyuoda seeligen ein Epitaphium und Memori aufgerichtet werden müge. Wie dann derselb dahin an solch bewilligts Orth zur Erden bestättet und seithero nit allein gebührlichen Besingnussen, Ämbtern und Gottsdiensten ansehenlich und stattlich begangen und besungen, aber noch unzt dato kein Stein über sein Grab gelegt, viel weniger einiche Memori (wie diesfalls billich nit underlassen werden solle) aufgerichtet worden, wiewol über solches ein nambhafts aufergangen, so hat es doch nit wol anderst oder geschmeidiger angriffen werden mügen.

Was uns nun sollicher Sepultur und Aufrichtung eines Epitaphi halber ermeldter Burgermeister und Rath für Erinnerung, wellichermassen auch durch andere Adlspersonen, denen doch solliche fürnehmbe Platz nit, sonder an andern Orthen in angedeuter Kirchen ihre Begräbnussen bewilliget, dasselb Gottshaus bedacht und fürsehen worden, überreicht, das bringt beygeschlossne

[1] Dialectal, pentru : Begräbniss = înmormântare.

[2] Besincknuss = cântări în biserică cu cari Ștefan-Vodă a fost înmormântat.

Copy ihrer Supplication mit No. 5 mehrers mit sich. So dann nit weniger, dass jetzgemeldte Burgermeister und Rath von uns vertröstet worden, dass dieser Sepultur wegen der Kirchen nach Notturft und Gebühr entgegengangen werden solle und dieses Gottshaus an Einkommen so schlechtlich versehen, dass dasselb auf Underhaltung der Gottsdienst, Priester und Kirchendiener jährlich nit erkleckt oder gereichen mag, also will die Notturft erfordern, damit dasselb sollicher ansehenlichen fürnehmben Begräbnuss willen desto reichlicher begabt und ihme diesfalls so viel möglich geholfen werde, inmassen auch, dass dasjenig, was hierzue gereicht nit übl, sonder [1] zu des abgestorbnen Weyuoda Seelenheil, forderist die Ehr des allmächtigen und Befürderung der löblich Gottsdienst nützlichen und wol angelegt würdet.

Und obzwar bemeldter Weyuoda seeliger, wie uns fürkommen, kein ordenliche verbriefte Disposition wegen seiner Verlassenschaft nit aufgerichtet, sonder uns sein bey ihme gehebter Vetter Suan Camerasco beyliegende Verzeichnuss Copy mit No. 6 übergeben und darbey beteuerlich fürgebracht, dass dieselb und was darin geschrieben seines Vettern seeligen letzter Willen gewest, in wellicher bemeldter Pfarrkirchen 500 fl. von seiner Verlassenschaft zu erlegen verordnet worden. Wann es aber je nach Gestalt und Gelegenheit anderer Herren und Adlsstandtspersonen darin habender Begräbnussen viel zu gering und die Pfarrkirchen hiermit nit abzefertigen, sonders Zweifl auch benannter Weyuoda seelig, da ihne der Todt nit sobald übereilt, und er dass ihme dies fürnembe Orth alda bewilligt, Wissens gehabt, diese armb Kirchen selbst mit einem stattlichen begabt und bedacht haben würde, so sein wir der allerunderthänigisten Meinung, dass dieser Pfarrkirchen von seinem verlassnen Vermügen wegen ofterzählter Sepultur, und dass dies obinseriert Orth zu seiner Gedächtnuss gebraucht, ihme auch hinnach ein ewiger Jahrtag jedes Jahrs mit gesungner Vigili, Ämbter und Gottsdiensten gehalten und alles, was darüber aufergehen, von ihr, der Kirchen selbs abgericht werden müge, über die obstehenden verordneten 500 fl. noch 2000 fl. in Ansehung des verstorbnen letzter Willen ohne das dahin gestellt gewest, dass 4500 fl. auf arme Kürchen, arme Leut und dergleichen milte [2] christenliche Werk angewendt werden sollen, zu bewilligen, auch ihr, der Kürchen hingegen der Jahrtag auf ihre eignen Kosten jährlich zu halten und abzerichten aufzeladen, hierumben auch notwendige Recognition zu nehmen sein solle.

[1] Dialectal, pentru : sondern.

[2] milde = pioase.

Ferrer und so auch obgemeldts Weyuoda Willen und Verordnen dies gewest sein solle, dass vermüg obgeschriebner mit No. 6 eingelegter Beylag unser lieben Frauen Bruederschaft oder Congregation der Societät Jesu alhie 3000 fl., den Capucinern alda 500 fl., den Franciscanern auch 500 fl., der obgedachten Sanct Jacobs-Pfarrkirchen oberzählte 500 fl., der Kirchen aufm Seefeldt zum Heyligen Bluet 500 fl., den Franciscanern zu Bozen auch 500 fl. und noch 4500 fl., damit die ganz Summa 10,000 fl. bringen, als oben angeregt worden auf arme Leut, Kürchen und dergleichen milte christliche guete Werk, desgleichen angemeldts Suani Camerasco Muetter 4000 fl., Geörgen Hatmano 2000 fl. und dann seinem Schneider Pauln Mültbach 50 fl. guetgemacht und von seiner Verlassenschaft abgericht werden solle, welliches, so viel es die Kirchen, Geistlichen und Armen betrifft, alles ad pias causas und solche miltreiche Werk der Barmherzigkeit, so nit wol abzebrechen oder zu verändern sein, so künden wir nit sehen, warumben denselben jetzt gehörte Legata nit gelassen, sonder ihnen selbige zu reichen mehrers und billich befürdert werden sollen, deswegen unser ferrers underthänigistes Guetachten ist, Euer Kays. Mt. möchten es denselben, doch dieser Gestalt erfolgen ze lassen, allergenädigist ratificiern und bewilligen, nämblichen, dass die 3000 fl. der Congregation verordnet, allein zu dem Schuelpau der Jesuitenschuelen alhie angewendet werden solle, dann, ob es der verstorben Weyuoda gleichwol berüerter Congregation zu erlegen vermeint, so würdts doch, da es zum Schuelpau kombt, bemeldter Congregation auch zum besten gereichen. Dieweil man sonst, do es in die Congregation käme, niemandt nichts darumb wisst, wo es anderer Gestalt angelegt und wie damit gehaust werden mächte, wie dann ein solliches seiner Meinung auch nit zuwider, dass dieses Gelt der Congregation zu dem Schuelpau angelegt werden solle. Was die den alhieigen Capucinern, item hieigen und zu Bozen wesenden Franciscanern jedes theil deputierte 500 fl. belangen, die mächten ihnen doch, weil sie mit Gelt nicht ze thuen haben sollen, auf Kirchen, Zierden und Ornät angewendt und die 500 fl. der Kirchen aufm Seefeld auch richtig erlegt werden. Die Pfarrkirchen alhie, darin der Weyuoda liegt und ihme ein Jahrtag gehalten werden solle betreffendt bleib es bey obstehender Erklärung.

Von den überigen 2000 fl. mächte in das alhieig Spital, dann das gemein der Stadt-Almuesen jedes Orth 300, thuet 600 fl. und den armen Jesuitenschülern in Sanct Niclaushaus

alhie 400 fl. zu bessern Underhaltung derselben und der armen alda angelegt und gegeben werden, das betrifft 1000 fl. Aber die überigen 1000 fl. berührend, sollen Euer Kays. Mt. wir in underthänigistem Gehorsame nit verhalten, dass die armen Schüler bey alhieiger Pfarrkirchen das ganze Jahr durchhin bey allen Gottsdiensten alda mit dem Gesang gewärtig, und weiters Zeiten zu den Festen und der Aposteltäg von zu morgens 4 Uhr an fast bis auf zehne, dann alle Tag zu abendts bey den Vespern Salve, Completen, Vigilen, Besingnussen, Bestattungen der Leichen und was stundlichen in solcher Pfarrkirchen zu verrichten fürfallt, gespannen, hingegen gar mit einer schlechten Underhaltung und am fürnehmblichsten gleich mit deme, was sie ersamblen und durch Almuesen[1] bekommen, vergnüegt sein, viel Frost, Hunger und Kommer[2] leiden müessen, welliches alsdann verursacht, dass obgleich etwo guete Singer, die ins künftig zu geistlichem Standt und sonst bey der Kirchen fürfallenden Conditionen zu gebrauchen qualificiert daher kommen, dass sie kein Zeit alda nit bleiben, sonder stracks widerumben wegziehen, des do sie was besser mit der Underhaltung versehen nit allein vermitten, sonder dieselben, welliches so wol für die Kirchen und Schuel, als sie selbs erspriesslicher wäre, bestähendiger alda verharren und ins künftig aus dem exercitio des täglichen Kirchengebrauchs, auch Continuierung ihrer Studiis zu priesterlichem Standt und anderen der Kirchen fürfallenden Occasionen nit untäuglich sein würde.

Dannenher damit dieser Schuel und armen Schüelern sowol zu besserer Underhaltung, als alda beständig zu verharren geholfen, auch künftig qualificierte Personen bey der Kirchen und Schuel auferzogen werden mügen, rathen Euer Kays. Mt. wir hiemit allerunderthänigist, dass dieselben oberzählte 1000 fl. den armen Schuelern bey oftgemeldter Pfarrkirchen nach Mass und Verordnung so wir derohalben geben würden zu ihrer notwendigen Underhaltung anzelegen allergenädigist bewilligen wollten. Dadurch künden bessere Singer erhalten und die Gottsdienst dest stattlicher verrichtet werden.

Was es dann des Suan Camerasco Muetter 4000 fl., wie auch des Geörgen Hatmano 2000 fl. Legat betrifft, haben Euer Kays. Mt. oben allergenädigist verstandten, wellichermassen dem Georgio und Aslano Camerasco Vater und Sohn vorbemeldte Schulden in Levante zutreiben, die Schuldtbrief und was darzue gehörig,

---

[1] Recte : Almosen = pomană.

[2] Kummer.

auch Gelt und Zoblesfutter auf die Zehrung dargeben worden. Wann aber auf solliche Ausstandt, oder dass sich bemeldte Eintreiber derselben mit dem Gelt, so sie deshalb einbringen, widerumb heraus ins Teütschlandt begeben werden, schlechte Rechnung zu machen, sonder viel mehr zu besorgen, wann ihnen des verstorbnen Weyuoda Tod nambhaft gemacht, sie vielleicht nit mehr hieher kommen und was sie eingebracht bey ihren Handen behalten mächten, derowegen wären wir der allerunderthänigisten Meinung, Euer Kays. Mt. mächten ihnen, zumal, dass sie vorobernenntem Weyuoda mit Freundtschaft verwandt, diese Gnad thuen und oberzählte zwey Posten, wann sie das eingelangt Gelt hieher liefern und antworten werden, davon erfolgen ze lassen allergenädigist bewilligen.

Und weilen solche Abordnung nach Levante mit Euer Kays. Mt. Secretarii zu Venedig Bernhartin Rossi Guetachten beschehen, dass er, so viel müglich, darob sein wollte, damit berührte Abgesandte Georg und Aslan Camerascen das, was sie einbringen dasselb hieher oder, so es Euer Kays. Mt. allergenädigist gefällig, zu seinen Handen geen Venedig liefern, oder, do sie nichts bekommen, die ihnen zuegestellten Schein und Schuldtbrief wiederumb heraus zu unsern Handen antworten, von dero Hof aus zuezeschreiben verordnen.

Aber den Paul Mülbacher belangendt hielten wir darfür, dass ihme die verschaffnen 50 fl. von alhieiger inventierter Verlassenschaft zu erlegen ihne gelassen werden mächten.

Letztlich so bringen die Copyen mit No. 7 und 8 mit sich, wasgestalt vorbemeldter Suan Camerasco von dem abgestorbnen jungen Herrn seelig mit 10,000 Taler Legat bedacht, dasselb auch bey uns durch ihne zugehaltnen Dreyssigisten angemeldt und begehrt worden ist. Dieweil er dann hierumben verfertigten Schein von dem jungen Herrn bey Handen hat, sein wir der allerunderthänigisten Meinung, es sollen ihme die legierte 10,000 Taler von obgemeldten, was aus den Levantischen Schulden eingelangt würdet, bezahlt und guetgemacht werden, wie er dann auf beschehne Abfertigung der Diener allein mit einem Wartgelt unzt sich Euer Kays. Mt. hierüber allergenädigist resolviern bedacht worden.

Und weilen an fürderlicher Resolution dieser Sachen nit wenig gelegen, damit das Gefillwerk kostlichen Futters und Kleider, die sonst also obeinander liegend gar bald Schaden nehmen mächten, nit verderbe, also werden sich Euer Kays. Mt.

umb soviel desto ender zu derselben allergenädigisten Gelegenheit hierüber zu resolviern haben. Jedoch ist dies alles etc.

Datum den 25. May Anno 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B fol. 827. Rezumat în *Hurmuzaki* : Documente vol. XI p. 553—554.)

36.

Praha, 3 Iunie 1602.

Cav. Piero Duodo ambasciator către dogele Veneţiei.

Stroie Buzescul plecând dela Viena fără bani, a trimis un om al său îndărăt spre a zori plata lor.

Stroia Busesti che si partì da Vienna verso Valachia, senza haver la provisione del danaro in mano, ma con sole promesse, vedendo che tardava tanto a venire, ha mandato un suo in dietro a Vienna per sollecitarla, et ha trovato ch'era stata spesa in altro, et adesso bisognerà procurare novo rimedio.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

37.

Graz, 3 Iunie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Moldova.

Boierii moldoveni cer ca Domn pe Nicolae-Petraşcu care se află în tabăra generalului Basta.

Di Gratz li 3 di Giugno 1602.

Per aviso d'Ungheria si ha che gli soldati del Colonello Pezzen siano stati fatti ritornare in Transilvania accordati et sodisfatti, et ci è opinione, che le cose di quella provincia si dovevano accordare tra la Maestà dell'Imperatore et Sigismondo Bathori.

Si è anco inteso che li Moldavi più principali di quella natione trattino di obligarsi di vasalaggio con la Maestà Cesarea et domandano per suo capo prencipe et vaivoda il giovane figliuolo di Michiele, che si truova presso il Basta.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f. fol. 75.)

38.

Alba-Iulia, 7 Iunie 1602.

Principele Sigismund Báthory către Petru Szegedi provizorul cetății Deva.

Act de nobilitare — fără scut — dat lui Nicolae Iuga de Caransebeș cu scutire de toate dările obișnuite a casei sale din Făget în comitatul Hunedoarei.

Nobilitatio cum exemptione domus nobilis Nicolae Iuga de Caransebes.

Nos Sigismundus Dei gratia Transylvaniae et Sacri Romani imperii princeps etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum singularem intercessionem nobis pro parte nobilis Nicolae Iuga de Fachyat Vice-Crainicii, et familiaris generosi nobis syncere dilecti Nicolai Vayda de Caransebes factam, tum vero ex principali nostra gratia et potestatis nostrae plenitudine eundem Nicolaum Iuga ex conditione plebea et ignobili, in qua natus et hactenus exstitit, eximendum et in coetum et numerum nostrorum regni Hungariae et Transylvaniae nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et adscribendum duximus: prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, decernentes expresse, ut a modo deinceps idem Nicolaus Iuga ipsiusque heredes et posteritates utriusque sexus universi pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur; omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri nati et indubitati regni Hungariae et Transylvaniae nobiles quomodocunque de iure vel consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint.

Pro ampliori vero gratiae et munificentiae nostrae erga eundem Nicolaum Iuga declaratione, domum eiusdem in dicta possessione Fachyath vicinitatibusque domorum providorum Opra Iuga ab una, ac Stephani Alman partibus ab altera, omnino in comitatu Huniadiensi existentem habitam, ab omni censuum taxarum et contributionum nostrorum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet plebeorum et rusticorum exhibitione, item decimarum, nonarum et capetiarum pensione in perpetuum eximendum, supportandum et nobilitandum duximus; prout eximimus, supportamus et nobilitamus praesentium per vigorem.

Quocirca vobis fidelibus nostris universis et singulis Egregiis nobilibus Petro Zegedy, provisori arcis Dewa, Michaeli Sztanislao Crainico primario districtus Jofue, nec non providis Keresio et caeteris iuratis annotatae possessionis Fachiat, item dicatoribus, decimatoribus, connumeratoribus et exactoribus contributionum harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque praefatum Nicolaum Iuga ipsiusque haeredes et posteritates universos ratione praescriptae domus ad nullam censuum taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri camerae nostrae solutionem, item decimarum, nonarum et capetiarum pensionem servitiorumque quorumlibet plebeorum et rusticorum exhibitionem cogere et compellere aut propterea eosdem in personis, rebus et bonis eorum universis impedire, turbare et molestare seu quovismodo damnificare praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras, authentici sigilli nostri munimine roboratas, memorato Nicolao Iuga ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dandas duximus et concedendas.

Datum in civitate nostra Alba Iulia, die 7. mensis Iunii. A. D. 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602 fol. 202.)

39.

Alba-Iulia, 8 Iunie 1602.

Principele Sigismund Báthory către Petru Szegedi provizorul cetății Deva.

Act de nobilitare — fără scut — dat lui Petru Dan de Lăpușnic cu scutire de toate dările obișnuite a casei sale din Lăpușnicul de Jos în comitatul Hunedoarii.

Nobilitatio cum exemptione domus Petri Dan de Laposniak, in comitatu Huniadiensi existentis.

Nos Sigismundus Dei gratia Transylvaniae et Sacri Romani imperii princeps etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos ex gratuita et principali nostra gratia ac potestatis nostrae plenitudine nobilem Petrum Dan ex conditione plebea et ignobili, in qua natus est et hactenus exstitit, eximendum ac in coetum et numerum verorum

regni Hungariae et Transylvaniae nobilium aggregandum, annumerandum, cooptandum et ascribendum duximus : prout annumeramus ; etc.

Pro ampliori vero gratiae et munificentiae nostrae erga eundem Petrum Dan declaratione, domum eiusdem, omnino in comitatu Huniadiensi et possessione Laposnak inferiori vocata existentem, vicinitatibusque domorum providorum Ioanni Fachiaczan ab una, ac Stephani Alman partibus ab altera habitam, ab omni censuum taxarum... in perpetuum clementer eximendum, supportandum ac nobilitandum duximus ; etc.

Quocirca vobis fidelibus nostris universis et singulis nobili Petro Zegedy, provisori arcis Devensis, et Michaeli Sztanislao de Raduliesd Crainico primario districtus Jofue... committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo in posterum Petrum Dan... ratione praescriptae domus ad nullam censuum taxarum... cogere ac compellere aut propterea eosdem in personis, rebus ac bonis ipsorum universis impedire... praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali ; [1] etc.

Datum Albae Iuliae, die 8. Iunii. Anno Domini 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Liber regius Trans. an. 1601 et 1602. fol. 202.)

40.

Praha, 10 Iunie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Oastea lui Radu-Vodă în tabăra generalului Basta.

Di Praga li X di Giugno 1602.

Scrivono da Sackmar dei 29 del passato che quell'istesso giorno erano arrivati là dal Basta due ambasciatori di Sigismondo per trattar d'accordo, il quale si tiene hora che non potrà effettuarsi, se non col disporsi Sigismondo ad uscire dalla provincia, et a rimettersi totalmente alla clemenza dell'Imperatore, et che l'esercito del Basta coll'aggiunto di circa 10/m Valacchi che si trovavano con lui sotto il Radul pretendente al palatinato di Valacchia arrivarebbe a 15/m combattenti in circa.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f. fol. 78.)

[1] Cuvintele omise şi semnate cu . . . se pot completa din formularul actului precedent de sub No. 38.

41.

Praha, 12 Iunie 1602.

Împăratul Rudolf II către arhiducele Matia.

Luând 100.000 fiorini cu împrumut, roagă să achite din ei solda oştilor de trimes în Ardeal, îndestulând şi pe Radu Şerban-Vodă.

Euer Liebden wissen, ohne alle weitere Ausführung, wie hoch bey jetzigem Siebenbürgischen zweifelhaftigem Standt es der Bezahlung des an denselben Gränizen habenden Kriegsvolks, damit dasselbe desto ehunder wieder hineingebracht vonnöten, und dass damit einiche Zeit nit mehr zu säumen. So wir dann abermalen mit (*Titul*) Bartolmaen Casteln alhie dahin schliessen lassen, dass er uns 100.000 Thaler ohne Abziehung seiner vorigen Anlehen zu Wien und zu Caschaw gleich alsbaldt auszählen und erlegen lassen solle, wie er dann seinen Leuten den Wechselbrief darauf an heut bereit zugeschickt: Als gesinnen wir an Euer Liebden hiemit freundt- und gnädiglich, Sie unbeschwert die Verordnung thun wollten, damit was von solchem Geld zu Wien richtig gemacht, ehist nach Caschaw gebracht, oder do es einstheils gewiss und baar aldort verhanden sein könnte, zu mehrer Befürderung der Sachen durch Wechsel hinein gerichtet werde.

Die Austheilung aber solches Gelds auf das Kriegsvolk voriger Verordnung nach, neben des Wallachen Contentirung also gar oder zum Theil, doch nach vorgehunder ordentlicher Musterung beschehe, wie man wirdet gefolgen können, sonderlichen dass den Preynerischen Knechten, Solmischen Reutern und Cosakhen auch was darvon zu theil werde, bis man aus dem Zokolischen Geldt für Terebes und demjenigen, so auf Newicke aufzunemben ein mehrer haben und dahin verwenden mügen wirdet. Sonsten haben E. L. auch hiebey zu sehen, was wir deshalben den Muster-Officieren in Ober Hungern, auch unserm Commissario dem Hans Leonhardten von Yel zuschreiben und darüber auch ihrestheils zu halten, wie Sie Ihme recht zu thuen wissen; etc.

Geben Prag, den 12. Iunii. Anno 1602.

P. S. Euer Liebden thuen wir auch hiermit ein Überschlag überschicken wie die obbemeldten 100/m Castellischen Thaler und dann des Henkhels 100/m Thaler auszutheilen, demselben nach sich zu richten haben. 15. Iunii 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 239.)

42.

Praha, 24 Iunie 1602.

Giovanni Uguccioni către Granduca di Toscana.

Despre isteţimea lui Basta care a reuşit să cucerească din nou Ardealul pe seama împăratului Rudolf, fără vărsare de sânge. Tratativele sale cu principele Sigismund Báthory au fost pornite prin mijlocirea căpitanului Ştefan Chiaky, după care Basta a şi început ocuparea Ardealului.

Il Signor Giorgio con la sua prudente destrezza ha così bene saputo negotiare, che ha assicurata per la Maestà Cesarea la Transilvania, senza effusione di sangue, et senza cavar del fodero pur la spada, poichè se bene haveva provata l'infedeltà et tradimento già fattoli dal Ciachi, [1] ha prestato nondimeno orecchie alle parole di lui, il quale vedendo che Sigismondo non poteva resistere con la forza all' arme Cesaree, scrisse al Basta che tutta volta che Sua Maestà le perdonasse l'errore passato, egli quando Sigismondo non volessi cedere la provincia, la darebbe libera, senza strepito nelle mani et potere dell'Imperatore. Il che promettendo Giorgio, risaputosi dal Bathori, et temendo che il Ciachi non l'ammazzasse, si fuggì et si ritirò in Deva, luogo assai sicuro, governato dal più fidato servitore ch' egli havessi, di dove spedì subito al Basta con lettere, che l'invitavano ad entrar dentro, essendo lui resoluto di buttarsi nelle braccia di Sua Maestà, dalla quale sperava qualche mercede, come si sarebbe trattato, come fussi fuori della Transilvania, et che gli procurassi un salvocondutto. Per il che il detto Basta mandò qua in diligenza l'alfiere Zucconi, come scrissi a Vostra Altezza li 19 stante per via di Vienna, et a cavare la confermatione di quanto haveva conchiuso et promesso all'uno et all'altro, essendo venuto seco un Gesuita, [2] mandato da Sigismondo con una lettera dell'aggiunta copia et con i capitoli alligati. Martedì passato che fummo alli 18 haveva fermamente resoluto d'entrar dentro con l'esercito, non conoscendo, che vi potessi esser difficultà; etc.

Da Praga, li 24 Giugno 1602.

(R. Archivio di Stato. Firenze. Filza 4357.)

[1] Recte : Chiaki. [2] Antonio Marietta S. I.

OLASZ-SZLOVÁK KÖNYV-TÁR

43.

Praha, 27 Iunie 1602.

Impăratul Rudolf II către generalul George Basta.

Primeşte cu plăcere propunerea de a-i subjuga Moldova. Insă din cauza Leşilor, cari se cred îndreptăţiţi la acea provincie, fiind gata a-şi apăra dreptul chiar şi cu armele, nu cutează să provoace un nou război, mai cu seamă că nici stăpânirea Ardealului nu e încă asigurată. Ordonă deci să ocrotească pe boierii moldoveni în mod tacit, asigurându-i de protecţiunea împărătească îndată ce lucrurile în Ardeal s'au liniştit şi s'a putut asigura şi de posesiunea Ţării-Româneşti, unde Radu-Vodă încă nu e sigur.

Was du uns in denen Moldauischen Sachen vom 26. Aprilis [1] gehorsambist zuegeschrieben, das ist uns mit seinen Umbständen zur Notturft gehorsambist referirt worden. Nun wären wir gleichwol nicht ungeneigt uns umb Moldaw anzunehmben und dieselb in unser Devotion und Gehorsamb zu bringen. Dieweil sich aber die Sibenbürgischen Sachen bishero so zweifelhaftig erzeigt und wir uns daher auch noch keiner endtlichen Gewissheit zue getrösten oder darauf zu verlassen haben, sintemal uns des Sigismundi und seiner Adhaerenten Leichtsinnigkeit und Unbeständigkeit, auch darunder geführte Practiken nur gar zu wol bekannt sein; do dann beinebens auch dies zu gedenken sein will, dass wir uns solchergestalt die Poläggen, die Ihr *Ius* und Gerechtigkeit zu diesem Landt praetendirn und dieselb mit dem Schwert defendirn wöllen, alsbaldt auf den Hals ziehen, und uns mit einem neuen Krieg beladen würden: So erachten wir auf diesmal für das best und rathsambist, dass man sich bey jetziger des Sibenbürgischen Wesens Beschaffenheit, und dass sich beinebens auch der Radul Waida noch nicht in der Wallachey befindet, gegen den Moldauischen Boiarn keiner offentlichen Hülf, die wir ihnen aus obangehörten Ursachen und Bedenggen [2] derzeit nicht schicken, noch sie in unser Protection nehmben khünden, vermerken lassen, und sie gleichwol nichts destoweniger in der Hoffnung erhalten, dass wir umb ihrer, sobaldt wir des Sibenbürgischen Landts, wie auch der Walachey versichert

[1] Lipseşte, dar Basta se afla atunci ieşit din Ardeal, la Sătmar, unde a primit şi pe boierii moldoveni, ale căror scrisori făcute în cancelaria sa, au fost alăturate scrisorii sale.

[2] Dialectal, pentru: Bedenken = cugetare.

sein, mit allem Ernst annehmben und sie wider die Türggen und Poläggen nach allem Vermügen schützen wöllen. Darauf wirdest du ihnen diese *tacitam protectionem* mit mehrer Ausführung und Motiven also andeuten wissen. Sonsten hast du auch selbst gehorsamblich zu erachten, wann wir mit unserm[1] Hülf zue früh aussprängen und dieselb nachmals nicht continuirn sollten oder khündten, zu was Schimpf und Spott uns diese Aufregung, neben der augenscheindtlichen Gefahr und endlichen Undergang derselben mitinteressirten Personen, und etbo[2] des ganzen Landts gereichen würde. Inmittels hast du sie dennoch in ihrem proposito nach und nach zu stärken, und mit ihnen vetreuliche Correspondenz zu halten.

Prag, den 27. Iunii. Anno 1602.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR fasc. 90 Jul. No. 19. Copie of.)

Notă. Această scrisoare a fost transmisă în copie arhiducelui Matia în aceiaș zi a datării ei pentru ca să fie orientat despre solii moldoveni, cari expediați dela Curte, se vor opri „la întoarcere" și la dânsul la Viena.

44.

Târgoviște, Iunie 1602.

Ioan Potocki către regele Sigismund III.

Se gătește să meargă la Kamieniec ca să se înțeleagă cu Ieremia-Vodă.

Po odprawie tamtych listów, wieczorem przyniesiono mi to pisanie od Pana wojewody Siedmiogrodzkiego, ktore Waszej Królewskiej Mości, Panu Memu Miłościwemu odsyłam, skąd łatwo rozumieć, na co się zanosi. Ja ledwo ze trzy dni zamieszkawszy, do Kamieńca bieżę, abym się z Panem wojewodą Wołoskim rozmówić mógł, w domu ile czasu stanie, jakokolwiek zdrowia połatał i oprzątnał niedostatki niektóre. Jeśli im Tatarowie wstętu nieuczynią, owo wojsko małe w liczbie jest, ustępować sromota niewidząc nic, jedno przed hukiem wydzierzeć. Zaś potrzeba by podobno więcej, o czym pewnie już Wasza Królewska Mość, Pan Moj Miłościwy obmyślić będziesz raczył i ukazać temu komu to zlecono będzie. Z tym uniżone służby me zalecam do Miłościwej łaski Waszej Królewskiej Mości, Pana Mego Miłościwego.

Datum w Targoweście, Czerwiec 1602.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex 940 A fol. 151.)

[1] Recte : unserer. [2] etwa.

Trad. După trimiterea acelor scrisori,[1] seara mi s'a adus scrisoarea domnului voevod al Ardealului, pe care o trimet Maiestății Tale, Domnului meu milostiv. Din aceasta se poate înțelege ușor ce se pregătește. Eu poposind aci numai trei zile, mă reped la Kamieniec, ca să mă pot înțelege cu domnul voevod al Moldovei, atâta cât voiu avea timp. Sănătatea mea s'a îndreptat, înlăturând câteva lipsuri. Dacă Tătarii nu li se vor opune, oastea aceasta fiind de mic număr, se va retrage cu rușine, nevăzând nimica, numai auzind strigătele. Iarăș ar trebui ceva de acestea, despre care Maiestatea Ta va avea grijă fără îndoială, poruncind aceluia pe care-l va însărcina. După aceasta îmi ofer slujbile mele plecate Maiestății Tale crăiești, Domnului meu milostiv.

Dat în Târgoviște, Iunie 1602.

45.

Praha, 2 Iulie 1602.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să dea celor doi soli moldoveni cari se află aici, câte un pahar de argint de câte 100 fiorini.

Demnach die Römisch Kayserliche Maiestät... inmassen Sie solches durch dero Reichshofrath Herrn Bartholmäen Pezzen der Hofcammer ankünden lassen, denen zweyen jetzt anwesenden Moldauern jedem ein Trinkgeschirr von hundert Gulden Rheinisch werth zu verehren gnädigist bewilligt, so wollet derwegen solche zwei Trinkgeschirr aus denen Hofzahlambts-Geföllen erkaufen und ihnen denen Moldauern gegen Quittung zuestellen lassen.

Geben Prag, den 2. Iulii. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 256.)

46.

Złoczow, 18 Iulie 1602.

Wojewoda Mark Sobieski către vicecancelarul Wojciech Baranowski.

Starea lucrurilor în Ardeal. Situația grea din Țara-Românească. Scrisori dela Simion-Vodă prin care-i cere ajutor. Va merge spre el cu toate că din pricina depărtării, Valachia e greu de ajutat.

Reverendissime in Christo Pater. Domine, Domine observandissime.

Posyłam WPanu list, który mi dziś od Pana Tarnowskiego przyniesiono. Posyłam i list hospodarski, Jego Królewskiej Mości

[1] Scrisoarea din Târgoviște (din 20 Iunie 1602) publicată de Ioan Bogdan în *Hurmuzaki*: Documente supl. II vol. II/2 p. 168—169.

należący. Z tych listów Jego Królewska Mość rozumieć będziesz raczył co się dzieje w Siedmiogrodzkiej ziemi i do czego w Multańskiej zanosi, zaczem i hospodar Wołoski w trwodze wielkiej. Miałem tu od niego list zawczora; pisze abym Dniestru nie przechodząc, zadzierżał Kozaków te, które Jego Królewska Mość dla bezpieczeństwa Jego posłać do niego raczył. Dziś zaś pisze, prosząc aby co najprędzej u niego byli, takoż będą bo już Dniestr przeszli. Napominałem go nieraz z prośbą aby się był w ludzie służebne ile dufałe, jakie miał z narodu naszego, nie ogładzał, ukazując mu to, że na uspokojenie, które było na coś nie dziel w Siedmiogrodach spuszczać się było nie potrzeba, przestrzegałem i w tym co mię od niektórych z jegoż dworu dochodziło, żeby i swem niedufał wszystko. To miejsca nie miało. Jest człowiek uporny, skąpy, że woli wszystko in casum ważyć, a mieszka nie ruszać aż gwałt. Teraz pisze ku mnie, prosząc abym się pomknął, cobym rad tejże godziny uczynił, ale jeszcze ci co pieniądze wzięli, niezgotowali się i jeszcze dwóch usarskich rotmistrzów nie mam; widzę że im przytrudniej przychodzi roty zwodzić, iż to do Multana od Siemiona po trzydzieści złotych dają, co żywo się tam pomknęło. Już ja jednak ile będę mógł zebrać, pomknę się ku niemu przynajmniej dla huku. Pewienem, że tym czasem namkną się Ichmoście a którzy mię posilać obiecali, to na mnie najcięższa gdzieby animum nie odmienił. Jużby mi przyszło w inszym miejscu stanąć a już teraz kwoli hospodarowi stanąciem umyślił, miejscie na przejście carskie najsposobniejsze Halicz przechody są ciasne zażyć fortelów wszelakich łatwie. Zamek też jest jaki taki, wymknąwszy się ku Sniatyniu totam już nie łatwo, zamku nie masz blizko, cieśnin także, a na tego nieprzyjaciela kędy to desunt vires trudno aperte co czynić, patrząc na dalsze miejsce i według tego czynić. Jak się na wołoską ziemię by dobrze się Niemcom w Siedmiogrodach powiodło niespodziewam tak nagłego impetu choć to hospodar tak bardzo się trwoży.

O Multańską ziemię boję się tej ratować przez odległość trudno, więc i nie mają nasi ci, co tam są, przy czem się oprzeć. Munitii żadnej, zamku żadnego, zbiera JPan starosta Kamieniecki ludzie, ale obawiam się aby to już było w czas. Proszę raczże to WPan Jego Królewskiej Mości przełożyć. Co się dalej dziać będzie ja nie zaniecham dawać znać.

Niedbając na to, choć owo nadzieję czyni hospodar Wołoski w niszczeniu się Jego Królewskiej Mości z strony tego co dawać powinien Jego Królewskiej Mości. Posłałem znowu powiernego

swego człowieka statecznego i bacznego JPana Olbrychta Łisakowskiego z instrukcją i listy Jego Królewskiej Mości do obudwu, serio się im upominając, aby wtem odwłoki nie czynili. Multańskiego ledwie nie podka w drodze, ale wołoskiemu kazałem, aby się tego statecznie upominał, bo terazby go zażyć kiedy się to boi, bo jak się mu zaś najmniej poprawi, to on zaś będzie odwłoczył. Na ten czas nic więcej, tylko sam siebie i służby moje powolne zalecam w łaską Waszej Królewskiej Mości, Pana Mego Miłościwego.

Dan w Złoczowie, 18. Julii 1602.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex 940 A fol. 153.)

Trad. Vă trimet scrisoarea aceasta care mi s'a adus astăzi dela domnul Tarnowski. Trimet şi scrisoarea hospodarului către Maiestatea Sa. Din aceste scrisori Maiestatea Sa va putea înţelege ce se întâmplă în ţara Ardealului şi în Muntenia, pentru care şi hospodarul Moldovei e în mare turburare. Am primit aci dela dânsul o scrisoare alaltăieri, în care scrie ca să nu trec peste Nistru, să reţin Cazacii, pe cari Maiestatea Sa a binevoit de i-a trimes întru ajutorul său. Azi iarăş scrie, cerând ca aceştia să fie cât mai curând la dânsul şi să treacă Nistrul. I-am adus aminte de câteva ori cu rugămintea ca pe slujitorii de neamul nostru, oameni de încredere, pe care-i ţine pe lângă sine, să nu-i lase să moară de foame. I-am arătat că nu era necesar să se amestece în pacificarea turburărilor ce au fost în Ardeal. L-am avertizat şi despre acele lucruri pe cari le-am aflat dela niscaiva oameni ai curţii sale, să nu aibă încredere nici în ai săi. Dar n'a ţinut seamă de acestea. Este om încăpăţânat, sgârcit, care judecă toate lucrurile după capul lui, întârziind până ce nu-l ajunge nevoia. Acuma îmi scrie mie rugându-mă să mă mişc, ceeace aş face îndată, dar aceia cari şi-au luat simbria nu sunt încă gătiţi şi îmi lipsesc încă doi căpitani de usari. Văd ce greu le vine lor să adune oştile şi de oarece în Muntenia primesc dela Simion câte treizeci de zloţi, toţi fug acolo cu gloata. Acum încât îmi va fi cu putinţă voiu pleca la dânsul, măcar pentru sgomotul lucrurilor. Sunt sigur că între timp se vor mişca şi domnii, cu ceeace mi s'a făgăduit să mi se trimeată, ar fi foarte greu pentru mine dacă şi-ar schimba hotărîrea. Acum ar trebui să stau într'alt loc şi acum de hatârul hospodarului am hotărît să stau la Halicz, loc cel mai bun pentru aşteptarea oştilor ţarului (tătăresc) cu trecătoare strâmte, unde putem cu uşurinţă să întindem curse. Şi cetatea e cum e, dar să te mişti spre Snyatin nu e uşor, căci nu sunt cetăţi, nici strâmtori în apropiere şi să lupţi în câmp deschis împotriva acelui vrăjmaş e greu, când nu ai puteri. In ţara Moldovei nu mă aştept la un atac aşa de neîntârziat, precum au izbutit să facă Nemţii în Ardeal, cu toate că hospodarul se teme mult de aşa ceva.

In ce priveşte ţara Munteniei, mă tem că e greu de mântuit din pricina depărtării mari, de altfel ai noştri de acolo nici nu au pe ce să se razăme. Muniţii nu au, cetăţi nu sunt. Starostele dela Kamieniec

adună oşti, dar cred că e târziu. Rog expuneţi aceste lucruri Maiestăţii Sale. Ce se va mai întâmpla nu voiu întârzia a vă da de ştire.

Domnul Moldovei, deşi face promisiuni, nu se îngrijeşte deloc de cele ce datoreşte Măriei Sale Regelui, aducându-i pagubă. Am trimes din nou omul meu de încredere, pe bunul şi prudentul Albert Lisakowski cu instrucţia şi cu scrisorile Maiestăţii Sale la amândoi Domnii şi cu insistenţe serioase ca în acest lucru să nu facă zăbavă. Pe Domnul Muntenici îl va găsi cu greu în drum, dar Domnului Moldovei i-am spus să-i zică ca să se poarte cinstit, căci acuma e prilejul să ne folosim de dânsul, când stă în frică, căci de-i va merge iarăş ceva mai bine, atunci amână ajutorul său. De astădată nimic alta, numai că recomand slujbile mele Măriei Tale crăieşti, Domnului meu mijlostiv.

Dat în Zloczow, 18 Iulie 1602.

47.

Praha, 19 Iulie 1602.

Cav. Piero Duodo ambasciator către dogele Veneţiei.

Tratativele lui Basta cu Sigismund Báthory privitoare la cedarea Ardealului nu sunt încă încheiate. Radu-Vodă a sosit la Basta în Sibiu.

E' arrivato questa settimana il corriero dalla Transilvania... et porta lettere del Sig^r Basta, il quale consiglia di non esser levato, perchè le cose ancora non sono ferme, nè sicure, in modo che non habbiano bisogno della assistenza. Si ritrovava a Cibinio, dove aspettava li deputati di Corona, et avviso delli suoi, mandati a Genu et Lippa. Intanto aveva posto una compagnia di Tedeschi in Deva, et si diceva che Zechel Moise si fosse retirato in Lippa; che se sarà vero l'avviso, si può molto dubitare di qualche pregiudizio alla Christianità.

Radul Vaivoda chiamato dal Sig^r Georgio, era anch'egli arrivato a Cibinio per altra parte et entrato nella provincia, il che dà segno che ci siano delli cospetti.

Sigismondo et il Chiaki tuttavia si trovavano con detto Signore, et se ne stavano allegrissimamente.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

48.

Praha, 29 Iulie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Intâlnirea lui Basta cu Radu Şerban-Vodă la Sibiu, gata să plece în Ţara-Românească.

Praga li 29 di Luglio 1602.

S'aggiunge a gl'ultimi avvisi di Transilvania già scritti col passato Ordinario, quelli portati ultimamente da altro corriero, quali sono che il Basta coll'esercito si trovasse vicino a Sibinio, luogo principale de Sassoni, dove s'era incontrato col Radul Vaivoda, con intentione di passarsene a Corona, trovandosi appresso Sigismondo et il Chiaki, et che havesse havuto il possesso di Deva et mandatovi per presidio una compagnia del reggimento del Prainer, et che attendesse per haver' in mano le fortezze di Jenoe[1] et di Lippa, nella quale s'è inteso che fusse rifuggito Zechel Moyses dopo la rotta della sua gente. Porta anche che Sigismondo doverà incamminarsi presto per questa volta, et il Valacco per Valacchia.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f.)

Notă. Radu-Vodă a venit personal la Basta, încă la 12 Iulie şi plecând apoi acasă a trimes unul dintre boierii săi spre a-i vesti biruinţa sa asupra lui Simion-Vodă. Acesta fugi din Târgovişte, dar Radu nădăjduia să-l prinză şi să-l trimeată lui Basta precum îi spunea boierul său.[2]

49.

Făgăraş, 3 August 1602.

Căpitanul-general Ştefan Chiaky către Ieremia-Vodă.

Informându-l despre marea schimbare pricinuită prin abdicarea principelui Sigismund Báthory şi plecarea sa din Ardeal, îi oferă slujbile sale şi cere să fie cu vecinătate bună faţă de el.

Przepis listu do H. J. Mci Wołoskiego od Pana Czaki Isztwana z Siedmiogrodzkiej ziemi przyniesionego.

Jaśnie Wielmożny Miłosciwy Hospodaru.

I żem do W. H. Mci przez ten czas nic nie pisał, rozumiem że W. H. Mć przyczyną tego wiedzieć raczysz, która nie jest insza, jedno terazniejsza odmiana, która się stała w Siedmiogrodzkiej Ziemi, to jest, że Xiążę J. Mosć Zygmunt tę prowincyą podał Cesarzowi Chrześciańskiemu, i samo Xiąże z tej prowincyi odjechało już. Swiadek mi jest Pan Bóg, żem zawżdy życzył W. H. Mci wszystkiego dobrego, i jako z największą chęcią chciałem

[1] Stâlcit: Janus, iar mai sus Genu, azi Ineu.

[2] Vezi scrisoarea lui Basta din Sibiu, 30 Iulie 1602 la *Veress*: Basta vol. II p. 42.

zawżdy służyć W. H. Mci, jakoż i teraz w sprawach W. H. Mci, takiem staranie czynił, iż jeśli W. H. Mć znak dobrego sąsiędztwa po sobie pokazać będziesz zaczył, tedy sprawy wszystkie W. H. Mci tu u nas są na dobrym postanowieniu; co W. H. Mć szerzej z listu Pana Sennyei Pangracego zrozumieć będziesz raczył, abowiem on dostatecznie w tych rzeczach do W. H. Mci pisze. I na potem w czym jedno będę mógł a będzie mi się godziło, ze wszelaką chęcią moją, chcę się W. H. Mci stawić i pokazać życzliwie, tylko mi chciej W. H. Mosć z rozkazać. Zatem niechaj Pan Bóg W. H. Mosć w dobrym zdrowiu chować raczy.

Dan na zamku Fogaraszu, die 3. Augusti. A. D. 1602.

Tu nic innego nie potrzebują od W. H. Mci, tylko sąsiędztwa dobrego.

W. H. Mci sługa

Stefan Czaki

(Bibl. Ordinacji Zamoyskiej. Warszawa. Collectio minor.)

Trad. Prea Puternice Milostive Doamne.

Cum că până acum nu am scris nimica Milostivirei Tale, am înţeles că Milostivirea Ta doreşte să afle pricina acestui lucru, care nu este alta decât schimbarea stărilor de acuma din ţara Ardealului, anume că principele a predat aceasta provincie împăratului creştin şi că el însuş plecă din provincie. Dumnezeu mi-e mărturie că eu am dorit în toate lucrurile binele Măriei Tale şi că întotdeauna am vrut să slujesc Măriei Tale cu cea mai mare bucurie, şi chiar acum am fost în lucrurile Măriei Tale aşa de silitor, încât dacă Măria Ta ne va arăta semnul bunei vecinătăţi, toate lucrurile Măriei Tale vor fi aci în stare bună, care Măria Ta vei afla mai cu deamănuntul din scrisoarea lui Pangratie Sennyei, de oarece el scrie despre aceste lucruri în destul Măriei Tale. După aceasta, în toate lucrurile în cari voiu avea prilej şi se vor ivi, voiu arăta Măriei Tale toată bunăvoinţa şi Măria Ta servească-se de mine. După aceasta Dumnezeu să ţie pe Măria Ta în sănătate bună.

Dat în cetatea Făgăraş, în 3 August 1602.

Aici nu trebue nimica dela Măria Ta, decât vecinătate bună.

Sluga Milostivirei Tale

Ştefan Chiaky

Notă. Stilul acestei scrisori e ca şi când scriitorul ei ar fi principe domnitor şi face impresia că ar fi şi fost proclamat Principe de către Ordinele ţării. Nu avem date sigure despre acest fapt, dar ştim că Chiaky era cel mai de frunte dintre magnaţii ardeleni. Insemnătatea lui Chiaky era cunoscută de toţi, atât de generalul Basta, cât şi de vecinii Domni ai ţărilor române, cari acum năzuind să se amestece în treburile ţării trebuiau influenţaţi să rămână în pace. Iată pentru care motiv Chiaky scria lui Ieremia-Vodă — pe care-l cunoştea personal.

De altfel atât Ieremia cât şi fratele său Simion, aveau ştiri sigure că Basta se află cu oşti bune în Ardeal, peste care era stăpân absolut, mai cu seamă că reuşise să înduplece pe Chiaky să renunţe în favoarea împăratului Rudolf la cetatea Făgăraşului (în ziua de 8 August 1602) şi la întinsul ei domeniu, pe care Chiaky îl stăpânea de doi ani de zile.

50.

Innsbruck, 6 August 1602.

Guvernul Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

Trimiţând copia testamentului decedatului Ştefan-Vodă se cere aprobarea dispoziţiilor pioase cuprinse în el. Chestiunea pretenţiunii lui Ioan Cămăraşul şi a lui Paul Minio. Taxa de moştenire s'a stabilit la 10 la sută ca la toţi locuitorii Tirolului.

Hochwürdigister etc. Aus der Röm. Kays. Mt. ... vom 17. jüngst abgewichnen Monats July zuegesandten Schreiben, welliches uns umb unsern Bericht und Bedenken zuegestellt worden, haben wir gehorsamist vernommen, wellichermassen allerhöchstgedachte Kays. Mt. allergenädigist andeuten, dass des jungen alhie verstorbnen Herrn Weyuoden Johann Stephans seeligen Testament oder Abschrift davon Ihrer Mt. mit unserm Bericht nit zuekommen, wie auch nicht vermeldet, ob zu sollicher Verlassenschaft rechtmässige Erben vorhanden oder sich derowegen jemand bey uns angemeldet oder nit, und derohalben allergenädigist begehren, dass Euer Fr. Dt. von sollichem Testament Abschrift abfordern und Kays. Mt. solliche zueschicken, wie auch beynebens bericht wellen, was Ihr Mt. diesorts berechtigt und do je rechtmässige Erben vorhanden und das Guet ausser Landts gezogen werden solle, was Ihr Mt. auf selbigen Fall des Abzugs oder Nachsteuer halben befuegt sein und einziehen lassen mächten. Darauf geben Euer Fr. Dt. wir hiemit ganz underthänigist zu vernehmen, dass oballerhöchsternennten Kays. Mt. wir noch hievon den 28. May jüngsthin auf derselben an uns ausgefertigten allergenädigisten Befelch, wie beyliegendte Abschriften sub litera A mit sich bringt, unsern allerunderthänigisten Bericht und räthlichs Guetbedunken sambt allen darauf referierenden Beylagen gehorsamist überschickt haben.

Soviel es aber obangedeuts Testament belangt, dass weder dasselbig oder kein Abschrift damit hinab kommen sein solle, werden Euer Fr. Dt. aus benannten unserm gehorsamisten Bericht genädigist befunden, dass berührts Testament mit No. 6 abschrift-

lich eingeschlossen damit überschickt, und soviel darbey gehorsamist angedeut[1] worden, dass ob gleichwol benannter abgestorben Weyuoda seeliger, wie uns fürkommen, kein ordenliche verbriefte Disposition wegen seiner Verlassenschaft nit aufgerichtet, sonder uns bey sich gehebter Vetter Suan Camerasco obgemeldte mit No. 6 abschriftlich eingelegt Nebenlag übergeben und darbey beteuerlich fürgebracht, dass dieselb und was darinen geschrieben seines Vettern, des verstorbnen Weyuoda seeligen letzter Willen gewest, bey deme wir auch, so viel es die Kirchen, Geistlichen und Armen betrifft, alles *ad pias causas* und solliche miltreiche Werk der Barmbherzigkeit, so nit wol abzebrechen oder zu verändern sein, nit sehen kinden, warumben denselben die verordneten Legata nit gelassen werden sollen und dahero allerhöchstgemeldten Kays. Mt. underthänigist gerathen, dass sie es auf die Mass, wie angedeuts Guetbedunken vermag, allergenädigist bewilligen und ratificiern wollten, wie dann Euer Fr. Dt. von sollicher mit 6 nomerierten und hievor überschickter Beylag hiemit auch Copy genädigist zu ersehen haben.

Ferrer, so sein auch in demselben unserm Bericht und Guetachten noch zwey andere Beylagen mit No. 7 und 8 eingeschlossen, die vermügen und weisen aus, wasgestalt obgedachter Suan Camerasco von dem abgeleibten jungen Herrn seelig mit 10.000 Taler Legat bedacht und dasselb bey uns durch ihne zu gehaltnen Dreyssigist angemeldt und begehrt, daselbst ist von uns auch Anregung gethon worden, wasmassen ihme solliche guet gemacht werden mächten; von wellichen jetzt erzählten zween Beyschlüssen Euer Fr. Dt. wir gleichergestalt Abschriften hiemit underthänigist übergeben, darbey wir es nochmalen bewenden lassen.

So viel es weiter belangt, was allerhöchstgedachte Kays. Mt. diesorts berechtigt und do je rechtmässige Erben verhanden und das Guet ausser Landts gezogen werden solle, was Ihr Mt. auf selbigen Fall des Abzugs oder Nachsteuer halber befuegt sein und einziehen lassen mächten, haben wir Ihrer Kays. Mt. vom letzten Martii verschienen dies Jahrs an uns allergenädigist ausgefertigten Befelch, davon Abschrift mit B literiert hiebeyliegt, empfangen, der under anderm dies lauts, dass wir niemandts, wer der sein oder sich derohalben was anmassen möchte, nichtes von der Verlassenschaft folgen lassen, sonder dieselben mit ihren Pretensionen an Ihr Kays. Mt. weisen sollen.

---

[1] Dialectal, pentru : angedeutet. [2] konnten.

Darauf und ob gleichwol Signor Paulus Minio von Venedig, des jungen abgestorbnen Herrn seeligen Schwester-Frauen Maria Ehevogt, mit Gewalt bey uns erschienen, dieselb Verlassenschaft anstatt seiner Ehehausfrauen erblich einzehändigen begehrt und gebeten, so haben wir ihne doch dasselb sein Begehrn an Ihr Mt. gelangen ze lassen gewiesen, wie die Beschlüss mit C und D bemerkt ausweisen, und weil deshalben vor uns nichts ventilliert, auch von ihme oder jemands andern sonst nichts beygebracht worden, was er anstatt seiner Ehewürtin oder jemands anderen hierzue für Fueg und gerechtsame haben, wir auch ausser dessen kein Wissenschaft, wie es mit dieser Erbsgerechtigkeit gestalt[1] sein möchte, so würde die Notturft erfordern, dass die, so sich diesfalls zu Erben anmassen wöllen, mit ihren Behelfen und Ursachen, woher und aus was Fueg oder Recht ihnen solche zueständig sein solle, gebührendermassen angehört und darüber, was sich ze thuen geziembt und recht ist, gehandlt werde. Wie dann deswegen die Tyrolische Landtordnung in etlichen underschiedlichen Articlen Mass und Ordnung gibt, wasgestalt diejenigen, so sich in diesem Landt was zu erben underwinden, wann sie ihre Siebtschaften erweisen, in die Erbschaften eingesetzt oder aufn Fall kein Erb verhanden und das Guet erblos sein würde, dasselbig alsdann beruft und in eines Herren- und Landtsfürsten-Cammer eingezogen werden solle. Derowegen do mehrallerhöchstgedachte Kays. Mt. den Minio, der sich bisher einig und allein von seiner Hausfrau wegen als ein Erb zu dieser Verlassenschaft angemeldt, noch unzt dato von seiner Pretension nit weisen lassen hätten, dessen wir keinen Bericht haben, so will die Notturft erfordern, dass derselb und wer sich solliches Erbs weiter anzemassen gedachte mit ihren Behelfen und Gerechtigkeiten nach Ordnung gehört, und do sie sich ohne den Einsatz güetig davon nit weisen lassen wellen, aber doch so viel, das dies ein erblos Guet, so für confisciert einzeziehen vermuet werden solle, der Hab und Guet ein Versprecher, als der Oberösterreichische Camerprocurator gesetzt, durch denselben die Ursachen, warumben die Ansprecher nit zu Erben zuegelassen approbiert, ausgeführt und folgendts alhie, als do sich der Erbfall begeben und die Erbschaft liegt, erst was sich gebührt und recht ist, erkennt oder geurtlt werde; also dass wir noch zur Zeit und ehe dann die Sachen zu einen sollichen ordenlichen Process gelangen

---

[1] Recte: gestaltet. [2] geurtheilt = sententionat.

nit wissen, viel weniger einich Guetachten geben mügen, was Ihr Kays. Mt. oder derselben Tyrolische Camer diesorts berechtigt sein möchten, sintemal dasselbig die Ausfihrung eines sollichen Process erst gewiss machen und erklären würde müssen, wir auch der underthänigisten Meinung sein, dass wann sich benannter Minio anstatt seiner Ehewürtin oder jemandts anderer angeregter Verlassenschaft ferrer anmassete und des Erbs begehrte, dass diesfalls die Ordnung gehalten, und do ernennte Verlassenschaft confisciert eingezogen, dasselb durch obgehörten ordenlichen Weg rechtens gehandlt werden solle, damit sich niemandts einicher Ungebühr oder dass ihme die justitia nit ertheilt werde, zu beklagen kein Ursach haben mügen.

Was es dann letztlich den Abzug oder Nachsteuer, wann das Guet ausser Landts gezogen, was Ihr Kays. Mt. auf selbigen Fall befuegt sein mächten betrifft, im Fall dasselb in Bayrn, Salzburg oder ein anders Orth, do man von den Tyrolischen Underthonen den Abzug oder Nachsteuer auch abfordert, gezogen werden solle, so wird in vermüg des von mehrallerhöchsternennten Kays. Mt. derowegen ausgefertigten und den 16. Martii verschienes 1601 Jahrs datierten allergenädigisten Resolution je zehen Gulden von jedem einhundert in die Tyrolisch Camer abzefordern und einzeziehen; do aber das Guet an andere Orth, do man von den Tyrolischen Underthonen kein Abzuggelt oder Nachsteuer von derselben Güeter oder Erbschaften abfordert, gebracht werden solle, zu Verhütung eines beschwerlichen Eingangs und dass alsdann den Österreichischen Underthonen dergleichen Beschwerd auch aufgetrungen wurden, nichtes davon begehrt abgezogen oder eingelangt werden.

Wir haben auch beygeschlossens Concept, wasgestalt Euer Fr. Dt. Ihr Kays. Mt. beantworten möchten, verfassen lassen; etc.

Datum den 6. Augusti anno 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B 1602/3 fol. 156.)

51.

Skał, 9 August 1602.

Wojewoda Mark Sobieski către regele Sigismund III.

Solia lui Lisakowski la Domnii ţărilor române. Indată ce va trece furtuna tătară, Sobieski va pleca în Valachia.

Dałem przedtym o tem znać Waszej Królewskiej Mości, Panu Memu Miłościwemu, żem woli Waszej Królewskiej Mości czyniąc dosyć z listy i instrukcją Waszej Królewskiej Mości wyprawił do hospodarów obu, używszy do tego Pana Lisakowskiego powiernego swego. Dawszy mu do do tego i swoją instrukcją, tak jakoby się był jako najgoręcej upominał długu Waszej Królewskiej Mości od nich należącego. Co tam sprawił i jako jest odprawion z samegoż Pana Lisakowskiego którego do Waszej Królewskiej Mości posyłam także do statu tych tam ziem, zrozumieć Wasza Królewska Mość będziesz raczył.

Jam się tu już przymknął ku Dniestrowi, oczekiwam jako na ściąganie rot tak na Ichmościów tych, którzy posiłki swe obiecują a co ustawicznie Ichmościom sollicytuję a że mi też i posłańców nie stawa nikogo do tego czasu niewidać, oprócz JPana Podczaszego Koronnego. Ludzie ci co zu pobliżej są, bo w tygodniu przeszłym cokolwiek się ich ściągnęło, pomknąłbym się bliżej ku Dniestrowi i stanąwszy obozem z tego miejscem, którembykolwiek miejscem Car się obrócił, bądz Pokuciem, bądz czarnym szlakiem zręcznoby mi przyszło zachodzić, skoroby ta burza tatarska którędykolwiek przeminęła, a daj Boże, aby nie przez państwa Waszej Królewskiej Mości przyszłoby mi wniść w Wołoską ziemie. Przyczyny z Pana Lisakowskiego zrozumieć Wasza Królewska Mość będziesz raczył. Na ten czas nic więcej, tylko sam siebie i najniższe służby me zalecam do Majestatu Waszej Królewskiej Mości, Panu Memu Miłościwemu.

Dan w Skale, 9. Augusta 1602.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex 940 A fol. 159.)

Trad. Dădusem de ştire mai înainte Măriei Tale crăieşti, Domnului meu milostiv, că voind a îndeplini voinţa Măriei tale crăieşti, am trimes la amândoi hospodari cu scrisorile şi instrucţiile Măriei tale crăieşti, folosind la acest lucru pe omul meu credincios, domnul Lisakowski. I-am dat şi instrucţia mea ca să facă atenţi în chip călduros pe amândoi despre datoriile lor faţă de Măria Ta crăiască. Ce a isprăvit acoio şi cum a fost trimes îndărăt, Măria ta crăiască va înţelege pe deplin dela însuşi Lisakowski pe care-l trimit la Măria Ta şi la senatori.

Eu m'am retras aci la Nistru, aştept să se adune oştile şi domnii cari au făgăduit oşti auxiliare, şi deşi am insistat pe lângă dânşii, dar nu le văd nici măcar solii lor, afară de ceaşnicul coroanei. Oamenii cari au venit aci săptămâna trecută în apropiere, i-aş trage mai aproape de Nistru şi aş face tabără în acest loc, urmărind cu ei, ori unde ar merge, pe ţar, fie spre Pocuţia ori spre Drumul Negru, ori unde mi-ar cădea bine în mână. Numai de ar trece furtuna aceia tătărască undeva şi

ar da Dumnezeu ca să nu treacă pe pământul Măriei Tale crăieşti în spre ţara Moldovei. Motivele le veţi înţelege Măria Voastră crăiască dela domnul Lisakowski. In acest timp nimic alta, numai să-mi ofer slujbile mele plecate Măriei Tale crăieşti, domnului meu milostiv.

Dat în Skala, 9 August 1602.

52.

Innsbruck, 12 August 1602.

Arhiducele Maximilian către împăratul Rudolf II.

Se trimit din nou copiile testamentului şi ale dosarului succesiunii lui Ştefan-Vodă. Pretenţiunea lui Paul Minio se va judeca după legile din Tirol, conform cărora decedatul nu are moştenitori legali.

Allerdurchläuchtigister. Derselben gnädigistes Schreiben vom 17. jüngstverschienes Monats Juli datiert inhaltendt, dass ich von des jungen alhie verstorbnen Johann Stephani Waivodae Moldaviae Testament, weil von demselben Euer Kays. Mt. und L. die Oberösterreichisch Regierung kein Abschrift geschickt, auch nicht gemeldet, ob zu solcher Verlassenschaft rechtmässige Erben vorhander oder sich derwegen jemandt bey Ihr angemeldet Abschrift abfordern und Euer Kays. Mt. und. L. solche zueschicken, wie auch beynebens berichten solle, was man diesorts berechtigt und da je rechtmässige Erben verhanden und das Guet ausser Landts gezogen werden solle, was auf selbigen Fall des Abzugs oder Nachsteuer halben fürzunehmen, hab ich gehorsamist empfangen und angeregte Testamentsabschrift von ernennter Regierung, wie zugleich anders halben Bericht und Bedenken abgefordert.

Darauf hat mich gedachte Regierung verständigt, dass Euer Kays. Mt. und L. dieselb den 25. May jüngsthin angedeuts Waiuoden Absterbens, Begräbnuss und Verlassenschaft halber austihrlichen Bericht und Bedenken gehorsamist zuekommen lassen, in demselben auch drey underschiedliche Beylagen mit No. 6, 7 und 8 eingeschlossen, welche Zweifelsohne neben den andern darmit überschickten Einschlüssen bey denselben ihren Bericht und Guetachten zu befinden sein werden, zuegestandt; und soviel es die Beylag No. 6 betreffe gehorsamiste Anregung gethan, dass solche Beylag von des Waiuoden Vetter Johann Camerasco

genannt für desselben letzten Willen übergeben, aber die andern zween Einschlüssen No. 7 und 8 sein, des Camerasco Legat umb 10.000 Taler und dass er dasselb zu des Waiuoda Dreyssigisten erwittert und publiciert betreffen und ausweisen, welche drey Abschriften Euer Kays. Mt. und L. hiemit wiederumb zu empfahen und weil sie die Regierung hievor umb Confirmation, was hierdurch ad pias causas verordnet und gemeint worden gebeten, so will deroselben gnädigisten Erklärung über ihr, der Regierung rathsames Bedenken ich gehorsamist gewärtig sein.

So viel dann belangt, wessen Euer Kays. Mt. und L. auch ich und mitinteressierte Erzherzogen zu Österreich etc. diesorts berechtigt, bin ich von mehrgemeldter Regierung berichtet worden, dass Euer Kays. Mt. und L. den letzten Martii nägsthin an sie abgangner Befelch, vermügt dass sie niemandt, wer der sein und sich hierinnen anmassen möchte, nichts von der Verlassenschaft folgen lassen, sonder dieselben mit ihren Pretensionen an Euer Kays. Mt. und L. weisen sollen.

Darauf und ob gleichwol ein Venedigischer gentilhomo, Paulus Minio genannt, des verstorbnen Waiuode Schwester Maria Ehevogt, die Erbschaft ersuecht und begehrt, so hätten sie ihne doch zu Vollziehung jetzt angedeuts Befelchs an Euer Kays. Mt. und L. gewiesen und dieselb eines solchen den 13. Tag Aprilis jüngst gehorsamist verständigt, dahero sie nit wissen mügen, ob er, der Minio anstatt seiner Ehewirtin ein rechter Erb zu diesem Guet, oder dasselb heimbgefallen, weilen deshalben vor ihr, der Regierung nichts weiter angebracht, viel weniger ventilliert oder gehandlt worden mit diesem fernerm Vermelden, dass die Tyrolisch Landtordnung in etlichen underschiedlichen Articln disponiert, welcher Gestalt die, so sich in Tyrol was zu erben anmassen, wenn sie ihre Siptschaften erweisen, in die Erbschaften eingesetzt, oder aufn Fall kein Erb verhanden und das Guet erblos sein würde, dasselbig alsdann berueft und in eines Herrn und Landtsfürsten Camer eingezogen werden solle. Derowegen, da der Minio von seiner Pretension nit albereit abgewiesen, so würde derselb und wer sich solches Erbs weiter anzumassen gedächte, mit ihrn Behelfen und Gerechtigkeiten nach Ordnung gehört und do sie sich ohne den Einsatz güetig davon nit begeben wollten und aber doch so viel, dass dies ein erblos Guet, so für confisciert einzuziehen vermuetet werden wollte, der Hab und Guet ein Versprecher, als der O. ö. Camerprocurator gesetzt, durch densel-

ben die Ursachen auch warumben die Ansprecher nit für Erben zuezulassen ausgefiehrt und folgendts erst was sich gebührt und recht ist, alhie, da sich der Erb begeben und das Guet liegt, erörtert und erkundt werden müessten, also dass sie noch zur Zeit und ehedann die Sachen zu einem solchen ordenlichen Process und Austrag gelangen nit wissen, viel weniger einich Guetachten geben mügen. Was Euer Kays. Mt. und L. auch ich und mitinteressierte Erzherzogen diesorths berechtigt sein möchten, seitemaln dasselbig erst durch die Ventillier- und Ausfiehrung eines solchen Process gewiss zu machen und zu erklärn inmassen sie auch der underthänigisten Meinung sein, dass, wann sich benannter Minio anstatt seiner Ehewirtin oder jemandts anderer angeregte Verlassenschaft ferner anmassete und das Erb begehrte, dass diesfalls die Ordnung gehalten und dass solches Guet für confisciert eingezogen, dasselb durch obgehörten ordenlichen Weg rechtens erörtert werden solle, damit sich niemandts einicher Ungebühr oder, dass ihme die justitia nit ertheilt werde, zu beklagen Ursach habe.

Den Abzug oder Nachsteuer, wann nämblichen das Guet ausser Landts gezogen werden sollte belangendt und was man auf demselben Fall befuegt sein möchte, werde ich durch die Regierung eines solchen gehorsamlich verständigt, dass wofer dasselb in Bayrn, Salzburg oder ein anders Orth, da man von den Tyrolischen Underthanen den Abzug oder Nachsteuer auch abzufordern pflegt, kommen und beacht werden solle, so würde Inhalt Euer Kays. Mt. und L. den 16. Tag Monats Martii nägstverschienes 1601 Jahrs an sie, die Regierung ausgefertigter gnädigister Resolution von jedem 100 zehen Gulden in die Tyrolisch Camer abzufordern und einzuziehen. Sollte aber das Guet an andere Orth, da man von den Tyrolischen Underthanen kein Abzuggelt oder Nachsteuer von derselben Güeter oder Erbschaften abfordert, hingezogen werden, zu Verhüetung eines beschwerlichen Eingangs und dass alsdann den Oesterreichischen Underthanen dergleichen neuerliche beschwerliche Auslagen ebenmässig zuegemuetet werden mächten, davon nicht abzufordern oder einzulangen sein würde. Dies alles hab Euer Kays. Mt. und L. ich zu begehrtem Bericht gehorsamist anzufüegen nit underlassen wellen, Euer Kays. Mt. und L. mich beynebens zu Kayserlichen Gnaden und brüederlichen Hulden gehorsamist befelchende.

Geben den 12. Tag Augusti 1602.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B 1602 fol. 31.)

53.

Istanbul, 17 August 1602.

Aviz despre evenimentele din Moldova.

Sultanul a hotărît ca după moartea lui Ieremia-Vodă să-i urmeze pe tron fiul. Pe de altă parte a sosit aci Ştefan Bogdan, fiul lui Iancu-Vodă, cerând să fie pus Domn într'una din ţările române, la care cerere se împotrivesc solii lui Radu-Vodă.

Di Constantinopoli li 17 d'Agosto 1602.

Il Gran Signore è stato consigliato per le male nove ch'egli ha havuto di Transilvania et di Vallachia... Quanto a Simone, che fu dismesso a querela de Vallachi et poi rimesso a instanza di Polonia, quanto alla Moldavia, che per niun modo non la vuol concedere a' Pollachi, però che Hieremia per ancor loro resterà Vaivoda finchè sarà obbediente alla Porta, et doppo la sua morte succederà suo figliolo; etc.

Il figliolo di Jancola venuto qua con lettere della regina d'Inghilterra a questo suo ambasciatore, procura con suo mezo d'havere la Moldavia e la Vallachia, et per conseguire questo suo intento è stato consigliato dal Capiggi Bassi che'l Generale mandò qua li giorni passati, che l'ambasciatore sudetto s'interponesse a far la pace con la Maestà del Imperatore, che seguendo questo potrebbe sperar l'effetto del suo desiderio. Ma l'ambasciatore risponde di non volersi ingerire senza ordine espresso della sua regina, con la qual recusa il Capiggi sospirava di non poter portare una simil buona nova al suo patrone. Et questo lo riferisco per cosa certa, et per haverlo inteso di propria bocca del Capiggi, che questi Cani sono ansiosi di pace; etc.

E' stato spedito di qua per chiarirsi delli successi di Transilvania e Vallachia et sendo partito Simone si facci grida che volendosi un Prencipe della Porta, le sarà mandato, per il qual carico sono qui il figliolo di Jancola predetto et Radolo, facendo per quello l'ambasciatore d'Inghilterra gagliardi offitii con promesse di 20/m ducati per uno al primo et secondo Visire, et 50/m al Generale, ma non ha un quattrino; etc.

Il Moldavo et quella provincia hanno mandato tutti i loro figlioli et richezze in Polonia, doppo che la Transilvania et Vallachia sono ritornate sotto Sua Maestà Cesarea, tenendosi poco sicuri.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/10 fol. 673.)

54.

Praha, 19 August 1602.

Nunţiul Filippo Spinelli către card. Cinzio Aldobrandini.

Ştiri aduse din Ardeal de ofiţerul Zucconi despre felul cum Basta a ocupat ţara şi despre biruinţa lui Radu-Vodă asupra lui Simion-Vodă.

E' arrivato questa mattina di Transilvania l'Alfier Zucconi Mantovano mandato dal Basta con avviso, che la provincia resta tutta sotto la devotione dell'imperatore, essendo già in possesso di tutte le fortezze et introdotto nelle medesime i presidii di soldati tedeschi. Le lettere che porta sono dei 6 di questo, sendo egli stato spedito da Fugaras ove si trovava il Basta in quel tempo, et havendo lasciato Sigismondo in un luogo vicino tre leghe da Cassovia, ritenuto da febre, mentre se ne veniva verso Laitmeriz castello di questo Regno assegnatoli già dall'imperatore per trattar le cose sue.

L'Inforzott [1] mi fa intendere d'haver col medesimo Alfiere ricevute lettere da Cassovia con avviso, che il Radul palatino di Valacchia adherente all'imperatore haveva combattuto et rotto Simone, et i Turchi et Tartari, che s'erano congiunti seco, restando patrone della provincia.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 93 b. 1. fol. 27.)

55.

Praha, 19 August 1602.

Cav. Piero Duodo ambasciator către dogele Veneţiei.

Din pricina omorîrii unui cap al Valahilor din Croaţia, mulţi din ei s'au supus Turcilor.

Il Proncher capitano di Juvanit ha fatto morire un principilato Valacco, et gli altri Valacchi sdegnati di questo fatto si sono partiti et dati a Turchi per indurli a scorrer et assediar Juvanit, castello appò Caprainich; il che inteso Sua Altezza (l'Arciduca Matthias) ha mandato monitione et bombardieri per quella difesa.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

[1] Numele lui Wolfgang Unverzagt, scris schimonosit de Italieni.

56.

Wien, 21 August 1602.

Arhiducele Matia către Camera Ungară.

Să plătească 1000 fiorini lui Petru Armeanul, ca viatic pentru drumul său în Ţara-Românească.

Accepimus excusationem vestram, quominus Petro Armenii imperatos per M^tem^ Suam istos mille florenos exsolvere possitis, 17. huius perscriptam. Cum autem praelibata Maiestas Sua serio admodum velit ac iusserit, ut ad perficiendum otius per ipsum Armenii iter illud in Walachiam, a M^te^ Sua ei demandatum, in quo plurimum, uti antea intellexistis, momenti positum praetacti mille floreni ipsi solvantur, isque de causa minime detineatur: Idcirco ... vobis mandantes praecipimus, summam illam ... dicto Armenii subministretis, nec illum vacuum, ob metuendam inde Suae M^tis^ indignationem dimittatis; etc.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Hungarica.)

57.

Innsbruck, 22 August 1602.

Arhiducele Maximilian către Camera Austriei-de-Sus.

Împăratul Rudolf voind să aibă nişte giuvaericale din succesiunea decedatului Ştefan-Vodă, ordonă să i se trimeată cele două pachete prin omul său de încredere, sfetnicul Cristofor Satlperger.

Liebe getreue. Demnach uns von Ihr Kays. Mt. und L. Schreiben zuekommen, darinnen sie gnädigist begehrn, alsbald die Verordnung zu thuen, dass derselben aus des alhie verstorbnen Waiuodae Verlassenschaft etliche Clainater und Sachen, so in zwey underschiedliche Pagget eingericht und über jedes sein Verzeichnuss verfertigt, bei einer vertrauten Person alsbaldt zuegesandt werden sollten: Als haben wir uns dahin gnädigist resolviert, dass solche Clainater und Sachen hechstgedachter Ihrer Kays. Mt. und L. ... Oberösterreichischen Cammerraitrat und getreuen lieben Cristoffen Satlperger vertraut, zuegestellt und durch denselben Ihrer Mt. zu dero eignen Handen geliefert werden sollen, welches Ihr Ihme also anzuzeigen, auch darauf gebührende Zehrung zu verordnen werdet wissen; etc.

Geben zu Ynsprugg, den 22-ten Tag Augusti im 1602. Jahr.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B 1602 fol. 108.)

58.

Iaşi, 26 August 1602.

Damian Vistierul şi secretarul Petru Nápoly către căp. Ştefan Tholdi.

Amănunte despre bătălia dela Tecuci, unde oastea lui Simion-Vodă a învins pe aceea a lui Radu-Vodă de supt căpitănia lui Nicolae Segnyey. Ieremia-Vodă având oaste mare, trimite vorbă ca Secuii să nu ţină partea lui Radu-Vodă, ci a lui Moisi Székely dacă doresc să aibă pace în Ardeal, care altfel va fi prăpădit de către păgâni.

Köszönetünket és szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmeteknek, mint jó akaró bizodalmas uraimnak. Istentől Kegyelmeteknek minden jókat, jó szerencsét meg adatni kévánunk.

Akaránk ilyen dologból irni Kegyelmeteknek, mivelhogy mind eleitől fogva annak az országnak, és mind fejenként Kegyelmeteknek minden rendbeli és mi hozzánk illendő hüséggel és szolgálattal mind ez ideig voltunk, igyekezünk is lenni ennek utána is, mely mi jó akaratunk szolgálatja azt itiljük Kegyelmeteknél nyilván vagyon; Kegyelmetek el higyje, most is semmi nem egyéb az mostani irásunkra viszen minket, hanem a' jó akarat, melyet mi ahoz az országhoz s Kegyelmetekhez mindnyájan viselünk. Nyilván vagyon az is Kegyelmeteknél, mint Raduly vajda a' hajdusággal Hawaselfeoldére mene, kik előtt Simeon vajda ő Nagysága hátra szállván hadával, miglen a' több segitsége érkezhessék ő Nagyságának, az Ur Istennek neve dicsirtessék, ez el mult kedden s pinteken [1] derékképpen négy ezer válogatott katona Segniey Miklóssal és több capitánokkal a' Simeon vajda hadára jövén Takuchinál, meg vittak vellek, azokat az Isten ugy meg szégyenitette a' Simeon vajda ő Nagysága vitézi által, hogy keves ment el bennek, mind le vágták őket, elevent is egy nehány százat el fogtanak, a' hol penig Raduly vajda Buzestiakkal táborba volt, azokra is azon had el ment; valamint adja az Isten, reménljük, hogy jó leszen ott is. Itt bizony nagy hadunk vagyon, lengyel és tatár had; tatárok husz ezren vadnak Simeon vajdával; az hatalmas Kam [2] is minden erejével be érkezett ez országba, minden akaratja, hogy Erdélynek ellenségét meg keresse. Azért intjük és kérjük az nagy Istenért Kegyelmeteket, hogy oly gondja és vigyázása lenne Kegyelmeteknek mind az

[1] Adică în ziua de 20 şi 23 August 1602. [2] Recte: Han.

országra, mind magatok meg maradására, hogy nagyobb romlás s pusztulás azon az országon ne következhessék ez után is, mert bizony nagy haragja leszen az pogánnak Erdélyre, hogy ha ujobban el szakadnak az hatalmas Császárnak hüségétől, Kegyelmetek, Uram elég bölcs elmével bir és mindeneket jobban meg itilhet, valami jobb és hasznosb az Kegyelmetek országának meg maradására, azt cselekedje Kegyelmetek. Minekünk hivatalunk ez, hogy meg irjuk ezeket Kegyelmeteknek. A mit irtunk Kegyelmeteknek el higyje Kegyelmetek mint igaz az isten, és ez mi irásunk is ő Nagysága akaratjából vagyon, sőt mostan az ideje, hogy Kegyelmetek is onnat támadjon az ellenségre, és eggyet értsen Kegyelmetek Zekel Moisessel magát; bizony igy leszen jobb és békés meg maradása Kegyelmetek országának. Gondolja meg Kegyelmetek, hogy mind töröknek, mind tatárnak is csak kapuja előtt ez három ország, késő az német segitség. Isten éltesse és tartsa meg jó egészségben Kegyelmeteket.

Datum Jazwasar, 25. Augusti 1602.

Magnificae ac Generosarum D. V(estrarum)

servitores paratissimi

Damianus Viztier, Petrus Napoly

Adresa: Magnifico, Egregiis D. D. Stephano Tholdi de Szalonta Universitatis Siculorum Generali Capitaneo, Georgio Makó capitaneo, nec non Matthiae Imech etc. Dominis nobis observandissimis.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR fasc. 91 Oct. No. 12. Copie of.)

Trad. Inchinăm Domniilor Voastre, ca Domnilor mei binevoitori cu credință, mulțumirea și slujba noastră. Poftim să se deie Domniilor Voastre dela Dumnezeu tot binele și norocul cel bun.

Am vrut să scriem Domniilor Voastre despre aceea, că precum am fost dela început până acum cu credință și cu slujba cuvenită din partea noastră și în toate împrejurările față de acea țară și față de fiecare din Domniile Voastre, tot astfel ne silim să fim și de acum înainte, care slujbă a bunei noastre voințe credem că este vădită Domniilor Voastre; să creadă Domniile Voastre că nu ne îndeamnă altceva nici la scrisoarea de acum, decât voința de bine pe care o avem noi față de acea țară și față de Domniile Voastre cu toții. Știți Domniile Voastre și aceea că Radu-Vodă a mers cu haiducimea în Țara-Românească, dinaintea lor Măria Sa Simeon-Vodă retrăgându-se cu oastea sa, până să-i poată sosi celălalt ajutor Măriei Sale; lăudat fie numele Domnului, Marția trecută și Vineri, venind asupra oastei lui Simeon-Vodă la Tecuci patru mii de ostași aleși ca cei mai buni, cu Nicolae Segniey și cu alți căpitani, s'au luptat cu ei, Dumnezeu astfel i-a rușinat pe aceia prin vitejii lui Simeon-Vodă, că puțini au mai purces dintre ei, i-au tăiat pe toți și au prins și vii câteva sute, iar acea oaste a mers și asupra acelora cari sunt în tabără cu Radu-Vodă și cu Buzeștii;

nădăjduim, să dea Dumnezeu aşijderea, că va fi bine şi acolo. Aici avem într'adevăr mare oaste, oaste leşească şi tătărească; sunt douăzeci de mii de Tătari cu Simeon-Vodă; şi puternicul Han tătăresc a sosit în ţară cu toată puterea lui, vrea cu dinadinsul să caute pe duşmanul Ardealului. De aceea sfătuim şi rugăm pe Domniile Voastre în numele marelui Dumnezeu, să aibă Domniile Voastre astfel de grije şi băgare de seamă atât pentru rămânerea Domniilor Voastre cât şi a ţării, să nu se întâmple şi după aceasta mai mare stricăciune şi pustiire acelei ţări, căci, de bună seamă, mare va fi mânia păgânului asupra Ardealului, dacă iarăşi vă rupeţi de credinţa puternicului împărat. Domniile Voastre, Domnii mei, aveţi minte destul de înţeleaptă, şi puteţi să le judecaţi toate mai bine, să facă Domniile Voastre ceeace este mai bine pentru rămânerea ţării Domniilor Voastre. Datoria noastră este să vă scriem acestea Domniilor Voastre. Să creadă Domniile Voastre cele ce am scris Domniilor Voastre precum este adevărat Dumnezeu, şi această scrisoare a noastră este din voinţa Măriei Sale, ba acum e vremea ca Domniile Voastre să pornească de acolo asupra duşmanului şi să se înţeleagă Domniile Voastre cu Moise Székely; astfel va avea ţara Domniilor Voastre rămânere mai bună şi în pace. Să se gândească Domniile Voastre că aceste trei ţări sunt în pragul porţii atât a Tătarilor cât şi a Turcilor, ajutorul nemţesc e cu zăbavă. Dumnezeu să înzilească şi să ţină pe Domniile Voastre în bună sănătate.

59.

Mediaş, 27 August 1602.

George Basta către împăratul Rudolf II.

Aprobând cererea Doamnei Stanca şi a fiului său Petraşcu, roagă să ordone lui Ştefan Chiaky ca să le restituie lucrurile şi scumpeturile luate.

Sacra Cesarea Maestà.

La vedova insieme con il figliolo di fu Michele Vaiuoda mi hanno fatto instanza di scrivere alla Maestà V^ra^ humilissimamente in lor raccomandatione, sendo ridutti in estrema povertà a causa che il Chiaky li ha intieramente spogliati di tutte le sue robe et gioie di non poca valuta, e non volendo io come Christiano lasciare di fare questa caritè, supplico humilissimamente la Maestà V^ra^ di non voler haver risguardo ai mali portamenti dil sudetto Vaiuoda, ma con la sua solita clemenza comandare espressamente al Chiaky sudetto restituischi quanto gl'ha levato, già che questa vedova insieme con il figliolo furno dati per ostaggi, et egli contra tutte le leggi humane et divine li ratenne pregioni et li spogliò. E perchè m'assicuro che la Maestà V. Sacra^ma^ come Clementissima, non

lasciarà comandar si eseguischi quanto conviene alla giustitia, non dirò sopra di ciò altro, se non che humilissimamente me l'inchino.

Di Meggies, li 27 Agosto 1602.

Di V^ra^ Maestà Sacra^ma^

fedelissimo servitore
G. Basta mpr

Adresa: Alla Sacra^ma^ Maestà dell' Imperatore, Nostro Signore gratiosissimo.

In dorso: Camerae Aulicae.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14454.)

60.

Venezia, 30 August 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Bătălia dintre Radu Şerban-Vodă şi Simion Movilă, care căzând în mâna biruitorilor, Sigismund Báthory a intervenit la împăratul Rudolf să nu fie omorît.

Di Venetia li 30 Agosto 1602.

Di Cassovia delli X di questo confermano la resa di Lippa et d'altre piazze, ma di Fogaras ancora, di dove il Sig^r^ Basta scrive a Vienna il vittorioso successo della Vallacchia, et che mandava sotto bona custodia alla Maestà dell'Imperatore Simone Moldavo preso vivo in una battaglia seguita tra esso Simone et Radolo novo Vallacco portato avanti da Sua Maestà, nella quale fattione v'erano restati morti dui Bassà con alcuni Beghi et altri capi di qualità, essendosi Ali Bassà, loro conduttiero, retirato in un castello oltra il fiume Nester con le reliquie del suo sconfitto esercito de Turchi et Tartari, che in gran numero erano calati in servitio di Simone, il qual già refutato da quei populi da lui disturbati, mentre con gran applauso riceverno Radolo Vaivoda per lor prencipe, nominato a loro instanza dal commissario Cesareo, che non puote persuaderli ad accettare uno de tre fratelli Signori Vallachi a loro proposti per nome di Sua Maestà, s'era retirato nella Moldavia per rinforzarsi, sì come fece esso Radolo ricorso al Sig^r^ Basta con 4/m cavalieri benissimo all'ordine, dal quale ottenuto li aiuti di buona fanteria Alemana et cavalleria Slesiana et Vallacca, con altre militie al numero de 2/m soldati,

sia venuto al fatto d'armi con il sudetto Simone, grosso di maggior forze delle sue; etc.

S'ha anco di Vienna che'l Bathori mentre si trovava a Cassovia, habbi fatto gagliardo officio col Sig^r Basta per Simone Vallacco, già suo fautore et consanguineo, pregando Sua Ecc. llenza che supplicasse la Maestà dell'Imperatore che non lo facesse morire.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 209/10 fol. 552.)

61.

Praha, 31 August 1602.

Impăratul Rudolf II către arhiducele Matia.

Să dispună ca mitropolitul Dionisie Ralli să-şi primească ajutorul lunar de 100 fiorini din venitul archidiecezei de Strigoniu, fără să i se scază avansul de până acuma.

Rudolf etc. Euer Liebden werden sich freundt- und brüederlich zu erinnern wissen, wasmassen wir (*Titul*) Dionisio Paleologo, Erzbischofen zue Tirnaw, umb seiner ausgestandenen Gefahr und Unglücks willen von Eingang Monats Novembris des verschienen 1601. Jahrs zue seiner bessern Underhaltung monatlich hundert Gulden Rh. aus des vacirenden Bisthumbs Gran, und der Probstey St. Martini Einkommen, doch dass Ihme die alhie empfangene 200 fl. abgekürzt würden, reichen und erfolgen zu lassen gnädigist bewilligt haben. Dieweil aber gedachter Paleologus sich anjeczo bei uns beschweret, dass Ihme die monatlich angeordnete 100 fl. bey unserer Hungerischen Cammer nit gereicht, auch die alhie aus Gnaden ihme gefolgten 200 fl. vorbehalten und abgezogen werden wollten, und im ersten seine richtige Contentirung zu verschaffen, im andern aber die alhie erlegten 200 fl. Ihme nachzusehen, underthänigst bitten thuet: Als haben wir in solch sein gehorsambstes Suchen mit Gnaden verwilligt, und gesinnen solchem nach an Euer Liebden hiemit freundt- und gnädiglich begehrend, Sie wolle an unserer statt die ferrere unbeschwerte Verordtnung thuen, damit ermeldtem Paleologo die monatlichen 100 fl. unserer deswegen vorhin ergangenen Resolution gemäss, gegen gebührende Quittung ordentlich gereicht und er damit nit aufgehalten, auch ihme die alhie gereichten 200 fl. Rh. nit abgezogen werden, wie Ihme Euer Liebden zu thuen wissen; etc.

Geben Prag, den 31. Augusti. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 410 fol. 312.)

62.

[Cincul Mare, 2 Septemvrie 1602.]

Căpitanul Vincenzo Zucconi către Duca di Mantova.

Dieta dela Mediaş. Ocuparea pe seama împăratului a castelelor Ineu (Jenő) *şi Şiria* (Világosvár) *prin dibăcia lui Basta. Radu Şerban-Vodă cere să-i vină în ajutor împotriva lui Ieremia-Vodă care cu Simion, cu Leşi şi cu Tătari vrea să năvălească în Ţara-Românească.*

Habbiamo fatta una dieta in Meggies, [1] e chiesto a questi regnicoli denari e formenti per sostentamento dell'essercito, sopra che s'è ottenuta qualche cosa, ma non molto, rispetto la povertà di costoro, et anche di quei pochi contadini, che sarà una miseria, e converrà aspettare doppo il raccolto del formento e vino.

Dimani partiremo per Lippa per pigliare un castello chiamato Solmos vicino a Lippa, quale teneva Zechel Moses, quale prima, che si ritirasse a Temisvar, v'intromesse 100 fanti Turchi e spero lo piglieremo. Un altro manigoldo chiamato Zelestei Janus, cosa di Moses, pur voleva dare un castello, che esso teneva vicino a Gianu, chiamato Vilagosvar a Turchi, ma havendolo presentito il Basta, scrisse al capitano di Gianu uno di quelli del colonello Prainer, che vedesse per mezzo d'alcuni soldati, che il detto Zelestei mandava al detto capitano di Gianu per dargli ciancie, sin che i Turchi arrivavano, di far uccidere il suo padrone con promesse di due villaggi, o 800 talleri, e così non mancarono eseguire il tutto, havendo essi hieri portato qua la testa di Zelestei, et il castello si tiene per Sua Maestà.

Di Valacchia, il vaivoda Radul si trova in Tergovista e ai dì passati disse, come Simeone con l'aiuto di Hieremia e 12 mila Tartari voleva di nuovo tentare la Valacchia, però non s'è inteso altro, che il Valacco ha gente assai per rispondere a loro.

Zechel Moses è in Temisvar insieme con Bechtes bassà, e devono havere 8000 huomini e 4 pezzi di falconi, e presto li vedremo, se verranno. Noi qua del paese havemo 3 mila Sicoli, cioè tanti archibugieri e mille cavalli, insieme saremo 10 mila. Adesso habbiamo quattro falconi, ma di Deva e Lippa caveremo due pezzi d'artiglieria grossa per havere detto castello. Hieri fu

---

[1] Dieta dela Mediaş s'a ţinut în ziua de 23 August 1602.

preso qua nel campo uno di Zechel Moses con lettere per subornare li mille cavalli del paese, e con lettere per il medesimo a gl' Haiduchi del Valacco, col haver intercette queste lettere; è stato santa cosa.

E' giunta posta di Valacchia da Radul, che fa instantia, che il Basta s'accampi con queste forze verso Valacchia, perchè Hieremia con Simeone, Pollacchi e Tartari si mettono insieme per assalire la Valacchia, che se si perdesse, non è dubbio che la Transilvania correbbe il medesimo pericolo; e di più si sono intercette lettere di Hieremia, che scriveva ai Sicoli, esortandoli a pigliar l'armi seco, per liberare, come dice, la Transilvania dalla servitù tedesca, il che tutto ben ruminato in Consiglio s'è risoluto hor hora mutar opinione, e migliorarsi a Corona, e se bisognerà, come credo, passar anco a monti. Il Signor Generale mal volontieri muove nuovi rumori, cioè contro i Moldavi e Pollacchi, ma per reputatione dell' armi di Sua Maestà non può far altro.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 93 b. 1.)

Notă. Acest raport bine informat e aproape un rezumat al scrisorii lui Basta din 1 Septemvrie 1602 din tabăra dela Nagy Sink,[1] întregit cu câteva amănunte primite după expedierea aceleia. El e scris — fără îndoială — de secretarul lui Basta, Zucconi, cu toate că poartă titlul de „Avvisi di Transilvania e Vallachia."

63.

Praha, 4 Septemvrie 1602.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Ordin pentru pensia lunară de 100 fiorini ce trebue să se dea mitropolitului Dionisie Ralli, cu iertarea banilor ce i s'au dat până acuma.

Dem Erzbischofen zu Türnau, Dionisio Paleologo wirdet monatlich zu Underhaltung 100 fl. aus denen vacierenden Bistumb Gran und Probstey St. Martini angeschaft ... umb seiner ausgestandenen Gefahr und Unglücks willen, vom Eingang Monats November des verschienen 1601-sten Jahrs; ... wiewol aber gedachter Paleologus anjezo bei höchstermeldter Ihrer Mt. damit ihme jeztbemeldte alhier gereichte 200 fl. nachgesehen werden wollten, underthänigist angehalten: So hätten demnach Ihr Kais. Mt.

1 Vezi la *Veress*: Epistolae et acta Generalis Basta vol. II p. 71—76.

nit allein die 200 fl., sondern auch das übrige, was er aus dem Hofzahlambt alhie als ein Almusen empfangen an obberührter Pension nit abziehen zu lassen, mit Gnaden bewilligt; etc.

Actum Prag, den 4. September. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oesterr. Gedenkbücher 162 fol. 277.)

64.

Graz, 9 Septemvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Proiectele generalului Basta. Radu-Vodă va trece Dunărea. Moise Székely fugind la Turci cu familia, se crede că va fi numit Domn în Ţara-Românească.

Di Graz, 9 [Settembre 1602.]

S'è inteso di più di Transilvania che'l Basta attendeva all' impresa di Deva et Lippa, che parono venute in mano del Turco, et che per soccorrerle si truovavano a Temisvar 10/m persone tra Turchi et Tartari. Che d'ordine del medesimo Basta il Valacco padrone della Campagna, doveva passare il Danubio a' danni de' nemici; che Zachel Moyses fuggito con moglie et figliuoli al Turco si crede doversi dalla Porta creare Vaivoda di Valacchia, et che si saria fatta pruova di metterlo in stato, et di valersi poi di lui contro Transilvania per levarla dall'obedienza di Cesare.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese II 48 a. f. fol. 169.)

65.

Praha, 23 Septemvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Turcii vreau să pună în Muntenia pe Simion Vodă împotriva lui Radul, ajutat de către împăratul Rudolf, iar Moise Székely a fost declarat principe în Ardeal.

Di Praga, 23 di S[ettembre 1602.]

Non si verificò quello che si scrisse con le passate, che il Turco se ne fusse passato all'assedio di Strigonia, anzi s'intende

che se sia retirato con una parte dell'essercito verso Buda, et che un'altro ne sia destinato in Valacchia per rimettere coll'aiuto de Tartari in quella provincia Simeone, et per scacciar il Radul Valacco destinato palatino dall'Imperatore, il quale dicono che habbia fatto instanza al Basta acciò che s'accosti con la sua gente verso la Valacchia per poter meglio resistere all'armi nemiche, le quali se volteranno poi, per quello che s'afferma in Transilvania guidate da Zecchel Moyses, il quale se ne fuggì doppo l'ultima rotta havuta dal Basta al Turco, dal quale è stato dichiarato Prencipe della Transilvania, et gli è stato promessa assistenza nell'impresa di quella provincia.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f. fol. 177.)

66.

Turda, 1 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Amănunte despre bătălia dintre Radu şi Simion-Vodă. Oastea lui Basta trimeasă în ajutorul lui Radu. Numărul morţilor.

Dem Herrn neues zue schreiben weiss ich jetziger Zeit nit anderst, allein, dass der Tartar Han in der Wallachey den Radul Waida und mit Ihm den 23-ten September ein ganzen Tag gescharmitzelt; den 24-ten aber bis auf zwey [1] hernach bekombt er Kundschaft, dass der Herr Basta underweges ist undt man seiner denselben Tag gewärtig gewesen ist ins Läger, ist er alsbaldt aufgezogen und dieselbe Nacht ein 3 Meil Wegs gezogen. Auf den Morgen, als den 25-ten September, wie wir mit dem Herrn Basta ankommen, schickt man Ihme nachzusehen, wo er seinen Weg zuenimbt, dann die Vermuethung ist, dass er nacher Ober und Nieder Hungern ziehen wollte. Ist aber Herr Basta nur mit 250 Muscatierer gewesen, desgleichen sein unser zu Ross mit Ihne nicht mehr als 150 Pferden gewesen, darvor hat der Herr Basta den General-Wachtmeister sambt dem Verlein mit 7 Compagnien Wallonen und 3 Compagnien der Flanzischen Reuter hinein geschickt, und wären auch dieselben nach Gott

[1] Zu verstehen: zwei Uhr.

nit gewesen, so wär es mit dem Radul Weyda aus gewesen sein, und hätten den Feindt auch hierin im Landt gehabt. Aber der Graf hat gleichwol Vorsorg mit den Schanzen gethan, dass der Feindt nit kummt; aber hätt der Feindt nicht Kundtschaft kriegt, dass der Basta kombt, dann sie haben vermeint, er kombt mit dem Volk allein, was er bey sich hat, und hat der Feindt noch denselben Tag, den 24-ten September mit dem Scharmützel continuirt. Ist bey Glauben des Hungrischen Volks, so verzagt worden und alles in völliger Flucht gewesen, dass auch der Graf und Verlein mit blossen Wehren in sie hauen und stechen müessen, damit man sie hätt aufgehalten. Dies ist den 23-ten September geschehen. Ist derowegen von beeden Theilen gar viel geschädigt worden, von den unsrigen bei 1500 und sterben gar sehr ab, die auch auf der Wahltstatt blieben sein seindt bey 120 Personen. Der Feindt aber hat die seinigen abgeführt, und hin und wieder versteckt und vergraben, damit man's nicht merken soll. Sein aber etlich gefangne los worden, die vor 3 oder 4 Jahren hero bey ihnen sein, welche gewisslich berichten, dass ihrer bey die 5000 geschädigt und todt blieben sein, darunter auch des Tartar Han Weibsbrueder todt ist, welchen er ihres Vermeinen nach vor sich in Teppichten führen lässt, und sagen für gewiss, dass er wieder zurück ziehen, welches Gott verlei, dass er nimmer wieder komme.

Actum Torta, den 1. Octobris. Anno 602.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1602 10 ad 4.)

67.

Buda, 3 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Ungaria şi Muntenia.

Oştile creştine sosite dela Esztergom, supt comanda generalului contele Hermann Cristof Russworm împreună cu contele Sulz şi Tilly au reuşit să intre în suburbia numită „oraşul de apă" omorând vreo 200 de Turci. Asaltul cetăţii Buda nu s'a putut însă face, dar se pregăteşte acela al oraşului Pesta. Ştiri din Ardeal despre biruinţa lui Radu-Vodă asupra Tătarilor cu 20 magnaţi poloni făcuţi prizonieri. In Austria şi Ungaria concentraţie severă de soldaţi în contra Turcilor.

Dal campo Christiano sotto Buda gli 3 Ottobre 1602.

Alli 29 passato si partissimo da Strigonia con tutto l'essercito per la più secreta via che fu possibile, et fingessimo di andare all'impresa d'Alba Regale, ma alli 2 Ottobre su le 15 hore arrivassimo a Buda, et s'accampassimo da 2 miglia lontano da quella città; pure scorrendo nostra cavalleria sino alli borghi ad un tiro di moschettata, missero qualche spavento nelli Turchi che vi si trovavano, che erano al numero di 150, li quali sparorno alcuni colpi sopra li nostri, però senza danno. In fine vedendo li Turchi che nostra compagnia s'ingrossava et volevano entrare in detti borghi, se ne retirorno nella città et l'abandonarono. In questo mezo arrivorno a vista della città dell'acqua bono numero di barche et saitta, sopra quali erano da 30 pezzi di cannoni, con quali si diede all' improviso la battaria, con tanta furia che immediate si fece brecia; la onde il Sig^{r} Rosburm, come generale fece sbarcare li soldati da dette barche et comandò al Sig^{r} conte di Sulz et a Monsur di Tilli, che dovessero assalire la muraglia, il che fecero con gran bravura, et entrati dentro tagliorno a pezzi 200 Turchi, di 700 che vi erano, et il resto si salvò dentro la fortezza di sopra, li quali furono seguitati dalli nostri sino alle porte, con gran spavento di essi Turchi, che se all'hora havessimo havuto un petardo in pronto, senza dubbio s'impatronivamo di detta fortezza per il bisbiglio che vi era. Hora si siamo trincierati et fortificati qui dentro, di dove attendaremo a battere la fortezza. Il conte di Ostfrislandia, Monsur di Tilli, il conte di Sulz et il conte Martinengo si sono portati valorosamente inquesta impresa, nella quale non vi sono morti delli nostri soldati più di sei et alcuni feriti. Intanto speriamo di presto essere patroni di questa fortezza, poichè habbiamo per certo che non erano dentro altri che 3000 defensori, comandati dal bassà di Canissa, trovandosi con esso li doi bassà che furono in Albaregale, et alcuni vogliono che anco vi sia il Sig^{r} conte Isolano.

Si crede che domani si farà anco l'impresa di Pest, havendo già li nostri rotto il ponte, acciochè li Turchi di Buda non possono venire a soccorrerli. Per fare questa impresa si dice saranno li sopradetti capi con la loro gente, havendo con essi certi instrumenti in aqua, simili a quelli che si adoprorno alla presa di Anversa, dove che si spera con questa bona provisione di restare patrone di quella fortezza, il che Iddio ci conceda.

Si conferma la retirata dell'essercito turchesco con il Visir per il Danubio, per causa delli progressi del Scrivano ribello.

Di Transilvania habbiamo che il Radul Vaida, con li suoi habbi doi volte rotto li Tartari, che volevano passare in Vallachia, et fatti molti prigioni fra quali da 20 baroni Polachi principali, che conducevano essi Tartari, li quali Sua Maestà Cesarea domanda che se gli mandi in ferri.

Per tutta l'Austria et Ungheria si fa levata del 10-mo et 20-mo huomo per ogni buon rispetto, di modo che si metterà insieme di 15 mila buoni soldati, per servirsene dove farà di mestiero, et presto speriamo in Dio che haveremo qualche allegrezza.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1070.)

68.

Praha, 7 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Basta a înaintat până sub poalele munţilor spre Muntenia în ajutorul lui Radu-Vodă. Împotriva acestuia înaintează Tătarii, având cu dânşii doi voevozi: unul pentru Muntenia şi altul pentru Moldova.

Di Praga li 7 Ottobre 1602.

In Transilvania stanno con qualche suspetto, essendosi inteso, che Zecchel Moyses facesse grande instanza presso al Visir d'Ungheria perchè li mandasse qualche numero di gente, havendo in animo, per quel che dicono, il detto Moyses di voler tentare l'espugnatione di Jeneo et di Lippa, ai confini della quale il Basta per sicurezza ha mandato quattro mila Valacchi; che gl'ha dato il Vaivoda, havendoli egli dati in cambio altrettanti Siculi, et essendosi di più voltato verso la Valacchia sino alle radici dei monti per dar calore al Vaivoda, il quale è stato forzato di ritirarsi dall'altra parte de' monti quattro leghe lontano dal Basta per non poter resistere al gran numero di cavalleria che ha condutta seco il Tartaro Cane in soccorso di Hieremia.

Dicano che il predetto Tartaro habbia menati due Vaivodi per metterne uno nella Moldavia et l'altro nella Valacchia, et che però desideri il detto Hieremia di collegarsi coll'Imperiali.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f. fol. 192.)

69.

Praha, 28 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Amănunte despre bătălia dintre Radu-Vodă şi Tătari. Radu-Vodă ajutat de oştile primite dela Basta.

Praga li 28 d'Ottobre 1602.

Di Valacchia habbiamo per cosa certissima che il Tartaro habbia dato una mala mano agl'Haiduchi del Valacco, i quali andavano rubando, come è loro solito, per la Moldavia, che tra morti et feriti furono al numero di forse 3/m. Che il Valacco havendo inteso che il Tartaro et Simeone venivano a trovarlo con forse 25/m cavalli, habbia fatta instanza al Basta che si trovava alle radici dei monti quattro leghe lontano da esso Valacco, perchè li mandasse aiuto, et subito li mandò il Conte Tomaso Cavrioli con 500 cavalli perchè facesse attrincerare l'esercito et ordinasse che nissuno uscisse dalle trinciere, ma s'attendesse solo alla difesa. Il giorno seguente il Basta li mandò altri cinquecento cavalli sotto la guida del Conte Camillo Cavrioli et il Verlino, i quali arrivorno ai 23 del passato in tempo che si [trovavano alle] mani, et essendo alcuni dei Valacchi usciti dalle [trinciere per co]mbattere furono ributtati, et l'esercito si sarebbe [distrutto] se i predetti Conti et il Verlino non havessero sostenuto tutto il peso et riparato con la loro diligenza et valore al danno.

Il Basta si mosse anche egli, ma giunse tardi, et insieme con esso andò il colonello Prainer et 300 moschettieri.

Si conferma che dalla parte de' nemici siano mancati tra morti et feriti in questa battaglia da 4 in 5 mile persone, senza i cavalli, et dell' incontro de' nostri 300 morti et da 1000 feriti.

Il Tartaro si tien per certo che se ne torni al suo paese, et che per questa stagione la Valacchia et la Transilvania stiano secure.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III. 48 a. f. fol. 211.)

70.

Graz, 28 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Cumnatul lui Simion-Vodă omorît în luptă de un Strozza.

Di Graz li 28 Ottobre 1602.

Di Transilvania vien scritta la rotta data in Valacchia al Tartaro dal Vaivoda Radul aiutato da gente del Basta, et si dice esser stato di maniera trattato, che senza voler esperimentar altro accennava al suo ritorno a casa, conducendo pregione il Vaivoda Simone, pretendendo per cagion sua d'esser stato rotto et d'havere perduto il cognato ammazzatogli nella battaglia da un Strozza Fiorentino.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 48 a. f. fol. 210.)

71.

Istanbul, 30 Octomvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Moldova.

Solii trimişi de Ieremia-Vodă cu noutăţi despre bătălia dintre Radu-Vodă şi Simion-Vodă.

Di Pera di Costantinopoli li 30 d'Ottobre 1602.

Alli 17, 18 et 19 del corrente sono arrivati qui non solamente corrieri del prencipe Bugdan et anco dal fiume Danubio, ma anco delli Tartari che scamparono dalla notabil rotta, che li nostri hanno in Vallacchia dato al Tartaro et al fratello del Bugdan, li quali hanno portata la nova di questo modo, cioè come essendo il Tartaro con il suo esercito entrato in Vallacchia per rimetter in stato Simon Vaivoda, fratello di Bugdan, il qual Simone haveva ancora in sua compagnia più di 6/m soldati, parte a cavallo et parte a piedi, archibuggieri Moldavi et Casacchi Poloni, con vinticinque pezzi de falconetti, li quali havendo combattuto con li nostri, sono stati rotti; de Tartari vi sono stati tagliati a pezzi più di 25/m huomini, et il Tartaro fuggendo con pochissimi Tartari ha passato il fiume Danubio et s'è salvato nel castello di Silistra su la riva di detto fiume di qua dalla parte di Grecia ovvero Bulgaria, et Simone predetto è fuggito in Moldavia solamente con due cento persone; tutti gl'altri suoi soldati sono stati anco loro tagliati a pezzi, et la sua artegleria tutta quanta pigliata dai nostri valenti soldati.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/10 fol. 890.)

72.

Innsbruck, 12 Noemvrie 1602.

Arhiducele Maximilian către Camera Austriei-de-Sus.

La cererea lui Paul Minio, s'a ordonat guvernului Austriac din Innsbruck să judece chestiunea lui după legile ţării. Memoriul unui om bine informat despre naşterea lui Ştefan-Vodă şi nulitatea pretenţiilor moştenitorilor decedatului.

Liebe getreue. Was ihr an die Röm. Kays. Mt. und L. des alhie verstorbnen Johann Stephani gewesten Waiuodae Moldauiae zeitlichen Verlassenschaft halben hievor gehorsamist gelangen lassen, dessen werdet ihr euch wol zu erinnern wissen. Dieweil es dann nunmehr an deme, dass der Paulus Minius, als sein Waiuodae Schwester Mann durch seinen Gevollmächtigten bey uns umb rechtliche Erörterung der Sachen underthänigist angelangt und dann die geliebte justitia niemand versagt, sonder männiglich erteilt werden soll und muess, als haben wir der Oberösterreichischen Regierung deshalben notwendigen Befelch zuekommen lassen, als nämlichen in Sachen dasjenige zu handlen und fürzunehmen, was sich in dergleichen Fällen gebührt, landtsbräuchig und recht ist.

So dann auch seiner, des Waiuoda Geburt und Herkonft halben, etwo seltsame Reden hin und wieder spargiert worden und uns dieser Tagen von einer Person, so dessen guets Wissen haben solle, ein Memorial einkommen, dessen gleichlautende Copei ihr beygelegt zuempfahen.

Als ist hiemit unser gnädiger Befelch an euch, dass ihr dem Camerprocuratori Befelch gebet, sein fleissigs Aufmerken zu haben, sich pro Interesse unsers löblichen Haus Österreichs einzulassen und diesorts nichts zu verabsäumen. Daran beschicht unser gnädiger Will und Meinung.

Geben zu Ynsprugg, den 12-ten Novembris im Sechszehenhundert anderm Jahr.

M e m o r i a l.

Erstens setzt wahr und beweislich, das weilendt Herr Stephan Vaiuoda aus der Moldaw, so jüngst alhie mit Todt abgangen, von auch weilendt Herrn Johann Peter Vaiuoda aus der Moldaw und dann seiner Hausfrawen Maria Dienstmagd einer, Irina genannt, inwährend erzeugt und geborn worden.

2. Als gedachter Herr Johann Peter Vaiuoda vor seinem Aufbrechen aus der Moldaw und zu dieser Landen Herkunft hat erhalten das Gubernament auf berührten Herrn Stephan seinen unehelichen Suhn transferiern und zu übergeben, wie dann er vermittlst seiner zuegegebnen Curatorn bis in das dritte Jahr geregiert und Vaiuoda gewest.

3. Dass er Herr Stephan in sollicher Zeit ein grosses ansehenlichs Guet ersparrt und erobert hat.

4. Inmassen dann, dass mehrgedachter Herr Johann Peter, sein Vater, mehrmalen nit allein mündtlichen in Beysein seiner Diener und andern, sondern auch mit eigner Handtschriften und Püecher zu befünden und zu ersehen austrucklichen bekennt hat, alles Gelt und Guet, so er in diesen Landen gebracht habe, sey durch seinen Sohn gewunnen, gepessert und erobert, darumben ihme allein gebühre und zuestehe; folgt nun hieraus, dass oftgedachts weilendt Herrn Stephan Verlassenschaft kein Vaterstammiges, sonder selbst eignes gewunnes Guet und Peculium ist, dabei dann die eheliche Vaters Erben nicht zu suechen, noch zu pretendiern haben.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Kop. B Geschäft vom Hof fol. 207.)

73.

Innsbruck, 14 Noemvrie 1602.

Arhiducele Maximilian către Guvernul Austriei-de-Sus.

Sosind avocatul Mario Montini, mandatarul lui Paul Minio, recomandă să se judece pretenţiile sale după legile ţării, luându-se în seamă şi declaraţiile cuprinse în memoriul despre naşterea lui Ştefan-Vodă.

Edle ehrsame gelehrte liebe getreue. Was des alhie verstorbnen Johann Stephani Waiuodae Moldauiae zeitlichen Verlassenschaft halben durch Paulum Minium Venetum, als sein, Waiuodae Schwestermann und desselben Gwalthabern Marium Montinum bey euch hievor Supplicationsweis für- und eingebracht worden, dessen werdet ihr euch noch leichtlich zu berichten haben.

Wellicher Gestalt nun gedachter Montinus als Gewalthaber in Namen wie obsteht dieser Tagen auch bey uns underthänigist angelangt summarie erkennen zu lassen, dass obgedachts Pauli Minii Ehewürtin, als ein einzige hinderlassne natürliche und seinem Fürgeben nach eheleibliche Schwester obgedachts verstorb-

nen Waiuodae, zu dessen zeitlich begebnen Vermigen[1] den natürlich gemeinen, sowol auch Tyrolischen offenbaren Landtrechten nach zuezulassen, für ein Erbin zu erkennen und in den Possess zu setzen seye, das habt ihr beygelegt No. 1 sambt deme, was der Herzog von Venedig vom 20. Augusti nägsthin intercedendo an uns gelangen lassen mit No. 2 mehrers zu vernehmen.

Dieweil es dann an dem des obgedachten Montinus in Namen seines Principalen der rechtlichen Erkendtnus begehrt und justitia niemandt versagt, sonder männiglich ertheilt werden soll und muess, als ist hiemit unser genädiger Befelch an euch, dass ihr auf sein Gwalthabers ferrers Ansuechen in Sachen dasjenige handlet und fürnehmet, was sich in dergleichen Fällen[2] gebührt, landtbräuchig und recht ist. Weilen auch von sein, des verstorbnen Waiuodae Herkunft etwo ungleich geredt und discuriert werden will, als ihr aus nebenliegender Copy No. 3 eines uns verwichner Tagen zuekommnen Memorials mit mehrerm zu vernehmen und dann ihme Gwalthaber in allweg obliegen würdet, gedachts Waiuodae eheliche Geburt und Herkunft zu docieren, als werdet ihr euer fleissigs Aufmerken, damit unserm löblichen Haus Österreich diesorts nichts vergeben, sonder justitia ex aequo administriert werde, zu haben wissen. Wie wir dann der Oberösterreichischen Camer albereit deswegen auch notwendigen Befelch zuekummen lassen, wollten wir euch in Gnaden, mit denen wir euch vorderist wol gewögen, nit verhalten; etc.

Geben den 14. Tag Novembris anno 1602.

Ad mandatum Serenissimi domini archiducis proprium.

(Landesreg. Archiv. Innsbruck. Röm. K. Mt. u. Fr. Dt. 1600—1608 fol. 430.)

74.

Marcoş, 16 Noemvrie 1602.

Marcu-Vodă către căpitanul Benedict Mindszenti.

Îi cere ajutor în afacerea sa cu generalul Basta.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jó akaró uramnak atyámnak; istentől kévánok Kegyelmednek minden kévánsága szerént való jókat meg adatnia.

Továbbá jó akaró uram atyám ezen kérem Kegyelmedet, mint uramat, hogy Kegyelmed ebben az ő felsége szolgálatjában

---

[1] Recte: Vermögen. [2] Scris pocit dialectal şi fonotipic: föhlen.

és az én szükségemben ne fogyatkozzék segiteni, mert énnekem Kegyelmedben nagy reménségem vagyon; én is, ha élek és ha ő Sz(ent) Felsége szerencsémet adja, Kegyelmednek meg szolgálom és nem leszek hála adatlan az Kegyelmed jótétéről. Ezt nyilván higyje Kegyelmed róllam, hogy valamit parancsol Kegyelmed, semmiben meg nem fogyatkozik. Az mi képpen im én Miháltól is meg izentem Kegyelmednek, az mi az Basta uram dolgát nézi es, ha kételkedik Kegyelmed, én az én fejemet kötöm, hogy Kegyelmednek, ha több tisztessége nem leszen, de egyéb szovai nem lesznek; miért tudom én Basta uram ő Nagysága énnekem mit parancsol, bár Kegyelmed én velem adjon számot ő Nagysága előtt, holnap az én embereimet is oda küldeném Torjára Kegyelmedhez. Semmit többet nem szóllok, hanem csak azt, hogy énnekem nagy reménségem Kegyelmedben vagyon és meg látja Kegyelmed, hogy egy fiaddal teszesz jót. Ezzel isten tartsa Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex Markosfalva, 16. 9-bris. Anno 1602.

G. D. V^rae servitor et filius

Mark9 vayuoda Moldauiae ppria

Adresa: Mag^co Domino Benedicto Mindszenti, Sacrae Caesareae M^tis Generali capitaneo Siculium. Domino et amico nobis honorando.

Pecetea rotundă anulară (de 15 mm. în diametru) cu bourul Moldovei și inscripțiune cirilică neciteață.

(Archivum familiae Hatfaludy. Szilágytő. Autograf.)

Trad. Inchin slujba mea Domniei Tale, ca Domnului meu, Părintelui meu binevoitor; poftesc să se deie Domniei Tale dela Dumnezeu tot binele, după pofta Domniei Tale.

Mai departe, Domnul și părintele meu voitor de bine, rog pe Domnia Ta, ca pe Domnul meu, ca Domnia Ta să nu lipsești a mă ajuta în această slujbă a Maiestății Sale și nevoie a mea, căci eu am mare nădejde în Domnia Ta; și eu dacă trăesc și dacă îmi dă noroc Maiestatea Sa Sfântă, voiu sluji Domniei Tale și nu voiu fi nerecunoscător pentru facerea de bine a Domniei Tale. Să creadă vădit Domnia Ta despre mine, că orice poruncește Domnia Ta, nu va avea nici o scădere. După cum am vestit pe Domnia Ta prin Mihai, în cea ce privește afacerea domnului Basta, dacă Domnia Ta te îndoiești, eu îmi pun capul, că dacă Domnia Ta nu vei avea mai multă cinste, dar alte vorbe nu vor fi; căci știu eu ce îmi poruncește Măria Sa domnul Basta, de-ar da Domnia Ta seamă despre mine înaintea Măriei Sale, mâine mi-aș trimite și oamenii mei la Domnia Ta la Toria. Nu mai spun nimic, numai aceea că eu am mare nădejde în Domnia Ta și va vedea Domnia Ta că faci bine unui fiu al tău. Cu aceasta, să țină Dumnezeu pe Domnia Ta în bună sănătate.

Notă. Scrisoarea aceasta a lui Marcu-Vodă autografă, ne arată că el ştia bine ungureşte, cum ştia latineşte şi nemţeşte. Acest fecior al lui Petru Cercel a fost crescut de împăratul Rudolf la Innsbruck. Iubit mult de generalul Basta, acesta voia după uciderea lui Mihai-Vodă să-l facă Domn al Ţării-Româneşti, trimiţând chiar în acest scop o solie specială la boierii de acolo. Lucrul însă n'a reuşit, cu toate că o parte din boieri îl doria bucuros, cerându-l dela Basta printr'o solie, care ajunsese în ziua de 5 Septemvrie 1601 la Alba-Iulia. [1] Atunci Marcu văzând că nu izbuteşte faţă de Radu Şerban, se hotărîse, la îndemnul pribegilor moldoveni, să-şi ajungă scopul în Moldova prin răsturnarea lui Ieremia-Vodă, împotriva căruia pleacă la graniţa ţării cu o oaste primită dela Basta; fără să fi băgat de seamă că semeţul general italian se foloseşte de el pentru a apăra de fapt Ardealul faţă de o eventuală năvălire a lui Ieremia în ţară. [2]

75.

Oradea, 18 Noemvrie 1602.

Căpitanul Paul Nyáry către arhiducele Matia.

Nişte soldaţi ai săi prinzând un ceauş, trimite scrisorile găsite la dânsul. Intre ele este una a lui Radu-Vodă prin care cere sultanului ajutor spre a goni oştile împărăteşti din ţara sa. Această atitudine arată nerecunoştinţa sa pentru atâtea beneficii ce a avut din partea împăratului Rudolf, ca şi decedatul Mihai-Vodă.

Serenissime Princeps ac Domine, Domine mihi naturaliter Clementissime.

Post perpetuorum servitiorum meorum in gratiam Ser^{ti} V^{rae} humillimam subiectionem. Placuit S. V. humiliter requirere de quibusdam literis Turcicis nunc primum allatis ac interceptis cum aliquot Turcis praestantissimis. Hisce enim diebus excursione facta ab ipsis militibus Varadiensibus ex consilio meo, inciderunt ad exercitum quendam Turcarum, qui Czauzum Imperatoris Turcarum ab eodem proficiscentem ex Constantinopoli comitabantur ac subsequebantur, quibus conflictis Deo Auspice victores exstituerunt, praedaque cum literis potiti sunt. Miranda est maximopere infidelitas hominum, ac ingens ingratitudo, non considerantes beneficia, liberalitates ac summam Sacrae Caesareae M^{tis} clementiam, sed miranda etiam providentia divina, quae haudquaquam impunitam reddit infidelitatem ac ingratitudinem

[1] *Veress*: Epistolae et acta generalis Basta vol. I p. 596.
[2] *Ibidem*, vol. II p. 87 şi 140.

hominum, sed ea certis temporibus ad emolumentum christianae reipublicae ac ad commodum Sacrae Caesareae M^tis^ et Serenitatum Vestrarum revelare solet.

Interceperunt milites ipsi omnes literas Turcicas, quas Czauzius secum portabat, quorum maximus est acervus, ut videre est, quemadmodum in specie omnes ad Ser^tem^ V^ram^ transmisi, quas ad ipsum Vezerum ac ad alios praecipuos Turcas in exercitu tum temporis commorantes adducebat. Inter quas cum revolvi curarem, inveni quasdam ipsius Raduli vaivodae, nunc principis substituti in regione Transalpinensi, in quem collata beneficia ac clementia maxima Sacratissimae Caesareae M^tis^ toti mundo manifesta est. Qui tamen quam ingratum se vult reddere pro tantis beneficiis ex literis eiusdem patet, quas Sacrae Caesareae M^ti^ in specie transmittenda curavi. Declinavit a via et flexit se ad Turcas hostes immanissimos, commendat se et suos una cum regno Turcarum imperatori, ac hortatur, ut quo citius fieri potest, auxiliariis praesidiis missis sibi adiungat, quibuscum exercitum Sacrae M^tis^ propulsare ac ex regno Transalpinensi expellere possit et velit, quod facile fieri affirmat. Conventionem etiam facit, ac ipsi imperatori Turcarum singulis annis septuaginta millia aureorum persoluturum pollicere, fidelitatemque erga eum perpetuo reservaturum. Alteras scribit ipsi Vezero. Alteras vero literas Janizerorum capitaneo, quas utrasque Sacrae M^tis^ Caesareae transmisi. Reliquas omnes in fasciculum congestas ac colligatas Ser^ti^ V^rae^ misi. S. V. quid ex pio consilio deliberandum ac consultandum sit, humiliter relinquo.

Literas ipsius Michaelis Vaivodae, fide mediante scriptas, ipsi Andreae Bathoreo datas, ipse Ser^ti^ V^rae^ transmiseram, quae eius inconstantiam arguebant, quam deinde eventus ipse declaravit. Oportet itaque, ut his diligenter advigenter advigiletur, ac illius tantopere manifestata res animadvertere. Ego ista feci pro offitio meo, quod reliquum, ut ea, quae animadvertere possum, quae urgerent ad damnum et detrimentum Sacrae M^tis^ Caesareae et regni in tempore significem, Sacramque M^tem^ et Serenitates V^ras^ edoceam. In reliquo felicissime ac diutissime S. V^ram^ valere opto.

Datum ex arce Varadiensi, 18. Novembris anni 1602.

Serenitatis V^rae^

Humilis ac fidelis subiectus
Paulus Niary Manu pr

In dorso: Zu erwarten, wie Ihr Mt. schreiben werde.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1602 Dec. No. 10.)

76.

Iaşi, 22 Noemvrie 1602.

Ieremia-Vodă către cancelarul Leon Sapieha.

Îi trimite scrisori din cari va putea afla starea lucrurilor.

Jaśnie Wielmożny Miłościwy Panie Kanclerzu, Panie a Przyjacielu moj Miłościwy.

Przyjacielskie służby me zaleciwszy w łaskę Waszmości Memu Miłościwemu Panu i przyjacielowi. Do tego Królewskiej Mości posyłając, za tą okazją zdało mi się za rzecz słuszną wedle powinności przyjacielskiej tym krótkim pisaniem swym zdrowie Wasz Mości nawiedzić, życząc onego Waszmości, Memu Miłościwemu Panu przyjacielowi w długi wiek zażywać z pociechami wszelakiemi ku dalszym pożytkom rzeczypospolitej koronnej i wielkiego Xięstwa Litewskiego. Nowiny jakowe są z tych tam krajów Jego Królewskiej Mości, Panu swemu miłościwemu posyłam, o których z listów, które Jegomość Pan starosta Kamieniecki posyła, dostateczniej Wasz Mość o wszystkich wiadomość mieć będziesz raczył. Ja na ten czas z uprzejmą chęcią prziażni Waszmości miłościwemu Panu i przyjacielowi w nieodmienną miłość i przyjażń polecam się.

Datum w Jasiech, dwudziestego drugiego miesiąca Novembra, roku Pańskiego tysiącznego sześćsetnego drugiego.

Jaśnie Waszmości Miłościwego Pana i przyjaciela życzliwy przyjaciel i sługa

Hieremiey Mohiła Woiewoda z Bożej łaski hospodar ziem Moldawskich

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex Nar. 99 pag. 581.)

Prea înalte, milostive Domnule Cancelar şi prietenul meu milostiv.

Slujbile mele prietenești Măriei Tale, domnului meu milostiv şi prieten. Trimiţând Măriei Sale Crăieşti, cu această ocazie am ţinut de datoria mea prietenească ca cu această scurtă scrisoare să vă caut şi pe Măria Ta, pentru sănătate, dorind Măriei Tale, domnului meu milostiv să trăiţi lungă vreme, cu tot felul de bucurii întru folosul Republicii şi a marelui ducat litvan. Noutăţile cari sunt şi cari au venit din acele provincii la mine le trimet Măriei Sale crăieşti, domnului meu milostiv. Din cari scrisori, ce le duce starostele dela Kamieniec, Măria Ta vei afla toate deplin. Eu până între timp mă ofer bunavoinţii Măriei Tale, domnului meu milostiv şi prieten cu iubire neclintită şi cu prieteşug.

Dat în Iaşi, în 22 a lunii Noemvrie a anului Domnului 1602.

Strălucitei şi milostivei Măriei Tale, domnului şi prietenului meu rămân prieten şi slugă

Ieremia Mohila Voevod din mila lui Dumnezeu hospodar al ţării Moldovei

77.

Innsbruck, 29 Noemvrie 1602.

Guvernul Austriei-de Sus către arhiducele Maximilian.

Se cere dispoziţie cui să se predea lucrurile cari au mai rămas din succesiunea lui Ştefan-Vodă.

Wasgestalt wir den 26. Augusti verschienen dies Jahrs auf Euer Fr. Dt. mündlichen gnädigisten Befelch von weilend Herrn Johann Stephanus Weyuoden seeligen Verlassenschaft der Römisch Kays. Mt. ... diejenigen Clainater und anders, so sie daraus begehrn lassen, zu Handen Ihrer Kays. Mt. und Fr. Dt. Raths Christoffen Satlpergers gehorsamist dargeben, *veţi fi aflat fără îndoială dela dânsul*, dass derselben solche Clainater und Mobilien gehorsamist überliefert worden sein.

Wann dann Euer Fr. Dt. die laut beygeschlossner Liste verzeichnete Clainater und anders berührter Verlassenschaft [1] abermal für Ihr Kays. Mt. herauszunehmen mündlich, uns aber auf des verstorbnen Weyuoden Frau Schwester Gewalthabers erst vom 14. huius schriftlich genädigist anbefohlen, [2] *ca în această chestiune să procedăm cum se cuvine*, zu deme uns auch solche Verlassenschaft in Depositio vertraut, *vă rugăm să dispuneţi* wer solche jetzt begehrte Sachen zu empfahen [3] hat; etc.

Datum den 29. Novembris Anno 1602.

(Landesreg. Archiv. Innsbruck. Kop. Buch 1602/03 fol. 787.)

78.

Innsbruck, 10 Decemvrie 1602.

Camera Austriei-de-Sus către Guvernul Austriei-de-Sus.

De oarece documentele alăturate cererii lui Paul Minio nu dovedesc naşterea legitimă a decedatului Ştefan-Vodă, nici că el ar fi fost fratele Mariei, a soţiei lui Minio, cauza trebue respinsă.

Die O. ö. Camer hat dasjenige Suppliciern und Begehrn sambt den Beylagen, so Marius Montinus als Anwalt und Agent anstatt seiner Frauen Principalin Mariae Pauli Minii Hausfrauen fürgegebner geborner Weyuodin in der Moldaw der O. ö. Regie-

---

[1] Nu există şi nu este copiat în registru.

[2] Vezi mai sus, sub No. 73. [3] Anticat, pentru: empfangen.

rung gehorsamlich übergeben und sie, die Regierung der Camer umb Bericht zuekommen lassen ersehen. Wann aber ermeldte Camer aus den zur vermeinter Beweisung eingelegten Documenten nit erfinden kann, dass in Kraft derselben zue sattem Beniegen erweislich erscheint und dargethon worden wäre, dass nämlich der jüngst abgeleibte Johann Stephan Weyuoda gedachter Maria ehelicher Brueder, viel weniger, dass er, Weyuoda ehelicher Geburt gewest seye, so will erstberührte Camer darfür halten, die Herren der Regierung werden erzählten Agenten in Namen seiner Principalin der unzeitigen begehrten Zuelass- und Einsetzung halber noch derzeit abweisen, welches mehrermeldte Camer neben Wiedersendung der Beylagen gedachten Herren der Regierung zur begehrten Bericht nit unangefiegt lassen sollen.

Actum den 10. Decembris anno 1602.

(Landesgreg. Archiv. Innsbruck. Embieten und Befelch 1602 fol. 404.)

79.

Graz, 16 Decemvrie 1602.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Văduva lui Mihai-Vodă a sosit la Viena cu copiii ei. Radu-Vodă unelteşte cu Turcii.

Di Graz li 16 Decembre 1602.

A Vienna s'ha l'arrivo della moglie del già Michaele Valacco col figliolo et figlie, la quale si dice che ricorra per sostentamento alla Maestà dell'Imperatore. Et d'Ungheria Superiore per lettere intercette vien scritto esserci scoperto, che Radul Vaivoda di Valacchia tenga secreto trattato, per darsi alla divotione del Turco, di maniera che quelle parti saranno di nuovo per fluttuare.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 111 c.)

80.

Alba-Iulia, 19 Decemvrie 1602.

Căpitanul Vincenzo Zucconi către Duca di Mantova.

Starea deplorabilă a armatei şi a disciplinei ei, nefiind plătită la timp. Incercarea nereuşită a lui Marcu-Vodă de a intra în Moldova. Purtarea dubioasă a lui Ieremia-Vodă faţă de împăratul

Rudolf. Dieta ţinută pentru ajutorarea lui Basta. Atentat nereuşit împotriva acestuia. Starea grea a lui Radu-Vodă ameninţat într'una de Radu Mihnea.

L'haver io tardato a continuar gli avisi di qui, come dall' Altezza V. Ser^ma^ mi è stato comandato, non è già proceduto da negligenza, ma sì bene dall' esser stato io per un mese hor qua, hor là per il Regno, visitando gli quartieri della soldatesca, la quale commette tante sceleraggini, et danneggia tanto il paese, che è cosa incredibile, nè ho potuto rimediarvi punto, conforme a gli ordini datimi dal Sig^r^ Basta, poichè il non essere pagati, fa che li soldati siano tanto insolenti, che non si curano di quello gli venghi commesso da' suoi superiori. Et creda V. Altezza Ser^ma^ che Sua Maestà pensa d'avanzare co'l non pagare la soldatesca, ma fa il suo peggio, perchè oltre la summa, che sempre va crescendo, essi con questa scusa danneggiano in modo il paese, che hormai si va desperando di potervi tener più gente, et quel ch'è peggio (che Dio no'l voglia) si va preparando un ammotinamento generale, che saria di grandissimo danno a Sua Maestà et al paese stesso, perchè si pagheriano, come si dice, su l'Aia.

Hora ch'io son ritornato vengo a far humilissima reverenza all'Altezza V. Ser^ma^ et dirle, che finalmente il castello di Zechel Moises al comparvi che fece il Pezzen col suo reggimento fu abbandonato da' Turchi, et hora si trova guardato per Sua Maestà.

L'andata di quel Marco Vaivoda in Moldavia andò a monte, sì per non essere stato vera la morte di Jeremia, che haveva fatta spargere questa voce con arte, sì anco per essere questo Marco giovane et mal consigliato, et perciò ha perso bellissima occasione di tentar la sua fortuna, anchor che esso Jeremia fosse vivo, stando che esso vien chiamato con instanza dal paese.

Jeremia et con lettere, et con messi va continovando a volersi mostrare servitore di Sua Maestà, ma a quello si vede, vorrebbe tenere il piede in due scarpe, perchè nel mostrarsi che fa desideroso della gratia et protettione di Sua Maestà si va storcendo con dire, che non sa poi come guardarsi dal Turco, et altre galantarie, et di tutto se ne vedrà la chiarezza in breve.

Il Valacco haveva richiesto aiuto di gente al Sig^r^ Basta, con pensiero di far una scorreria di là dal Danubio et così di commissione d'esso Signore io parlai alli Fiamenghi del Conte di Salms, alla truppa del già colonnello Flanz et alli Cosacchi, che tutti possono essere 1200 cavalli, acciò volessero passare in Vallac-

chia, quali mi risposero assolutamente di non volere andare, dicendo parole molto impertinenti, et questo per non esser pagati.

Queste tre truppe venuti che siano li commissarii, ha risoluto il Sig^r Basta, che vadano a svernare nell' Ungheria Superiore, essendo impossibile poterli mantenere in questo paese.

Per veder di cavar dal Regno qualche soccorso per la soldatesca, stando che non vengano denari da Sua Maestà, il Sig^r Basta questi giorni passati ha tenuto qui in Alba Giulia una Dieta, et non ha potuto trarne altro che 15/m taleri et 500 cubuli de grano, sed quid inter tantus. [1]

In somma, sin che dureranno questi Nobili, sempre si sentirà qualche novità, et hora s'è scoperto, come alcuni si andavano mettendo all'ordine per ammazzar il Sig^r Basta, et noi tutti che siamo seco in Alba Giulia ; ma Dio benedetto ha scoperto il tutto, et guardiamo sì bene a' casi nostri, che credo dureranno gran fatica a conseguire il suo intento. Ma quel ch'è peggio è, che essendo tutti Ongheresi, non si può far dimonstratione contro li scelerati, per li puochi recapiti che vengono dati ad esso Sig^r Basta. Dal che, Dio voglia, non naschi la total perdita del Regno.

Fra otto o dieci giorni s'aspettano li commissarii, quali venuti, et informati che li habbia, il Sig^r Basta si partirà per Praga, di dove gli vien scritto, che ottenerà da Sua Maestà quanto disidera.

Alcuni giorni sono il Valacco avisò il Sig^r Basta come alcuni de' suoi havevano tagliati a pezzi da 100 Tartari, et che la non sentiva altro motivo, che quello dell'altro Radul, che pretende la Valacchia co'l favor del Turco, qual se ne sta su i confini, facendo instanza al Gran Turco, che lo soccorri con forze.

Questo Regno per quante Litanie si possano dire, non può liberarsi da guerra, fame et peste, et questa è tale, che ha cagionato una mortalità grandissima, et tuttavia va continuando propter peccata, che sono innumerabili ; etc.

Di Alba Giulia, il 19 di Decembre 1602.

(R. Archivio di Stato. Mantova. Germania, busta 575.)

[1] Această dietă s'a disolvat la 15 Decemvrie 1602.

81.

Praha, 31 Decemvrie 1602.

Impăratul Rudolf II către casierul aulic Hans Undterholzer.

Ordin de plată a preţului lanţului de aur dăruit lui Aga Leka pentru răsplata faptului că a predat cetatea Gherla împăratului.

Rudolf etc. Getreuer, lieber. Nachdem du umb diejenige guldene Ketten, so wir den 3. Februarii des nägst verschienen Jahrs durch unsern (*Titl*) Carln von Liechtenstain dem Leka Aga Wallachen, umb dass er uns das Haus Samosch Uywar übergeben, verehren lassen, und 223¼ Ducaten gewogen, jeden derselben per zween Gulden gerait, zusambt 20 Gulden Macherlohn, davon 466 fl. 30 kr. ausgeben und bezahlt hast: Als befehlen wir dir hiemit gnädigelich, dass du solliche 466 fl. 30 kr. in deiner Raitung für Ausgab einstellest; die sollen dir also darinnen auf diesen unsern Kais. Befelch und des von Liechtenstain Quittung für richtig und guet angenommen, gelegt und passiert werden; etc.

Geben auf Prag, den lesten December. Anno 1602.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 162 fol. 398.—Duplicat: Familienakten L. 63.)

82.

[Wien, fine Decemvrie 1602.]

Nicolae Petraşcu către arhiducele Matia.

Referindu-se la credinţa şi meritele tatălui său — Mihai-Vodă — roagă să-l ajute pe lângă împărat ca să i se dea o moşie, unde să poată trăi cu ai săi şi să nu fie nevoit să pătimească atâta, fiind lipsit de bani şi chiar de pâinea de toate zilele.

Serenissime Princeps.

Summa Dei quidem benignitate hodierna die factum est, ut Serenissima Celsitudo Vestra hic cum aliis Serenissimis Archiducibus adesset, ubi mihi, devotissimo famulo suo, innumeris calamitatibus oppresso, opem afferre benigne possent. Cum enim, charissimo parente meo Michaele Vaiuoda orbatus, constantiae et fidelitatis eiusdem erga Sacram Caesaream Maiestatem, totamque Inclitam Domum Austriacam haeres fuerim, hodieque eandem constantissimam fidem, tamquam humillimus ac devotissimus servus intimo corde asservem: tantum tamen abest, ut bonorum

ac fortunae eiusdem parentis mei sim haeres, ut extrema potius laborem inopia; factus ditissimi parentis pauperrimus, miserrimus et calamitosissimus filius, qui nec mihi, nec paucis meis famulis calamitatum mearum consortibus, quotidianam escam parare possim, nedum alia quoque vitae mortalium pernecessaria.

Pro ea igitur, quae Invictissimorum Principum Austriacorum propria est, erga Deum, religione, erga famulos ac subditos clementia, pietate ac miseratione, Ser^mam^ Celsitudinem V^ram^ humillime supplico, rogo et obtestor, ut, si quid merentur Parentis mei devotio ac fides, qui a nemine coactus, libens, volens Sacrae Caesareae M^ti^ se, subditosque, populos suos dedidit, quique ei contra infestissimum Christianorum hosten decem integris annis, hoc est, ad extremum usque spiritum inservivit; si quid filii desolatissimi calamitates et miseriae magnae possunt, non patiatur me tam infelicem agere vitam, sed quidem, opus Deo gratissimum exercens, Sacram Caesaream M^tem^ Dominum, Dominum meum Clementissimum enixe ac vehementer roget, ut locum aliquem seu bona aliqua stabilia mihi clementer donare dignetur ad meam, meorumque sustentationem, ne omnino paupertate opprimar et ab angustiis ac miseriis ad vitae occasum pertrahar. Sola enim mihi superest post Deum spes, clementiae Sacrae Caesareae M^tis^ et Serenissimorum Principum Austriacorum, quibus me deditissimum ac fidelissimum, dum vivam, servum etiam atque etiam supplex commendo. Sic Deus Optimus Maximus Augustissimae Domui Austriacae semper adsit.

Serenissimae Celsitudinis V^rae^

Humillimus ac devotissimus servus
Nicolaus Petrasko Waiuoda mpr

In dorso: Serenissimo Matthiae Archiduci Austriae etc. Nicolaus Petrasko, Michaelis Vaiuodae infelicissimus filius humillime supplicat, ut benignitate et clementia Caesaris ab innumeris suis calamitatibus liberetur.

Ad Cameram Aulicam.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431 sub 9/IV 1607.)

Notă. Această petiție a fost prezentată de Nicolae Petrașcu personal arhiducelui într'una din zile, când — împreună cu frații săi — a sosit în Curtea dela Viena; altă petiție fiind comandată la scriitorul ei de către Vodă pe seama arhiducelui Ferdinand și Maximilian, cum și una către amândoi, mai cu aceleași cuvinte ca a acesteia de față. In atari petiții nu era obicei să se pună data, de oarece nu se știa când suplicantul va primi audiență ca să o predea, însă după audiență se obișnuia să se pună pe dosul lor data și mai totdeauna rezumatul

hotărîrii. Din păcate nici una din aceste trei petiţii nu poartă nici data audienţei, nici măcar vreo altă notiţă, afară de aceea că ele au fost transmise Camerei Aulice. Petiţiile însă trebuiau să fi fost predate adresaţilor — foarte probabil — cu prilejul primei vizite a lui Petraşcu la Viena, respectiv când făcuse cunoştinţă cu arhiducii. Astfel nu greşim, credem, dacă datăm documentul cu sfârşitul lunii Decemvrie a anului 1602 când Petraşcu sosise întâia oară la Viena, cu gândul de a merge la Praga. Acolo putu merge însă numai peste un an, plin de nădejdi, sperând că va fi răsplătit domneşte pentru slujbile părintelui său. A trebuit însă să se întoarcă amărît până în fundul inimii împreună cu mama sa, care o vreme a stat cu dânsul în Ungaria superioară până s'a întors în Ţara-Românească.

De altfel intervenţia către arhiduci n'a fost fără folos, căci Petraşcu a primit o casă bună de locuit în Tirnavia cu o pensie lunară de o sută de fiorini ca să aibă cu ce să se susţină până ce i se va da şi o moşioară precum dorise şi pusese să se scrie chiar în petiţia de faţă.

Pentru biografia lui Petraşcu notăm următoarele. A fost aşezat de tatăl său în colegiul Iezuiţilor din Cluj ca să înveţe carte latinească. In toamna anului 1599 se află însă iarăş în casa părintească. In bătălia dela Şelimbăr se găseşte lângă Mihai-Vodă cu care — pare — a fi intrat în Alba-Iulia. Dar după bătălia dela Mirăslău a fost predat ca ostatec generalului Basta, dus în tabăra lui de Ştefan Chiaky în 17 Octomvrie 1600. De acolo fu trimes în castelul dela Jilău (Gyalu) lângă Cluj, unde îi urmă peste câteva zile şi Doamna Stanca cu Florica. Aci au şezut, chiar după mărturisirea lui Petraşcu „pacifice et quiete" tot timpul cât Basta era în Ardeal, au suferit însă mult după-ce Basta a fost alungat din ţară de către nemeşii unguri. [1] Permisul de a merge la împăratul Rudolf spre „a-i supune plecăciunea sa" precum se exprima, Petraşcu îl ceru în 18 August 1602 din Făgăraş [2] şi primindu-l plecă din Ardeal în Decemvrie, întrucât aflăm dintr'un aviz dela Constantinopol (din 24 Fevruarie 1603) cum că: Il figliol de Michael Vaivoda è stato condutto in Vienna per darli il stato de suo padre cioè Valachia.

Petraşcu pare să fi fost născut în 1586 ori 1587 deoarece nunţiul Germanico Malaspina în drum spre Roma (în Decemvrie 1599) vorbind de el, scrie că era: „un giovane di dodici in tredeci anni." [3] Alte amănunte vezi în volumul nostru precedent VI precum şi 16 poziţiuni în Corespondenţa lui Basta editată de mine.

---

[1] Scrisoarea lui Petraşcu la *Iorga*: Studii şi documente vol. IV p. 133 şi XX p. 256, iar o altă scrisoare italiană (nedatată) în Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae vol. V p. 132 şi *Hurmuzaki*: Documente vol. IV/1 p. 328. Ambele ediţii foarte slabe.

[2] *Iorga* op. c. vol. IV p. 133 şi XX p. 257.

[3] Raportul lui Malaspina, citat de către contele Sigismondo della Torre, în *Hurmuzaki*: Documente vol. XII p. 547.

83.

Innsbruck, 4 Ianuarie 1603.

Cristofor Satlperger către arhiducele Maximilian.

Inventarul obiectelor scoase din succesiunea decedatului Ştefan-Vodă şi predate împăratului Rudolf, cum şi al acelora pe cari el le-a înapoiat arhiducelui Maximilian.

Durchleichtigister Erzherzog, genädigister Fürst und Herr.

Euer Fr. Dht. übergib ich hiemit in Gehorsamb das verfertigt Haubtinventarium über alle die Moldauischen Stück und Sorten, wie mir die von löblicher Oberösterreichischer Regierung die der Römischen Kais. Mt. nach Prag zuezefihrn eingehändigt seindt worden. Dass dann alle darinen begriffne Stück höchstgedachte Ihr Kais. Mt. von mir richtig und ohne allen Abgang empfangen haben, dessen seindt Euer Fr. Dht. vom Herrn Unverzagt Hofcamer-Presidenten durch Schreiben gehorsamist erindert worden. [1]

Dann so vernehmen Euer Fr. Dht. aus einem sondern Auszug genädigist, was für Stück höchstgedachte Kais. Mt. Euer Fr. Dht. aus der hinabgeandtwurten Verlassenschaft allergenädigist haben erfolgen lassen, so ich zu Prag empfangen, mit mir heraufgefihrt und alsdann Eurer Fr. Dht. underthänigist überantwurten hab.

Obgleich wol Euer Fr. Dht. von wolgedachtem Herrn Presidenten durch einem geschlossnen Auszug avisiert seindt worden, was die Kais. Mt. noch weiter von diesen Sachen hinabzeschicken begehrn, so hab doch Euer Fr. Dht. ich durch eingeschlossen Auszug dessen hiemit auch underthänigist erindern sollen. [2]

Euer Fr. Dht. haben mir von diesen Sachen etliche wenig Stück durch dero Trabanden einen zu Haus schicken, aber bishero weiter nit befelchen lassen, was ich mit denselben handlen soll. Euer Fr. Dht. haben aus beiverwahrtem Auszug genädigist zu sehen, was das für Sorten sein. [3]

Über diejenigen Sachen, so ich der Röm. Kais. Mt. nach Prag zuegefihrt, liegt bei löblicher Regierung ein gleichlautendes Inventarium, so ich derselben und über mein Empfang quittiern müssen, so dann die Röm. Kais. Mt. Kraft Herrn Hofcamer-Presidentens Eurer Fr. Dht. von derowegen zuegethanes Schreiben alle diese Sachen ohne einigen Abgang zu dero allergenädigisten Gefallen und Benüegen von mir empfangen haben. Demnach

---

[1] Anexa aceasta cu No. 1 lipseşte.

[2] Vezi anexele 1—3 alăturat.

[3] Lista aceasta No. 4 în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 555.

bitt Euer Fr. Dht. ich ganz gehorsamist sie geruehen genädigist zu verordtnen, dass mein Quittung oder Underschreiben bei ihr, der Regierung cassiert werde, weiln ich mein gefertigt Haubtinventarium und hiemit alle Schein Euer Fr. Dht. underthänigist thue übergeben, wollte Euer Fr. Dht. ich zu schuldigem gehorsamen Bericht nit verhalten; dero ich mich zu Gnaden allzeit underthänigist thue befelchen.

Euer Fürstlichen Dht. etc. underthäniger gehorsamer
Chr. Satlperger mpr

Beilage 2. Hernach beschrieben folgt, was die Römisch Kais. Mt. etc. aus den Moldauischen Sachen Ihrer Fr. Dht. Erzherzog Maximilian zu Österreich etc. genädigist haben erfolgen lassen, so ich Satlperger mit mir von Prag hiehero gefihrt und Ihrer Fr. Dht. etc. am 21. Tag Novembris in die Camer überantwurt hab.

Ein Puschen, daran über 1000 Raigerfedern in Goldt gefasst mit Perln und Rubin versetzt, [1] daran ist allein das Goldt, Stein und Perln angeschlagen per . . . . . 36 fl.

Ein guldes Pandt, auf Cronart gemacht, mit Robinen, Türggas, gross und kleinen Perlen formiert, wiegt 45 Cronen, ist beteuert per . . . . . 150 fl.

Vier silberne Petschaft. — Ein silbers verguldts Kreuz, so geschmelzt, auf der ein Seiten mit einem Crucifix und auf der andern Seiten die 4 Evangelisten, inwendig hohl per . . . 6 fl.

Ein Türggischer Pogen sambt dem Köcher, darinnen etliche Türggische Phlitschenpfeil.

Zwen Türggische Köcher von guldene Stück, der ein zum Pflitschenpfeiln und der andere zum Pogen gehörig.

Ein Rundel, [2] so aussen mit gefärbter Seiden geziert, vornen ein Stahls mit Golt eingelegtes plath, inwendig weissem Sameth bezogen, sambt seiner blowen Seidenschnur.

Beilage 3. Auf der Römischen Kais. Mt. etc. weitere allergenädigiste erfolgte Resolution und Verordtnung sollen nachfolgende guldene Ketten, Clainoten und anders von weilandt Herrn Johann Stephan Wayuoda seeligen bei einer Oberösterreichischen Regierung versecretierten Verlassenschaft herdange-

---

[1] Această parte până aci (dintr'un alt exemplar al specificației) în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 556. (Greșit așa: în Gelt gefast.)

[2] In exemplarul citat, p. 555 se află numai aceste două cuvinte, fără descrierea obiectului ce urmează aici.

nummen und höchstgedachter Ihrer Kais. Mt. etc. nach Prag überschickt werden.

Ein getruckte guldene Ketten, wiegt 149 Cronen, jede per 90 kr. gerait . . . . . 223 fl. 30 kr.

Ein guldes Ketl von Flüssarbeit, wiegt 127½ Cronen zu 90 kr. gerait . . . . . 191 „ 15 „

Ein klein guldes Ketl, wiegt sambt dem Kreuzl 15¼ Cronen, per 90 kr. . . . . 22 „ 52½ „

Ein klein guldes Ketl, wiegt 21 Cronen, per 90 kr. . . . . 31 „ 30 „

Ein Medei und guldes Kederl mit Diamanten versetzt, angeschlagen per . . . . . 980 „ — „

Ein Rosszämb mit sambedem Fierbirg und silbern Heftzügl per . . . . . 29 „ — „

Mehr ein schönen Rosszämb mit silbern und verguldten Beschlächten sambt dem Fierbirg und Hindergereit, auch zwen silbere Heftzügl per . . . . . 50 „ — „

Ein rothsamede Ungerische Sattldeck mit goldt eintragen Bluemwerk per . . . . . 10 „ — „

Ein schöne Persianische Rundl mit einem stahlen plat per . . . . . 15 „ — „

Ein rothsameter Wallachischer Sattl mit Crisolitusstein versetzt per . . . . . 75 „ — „

Ein weisslederne Rosszaumb mit 2 silbern und vergulden Medaien, darinnen Türgges und schlechter Robin versetzt, auch anzaumbbeschlechten Türggasstein und die Heftzügl ganz silberne, das Fierbirg mit silbern und vergulden Spangen per . . . . . 160 „ — „

Mehr ein rotsameten Zämb sambt zwiefachen Höftzügl, seinem Füerbirg und einem Halsbandt, alles mit Silber und verguldtem Rosen mit Türgges und Robindln versetzt, sambt 3 Medeien, in der Mütten mit Crisolitus, auch Türgges und Robinstein versetzt; auch ein Wundschack mit einem silbern verguldten Knopf, mit Türgges und Robinstein versetzt, alles zusammen per. . . . . 730 „ — „

Mehr ein rothsameten Zaumb mit dem Fierbirg, silbern und verguldten Spangen, alle

mit Crisolitus besetzt sambt 2 Medeien mit grossem Crisolitus per . . . . . 150 fl. — kr.

Ein rothsamende mit Silber und Goldt von schönem Bluembwerk, auch rot, plau und weissen Seiden getruckte Sattldecken sambt ihrem Gefräns per . . . . . 30 „ — „

Mehr ein soliche gleichformige Sattldecken per . . . . . 30 „ — „

Ein Rosszaumb mit Ringen, Senkl und Spangen, so silbern und verguldt, mit Türgges und Robindl versetzt, auch 2 silberne Heftzügel, das Fierbirg und Hindergerait mit grossen Türggesstein etc. . . . . 100 „ — „

Ein zoblene Rieschen mit No. 7 angeschlagen per . . . . . 700 „ — „

Ein gulden Dollich mit Edlegestein versetzt, zuvor für silbern verguldt geschrieben worden, per . . . . . 150 „ — „

Ein kleins, schwarz Türggisch Körbl, beschlagen, und ein kleins Trüchl mit eingelegtem Peinwerk, darinnen Moldauische und lateinische Schriften.

Dreizehen Wallachische Püecher. [1]

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

[1] Aceste două poziţiuni în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 557.

84.

[Venezia, Ianuarie 1603.]

Paolo Minio către împăratul Rudolf II.

Arată că Petru Şchiopul avuse dela Doamna Maria o fată, Maria, azi soţia sa, iar dela a doua: Doamnă Dolcha un fecior, Ştefan. Murind bătrânul Domn, Maria, cu intervenţia tutorelui tânărului Ştefan, a făcut în vara anului 1600 împărţeala averii mobile moştenite între dânsa şi Ştefan. Acesta însă murind fără moştenitori, făcându-se inventarul averii sale, lucrurile nu i s'au dat de oarece s'a ivit bănuiala că Ştefan-Vodă nu este fiu legitim al decedatului Domn. Oricum ar fi, de oarece Maria e moştenitoare legitimă a lucrurilor mobile cari se aflau în proprietatea lui Petru-Vodă, roagă să dispună ca ele să i se elibereze.

Sacra Caesarea Maiestas.

Vixit alias Ill^mus Dominus Petrus in Moldauia Waiuoda, quiquidem ex Donna Maria, eius prima uxore suscepit unicam filiam Mariam nomine, uxorem nunc Clarissimi V[iri] Pauli Minii Nobili Veneti, et deinde ex alia, quam desponsavit, Donna Dolcha, suscepit filium masculum Stephanum nomine. Mortuo autem Domino Petro communi genitori, Maria filia, cum interventu et authoritate Domini Ferdinandi a Chiepach tutoris et curatoris eiusdem Domini Stephani Vaiuoda in id muneris delegati a Sacra Caesarea Maiestate V^ra publicis interpositis instrumentis confectis anno 1600. 14. Iunii et 11. Iulii partitionem quandam bonorum paternorum fecit cum ipso Domino Stephano, uti filio legitimo et naturali memorati olim Ill^mi Domini Petri Vaiuodae talem esse sic profitente eodem Domino Ferdinando curatore suo decreto a M^te V^ra Caesarea. Post hac autem iam aliquot mensibus in civitate Ispruch ab humanis sublato eodem Domino Stephano Vaiuoda, nullis relictis filiis et intestato defuncto, praeordinante M^te V^ra Caesarea, factum fuit inventarium mobilium omnium pretiosorum, unionum, margaritarum, auri, argenti et supellectilium repertorum post illius mortem per Excelsum Tirolense Regimen transmissum V^rae Maiestati.

Cum autem, Ser^me Caesar, bona ipsa inventariata reperta post mortem praefati Domini Stephani Vaiuoda, sic ut supra, sine filiis et intestati defuncti pertineant, et devoluta sint ad memoratam Donnam Mariam, eius unicam sororem, eadem medio sui procuratoris Marii Montini sub die 14. Novembris 1602 decretum obtinuit a Ser^mo Archiduce Maximiliano commissionis ad Excelsum Regimen de iure sibi in re hac ministrando, ipsi autem Domini de Regimine relatione habita ab Illustribus Dominibus Camerae M^tis V^rae Caesareae dehortarunt eundem Marium Montinum procuratorem saepedictae Donnae Mariae, et iudicio tentato, quia per documenta ab eo exhibita non satis constituerit, eundem Dominum Stephanum Vaiuoda fuisse fratrem legitimum et naturalem memoratae Donnae Mariae, nec ex legitimo thoro natum.

Verum, Sacratissime Imperator, cum in utroque casu bona haec mobilia pretiosa, aura, argenta, margaritae, uniones et supellectilia omnia, quae olim fuerant in bonis jam dicti Illustris Domini Petri Vaiuoda, pertineant ad ipsam Donnam Mariam, sive praefatus Dominus Stephanus fuerit eius frater legitimus, quo casu ad eam, uti eius legitimam heredem ab intestato pertinent, sive etiam natus sit spurius ex illegitimo thoro, quia de jure

scripto spurius in nulla parte succedere potest patri, nec ex testamento, nec ab intestato, ac nec etiam donationis titulo capere, praesertim exstante ipsa Donna Maria filia legitima et naturali.

Nimirum ergo memorata Maria supplici hoc suo libello reverenter supplicat M^ti V^rae Caesareae, quatenus pro sua incomparabili clementia et justitia dignetur mandare et committere Ser^mo Archiduci Maximiliano, Excelso Regimini et Camerae, ac unicunque alii, apud quem bona mobilia, de quibus supra, reperiuntur, ut ea confestim exhibeant et restituant ipsi Mariae oratrici seu eius legitimo procuratori ad negotium hoc per eam constituto cum derogatione quorumcunque obstantium et specialiter c. d. petitorum bonorum sublatorum.[1] Dignum siquidem opus faciet pietate et justitia M^ti V^rae et oratricem suam iussione hac sublevabit a multis incommodis et gravibus expensis.

Sac[ratissimae] Caes[areae] M^tis V^rae

Humillimus
Paulo Minio

Adresa: Ad Sacram Caesaream M^tem Humillima supplicatio Pauli Minii.

Notă. Cererea de față a fost transmisă de către împăratul Rudolf fratelui său dela Innsbruck: arhiducelui Maximilian la 29 August 1603 cu rugămintea ca, în conformitate cu scrisoarea sa din 7 August a anului trecut, să se sfătuiească cu sfetnicii săi și cu Camera de acolo, dacă Maria, soția lui Paolo Minio e moștenitoare de drept a succesiunii lui Petru-Vodă, rămasă acum după moartea fiului acestuia Ștefan-Vodă „ob die von Ihrentwegen fürgebrachte Schein und Documenta zu dieser Erbzuelassung genuegsamb, ob man auch dieselb ausser Landts zu lassen schuldig, was man auf selbigem Fall für Abzug zu fordern befuegt, und in einem und anderm Weg zu thuen seye" mai cu seamă că bătrânul Domn venind în țară „in unseres löblichen Hauses Österreich Schutz und Schirmb begeben" în care a și murit, tot ca și după dânsul fiul său, n'ar vrea „dass den Leuthen etwas ungleiches eingebildet werden sollte." Il roagă deci a cumpăni din nou această cauză însemnată, dispunând apoi „was der Billigkeit gemäss ist, damit sich weder der Minio, noch andere *denegatae Iustitiae* zu beklagen Ursach haben."

(Landesregierungsaarchiv. Innsbruck. Gemeine Missiven.)

[1] Nu sunt în stare să desleg această abreviatură de c. d. — în care coada literii *d* e transcrisă cu o linie orizontală, abreviatură unică în paleografia acestui veac și necunoscută nici în evul mediu.

85.

Innsbruck, 24 Ianuarie 1603.

Camera Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

De oarece Paul Minio zoreşte hotărîrea în chestiunea sa de moştenire, cere ca tutorii să fie interogaţi în privinţa naşterii decedatului Ştefan-Vodă, mai cu seamă că acesta declarase lui Küepach că el e născut din prima soţie a lui Petru Şchiopul.

Hochwürdigister Durchläutigister Fürst, gnädigister Herr.

Demnach Frau Maria geborne Waiuodin in der Moldaw, als angemasste und vermeinte Erbin des jüngst abgeleibten Johann Stephani Waiuodae, durch ihren Anwalt und Agenten Marium Montinum umb die Zuelassung dieses Erbs trungenlich[1] anhalten lässt und man einsmals die gestaltsame Beschaffenheit seiner unehelichen Geburt halber gründtlich wissen, auch der Sachen einen entlichen[2] Ausschlag geben künde, so hielten wir nit für unratsam, Euer Fr. Dt. mächten den gewesten Moldauischen Gerhaben, Herrn Wilhelm Freyherrn zu Wolckenstein, Jacoben Andre von Brandis und Ferdinanden von Küepach, umb ihren ausführlichen Bericht deswegen zueschreiben lassen. Dann wir in einem seinem, des von Küepachs an die Herren der Regierung den 19-ten Novembris anno neunundneunzig gethanen Schreiben soviel vernehmen, dass gedachter Johann Stephan Weiuoda ihme, von Küepach selbst mündtlich vermeldt und bekendt[3] haben solle, sein Vater habe ihn erzeugt, da er noch sein ersts Weib gehabt, seye aber bei den Griechen also gebräuchig und zuelässlich etc.; dahero wol zu erachten, er von Küepach, wie zugleich gemeldter Herr von Wolckenstein und Herr von Brandis (als welche auch in einem ihrem Schreiben vom 9-ten Novembris obgehörts neunundneunzigisten Jahrs vermelden, dass besagte Maria ihren Brueder, den Johann Stephan Weiuode für einen unehelich gebornen ausgeben habe) werden umb die Beschaffenheit der Sachen mehrer Wissenheit haben.

Actum 24. Ianuarii anno 1603.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferd. 77 a. Rezumat în *Hurmuzaki*: **Documente** vol. XI p. 558.)

[1] Dialectal, în loc de: dringlich = urgent.
[2] Recte: endlichen = în sfârşit. [3] Bekennet.

86.

Alba-Iulia, 29 Ianuarie 1603.

Căpitanul Vincenzo Zucconi către Duca di Mantova.

Dieta din Alba-Iulia, în care Nobilii unitari (Ariani) *au obţinut favorul de a nu depune jurământul în numele Sfintei Treimi ci numai în al lui Dumnezeu, după legea lor. Solia lui Ieremia Movilă, prin care Basta cere Voevodului moldovean să-i vândă 3.000 de baniţe de grâu pentru potolirea foametei din ţară.*

Son arrivato a punto in Alba-Giulia dal viaggio ch'io scrissi all' Altezza V. Ser^ma^ in tempo che la Dieta è finita, et che vi è occasione con l'espeditione che fa il Sig^r^ Basta di poter scrivere, et così valendomi d'essa, vengo a farle humilissima riverenza, et a darle conto del seguito d'essa Dieta ; supplicando humilissimamente l'Altezza V. Ser^ma^ restar gustata ancor che non le dia conto de' luoghi da me visitati, perchè questo mi vieta il pericolo che corrono le lettere in sì lungo viaggio, et per questo non ne posso dare all' Altezza V. Ser^ma^ quella chiarezza che desideraria, non potendo mandare il disegno, et il discorso sopra detti luoghi, come con questa occasione si manda a Sua Maestà, et al Ser^mo^ Matthias, essendomi stato avvertito amorevolissimamente dal Sig^r^ Basta che io vadi destramente nello scrivere, cosa che mi fa credere, che tutte le mie lettere non vadino sicure ; ma quando potrò sperare d'haver qualche sicurezza di portatore, manderò almeno il Discorso, se ben goffo.

Qui sono comparsi tutti i Nobili conforme all'intimatione fattagli, et sono versuti così humili, che parevano tanti santarelli, nella chiesa però, che quanto all'animo, credo che siano peggio che mai. Il primo giorno della Dieta fu fatta una bellissima oratione latina dal commissario Burghausen [1] di Slesia, nella quale si diffuse et esagerò molto sopra la clemenza di Sua Maestà verso questo Regno, essortando ciascuno a non volerne abusare, promettendogli in fine a nome di detta Maestà, quando fossero stati quelli esser dovevano, tutte quelle gratie, favori et honori che havrebbero desiderato.

Essi fecero rispondere con un'altra oratione, ringratiando la Maestà Sua della clemenza, et offerendosi humilissimi et devotissimi servitori. Intesa la risposta fu domandato il giuramento, al che tutti si mostrarono prontissimi.

---

[1] Nicolaus Burghausen, scris pocit : Porcausen.

La mattina seguente, che fu il 19 di questo, si diede principio al giuramento, qual fu solennissimo, et non vi fu altra difficoltà, che quella delli Ariani, de quali vi si truova gran quantità, che volsero gli fosse concesso, che non havessero a giurare per la Santissima Trinità, et l'ottennero dopo una certa riprensione del Sig[r] Basta. Tutto questo giorno et il seguente fu speso in giurare la Nobiltà; gli altri doi giorni, che è durata la Dieta, essi Nobili hanno atteso ad accordare alcune differenze loro, et la maggiore era, che molti pretendevano di poter pigliare il suo dove lo trovavano, poichè molti hanno patito grandissimo danno; ma è stato concluso esser impossibile a contenderlo, perchè oltre che questi sono frutti di guerra, ne seguirebbono gran liti et risse, che potrebbono essere di qualche mala conseguenza.

Hora non resta altro che dare il giuramento a tutti i Siculi et Sassoni, et perchè è impossibile ridurli qui in Alba Giulia per la gran carestia in che siamo, hanno preso espediente di mandar doi a nome di Sua Maestà con l'assistenza d'un Ungaro, uno in Siculia, et l'altro tra Sassoni a darli il giuramento nella forma che il Sig[r] Basta l'ha dato qui ai Nobili, et fra Sassoni va il Barone d'Hofkirchen, [1] et io dimani anderò in Siculia. Et spedito che habbiamo questo si dichiarará il cancellier del Regno, et li senatori.

Tutti li beni che appartengono ai forti, e che già erano stati donati da Sigismondo a' particolari, gli vengono levati, et vengono assegnati alle dette fortezze, et questa fa che molti piangono.

Habbiamo havuto qui un ambasciatore del Moldavo, qual s'offerisce vivere et morire servitore di Sua Maestà et promette ogni sorte d'aiuti. Il Sig[r] Basta l'ha ricevuto cortesissimamente, [2] et per haver caparra di questa sua buona volontà gli ha dimandato 3/m cubuli di grano per dinari, al prezzo che si vende in Moldavia, [3] che è vilissimo, et qui siamo nella carestia sino alli occhi di tutte le cose.

L'ambasciatore gli ha promessi, vedremo se il Principe gli attenderà; si è partito hieri, a quello si ha potuto vedere satisfattissimo.

---

[1] Freiherr Johann Adam Hofkirchen, Oberst; scris stâlcit: Ofochirdier.

[2] Actele acestei solii, cu răspunsul generalului Basta, al lui Pangratie Sennyei şi Baltazar Bornemisza sunt publicate în *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae* vol. V. p. 188—192.

[3] Basta a făcut această cerere nu numai de nevoie, dar şi la îndemnul împăratului Rudolf, care altfel nu era în stare să ajute Ardealul în mizeria în care se sbătea.

L'andata del Sig^r Basta a Praga è stata impedita con un ordine di Sua Maestà, nel quale gli comanda che non si movi sino ad altro ordine, sì che Dio sa che sarà questa campagna in queste parti, poichè con l'andata sua si sperava provisione alle estreme necessità in che si troviamo.

Tornato che sia di Siculia, darò conto a V. Altezza Ser^ma delle conclusione di questi negotii, et forsi anco di quello dovrà sperarsi di questa campagna ventura; etc.

Di Alba Giulia, il 29 di Genaro 1603.

(R. Archivio di Stato. Mantova. Germania, busta 575.)

87.

Venezia, 29 Ianuarie 1603.

Bernardino Rosso către vicecancelarul Rudolfo Coraduci.

Cămăraşul Aslan întors din Orient cu banii depuşi acolo de decedatul Petru Şchiopul. Suma astfel scăpată trece de 30.000 fiorini, dar murind Ştefan-Vodă, cere ordine în privinţa administrării ei.

Illmo Signore mio osservandissimo.

Essendo solito di patire nel fitto della schena doglia così intenta, che non mi lascia ben reggere, et trovandomi hora così ben inchiodato, che con fatica respiro, non posso perciò scrivere di propria mano a V. S. Illma, onde la prego escusarmi questo mancamento, finchè Dio me libera, et fra tanto non devo tralasciare di ragguagliarla, che in vita del Signor Steffano di Moldavia, quale morse in Ispruch, fu spedito in Levante uno chiamato Haslano Camaras, pur Moldavo, per recuperar certo danaro, che fu lasciato in deposito dal patre del sudetto Signore in alcuni monasterii di quelle parti, come l'Eccelso Regimento d'Ispruch et il Sig^r Chiepach restano informati, per il qual effetto costui hebbe da me i scritti concernenti tal deposito conforme al ordine datomi in quel tempo, con obligo di ritornarmi o i scritti, o il danaro nel termine d'un anno, se ben mi ricordo, che in ciò v'è instromento publico, al quale mi referisco; et sendo Haslan predetto ritornato già dui giorni, venne hieri da me, dicendo haber havuto il danaro et investito in mercantie et altre rimesse, che parimente sono giunte qua et non potranno se non essere con utile, importando il capitale circa 30/m fiorini; ma sendo morto il principale, io mi vedo tanto più confuso et in minor speranza, che mi possa esser consignato cos' alcuna, se ben il commesso inoltra frontezza, che per la no-

tabilità d'humori Moldavi, per la oppositione gagliarda, ch'avevo dalla sorella del defunto, massime sendo marita in nobile Veneto, [1] dal haversi portato qua la facultà dal non saper io la mente di Sua Maestà Nostro Signore, et dal non haver ordine alcuno doppo la morte del Vaiuoda, io non so quello habbi da principiare, nè come governarmi con frutto in simil occasione, che pur non è di poco momento. Di che ho voluto dar conto et aspettare subito quello mi sarà comandato, che altrimenti questi heredi vorranno mettervi dentro la mano, et trovandomi io nel caso sudetto senza autorità, dubito che mi bisognarà haver patienza, quando non mi giovi il stimolo della maggior parte del heredità, che si trova in potere della Maestà Sua, con dirle, che guardino perciò di mettersi istessi impedimenti, quando ne sia per seguire dalle loro attioni disgusto et mala sodisfattione di Sua Maestà et m'aiutarò quanto potrò con la forma del contratto, che di sopra ho detto, se ben son sicuro con tutto questo di rincontrar così gran difficoltà, che mi faranno meritar maggiormente la gratia delle fatiche, che ho fatto nel termine di 7 ovvero 8 anni passati. Ma resti V. S. Illma sicura, ch' io farò quanto humanamente mi sarà possibile et trovandosi in Ispruch un fratello di questo commesso, ben sarebbe di pensar per tempo a quello s'habbi da fare con lui nelle pretensioni, ch'ha di testamento del Signor Steffano per tener tanto più in offitio costui nel dubio, che mi possa voltar carta conforme al solito della instabilità Moldava, et credo sia bene trattener il fratello con buona speranza delle sue pretensioni, come lo troverei meritevole quando procedino con vera realtà, et massime che l'Haslano è stato un diligente procuratore nel rihavere li depositi, et è stato molto avventurato nella prigionia et pericoli, che egli è corso nella propria vita, havendoli superati con gran astutia et sottigliezza, che per esser un cervello simile restò tanto più zeloso de fatti suoi, ma cognoscendolo trattaremo a chi sa meglio; sono particolari, che credo Sua Maestà haverà caro di saperli, e perciò mi rimetto al conto che piacere a V. S. Illma di darle, et con tal fine di buon core me li raccomando.

Di Venetia, li 29 di Genaro 1602.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferd. 77 a. Semnalat în *Hurmuzaki* : Documente vol. XI p. 558.)

[1] Paolo Minio, era bărbatul al doilea al ei. Intâiul bărbat era — după altă scrisoare a lui Rosso din 14 Fevruarie 1603 — Zotu Ţigara.

88.

Venezia, 31 Ianuarie 1603.

Bernardino Rosso către Guvernul Austriei-de-Sus.

Moldoveanul (Aslan Cămăraşul) spre deosebire de prima sa declaraţie începe să umble cu şiretlicuri, zicând că suma adusă din Orient e mai mică decât spusese întâi. Apoi sora decedatului Ştefan-Vodă a declarat că el era bastard, aşa că moştenirea sa se va sechestra fără îndoială pentru fondul Republicei Venete „Cataneri" în care intră toate succesiunile fără moştenitori legitimi.

Ill^mi^ Signori.

Doppo scritta, questo Moldavo ha di già cominciato a far il proprio del pacto, prima li 30/m fiorini li riduce a 9/m ongari solamente in circa ; poi dice, che non ha possuto riscoter certa parte de depositi, e dice i scritti esser abbrugiati o persi, che non so come la vada intricando, e per sigillo voleva una cautione d'havermi consignato la roba prima che sia cavata di nave, et che meno sia sicuro di haverla, con che mi haverebbe tirato in una rete di mala conseguenza, mostrando di voler questo da me sfuggire interditto o sequestro, che possi esser fatto dalla sorella del Signor Steffano, come se non ardisse di farlo a me ancora. Ma dubito che'l suo disegno fusse di mostrare, ch' havete consignato, perchè altrimente il fratello non ha da trattener a Ispruch di dove sto in suspetto, che possa partire, et se ritorna qua Aslano si dechiarará più alla scoperta. Però se questa facoltà non vien consignata a me per farne la volontà di Sua Maestà, potrebbe essere, che inter duos litigantes tertius gaudebit, perchè la sorella ha publicato il Signor Steffano per bastardo e parmi, che simil heredità qui sia per legge pretesa da certo officio publico chiamato i Cataneri, ove entra tutta quella heredità, che resta senza legitimi successori. Il tempo dirà il fine di questo intrico, et fra tanto a VV. SS. Ill^me^ humilmente bascio le mani.

Di Venetia, li 31 di Genaro 1602.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferd. 77 a. Rezumat în *Hurmuzaki* : Documente vol. XI p. 358 ; greşit supt anul 1602.)

89.

Innsbruck, 1 Fevruarie 1603.

Guvernul Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

La cererea pentru achitare a lui Küepach, a fostului tutor al decedatului Ştefan-Vodă, praznicul căruia se apropie, se recomandă

ca arhiducele să se țină de cele cuprinse în rapoartele anterioare ale guvernului.

Aus beygeschlossner Euer Fr. Dht. durch Ferdinanden von Küepach underthänigist überreichter Supplication, so uns zuegestellt worden, haben wir verstanden, wasmassen er gehorsamist gebeten; etc.

Wann uns aber auf unsern vom 25-isten May verschienes andern Jahrs allerhechstgedachten Kays. Mt. in dieser Sachen underthänigist überschickten Bericht und Guetachten, dessen Euer Fr. Dht. wir hienach den 6. Augusti jüngsthin mit Abschrift desselben gehorsamist erinnert, noch unzthero einicher Befelch, Resolution oder Antwurt nit erfolgt, wir auch nit wissen mügen, was Euer Fr. Dht. von Ihrer Kays. Mt. über obvermeldten unsern underthänigisten Bericht, berührts von Küepachs Raitung, Besoldung und Raitbriefs, noch auch der andern in demselben Bericht angezognen Puncten halber zuegeschrieben haben mächten; als künden Euer Fr. Dht. wir dieser Sachen wegen diesmals weiter nicht anderst rathen, als dass Euer Fr. Dht. do mehrbemeldte Resolution alhie wäre, uns derselben gnädigist erinnern... Wie dann ohne und ausser solcher Resolution der von Küepach nit erlassen oder ihme einicher Raitbrief gegeben werden mag, weilen sein Raitung Ihrer Kays. Mt. mit obgehörtem Guetachten umb derselben allergenädigisten Ratification und Resolution überschickt worden ist und seithero diejenigen, so zu der Klag waren und anders dargeben, noch unzthero nit völlig bezahlt sein, inmassen dieser Ursachen die Resolution umb soviel mehr vonnöten, dass allgemach die Jahrzeit des jungen Herrn Absterbens herbeykombt und demselben der Jahrtag zu halten verordnet werden solle; etc.

Datum Ynsprugg, den ersten Tag February anno 1603.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

90.

Praha, 3 Fevruarie 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneției.

Proiect de atentat în contra lui Basta. Radu-Vodă, venit în Transilvania, cere ajutor împotriva Tătarilor.

Di Transilvania ci sono lettere del Sig^r Basta delli 11 del passato, nelle quali avvisa che la Dieta si andava radunando, et che quattro Nobili di quella provincia havevano congiurato contro la sua persona di novo, volendo minarle la casa et gettarlo con

essa in aria; ma che avendo scoperto il trattato, erano fuggiti tutti: uno verso il Turco, doi restati nel paese, et uno andato nell' Ongaria Superiore, il quale sperava di haver presto nelle mani.

Il Valacco era seco et dimandava aiuti contro Tartari ch'erano entrati nella Moldavia, et ne haverebbe impetrati, disegnando il Basta concederle 3 mila di quei Sicoli.

Di Praga, alli 3 di Febraro 1602.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

91.

Praha, 17 Fevruarie 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneţiei.

Cu solii ardeleni va sosi şi solul lui Radu-Vodă, trimes pentru a asigura pe împăratul Rudolf de credinţa sa.

Di Transilvania venne l'altro giorno corriero spedito dal Sig^{r} Basta con la confermatione dell'avviso che scrissi con le passate alla Serenità V^{ra} attorno li progressi fatti dal Valacco contro Turchi et Tartari, con questo di più, che li Transilvani spedivano ambasciatori a Sua Maestà con alcuni presenti per confirmar alla Maestà Sua che vogliono vivere nell'obedienza che hanno giurato; et il detto Valacco ne manda lui ancora per sincerarla della sua fedeltà et assecurarla che mai ha pensato ad accordo con Turchi, offerendo di far venir la moglie et li figliuoli o in Vienna, o in Praga per ostaggi della sua parola.

Di Praga, alli 17 di Febraro 1602.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

92.

Praha, 20 Fevruarie 1603.

Cancelaria Aulică către mitropolitul Dionisie Ralli.

Hotărîre despre plata pensiei lunare pe care va lua-o începând cu luna de după moartea lui Mihai-Vodă.

Bescheidt für Herrn Dionisium Ralli Paleologum, Erzbischofen zu Tyrnaw wasmassen Ihre Maiestät Ihme sein bewilligte monatliche hundert Gulden Pension nicht vom ersten November, sondern vom 1. September 1601 Jahrs aus den Cammer-Gefällen in Hungern reichen zu lassen bewilligt und verordnet.

Pragae, 20. Februarii. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 28—29.)

93.

Praha, 21 Fevruarie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Aulică.

Ordonă să dispună ca mitropolitul Dionisie Ralli să-şi primească regulat pensia lunară de 100 fiorini, începând dela 1. Septemvrie 1601.

Ihr habt Euch gehorsambist zu erinnern, wasmassen wir dem Ehrwirdigen unserm lieben Andächtigen Dionisio Paleologo Erzbischofen zue Tirnaw umb seiner ausgestandenen Gefahr und Unglicks willen, von Eingang Monats November des verschienenen Sechszehnhundertisten und ersten Jahrs zu seiner bessern Unterhaltung monatlich Einhundert Gulden Rheinisch aus des vacirenden Bisthumbs Gran und der Probstey St. Martini Einkommen dergestalt bewilligt, dass Ihme dieselben bey Hungerischer Camer ordentlich gereicht und bezahlt werden sollten.

Dieweil aber gedachter Paleologus anjeczo bey uns gehorsambist angehalten, Ihme solche Pension der monatlichen 100 Gulden Rheinisch nit erst vom Eingang Novembris, sonder mit Anfang des Monats September gerührtes Jahrs und also zween Monat zurück erfolgen zu lassen — *ordonăm să i se dea şi restul pe două luni, iar pe viitor exact lunar*, damit wir dardurch des so vielen Molestirens überhebt werden; etc.

Prag, den 21-ten Tag des Monats Februarii. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn Fasc. 14417. Concept. Copia of. in Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 29.)

94.

Innsbruck, 1 Martie 1603.

Camera Austriei-de-Sus către Ferdinand Küepach şi tovarăşii săi.

Doamna Maria zoreşte, prin mandatarul ei Mario Montini, predarea succesiunii lui Ştefan-Vodă, dar guvernul e de părere că decedatul Ştefan-Vodă e bastard, întrucât e născut în timpul primei soţii a lui Petru Şchiopul, dela o servitoare a ei. Se cere părerea sa şi a celor doi tovarăşi ai săi în privinţa naşterii lui Ştefan-Vodă.

Oberösterreichische Kammer an Freiherrn Wilhelm von Wolkenstein, Freiherrn Jakob Andre von Brandis und insimili an Ferdinand von Küepach.

Demnach Frau Maria geborne Waiuodin in der Moldaw, als seiner, des jüngst abgeleibten Johann Steffani Waiuode Hinderverlassenschaft angemasste und vermeinte Erbin, durch ihrn Anwalt und Agenten Marium Montinum umb die Zuelassung dieses Erbs trungenlich anhalten lasst, und es aber der Röm. Kays. Mt. und Ihrer Fr. Dht. zu Österreich ... gehorsamist fürkomben, dass der verstorbne Johann Steffan Waiuode unehelicher Geburt, auch von seinem Vater, dem Peter Waiuode, als er noch sein ersters Weib gehabt, bei seiner Dienerin einer erzeugt worden sein sollte, dahero solche Verlassenschaft einem Herrn und Landtfürsten heimbgefallen wäre, damit man dann, wie es erstbemeldts Johann Steffani Waiuode fürgegebner unehelichen Geburt halber in Grundt beschaffen seye, ein gnuegsams Wissen haben, auch angeregte Frau Maria mit ihr vermeinten Pretension begehrten Erbs durch diese Exception und Gegenwurf der unehelichen Geburt mit erheblichen Bestandt abgetrieben werden müge, also ist in Namen allerhöchsternennter Kays. Mt. und Fr. Dht. unser Befelch an euch, dass ihr uns, was euch obangedeuten des Weiuode unehelichen Geburt halber bewisst, auch wem ihr sonsten vermeint, der ein begrundtlichs Wissen darumb haben möcht, und ob nit besagte Frau Maria Waiuodin selbst oder jemandt anderer glaubwirdiger oftberührten Johann Steffan für unehelich ausgeben, und gegen wem und wer noch euch sonsten der Sachen zum besten und fürständigen bewisst sein möcht, mit umbständtlicher Ausfihrung eurn lautern Bericht fürderlichen übersendet; etc.[1]

Datum Ynsprugg, den ersten Martii Anno 1603.

Postscriptum. Genädigister Herr. Ist auf albereit zwischen vorernennten Fiscaln und Minio endtlich geschlossne Vergleichung Ihrer Fr. Dht. der verwittibten Erzherzogin zu Österreich etc. Secretarius Doctor Bernardin Walanot anstatt Johann Camerasso zugegen, wie auch seiner Muetter ihrer pretendierenden Legaten halber, sowol als constituierter Anwalt Maria Circhessa umb ihr Schuldtforderung fürkommen, darauf sich vorderist der Fiscal (doch mit Vorbehalt seiner von rechtswegen dargegen habender billichmässiger Einreden und Ratification Eurer Fr. Dht.) soviel ermeldts Johann Camerassi Legat, als die fünf Theil, so dem Fisco zu versprechen gebühren betrifft, eines gültigen Accordo und in den übrigen Ansprachen sich des rechtlichen Austrags zu erwarten erklärt, aber der Minius in einem noch andern, ausser Rechtens,

[1] Rezumat în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 559.

einlassen wellen, hingegen besagten Doctor Walanot die des Camerassi halben angebotne Güete, seitemalen die andern seine Principaln davon ausgeschlossen, auch nit an nämblichen gewesen, sondern sich gleichfalls auf den Weg Rechtens geländet, darbei es also verblieben und diese Strittsach, weil man allein in questione et puncto juris versiert, auf ein kurzen summarischen Process und nur zwo Wexlschriften gerichtet, darüber alsdann gebührender rechtlicher Ausschlag gegeben werden; etc.

N. zu der Moldawischen Vergleichhandlung deputierte: F. Schmeling der jüngere.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

95.

Roma, 1 Martie 1603.

Card. Cinzio Aldobrandini către ep. Claudio Rangone nunțiu în Polonia.

Regele Poloniei împreună cu senatul fiind hotărît a pune un alt Domn în Moldova (în locul lui Ieremia-Vodă) papa a trimes un breve împăratului Rudolf prin care se recomandă hotărîrea de mai sus, Moldova formând un adevărat zid față de Ardeal și de năvălirile cari o amenință din partea păgânilor.

Nel negotio della Vallacchia desidera N^ro^ Signore al parí dell'istesso Re, che si pigli qualche honesto temperamento et si faccia presto; anzi perchè l'arcivescovo Spinelli non andava più alla dieta di Ratisbona, essendosi rivocato per giusti rispetti l'ordine che ne teneva, se gli scriveva di nuovo, che lo sollecitasse e ci premesse, quando è capitata la lettera di V. S. delli 8 di Febraro, dove rappresenta l'ambasciata fattali dal Cancelliere, et da altri senatori in nome del Re, e del senato intorno al constituire un nuovo palatino in quella provincia.

Sua S^tà^ havendo letta la lettera medesima, ha commesso subito, che si scriva un Breve efficace all'imperatore, mettendoli in consideratione le cose considerate costì, non meno per il servitio della causa publica della Christianità, che della privata del Regno, et essortando Sua Maestà ad applicar l'animo ad ogni partito conveniente, et che nelle mani del nuntio si rimetta l'istesso Breve con ordine di presentarlo subito, et accompagnarlo con ogni offitio opportuno in voce, il che tutto si esseguisce et si manda lo spaccio col presente Ordinario.

Al nuntio si è ordinato di più, che di quanto ritrarrà a Praga in questa materia, dia minuto ragguaglio a V. Signoria, la quale se ne voglia costì, dove presupponiamo, che siano per haver innanzi agl'occhi lo stato presente delle cose, e per sentire sedatamente ogni ragione, che portasse Sua Maestà Cesarea in proprio favore, la quale vorrà forsi, che le voglia il trovarsi in possesso della provincia, et in un possesso acquistato con l'armi, stimerà, che la medesima provincia sia, come un antemurale della Transilvania, et un propugnaculo contra il Turco per li danni, che potesse tentare di farle in quella parte, dove non si potria continuare la guerra, che così l'istesso Turco, come la Maestà Sua non vi impieghi qualche portione delle forze: onde ci sarà il medesimo disavantaggio per tutti, e forsi fonderà l'interesse suo nella reputatione, et in altri capi.

Qui habbiamo un affetto istesso verso l'una parte et l'altra, et quello che si dice a V. S. si dice per via di discorso, et per lei sola; ma se le dice però ancora, perchè havendosi da Praga qualche risposta, che non piaccia ai Polacchi, et gli accenda, ella procuri in tal caso di moderarli, onde si fugga ogni deliberatione violenta. Fra tanto ch' ella dia conto del Breve et degli ordini, che s'invianoi, et della paterna volontà di Sua Beatitudine, che è per mostrarla effettivamente sino all'ultimo con tutta l'opera, che potrà fare in servitio del negotio, per il quale non ha risoluto di muovere di qua persona espressa, parendoli l'evento troppo dubbio, e confidando della prudenza dei suoi ministri ordinari. Et a V. S. mi raccommando.

Di Roma, il primo di Marzo 1603.

(Bibl. Vat. Roma. Fondo Barberini vol. LXIII. 56 p. 201.)

96.

Innsbruck, 3 Martie 1603.

Camera Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

Chestiunea succesiunii decedatului Ştefan-Vodă culmineză în două puncte: naşterea lui legitimă sau nelegitimă şi procurarea banilor şi a lucrurilor sale aflătoare la Venezia. Se comunică dispoziţiunile Camerei.

Euer Fr. Dt. genädigister Befelch und Decret, den vierten Februarii nägsthin datiert, den jüngst abgeleibten Johann Stephani Weiuode und sein Verlassenschaft betreffend, so an die

Oberösterreichische Regierung und uns abgangen, ist uns von ermeldter Regierung sambt zweyen Missivschreiben, welche beide obernennten vierten Februarii vom Kaiserlichen Secretari zu Venedig Bernhardin Rosso, und über dieses noch zwey Anmahnschreiben vom eindleften und achtzehenden vermeldts Monats Februarii, gleichsfalls von ihme Rosso, bei der Regierung einkommen, als Euer Fr. Dt. beyverschlossnen genädigist zu sehen haben ererst hernach den fünfundzwainzigisten desselben Monats übergeben worden mit dem Vermelden, dass wir bei Ferdinanden von Küepach und ernannten Rosso dermassen fürderliche Verordnung ze thuen wissen, damit hierinnen nichte verabsaumbt, auch sonsten die Sachen auf einen solchen Process richten sollen, damit alle Confusion und Zerrittung verhüetet werde. Darauf haben wir nit underlassen, sonder die Sachen alsbald dem Oberösterreichischen Camerprocurator zu ersehen zuegestellt und hernach in seinem Beysein fürgenommen und beratschlagt und befunden, dass die Sachen auf diesen zweyen Puncten, als Einziehung Kundtschaften des ernannten Johann Stephani fürgebnen unehelichen Geburt halben und dann Erhebung des Gelts, so unlängs durch den Aslan Camerascho für erzählten Johann Stephan zu Venedig angebracht worden sein soll beruhet.

Und soviel nun den ersten Puncten, als Einziehung Kundtschaften betrüfft, da hat uns zuvorderist für guet angesehen, dass von den gewesten Moldawischen Gerhaben, Herrn Wilhelmen Freyherrn zu Wolckenstain, Jacoben Andre von Brandis und vorbestimbten Ferdinand von Küepach, underschiedlicher Bericht einzuziehen sei, wie Euer Fr. Dt. aus beyliegender Abschrüft genädigist zu sehen, und haben wir solche Schreiben alsbald verfertigen und am verschienen Sambstag bei der ordinari hineinschicken lassen. Und sobald nun die Bericht einkommen, so kann alsdann nach Gelegenheit derselben, und was dies Werks Notturft erfordern würdet, weiter fortgeschritten werden.

Was aber den anjetzten den andern Puncten, als die Erhebung des Gelts zu Venedig, antrüfft, da befunden wir aus der Rosso zwey erstern Schreiben, dass er in dem einen von dreissigtausent Gulden, in dem andern aber allein von neuntausent Ducaten Meldung thuet und tragen wir wol Fürsorg, wann man solches Gelt bei der Herrschaft Venedig oder denen Personen, so es under Händen haben, würdet erheben und herausbringen wellen, dass man sich allerlei Eintrag, Verhinderung und Aufzugs understehen und anmassen würdt. Jedoch aber, und wie dem allem, so halten wir

gehorsamist darfür und wären dieser Meinung, dass man dem Doctor Roberto Malfato, als Ihrer Kays. Mt. und Fr. Durchlauchten zu Österreich bestellten und besöldtn Fiscal und Commissario an Welschen Confinen, zugleich ermeldten Rosso alsbald bei eigner Staffetta Befelchschreiben, auch einen gnuegsamen Gewalt auf sie beede lautend in Welscher oder Lateinischer Sprach stellen, ihme Malfato überschicken und damit hinan geen Venedig zu besagtem Rosso abfertigen mächte, dass sie anfangs die Sachen alles Fleiss miteinander beratschlagen sollen, wie das Werk zu ergreifen, dass man das Gelt und Waren, was es dann ist, so für gedachten Johann Stephan dahin gebracht, worden, erheben und herausbringen künd, und dass sie sonderlich dies bey der Herrschaft Venedig vermelden und anbringen mächten, dass sich der Todtfall mit angeregtem Johann Stephan alhie in diesem Land begeben, so liege auch das ander sein Vermügen und Verlassenschaft meistentheils hie und in diesem Land, wie sich dann seine angemasste Erben vor einer Regierung alhie in rechtlichem Process eingelassen. Damit dann dies Gelt und Waren gleichfalls zu dem andern geschlagen, das Vermügen ergänzt und zu männiglichs billichen Sprüchen und Rechten erhalten müg werden, so liessen Euer Fr. Dt. sie die Herrschaft ersuechen, dass sie verfüegen, auch darob und daran sein wollten, das diejenigen Personen, darbei solch Gelt und Waren liegt, dasselbe wie gemeldt zu Ergänzung des Vermügens, auch männigliches gebührenden Sprüchen und Rechten, besagten Rosso und Malfato unverweigerlichen gegen gebührenden Schein zuestellen und herausgeben.

Neben deme mächte gedachten Rosso und Malfato auch dies anbefolchen werden, dass sie sich drinnen an Orten, wo sie vermeinen, dass man in Sachen des erzählten Johann Stephani unehelichen Geburt halben Wissen haben mächt, alles Fleiss, wie es eigentlich darmit beschaffen, erkundigen, alsdann neben dem andern heraus berichten sollen. Und ob wir wol diese unsere Bedenken einer Regierung alhie mündtlichen fürbringen wellen lassen, so hat sie es jedoch nit völlig angehört, sondern vermeldt, dass seithero bei ihr zwey Supplicationen von Hof neben einem andern Schreiben deshalben einkommen, die wellen sie fürnehmen und darüber die Gebühr verordnen. Dieweil aber an der Befürderung nit wenig glegen und uns von ermeldter Regierung seither nichts weiters zuekommen, so haben wir nit underlassen wellen, Euer Fr. Dt. diese unsere Bedenken gehorsamist anzuzeigen, damit uns nit hernach, dass die Sachen uns erwunden, die Schuld zuegemessen

werde; und Euer Fr. Dt. werden sich derselben genädigisten Gelegenheit und Gefallen nach ehist hierüber zu entschliessen wissen, dero wir uns beyneben gehorsamist zu Gnaden befelchen thuen.

Actum dritten Martii. Anno 1603.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferd. 77 a. Menţionat în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 559.)

97.

Košice, 6 Martie 1603.

Camera Scepusiană către împăratul Rudolf II.

Despre pensiunea lunară restantă a lui Aga Leka.

Leka Agae Valacho ad benignum M^tis^ V^rae^ Sacra^mae^ mandatum die ultima Martii anno 1602 editum, cuius paria adiecimus, ex Camerae huius proventibus, non plus, quam fl. hung. ducentos solvimus, testante annexa signatura Rationum magistri huius Camerae.

Caeterum M^ti^ V^rae^ Sacra^mae^ demisse significamus, memorato Leka Agae, eo ipso anno, quo dicta solutio ipsi ordinata fuit, Capitaneatus officium Mille militum cum bono stipendio, sine aliqua mora, per Michaelem Vaivodam collatum fuisse, quo modo, vigore mandati M^tis^ V^rae^ Sacra^mae^ cessare debuit dicta pensio.

Cassoviae, 6. Martii. Anno MDCIII.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

98.

Cluj, 20 Martie 1603.

Căpitanul Vincenzo Zucconi către Duca di Mantova.

Jurământul de credinţă al Secuilor către împărat. Campania de iarnă a lui Radu Şerban-Vodă împotriva Turcilor, ocupând Silistra, fără să fi putut lua şi cetatea ei. Solia făţarnică a lui Ieremia-Vodă la Basta, voind a spiona starea lucrurilor. Cancelarul Zamoyski vrea să pună pe fiul său „Voevod" în Ardeal, care ţară însă e ruinată cu totul. Uneltirile lui Moise Székely pentru a intra în Ardeal cu ajutorul Turcilor. Intrigi contra generalului Basta.

Nel mio ritorno ch'io fo in questo punto di Siculia trovo che il Sig^r^ Basta espedisse un corriero a Sua Maestà, et io con

simile occasione vengo a fare humilissima riverenza all' Altezza V. Ser^ma^ et dirli ciò che qui pasa, se ben non così esattamente come potrei, per haver, come si dice, esso corriero il piede in staffa.

I Siculi, a' quali è stata restituita la libertà, hanno giurato prontissimamente, mostrando contento particolarissimo d'essere sotto Sua Maestà, et questi sariano da 12 mila,[1] quali, quando fossero armati et ben disciplinati, certo Sua Maestà vi potria far un gran fondamento per la difesa di questo Regno, ma credasi darà così ordine a questo, come a tutto il resto.

Il Vallacho, con la sua gente, et 2/m Siculi mandatigli dal Sig^r^ Basta, ha passato il Danubio con la comodità del gelo, et ha assalito una terra chiamata Derestur, di cui dopo molto contrasto si è impatronito, con gran stragge de' Turchi, riportandone un grosso bottino di bestiami; ma non havendo potuto occupare il castello, per non haver artigliaria, et per non dargli tempo il gelo che si cominciava a disfare, se ne ritornò in Vallachia.

La venuta dell' ambasciatore Moldavo al Sig^r^ Basta, come scrissi a V. Altezza Ser^ma^ si è scoperta una furberia, poi che fu solo per spiare il stato delle cose di qui per il fine che si disse, et questo chiarisse il vedere che lui arma con ogni diligenza, et dicesi per entrar lui da una parte in Transilvania, et dall' altra Zechel Moises, quale si aiuta quanto può, sì dalla parte del Turco, come con le secrete intelligenze che ha qui dentro, et vi ha una buona mano de Nobili che lo aspettano come gli Hebrei il Messia.

Si ha anco aviso che il Gran Cancellier Polacho fa grandissimo apparato di gente, concorrendovene moltissima dell' Ungheria Superiore, et tenesi per certo, ch' egli col braccio del Turco et del Moldavo, vogli far ogni sforzo per metter qui suo figliolo Vaivoda, come gli era stato promesso da Sigismondo. Ma sia che si voglia che tenti questa impresa, non havrà molto che fare per occupar questa provincia, poichè noi siamo poco più di 3/m huomini, et avanzasi da 20 mesi di paghe, et non vi è speranza, nè di gente, nè di denari, se non alla Todesca : di parole, et questo sarà causa certo, che quest' anno potremo dire „Transilvania a Dio" et Dio sa, se tutti portaranno la nuova, poichè siamo cinti

---

[1] Primul jurământ s'a luat dela Secui încă în vara anului trecut şi lista acelora cari au jurat credinţă împăratului Rudolf, aşezată pe comune, împreună cu câteva din anul 1603 e publicată în *Székely oklevéltár* vol. V (Kolozsvárt, 1896) p. 177—321, cu aproape 10.000 de nume; document de o deosebită însemnătate.

d'ogni intorno di nemici, et quel che è peggio, li habbiamo in casa, et noi siamo debolissimi. Iddio ci metti la sua mano per beneficio della christianità, perchè certo gli soprastà una gran ruina.

Per dui alfieri che furno presi in Alba Regale, venuti qui per procurarsi il lor riscatto, si ha aviso, che un nipote del Conte Isolano, che era Cavalier di Malta, che restò prigione in sua compagnia, si è fatto Turco, et che esso Conte si faceva anco lui. [1]

Da questi stessi s'ha per certisssima la morte del Visir, non essendogli stato permesso l'andar alla Porta a giustificar le cose sue, ma per strada d'ordine del Gran Turco è stato strangolato.

Zechel Moises è stato chiamato in Constantinopoli, et sono alcuni che temono della lui vita, per la stessa causa del Visir, che è per haver lasciata l'Ungheria Inferiore essendo un essercito nemico in campagna per venir a persuasion d'esso Moises a tentar l'impresa di Transilvania, e come l'haveva ben intesa se seguitava inanti.

Sua Maestà haveva scritto al Sig[r] Basta che si mettesse all' ordine per andar nell' Ungheria bassa a comandar Luocotenente Generale, et egli di già si preparava, et haveva chiamato me di Siculia con diligenza per mandarmi a Praga a stabilir le cose sue, quando gli è venuto aviso d'una cavalletta fattagli dal Dottor Pezzen, et è, che havendogli Sua Maestà gli giorni passati scritto che gli faceva gratia delli 1000 cavalli Valloni, che qui si trovano più volte da esso Sig[r] Basta ricercati, et essendo espedita la Patente di Colonello, fu portata al Pezzen, che ancor lui la doveva sottoscrivere, et per non havervi lui havuto parte in questo negotio, et per la solita sua malignità, con la quale sempre ha procurato di attraversare in Corte le cose di questo Cavaliere, ha fatto tanto che si è mutato tal ordine, et ha risposto all'agente d'esso Sig[r] Basta, che questa truppa sarà di chi verrà qui in suo loco, et che andando lui a basso, Sua Maestà gliene darà un' altra, onde inteso questo è salito su le furie, et pentitosi di mandar me, manda un semplice portator di lettere, nelle quali protesta a Sua Maestà, et al Consiglio, che se per l'ultimo d'Aprile non sarà mandato persona che habbia in cura la Transilvania, lui la lascierà, et s'anderà con Dio, et scrive anco, che Sua Maestà può provedersi d'altro Luocotenente Generale a basso, perchè egli in conto alcuno

[1] Oraşul Székesfehérvár (Alba Regale) a fost ocupat de către Turci în 29 August 1602 împreună cu căpitanul cetăţii, contele Marco Isolano, de care e vorbă aici.

non vuol più servire, et a me ha fatto tai giuramenti sopra ciò, che mutandosi restarei il più stupido huomo del mondo; etc.

Di Claudiopoli, dove si è ritirato il Sig^r Basta per non haver che mangiare in Alba, il 20 di Marzo 1603.

(R. Archivio di Stato. Mantova. Germania, busta 575.)

99.

Praha, 24 Martie 1603.

Wolfgang Unverzagt către arhiducele Maximilian.

La somaţia primită, se va interesa ce s'a făcut cu lucrurile rămase după Ştefan-Vodă, mort (acum un an) la Innsbruck.

Nach meinen unterthänigisten Diensten hab ich gestern 5 Schreiben von Euer Fr. Dt. empfangen. Was des verstorbnen Moldawers Sachen anlagt, halt ich bei dem Camerdiener Hayden an, der alles empfangen und unter Handen hat, die Schein zu fertigen und Bescheidt des Ueberigen halben zu nehmen, und will ich anhalten, dass man hierin ein Richtigkeit mache.

Datum Prag, den 24. Martii 1603.

Anexat: Raportul lui Christof Satlperger către arhiducele prin care îi prezintă „das verfertigt Haupt-Inventarium über alle die Moldauischen Stuck und Sorten" făcut de către Oberösterreichische Regierung,[1] după moartea tânărului Ştefan lucrurile fiind aduse dela Innsbruck la Praga şi predate împăratului, afară de câteva bucăţi dăruite de dânsul arhiducelui.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oberösterr. Herrschaftsakten. 10. Nov. 1615.)

[1] Acest inventar nu ne e cunoscut, dar părţi din el au apărut în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 547—557. Vezi şi actul nostru de sub No. 83 cu date preţioase despre bogăţia averii mobile a lui Petru Şchiopul.

100.

Cluj, 2 Aprilie 1603.

Aviz despre pregătirile vrăjmaşilor lui Basta.

Ştiri despre sforţările lui Simion-Vodă pentru a alunga din scaun pe Radu Şerban-Vodă. Moise Székely strângând de asemenea oşti, Basta caută să-l împiedice să se unească cu Ieremia-Vodă.

Ex Clausenburg 2 Aprile 1603.

Dominus Basta supremus capitaneus certissime intellexit a suis exploratoribus antiquum Waivodam in Walachia Simeonem una cum auxilio fratris sui Hieremiae Vaivodae in Moldavia et Polonorum modernum Radul Vaivodam ex Valachia eiicere velle atque iam in parato habere aliquot millia virorum, tantum adhuc exspectat numerum Cosacorum.

De Zekel Moises certo etiam intelligitur magnum militem acquisivisse et Transilvaniam invadere velle, per quod dominus Basta impeditur ne possit Radul Vaivodae subsidium mittere, neque etiam ipsum Bastam a Radul Vaivoda aliquid auxilii sperare posse. Incipit itaque dominus Basta aliquot milites apud magnum Vaivodam colligere et petit a Sacra Caesarea Maiestate plures milites sibi ex Superiori Ungaria in subsidium mitti ea intentione, ut cum iam alia media nesciat quibus Valachiam et Transilvaniam tueri possit, statim vult aggredi Zekel Moises ante quam uniatur cum Vaivoda Moldaviae.

(R. Archivio di Stato. Firenze. Filza 4578.)

101.

Praha, 7 Aprilie 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneţiei.

Sosirea solului lui Radu-Vodă şi primirea cu mare bunăvoinţă din ordinul împăratului Rudolf.

L'ambasciator del Valacco, quale è un suo cugino, è arrivato qua et Sua Maestà lo fa alloggiare et spesare molto alla grande.[1] Ancora non le sia data audienza et s'intende, che oltre render obedienza a nome del Vaivoda, darà alla Maestà Sua alcuni presenti et dimanderà a nome del Vaivoda aiuti di denari et di gente, et predicando costui, che se il Basta si parte di Transilvania, le cose andranno molto male per quel paese, et per la Valachia ancora non sarebbe gran cosa, che succedendo ciò et avendo denari di qua pagassero con essi il tributo a Turchi per vivere in pace, et che per questa strada si accrescessero li pericoli della Transilvania, et in conseguenza di tutta l'Ongaria ancora.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

[1] Dintr'un alt aviz din aceeaş zi reiese că solia română era compusă din 40 de persoane. (Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 51 a fol. 94.)

102.

[Praha, Aprilie 1603.]

Ioan Jezernyczky către împăratul Rudolf II.

Roagă să i se restituie casa sa din Teiuş pe care a părăsit-o la intrarea lui Mihai-Vodă. Dacă a fost dată cuiva, să i se dea alta asemenea în acelaş oraş.

Postquam Michael Vaïyuoda Daciam recuperasset, ac sceptro M^tis^ V^rae^ subegisset, turbidam rerum Transilvanicalium cernens, una cum R^mo^ Episcopo Transylvaniensi, cui obstrictus fueram, egressus, curiam quandam nobilitarem, in comitatu Albensi Transylvaniae oppido Teowys nuncupato reliqueram, de qua M^tem^ V^ram^ Sacra^mam^ R^mus^ Episcopus Transylvaniensis poterit informare. Supplico idcirco M^ti^ V^rae^ Sacra^mae^ Domino meo Clementissimo dignetur praesenti Transylvaniae gubernatori, aut futuro gratiose iniungere, ut praefatam curiam mihi restituat, aut si eam aliis contulit, similem in eodem oppido conferat; etc.

M^tis^ V^rae^ Sacra^mae^

Humillimus et perpetuus servitor
Joannes Jezernyczky mpr

Pe dos: Dem Herrn Napragi Bischofen in Sibenbürgen, Ihr K. Mt. Rath, umb seinen Bericht und Guetachten zuzustöllen, was es mit diesem Guet ... ein Gelegenheit hat.

Ex Camerae Aulicae, 14. Aprilis. Anno 1603. Unverzagt mpr

Hic supplicans iustissimum petit, domus enim illa propria eius fuit, quae postea per Michaelem Wayuodam, eo quod mecum ex Transilvania ad Suam M^tem^ confugerat, alteri cuidam scribae collata fuit. Hoc se aliter non habet, domus vero illa hoc tempore non valet 100 Talleros.

Demetrius Napragi
El. Episcopus Transilvaniae mpr

Herrn Hansen von Molart Freiherrn, umb Gutachten. 7. Maii 1603.

Dieses Supplicanten Begehren ist gar billich, und desto mehr, dass alle des Michael Weyda donationes invalidiret seint, und die Ständ in Sibenbürgen selbst gebeten, dass des Michel Waydae donationes alle sollten aufgehebt werden, und seindt destwegen Herrn Basta zugeschrieben worden. Salvo tamen meliori consilio.

Hans von Molart, 12. Maii.

Aufzuheben, 11. Decembris DCIII.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14420.)

103.

Praha, 18 Aprilie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Aulică.

Ordin ca mitropolitul Dionisie Ralli să fie îndestulat.

Ihr habt aus unserm jüngst vom 21-ten Februarii nägsthin an Euch abgangenem genädigisten Befelchschreiben verstanden, wasmassen wir dem Erzbischofen zue Tirnau Dionisio Paleologo... monatliche 100 Gulden ... bewilligt ... inmassen er anjeczo destwegen widerumben anhält ... so befehlen wir Euch hiemit ... Ihr wollet nachmalen in unserem Namen bey unserer Hungerischen Camer verordnen und daran sein, dass er ... contentiert und habhaft gemacht ... werde; etc.

Praag, den 18. Aprilis. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14417. Concept.)

104.

Venezia, 18 Aprilie 1603.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Oraşul Silistra ocupat de către Radu Şerban-Vodă.

Di Venetia li 18 Aprile 1603.

Di Vienna delli 5 stante scrivono tener di Transilvania che Radolo Vaivoda passato il Danubio con 12/m soldati, tra quali 2/m Siculi, haveva per assalto presa la città di Silistria, tagliando a pezzi di più dei Turchi ch'erano in quel presidio, pochi da quali si salvorno nel castello, et doppo haver saccheggiato la terra si retirò col bottino a salvamento con acquisto de 17 insegne, 13 de quali ha mandato al Sig^{r} Basta, al quale havendo dimandato 500 cavalli per poter con essi et sue forze ostare alli Turchi et Tartari, che come fu scritto, sotto Zachel Moises et Aly Bassà si trovano ai confini di Transilvania et Vallacchia, Sua Eccellenza gli haveva risposto non poter compiacerlo, perchè ne haveva bisogno per guardia della Transilvania.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/10 fol. 916.)

Notă. Ştirile cuprinse în acest „aviz" întregesc bine cele din scrisoarea căpitanului Zucconi, din 20 Martie 1603 de sub No. 98.

105.

Venezia, 19 Aprilie 1603.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Silistra e ocupată de Radu Şerban-Vodă, ajutat de locotenentul său Mârza.

Di Venetia a 19 Aprile 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 5 stante portò di Cassovia delli 20 passato che Radulo Vaivoda passato il Danubio con 12 mila Vallacchi, et 2 mila Sicoli habbia all' improviso con l'occasione del ghiaccio assalita et presa la città di Silistria con morte della maggior parte de Turchi, et il resto si salvò nella fortezza superiore, che per essersi addolcito il tempo non volse tentare di espugnare, ma era di là partito con grosso bottino, oltre 17 insegne, 13 mandate al Basti,[1] et le quattro principali tenne per se el Morsa conduttier d'esse genti, et luogotenente di Radulo, il quale haveva insieme mandato a dimandare a Sua Eccellenza mille moschettieri a piedi et 500 Valloni a cavallo, con quali et con le sue genti dava speranza di dar gran molestia a Turchi et Tartari, che in grosso numero facevano gran ruine al confine della Transilvania, ma difficilmente sarà compiaciuto per esser le sue forze molto deboli, non potendo prevalersi de reggimenti del Petz et Prainer tuttavia ammutinati per le paghe; la onde, se bene li nemici erano mal all' ordine, haveranno nondimeno poca resistenza, et che non v'era più dubio sopra la partita del Basti, poichè veramente anderà in suo luoco il Rosburm con doi reggimenti di fanteria fresca, et 2 mila archibuggieri a cavallo, dubitandosi, che in questa mutatione di governo s'habbi da sentire qualche revolutione in quelle provincie.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

[1] Până aici aproape identic cu celalt „aviz" scris tot la Venezia cu o zi mai înainte de sub No. 104. Acest lucru arată felul de muncă al redactorilor acelor avize cari se împrăştiau — chiar prin abonamente — în toată lumea.

106.

Praha, 21 Aprilie 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneţiei.

Moise Székely voind a intra cu Turcii în Ardeal, generalul Basta a plecat împotriva lui. Curierul lui Radu-Vodă cere ajutor în contra lui Simion-Vodă, care e ajutat şi de Leşi.

Fra tanto si avvisa di Transilvania che sendo il Zechel Moises con li Turchi et Tartari scritti a Temesvar, et preparandosi di entrar in Transilvania da quella parte, il Signor Basta andava verso Lippa per opporsi alli suoi disegni, et a Vienna erano arrivati doi mercanti principali, che sono mandati a Sua Maestà dalle città de Sassoni per rappresentare li loro bisogni et per dimandare aiuti.

E' anco arrivato qua un corriero spedito dal Valacco con avviso che Simeone fratello di Geremia, faceva gran preparationi per scacciarlo di Valachia, et che era aiutato sottomano dalli Polacchi, pregando perciò di novo per li recapiti dimandati dal suo ambasciatore; ma ancora nè l'uno, nè l'altro viene spedito, confermandosi in tanto quello che scrissi la settimana passata alla Serenità Vostra attorno il danno fatto da lui a Turchi di là dal Danubio con saccheggiare la città di Silistria. [1]

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

107.

Kraków, 2 Mai 1603.

Nunțiul Claudio Rangone către card. Cinzio Aldobrandini.

Pregătirile lui Moise Székely pentru a năvăli în Ardeal. Tratativele secrete ale cancelarului Zamoyski cu Marcu-Vodă, care anul trecut vroia să năvălească în Moldova.

Gieremia palatino ha scritto al Re [2] che Sechel Moise si trovava in campagna con buon essercito, concorrendo a lui Ongari et soldati d'altre nationi, perchè li pagava ben con li danari del Turco, et che era a confini di Transilvania.

Della Valacchia ho parlato dando parte che vien sollecitato il temperamento, ed instando che si sopporti patientemente ogni dilatione, et truovo ben disposta Sua Maestà, la quale mi ha detto che il Cancelliere [3] avvisa quel Marco che l'anno passato si dicea volea invader la provincia di Gieremia; hora si fa sentire in quei contorni, et che gli Tartari torneriano per tempo forsi a casa, et che passeriano per Polonia, et insti d'haver gente in essere, quasi che simili motivi del sodetto Cancelliere possono esser artificiosi et con disegno rispetto quella Valacchia.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 129 vol. I p. 80 e 229.)

[1] Avizul citat (din 14 Aprilie 1603) tipărit în *Hurmuzaki*: Documente vol. VIII p. 265.

[2] Sigismund III dela 1587 încoace. [3] Ioan Zamoyski.

108.

Wien, 12 Mai 1603.

Camera Aulică către Camera Ungară.

Să achite mitropolitului Dionisie Ralli rămăşiţa pensiei sale lunare, iar pe viitor să i se plătească regulat.

Posteaquam Sacra Caesarea Regiaque Maiestas... R^mo^ Dionysio Palaeologo... menstruos illos 100 florenos Rhenenses a mense Septembri anni 1601 inchoando... numerandos... decreverit, ac omnino velit, ut dictus Palaeologus eiusmodi pensionem, pro qua ille iam denuo institit, certo nancisci... *rugăm* velint omnino efficere, ut saepefatus Palaeologus de restantia debiti quamprimum, et de futura iusto quovis tempore, rite contentus reddatur, atque hoc modo Maiestas Sua ab ulteriore eius molestatione liberetur; etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14417. Concept.)

109.

Praha, 14 Mai 1603.

Împăratul Rudolf II către Paul von Khrausenegg şi Hans Leonhardt von Yell.

Aga Leka cedând cetatea Hust, pentru răsplătirea acestui fapt, împăratul (la recomandaţia lui Mihail Székely) făgăduindu-i trei sate mijlocii aparţinătoare cetăţii Chioarului, cere raportul lor în această privinţă.

Caeterum et hoc vos celare nolumus, nos Egregio (*Titulus*) Leka Aga, ob militarem peritiam, et benemerita, inprimis vero ob traditam nobis arcem Hust, tres pagos donare clementer antehac promisisse. Cum vero eosdem aliunde hoc tempore habere non possimus, ex pertinentibus ad arcem Kywar illos, ita tamen, ut nec maximi, nec minimi, sed mediocres sint, demi ac ipsi per vos, ad ratificationem tamen nostram assignari, et posthac super reambulatione et aestimatione ista, tractationibusque vobis in hac commissione demandatis, dilucidam relationem nobis transmitti volumus. Facturi in eo nostram benignam voluntatem.

Dabantur Pragae, 14. Maii. Anno 1603.

P. S. Indagari quoque per vos volumus, quot sint Nobiles in dominio isto Kywariensi, et cui contributiones, an ad arcem istam, vel alii solvant, et a cuius iurisdictione dependeant, ac

quantum istae contributiones per annum faciant? Quod vero pagos supra memorato Leka Aga assignandos attinet, illud usque ad resolutionem nostram ulteriorem, quae brevi ad supplicem ipsius libellum denuo propterea porrectum sequetur, differatis.

Actum ut supra.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 121.)

110.

[Praha, Mai 1603.]

Aga Leka către împăratul Rudolf II.

Primind pentru slujbele sale trei sate aflătoare în comitatul Sătmar, roagă să se dea ordin căpitanului Mihail Székely să i le dea în stăpânire şi să nu fie nevoit să umble prin ţară ca o oaie rătăcită.

Allergenädigister Herr.

Euer Kayserliche Mayestät und deroselben Hochlöbliche geheimbe Räth werden noch ohne allen meinen Zweifel allergenädigiste und gnädig zu erindern wissen, wie und wasmassen ich wegen meiner langwierigen treu geleisten und noch leistenden Dienst, die ich in allen fürfallenden Gelegenheiten in Wallachey wider den Türken und Tartern, auch wider allen deroselben Feinden in Sybenwürgen und Moldaw, insonderheit aber bey Erhaltung Vywar und Küuar mit meinen aufrichtigen Gemüet, auch redlichen und ritterlichen Thaten der ganzen Christenheit zu guetem neben meinen gewesten Herrn Michael Vaiuoda seeligen erwiesen habe, darneben ich umb alle meine und der meinigen Hab und Guet kommen, sambt Weib und Kindt ein Fremdling worden bin, und drey schlechte Dörfle mit Namen Mogosest, Hossufalu und Somkut, bey Küwar herumb liegend undterthänigist angehalten habe, welche Euer Kays. Mt. mir damals nit allein allergenädigist bewilliget, sondern auch Herrn Michael Zekel Obristen zu Saggmar destwegen ein Befelch allergenädigist mitgetheilt haben, die ich Ihme, abgemeldten Herrn Michael Zekel mit gebührlichen Reverenz zuegestellt und gehorsamist gebeten habe, Er wölle mir die gemeldten Dörfer guetwillig einraumen lassen; welches Er aber bishero noch nicht gethan, sonder nur mit Worten aufgehalten. Derhalben ist an Euer Kays. Mt. nochmalen mein allerundterthänigistes und gehorsambistes Pitten, sie geruehen Ihme obbemeldten Herrn Michael Zekel aber-

maln die allergenädigiste Verordnung zue thuen, dass Er mit obangedeuter Ursachen die gemeldte drey Dörfer ohn alles weiter Bedenken und Verzug einraumen lasse, damit ich also auf der Welt, wie ein verlornes Schaf sambt Weib und Kindt zum Exempel andern [nit] herumb ziehe, dieweil ich das meinige neben Euer Kayserlichen Mayestät Dienste alles verloren haben müssen. Solches umb Euer Kays. Mt. etc.

Lecha Agha

In dorso: Abschrift Lecka Aghae an Ihr Mt. Supplicierens.

Auf die Hof-Camer. Die Kays. Mt. unser allergenädigister Herr haben sich Ihrer vorigen gnädigisten Resolution, dass Sie nämblichen dem Leka Aga umb seiner Treu und Standhaftigkeit und Übergebung der beeder Häuser Samosvywar und Keöwar willen, drey Dörfer von jetzberierter Herrschaft Keöwar zu geben befohlen, nochmalen gnädigist zu erindern. Darauf wirdet sie, die Hof-Camer Ihme, Leka Aga von gedachter Herrschaft die drey zugesageten Dörfer, gleichwol nicht die besten und auch nicht die schlimmesten einraumben zu lassen, wie beinebens auch bei der Zipserischen Cammer die Restituirung deren Ihme Leka Aga durch Herrn Sigmunden Rakoczy mit Gewalt genumben Waren, die Ihr Mt. auch selbst gnädigist für billich halten zu verfiegen und Ihne in einem und dem andern zu expedieren wissen.

Ex Consilio secreto, 15. Maii. Anno 1603. Rabuss mpr

Expedirt 26. Juni DCIII.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14418.)

Notă. Cu tot ordinul primit şi transmis conform rânduielii împăratului şi hotărîrii Consiliului Secret, predarea celor trei sate s'a tărăgănit din partea oficiilor respective multă vreme, aşa că alăturate la cererea de faţă se mai află alte opt ale sârmanului om, prezentate una după alta până la 8 Octomvrie 1603 cu reînoitele ordine ale Curţii, omise aici — din economie de spaţiu — de oarece ele nu cuprind nimic nou în această chestiune de danie.

111.

Wien, 17 Mai 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Moise Székely respins peste Mureş din jos de Alba-Iulia. Oaste în ajutorul lui Basta, dela Radu-Vodă intră în Transilvania.

Abbiamo di Somosuivar con lettere delli 3 del presente,[1] che Zechel Moises per aver perso tre assalti sotto Alba Giulia, si era

[1] Cfr. scrisorile lui Basta din locul citat, cu data de 2 şi 3 Mai 1603 la *Veress*: Basta vol. II p. 223—225.

ritirato oltre il fiume Marusio 1/2 lega discosto dalla piazza, ove sono tre insegne del colonello Prainer raccomandate al Spinozza, li quali si sono diportati in questo fatto bravamente. Il Sig^r Basta ammassava le genti in Somosuivar, sendo ormai entrato in quella provincia l'aiuto Valacco, e quello di Ungheria Superiore era per cammino, alla sua volta subito, che abbia qualche nervo, entrerà nel nemico col nome di Dio.

Barbel Jergh e molti altri galantuomini transilvani fra la nobiltà, senza considerare le già tante volte rotta et di nuovo data fede alla Maestà dell'Imperatore, si sono accompagnati al suddetto Zechel. Dio renda loro ciò che meritano in ricompensa di tanta infedelissima natura; etc.

Sul serrare è venuta nuova che li Aiducchi di Zechel Moises l'hanno fatto prigione e consegnatolo in potere del Basta.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

112.

Roma, 30 Mai 1603.

Clemente VIII către împăratul Rudolf II.

Laudă bunăvoinţa sa de a înlătura neînţelegerile dintre el şi regele Poloniei în privinţa Moldovei şi făgăduieşte să intervină la regele Sigismund ca supuşii săi să se abţină dela incursiuni în Moldova şi Ardeal, precum şi locuitorii acestor provincii dela incursiuni în Polonia.

Carissimo in Christo filio nostro Rudolpho Ungariae et Boemiae Regi illustri in Romanorum Imperatorem Electo, Clemens Papa VIII-us.

Carissime in Christo fili noster. Salutem et Apostolicam benedictionem.

Quae Maiestas Tua litteris nostris de provincia Valachiae nuper scriptis respondet, quaeque eo de genere uberius commemorat, vidimus commendamusque M^tis Tuae prudentiam et animi aequitatem in eo praesertim, quod Egregiam Tuam se fert voluntatem, veteris coniunctionis et amicitiae conservantem cum filio nostro in Christo carissimo Sigismundo Poloniae Rege, quodque omnes dissensionis causas et occasiones amputare eisque additum occludere diligenter studes, magnopere in Domino probamus, atque id profecto utrique vestrum imprimis utile et Christianae Reipublicae valde est salutare.

Quod autem Maiestas Tua expetit, ut quemadmodum sedulo se curaturam pollicetur, ne quid iniuriae aut damni ex Valachia et Transylvania Polonis inferatur, ita vicissim Poloni eas provincias ne infestent, ac propterea a nobis postulas, ut eius rei causa Apostolicam auctoritatem nostram cum eodem Poloniae rege interponamus, nos id libenti animo faciemus, nec quidquam officii praetermittemus, quod ad id efficiendum quovismodo opportunum esse intelligemus, qua in re et nostra pastoralis sollicitudo, et paternus vehementer permovet amor, quem sincero corde gerimus erga M^tem^ Tuam, quam Deus Optimus [Maximus] felicissimam conservet in utroque homine, dum nos eidem Apostolica nostra benedictione quamamantissime benedicimus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die 30. Maii 1603. Pontificatus nostri anno duodecimo.

(Arch. Vat. Roma. Arm. 44 tom. 47 fol. 166. Copie of.)

113.

Praha, 31 Mai 1603.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să dea lui Petru Armeanul 200 fiorini în contul său.

Wollet Ihrer Mt. Hofdiener Armeni Peter in Abschlag seiner ausständigen Besoldung 200 fl. Rh. gegen Quittung reichen.

Actum Prag, den 31. Maii 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 163 fol. 146.)

114.

Praha, 4 Iunie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Aulică.

Să se achite o parte din banii pe cari mai are să-i ia Petru Armeanul pentru boii aduşi.

Die hinterlassene Hofcammer solle bei der Hungerischen Cammer die Verordnung thuen, damit Peter Armeni wegen seines Oxengelts der 7775 fl. 15 kr, daran ihme noch 3341 fl. 55 kr. restiert, solches seines Ausstands zum Theil contentirt und, was ihme anjeczo weiter gereicht wird, an der Haubtverschreibung abgeschrieben werde.

Geben Prag, den 4. Junii Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 2.)

115.

Suceava, 6 Iunie 1603.

Ieremia-Vodă către municipiul oraşului Bistriţa.

Mulţumeşte pentru delegatul oraşului şi ploconul de nuntă.

Jeremia Mogilla Dei gratia Princeps et Haeres perpetuus terrae Moldauiae.

Prudentes et Circumspecti viri vicinique nobis honorandi. Salutem et omne bonum.

Mivel hogy Kegyelmetek az mi örömünknek és vigasságunknak napjára emberit küldötte, Kegyelmetektől azt igen jó neven vöttük. Az ajándokot is, kit Kegyelmetek küldött mi nekünk Kegyelmeteknek igen köszönjük. Mint jó szomszédunknak, hogy Kegyelmetek meg mutatta hozzánk való jó akaratját, nem is akarunk el feletkezni az Kegyelmetek mi hozzánk való jó szomszédságárul. Holott Kegyelmetek azt is kér minket, hogy Kegyelmetekhez jó szomszédsággal legyünk, mi ez után is, mint szintén eddig, ugyan azon jó akaratunkot és jó szomszédságunkat akarjuk meg mutatni. Kegyelmetek mi hozzánk semmit ne kételkedjék. Isten tartsa meg Kegyelmeteket.

Datum ex civitate nostra Zuczauiensi, 6. die Junii 1603.

Іѡ̃ еремие воевода

(Arhiva judeţului Năsăud. Bistriţa.)

Trad. Ieremia etc. Am luat în nume foarte bun că Domniile Voastre aţi trimis om în ziua bucuriei şi veseliei noastre.[1] Mulţumim foarte Domniilor Voastre şi pentru ploconul ce aţi trimis Domniile Voastre. Ca unor buni megieşi, fiind că Domniile Voastre v'aţi arătat bunăvoinţa faţă de noi, nici noi nu vrem să uităm bunăvecinătatea Domniei Voastre faţă de noi. In vreme ce Domniile Voastre ne rugaţi să fim în bună vecinătate cu Domniile Voastre, noi şi după aceasta, ca şi până acum, vrem să vă arătăm aceeaşi bunăvoinţă a noastră şi buna noastră vecinătate. Să nu vă îndoiţi Domniile Voastre întru nimic faţă de noi, Dumnezeu să ţină pe Domniile Voastre.

---

[1] E vorbă de nunta fetei lui Ieremia-Vodă cu Mihail Wiszniowiecki, poate a aceleia care era să se mărite — în primăvara anului 1599 — cu magnatul Ioan Iffiu, frate vitreg al cardinalului Andrei Báthory.

116.

Suceava, 17 Iunie 1603.

Baltazar Szilvásy către cancelarul Ioan Zamoyski.

Cere ajutor în numele principelui Moise Székely, mai cu seamă că generalul Basta a ieşit din Ardeal. Roagă să interzică oştilor cazace să iasă din Polonia în ajutorul lui Basta, care le-a învoit, scriind totodată şi lui Ieremia-Vodă să-i reţină în ţara sa. Inaintarea lui Moise cu succes, fiind acum ocupat cu asediul Sighişoarei.

Illustrissime domine, mihi summa semper observantia colendissime.

Quoniam Ill^mum^ Dominum nostrum Moysem Zekely, provintiamque eius latuit me fidelissimum Ill^mae^ Do. V^rae^ aulicum dominum Piesskovium hic repertorum, nec nova rumoresque, quos hinc indeque hic inaudivi, secum antea expediti scivere, ut inde moniti ad Ill^mam^ Do. V^ram^ preces suas mitterent : hinc vero ad Ill^mum^ Dominum nostrum consiliariosque eius, et proceres regni nuncium de his rebus dimittere, nimis tardum foret, in eorum persona praesenti rerum statu temporisque brevitate compulsus, meam ad Ill^mam^ Do. V^ram^ supplicationem mittere hinc constitui : tum, quia Ill^mam^ Do. V^ram^ nobilissimae Ungariae nationi, quam optime semper favisse adhucque favere omnes scimus : tum, etiam, quia persuasum omnibus est, Ill^mam^ Do. V^ram^ officiorum, auxiliorumque Transilvanicorum, quae inclitae reipublicae Polonicae, in vigore suo existens praestitit, memoriam recentem adhuc secum tenere ; tum denique, quia singularis piae memoriae Stephani regis, in ipsam, regnumque Polonicum benignitas, et infiniti labores, quem miserrime afflicta haec nostra patria, eis in rem suam tempore peropportuno concesserat : spem mihi maximam fecere, Ill^mam^ Do. V^ram^ libenter velle, atque etiam piae sanctaeque facturam, quaecunque in usum nostrum, occasio ei ostenderet, Ill^mi^ Domini nostri provinciaeque pro futura. Significatum itaque mihi hic est, Georgium Bastam (qui vix cum [1] viginti militibus fuga celeri e Transsilvania se in Ungariam proripuit) octo Kozakorum millia, in Polonia stipendiarios sibi fecisse : eaque ideo contra nos ad Bastam properare, quod si uti fama fert, esset, fieret id procul dubio non parvo nostro detrimento sollicitudinumque augmento et enim, auxilio christianorum, quod undique solliciti,

[1] Cu o prescurtare neobişnuită, asemănătoare unui 2.

hactenus, summoque desiderio petivimus, atque ideo ursimus, penitus destitutis, numerus militum Turcicorum, Tartarumque, de necessitate saluti nostrae, multum adaugeretur: unde quid tandem incommodi, ne dicam periculi, communitate publicaeque libertati, etiam id praevidentibus nostris evenire posset, Illma Do. V^ra^ facile secum expendere potest. Nos enim, quo minus unquam, excussum semel nobis iugum, diramque Germanorum tyrannidem, alias humeris feramus extrema quaeque tentari, omnesque, ut uno ore dicam, ad interventionem, si res ita ferat, cedi decrevimus, ut libertatem, nobilitatemque nostram, quam, si propriis armis, a vicinis Christianis, atque adeo gente nostra, in extremis, non derelictis saltem, sed et vehementer fatigati, defenderi nequeamus, morti tamen, eam a servitute dictae tyrannici nationis vindicimus. Haec ad Ill^mam^ Do. V^ram^ scribo, persuasum eum nostris est, tanta ipsam pollere autoritate, ut dictos Kozakos facile impedire possit, ne per fines Polonicos ad Bastam transire, eique se contra nos coniungere queant: immo vero idem etiam Ill^mum^ Ieremiam Vaivodam monere: ipsosque adeo Kozakos (quos scio dicto Ill^mae^ Do. V^rae^ audientes fori) remorari, et a tali studio, vi quoque, si res postulit abstrahere: faciet autem hoc Illma Do. V^ra^ benignissime et prudentissime; quo facto enim, longis tot annorum, belli, famis, festisque tempestatibus, adeo misere divergata, tandemque crudelissima plusquam barbara Germanorum tyrannide, penitus exhausta et ad cineris redacta nostra patria, Kozakos, qui Turcis Tartarisque crudelitate sua longe anteeunt, stipendiarios sibi constituere, ad seque vocare queat? Vocaret enim auxilium, hoste perniciosius, quod experientia multa didicimus: praeterquam quod enim, stipendia sua, ante unius diei iacturam, sollicite admodum exigunt, bona quoque tam publica, quam privata, magis quam dici possit, rapiunt atque depredantur, ut hostes magis, quam adiutores, merito dici queant. Attamen Ill^mus^ Do. Noster, quid de hoc secum constituat, viderit, sat scio, enim quamprimum suas, ad Ill^mam^ Do. V^ram^ dimissuri. Interim, si uti spes mea firmiter tenet, Illma Do. V^ra^ hasce a me in persona Ill^mi^ mei domini, totiusque provinciae, suppliciter ei datos preces, clementer susceperit, faciet haud dubio, rem a multis gentibus collaudandam, Deo vero in primis gratam. Sed et Ill^mus^ Do. Noster communisque patria, omnem datura perpetuo operam erit, ut ab Illma Do. V^ra^ carissimisque eius posteritatibus, quotiescunque tempus iusserit, cum singulari gratiarum actione, omni officiorum genere tantam eius beneficentiam demereri et refundere

possint. Ut vero qui talia ab Illma Do. V^ra peto, quae hactenus apud nos acciderunt referam, eoque ipsam promptiorem alacrioremque reddam in annuendo, sciat ex me, nostros, quicunque hactenus militum Bastianorum, obvii uspiam facti, deprehensique sunt, omnes Deo duce feliciter citraque notabile nostrorum periculum, profligatos esse, imo et eos, quos a Vaivoda Radul, ex Valachia Transalpina, ad se in auxilium, numero mille quingentorum selectorum evocarat, ad unum omnes fusos ita esse, ut ne nuncius quidem ullus ex eis praeter eos, quibus mutata sorte, vita donata est, relictus sit, quo facinore praeclare peracto, milites nostri Bastam in Zamos Ujwar circum obsideri, unde (proh dolor) ante quam Ill^mus Do. Noster eo perveniret, oscitantia quorundam ducum, modo supradicto periculum evasit : arces atque civitates, praesidiaque alia, maxima ex parte in nostram iam potestatem deveneri, nunc Segeswar, ubi peculiare fixit praesidium, forti manu oppugnatur, populo nullum usquam periculum est, libere omnes vivunt, agrosque suos omnes colunt. Ubi autem nunc milites nostri versentur, quousque penetraverint, quantumque audeant, viriliterque faciant, fortassis, hoc ne Ill^mam quidem Do. V^ram latet, Zakmar usque saepe excurrunt, non raro autem etiam superant, nec permittunt, ut milites Bastae in unum se corpus colligere queant, speramus autem deinceps quoque, Deo duce, aeque felicem studiorum nostrorum successum, quod faxit Deus omnipotens, ut tandem in pace positi, Ill^mae quoque Do. V^rae in nos benevolentiam et amorem, remetiri valeamus. Quam una cum tota sua domo, quamdiutissime, feliciter valere, votis omnibus cupio.

Datum in Szuczywa, die decima septima Iunii. Anno 1603.

Ill^mae Do^nis V^rae servitor affectionatiossimus
Balthasar Zyluasi.

Adresa: Illmo domino, domino Ioanni de Zamoscza (canc)ellario, nec non genera(li capita)neo exercitus (Poloniae) etc. Domino (meo sem)per summa observantiae colendissimo.

(Bibl. Ord. Zamoyskiej. Warszawa. Vol. 4 no. 23. Autograf.)

117.

Venezia, 21 Iunie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Moise Székely asediază cetatea Gherlei, din care Basta scapă cu vicleşug, mergând spre Sătmar. Acolo unindu-se cu oastea lui Radu Şerban-Vodă, se va întoarce în ajutorul cetăţii asediate.

Di Venetia 21 Giugno 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 7 portò avviso di Transilvania che Zachel Moises d'Albajulia alli 14 del passato andasse a drittura sotto Somosuivar, dove si trovava il Sig^r Basti, non già perchè questo luoco fosse molto forte, ed atto a resister a nemici, ma per comodità del passo vicino Ungaria superiore, e comodo a ricever gli aspettati aiuti, quali vedendo ritardare, trovandosi assediato uscì di notte con strattagemma con soli 10 soldati, il che inteso da Moises, lo fece seguitare con circa 6 mila tra cavalli et pedoni, ma Sua Eccellenza arrivata senza fuga, dove erano mille cavalli, che venivano alla volta sua si fermò, e fece tal testa contra quei che lo seguivano, che li ruppe et misse in fuga con presa d'alcuni di loro, e poi se ne passò alli 28 a Saccomar, dove raccolto quel maggior numero de genti che puotè asceso già a 9 mila soldati aggionti alle forze di Radulo Vallacco arrivato in suo favore, doveva andare unicamente per far giornata col nemico, e soccorrer la piazza assediata.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

118.

[Bistrița, 22 Iunie 1603.]

Municipiul orașului Bistrița către principele Moise Székely.

Condițiunile de predare propuse principelui Moise Székely de sub zidurile orașului.

Conditiones Illmo Principi proponendae.

1. Humiliter petimus Religionis libertatem.

2. A novo iuramento usque ad tempus comitiorum et reliquarum urbium deditionem immunitatem.

3. Omnium privilegiorum et libertatum a Divis regibus et principibus nobis una cum depertinentia nostra concessarum, quae partim cum Saxonica natione nobis communia, partim nobis nostrae propria fuere, prout semper nobis indultum antea conservationem.

4. Civitatis, capitum, fortunarum et ab incurrentium militum praeda et rapina, omnibusque imminentibus malis defensionem.

5. Omnium onerum qualiumcunque, praecipue bellicorum ob summam egestatem et expilationem civitatis ad tempus immunitatem.

6. Peregrinorum omnium in urbe commorantium liberum abitum.

7. Etiam humiliter petimus auxilium pro nostris mercatoribus, quorum merces sub dominio Germanorum detinentur.

8. Clementer concedi cupimus, ne in urbem milites vel alii quicunque collocentur sub quocunque titulo, neque intromittantur in urbem.

(Arhiva județului Năsăud. Bistrița. Copie of.)

119.

Bistrița, 23 Iunie 1603.

Principele Moise Székely către municipiul orașului Bistrița.

Condițiunile orașului fiind admise, asigură pe locuitori de menținerea religiei și a privilegiilor lor și primește orașul în ocrotirea sa.

Nos Moises Zekelj de Semienfalua, Vaiuoda Transiluaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod quoniam nos regimen nostrum a Deo inprimis concessum agnoscimus, visum est nobis et consiliariis nostris, cives huius patriae nostrae etiam resistentes nostris conatibus lenitate potius, quam belli acerbitate flectere et in obsequium adducere. Proinde ante quam cives Bistricienses extrema quaeque perpeti cogeremus, salubriter eos admonendos putavimus, quos etiam in protectionem nostram ad humilem illorum requisitionem nobis per intermedias personas factam, conditionibus sub infrascriptis benigne recepimus. Quarum quidem conditionum tenor talis est :

Primo. In religionis libertate iuxta regni constitutionem de receptis religionibus factam ipsos conservabimus.

Secundo. In symbolum et certitudinem deditionis duos iuratos cives, alterum ex Senatu, alterum ex Centumviris eligendum transmittant, qui nobiscum quoad voluerimus in castris obsides perdurent.

Tertio. Privilegia et libertates ipsorum nullatenus turbabimus, nisi ipsimet ansam praebuerint, quin potius fidelitate ipsorum id requirente et constantia eorundem in fide perspecta amplificare studebimus.

Quarto. Ad defensionem contra exteros hostes quod attinet, dabimus operam Deo nobis assistente, ut et totam provinciam, et ipsos privatim propugnemus, quando boni Principis officium

ita nobis usurpemus, ut vel propriae vitae cum periculo subditos omnes salvos esse velimus.

Quinto. Censum aliquem vel exactionem extraordinariam ante quam caeterae etiam urbes in obsequium nostrum redactae fuerint, ab eis violenter non extorquebimus.

Sexto. Iudicem civitatis contra morem et instituta maiorum ipsorum nobiscum in castris esse non cogemus.

Septimo. Machinas aeneas, pulverem pyricum, vel alia instrumenta iaculatoria ipsis invitis contra reliquas civitates Saxonicas non educemus ad ipsorum postulationem.

Octavo. Hastas spiculis suis munitas quotquot nunc inveniri poterunt ut subministrent, et deinceps pro necessitate nostra quamprimum curent, postulamus.

Nono. Praesidium militare illis recusantibus violenter non imponemus, salva summa regni necessitate, si ab exterorum hostium impetitione defendendi sint.

Decimo. Iniurias tam publicam, quam privatas non ulciscemur ipsi, neque per alios eorum vindictam instituemus ullam, verum ex solita nostra benignitate omnibus condonatum volumus.

Undecimo. Nobilium familias dum in civitate manendum illis erit, humaniter tractari volumus.

Duodecimo. Ut victualia et alia necessaria tam ipsi publice, quam privatim pro condigno pretio subministrari procurent, postulamus.

Decimo tertio. Nobilitati porro liberum et pacificum exitum et in castra nostra commeandi facultatem concedi volumus.

Decimo quarto. Peregrinum militem et inprimis Germanum infra triduum civitate emigrare omnino volumus.

Decimo quinto. Quemadmodum nos liberam illis in castra nostra commeandi potestatem concedimus, ita nostratibus deinceps in civitatem ingrediendi et exeundi cum libuerit concedi ab ipsis postulamus.

Nos itaque volentes praefatam civitatem Bistriciensem de nostra erga illos benignitate et favore securam reddere, praemissas conditiones et articulos in verbo nostro veraci confirmamus, ipsosque cives superinde assecurandos, affidandos et certificandos duximus: prout assecuramus, affidamus et certificamus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum ex castris nostris ad Bistricium positis, die vigesima tertia Iunii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tertio.

Moiſes Zekelj mpr (L. S.)

(Arhiva județului Năsăud. Bistrița.)

120.

Praha, 27 Iunie 1603.

Camera Aulică către Consilierii intimi imperiali.

Le cere consimţimântul la părerea comisarilor imperiali din Ardeal ca dania celor trei sate dorite de Aga Leka să se i se facă numai cu condiţiunea ca Statul să i le poată răscumpăra oricând pe preţul ce se va fixa de dânsul şi care va fi introdus în actul de danie.

Memorial an die Herren Geheimben Räthe, alles die von der Kriegs-Expedition wegen des Leka Aga wallachischen Abgesandten Übergebung der Häuser Somos-Vyuar und Keowar specificirter dreyer Dörfer Magosest, Hosszufalu und Somkut Ihme einzugebene beschehene Andeutung, und wasgestalt Ihme dieselben einzuantworten und zu verschreiben bewilligt werden möchten betreffendt.

Die Kayserliche Herren Geheimben Räthe erinnert die Hofcammer hiemit dienstlich, wie das Ihro den fünfzehenten verschienes Monats Maii durch die hieige Kriegs-Expedition wegen des Leka Aga, ieczo Wallachischen alhie Abgesandten angedeut worden, dass Ihme wegen Übergebung der beeder Häuser Somos-Vywar und Keowar, drey zu der Herrschaft Keowar gehörige Dörfer, so zwar nit die besten, also auch nit die schlimmigsten wären, eingeräumbt werden sollen, und hat sie solches auch der Zipserischen Cammer, den Commissarien so gemeldte Herrschaft bereuten und schätzen sollen, also anzudeuten zuegeschrieben. Seithero aber ist der Hof-Cammer durch Herrn Pezzen soviel angezeigt worden, wie Ihre Mt. gnädigist sich entschlossen, gemeldtem Leka Aga die durch Ihne benennte drey Dörfer, welche er zwar für schlecht hält, als Magosest, Hosszufalu und Somkut bey Keowar liegendt, in specie folgen zu lassen, und dass deswegen an die Zipserische Cammer die Notdurft verfertigt werden sollte.

Dieweil aber der Hof-Cammer unbewusst, was diese obspecificirte Dörfer werth seien, und ob die Vergebung derselben der Herrschaft Keowar nit hochschädlich sein würde, und nun die Herren Sibenbürgische Commissarii in ihrem Guetachten wegen dergleichen Hingebungen oder Donation dahingangen, dass man alle dergleichen Bewilligungen in einem gewissen Geldt anschlagen, und zwar die Einräumbung der Güeter thuen, aber die Con-

dition dabey setzen sollte, so baldt man Ihnen die dabey benennte Summa Gelds erlegen und richtig machen würde, dass sie auch die Güeter abzutreten und das Geldt dafür anzunemben schuldig sein sollten : Als wäre die Hof-Cammer diesorts auch der Meinung, dass gedachter Leka Aga vernomben werden möchte, wie hoch er die begehrten drey Dörfer, in Geldt anschlüge und schätzte. Wann man alsdann solche seine Erklärung hätte, so könnten Ihme zwar die Dörfer eingeantwortet werden, doch in der Verschreibung darueber gesetzt werden, wan man Ihme so viel Geldt, als er die geschätzt erlegte, dass er oder seine Erben in künftig schuldig oder verbunden sein sollen Ihrer Mt. dieselben widerumb abzutreten : also bliebe Ihre Maiestät *directus Dominus* der Güeter, und beschehe der Herrschaft Keowar kein Abbruch mit der Alienirung, sondern könnten diese Dörfer in künftig allezeit mit dem benennten Geldt dazue wiedergebracht werden, doch dies auch zu ihrer der Herren Geheimben ferrern Bedenken und Bescheidt gestellt. Ihnen benebens sich dienstlichen Fleisses befehlendt.

Actum Prag, den 27. Junii. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 164.)

121.

Praha, 7 Iulie 1603.

Impăratul Rudolf II către căpitanul Aga Leka.

Actul de danie al satelor Mogoşeşti, Satulung şi Şencat aparţinând domeniului cetăţii Chioarul, date lui Aga Leka în răsplata slujbilor sale credincioase, cu condiţia ca la depunerea sumei de 5.000 fiorini şi designarea unei moşii cu casă unde să poată trăi cu familia sa (sau în locul ei contra depunerii altor 500 fiorini) să restituie vistieriei el sau moştenitorii săi susnumitele trei sate.

Kaiserliche Donation für Leka Aga, über die Ihme aus Gnad en verliehene drey Dörfer Magosfalu, Hosszufalu und Somkut in der Spannschaft Undter Zolnok, wasmassen Er dieselben wann Ihme 5.500 Thaler erlegt, oder heraus nahet umb Caschaw soviel Güeter geben werden, dieselben hinwider abzutreten schuldig und damit content sein solle.

Nos Rudolphus etc. Memoriae commendamus etc. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humilem supplicationem nostrae propterea factam Maiestati, tum vero benigne attentis et consideratis fidelitate ac fidelium servitiorum meritis fidelis nostri Egregii Leka Agae, capitanei nostri, quae ipse Sacrae primum regni nostri Hungariae coronae, et deinde Maiestati nostrae pro locorum et temporum diversitate fideliter et constanter exhibuisse et impendisse, ac deinceps quoque pari fidelitatis studio exhibere et impendere velle, perhibetur. Volentes igitur huiusmodi sua fidelia servitia Maiestati nostrae praestita Caesareo ac Regio nostro favore benigne prosequi: Totales possessiones sive pagos ipsi Leka Agae, iam antea per nos clementer pro servitiis illius fidelibus collatos, nimirum Magosfalu, Hossufalu et Somkut vocatos, ac ad arcem nostram Keouar pertinentes et in comitatu Zolnok Interiori existentes habitas, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus ...[1] generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus ad easdem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus memorato Leka Aga, ipsiusque heredibus et posteritatibus universis possidendas, utendas et fruendas, durante nostro beneplacito dedimus, contulimus et assignavimus, tali tamen interposita conditione, ut dum et quandocunque nos praefato Leka Agae Quinque florenorum Hungaricorum millia, et etiam possessionem prope civitatem nostram Cassoviensem, vel vero circa arces nostras Zathmar aut Kálló, in qua cum uxore liberisque suis commode habitare et subsistere queat, tradi et assignari, aut pro tali habitatione Quingentos thaleros sive florenos Hungaricos deponi et persolvi fecerimus, et curaverimus, ex tunc ipse Leka Aga, recepta ad se praefata hac Quinque millium et quingentorum florenorum Hungaricorum summa, supradictos tres pagos, utpote Magosfalu, Hosszufalu et Senkat[2] ad dictam arcem nostram Keowar pertinentes et annotato comitatu Zolnok Interiori existentes habitos, statim et de facto, sine renitentia et difficultate aliqua nostrae Maiestati vel cuicunque voluerimus et commiserimus, resignare ac restituere debeat et teneatur, heredesque

---

[1] Cuvintele obișnuite ale formularului sunt omise de scriitorul diac al actului și semnalate cu un etc.

[2] E interesant că diacul se folosește aici — involuntar — de forma românească a numelui satului, nume azi cu totul dispărut.

illius debeant et teneantur. Imo damus, conferimus et assignamus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum.

Datum in arce nostra Regia Pragensi, septima die mensis Iulii. Anno 1603. Regnorum etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 177.)

Notă. La executare odată cu emiterea acestui act solemn de danie s'a vestit Cancelaria Ungară (Ungarische Hofkanzlei) să dispună la Camera Scepusiană în privința punerii în stăpânire a lui Leka la fața locului în satele numite, iar printr'o altă adresă Leka a fost înștiințat că i se vor restitui bunurile ce i-au fost luate de către Sigismund Rákóczy. In privința pensiei lunare de 100 taleri, împăratul va hotărî mai târziu. (Ibidem, vol. 411 fol. 174—175.)

122.

Venezia, 12 Iulie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Banat.

Radu-Vodă a ocupat şi a ars Lugojul şi mahalalele Caranşebeşului. Purtarea nobilă a lui Moise Székely faţă de oştile împărăteşti. Ajutorul primit dela Turci. Moise ocupând Clujul, a gonit de acolo pe Iezuiţi.

Di Venetia 12 Luglio 1603.

Di Saccomar scrivono delli 18 passato, che Radulo Vaivoda habbi preso ed abbruggiato Lugos et li borghi di Caransebes, e che Zachel Moyses haveva mandato a dire per le tre compagnie d'Alemani al Basti, che essendo lui stato chiamato dai Transilvani, et per esser di quella patria, non ha potuto fare di meno di soccorrerli, ma che l'intention sua non è di sparger il sangue imperiale, il che haveva fatto vedere con haver fatto accompagnare il presidio di Claudiopoli fino a Varadino, et anco havendo fatto amorevolmente intendere al conte di Salma, che lassi Sassebes, sì come anco farìa per l'avvenire, pregando però Sua Eccellenza che non passi avanti sin ad altro ordine dell'imperatore, il quale intendeva mandar ambasciatore per offrirsi suo corrispondente; fra tanto per aiutar li progressi suoi, gli erano arrivati 800 Giannizzeri con tre cannoni grossi, poichè fin hra n'ha havuti solamente 16 da campagna.

Con l'Ordinario di Vienna delli 28 passato s'è inteso di Transilvania che Zachel Moyses con gli aiuti, che li venivano prestati da quei Stati principali s'andava impossessando giornalmente

della provincia, per la quale buona sorte prese risolutione questi dì d'andar sotto Claudiopoli, come fece con grand'allegrezza di quei popoli, che però pratticorno tanto con le tre insegne di fanteria alemana presidiarie, ch'assentirno quella piazza, e passare, come fecero a bandiere spiegate a Varadino, talche senza contrasto il nemico ha fatto tal acquisto, dicendosi haver fatto morire alcuni Giesuiti che si trovavano dentro, ma non si crede, et anco che in suo aiuto siano arrivati sei mila soldati freschi dalla Moldavia; all' incontro il Basti cresce ogni giorno di forze e d'animo, aspettando solo la cavalleria della Slesia con altre genti della Vallacchia per entrare in Transilvania, e far sentir meglior nove.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

123.

Venezia, 26 Iulie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Banat.

Cetatea Lugojului a căzut prin trădare în mâna lui Moise. Mărimea oştirii sale. Basta aşteaptă pe Radu-Vodă în drum cu 4.000 Secui credincioşi împăratului.

Di Venetia 26 Luglio 1603.

Con l'Ordinario di Vienna s'è inteso di più, che li Transilvani non volevano render il Conte Capriolo, se prima non gli veniva liberata la sua ambascieria carcerata a Praga.

Che 600 Sicoli volendo andare a trovare Moyses, furno surpresi dal capitano Cappa e tagliati tutti a pezzi.

Che per tradimento la fortezza di Lugos era caduta in mano del nemico, havendo l'istessi soldati che v'erano in guardia, ammazzato il loro governatore chiamato Eösi[1] Peter valoroso capitano, il che inteso dal Conte Dampier[2] governatore di Lippa vi andò con le sue genti sopra con tant' impeto, che a viva forza la recuperò, menando a fil di spada tutti quelli, che vi erano, e poi la smantellò fino alli fondamenti.

Che la nobiltà Transilvana separatamente si raddunava, nè si sa il suo disegno, dubitandosi che va di a trovar Moyses, che si trova con 6 mila Turchi e Tartari, et alcuni nobili, et il

---

[1] Scris stâlcit: Vsir.

[2] Contele Dampierre (d'Empier) Henric Duval colonel, scris aci schimonosit: Campur.

resto sin al numero di 12 mila contadini dela paese molto intimorito per esser l'essercito del Basti all'ordine, e brava gente, tra quali erano 1500 cavalli giontili nuovamente di Silesia, e benchè haveva cominciato a marchiare, credesi però, che aspetterà Radulo Vaivoda, quale con 4 mila Sicoli devoti di Sua Maestà et altra gente sua veniva a trovarlo in persona, intendendosi che'l nemico, senza aspettare il suo esterminio, dopo haver benissimo presidiato li luoghi acquistati, sia per retirarsi nella Moldavia.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

124.

Ardeal, 28 Iulie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Intrarea lui Moise Székely în ţară şi cuceririle sale, până sus la Bistriţa. Asigurându-se de Saşi, Moise vine în jos până la Braşov, de unde trimite solie la Radu Şerban-Vodă, cerând să i se supună. Solia mascată a lui Radu la Moise, căruia îi făgăduieşte supunere, dar pe ascuns vesteşte pe Turci, ca nu cumva să ajute pe Moise până la venirea generalului Basta.

Zeitung aus Sibenbürgen vom 28. Iulii Anno 1603.

Der Czäkl Moyses ist mit seinem Anhang den 15. April unversehens in das Landt kommen und sich bey Zaswar[os] befunden. Aldort des Herrn Prainers Fähndel angetroffen, die Soldaten alle niedergehauen. Von dannen ist er nach auf Weissenburg gerückt und alda so lang practicirt, bis er den Hauptmann Spinozza mit z[ehn] Fähndel Knecht heraus hat betrogen, und er Ihme die Stadt übergeben hat. Von dannen ist er nach Clausenburg, welche Stadt sich als baldt an Ihme ergeben. Von dannen auf Nösen gezogen, dieselbe acht Tag beschossen und darnach einbekommen. Darnach auf Gyergy, welches die zween Bogati :[1] Niclosch und Menihart innen gehabt, ergeben sich alsbaldt. Dem Conte Tommaso,[2] so auch ein Schloss innen gehabt, Ihme daselbst abgetrungen. Von dannen kombt er auf Medies.[3] Dieweil sie aber zu schwach gewesen, sich alsbaldt ergeben müssen. Von Medies ist Moyses den 30. Iunii aufgebrochen und wiewol er auf Schesburg zu wollen, hat er sich doch eilendts nach der Cronstadt

[1] Scris greşit : Bogadi. [2] Tarnaso. [3] Medices.

gewendt, in Meinung, weilen des Radul Waida Volk aldort bei der Cronstadt in die sechs Wochen lang gelegen ; welches er, Radul dem Herrn Basta hinaus zu Hilf geschickt, undter welches der Herr Merza und Racz Georg die Obristen waren, zu überfallen. Nun hat der Czekel Moyses zuvor in die Walachei zum Radul Waida geschickt, mit Andeutung, dieweil er den Georg Basta und alles Kriegsvolk aus dem Landt, und gar über die Thaisza geschlagen, und sich das ganze Landt an Ihme ergeben, derowegen so solle er, Radul Waida sich sambt seinem Landt an Ihme auch ergeben ; wo nit, so würde es Ihm ergehen, wie dem Basta. Nun hat der Radul Wayda sein Volk in die 5.000 stark heraus bey der Cronstadt langst gehabt, und wart er nur bis der Feldtherr käme, damit er, Wayda auch heraus rücken möchte ; konnten aber kein rechte Kundschaften vom Feldtherrn haben. Darumb schickt er, Wayda zween schlimme Menschen [1] in schönen Kleidern Potschaftweis zum Czäkel und lasst Ihm anzeigen, dieweil er vernommen, dass er den Basta geschlagen, und ganz Sibenbürgen innen hätte, wollte er sich auch nit weigern, sondern sich auch ergeben. Under dessen schickt der Radul Wayda auch über die Thonaw zu den Türken und biet ihnen Friedt an, und schickt Ihm sechs geringe und schlimme Leut, doch wohl gekleidt zu Pfandt, damit er nur ein Stillstandt möge zwischen ihnen machen, damit der Moyses und der Türk dieweil nit in das Landt fielen, bis der Basta ins Landt kombe.

Dieweil sich aber die Sach zulang verzog, des Radul Volk bey der Cronstadt liegt und er, Wayda zum Moses nicht kombt, so vermerkte er solches und zeucht selber auf Cronstadt zue. Wie er aber hinkombt, sieht er sich betrogen, darumb schickt er alsbaldt seine Hüssären mit dem Bogati Niclosch und Ilahol [2] Georg in die 4.000 stark voran, der Meinung des Radul Volk zu überfallen. [3]

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 9329 fol. 72.)

[1] A se înţelege ca oameni proşti, de rând, nu răi.

[2] Scris exact aşa, fără să ştim cine să fie.

[3] Relaţiunea sfârşeşte aci pe neaşteptate cu fraza jumătate scrisă : „Dieweil aber der Merza ein alter Hersochter," urmarea ei cu descrierea bătăliei de lângă Braşov lipsind din această copie a ziarului contemporan.

125.

[Iaşi, fine Iulie 1603.]

Ieremia-Vodă către sultanul Mehemed III.

Recomandă să numească pe Baltazar Szilvásy voevod al Ardealului ca unul care e viteaz cunoscut şi om cuminte, căruia i s'ar supune întreaga ţară.

Jeremia vajda levele magyarul, melyet Szilvásy Boldisár mellett irt volt török nyelven Mehemeth császárnak, ez mostani császár atyjának.

Hatalmas győzhetetlen császár, nekem kegyelmes uram, alázatos szolgálatomnak ajánlása után, mostani irásomban levelemnek summája ez.

Bizonyára mostanában ha te hatalmasságodnak az akaratja, hogy Erdély országa bizonyosan te hatalmasságod kezében akadjon, és birodalma alatt maradjon : az erdélyi urfiak közzül Szilvásy Boldisár, te hatalmasságod szolgája, ki felette vitéz és jó hirű nevű, eszes, okos ember, mindenféle dolgokhoz és állapatokhoz jól ért, kiválképpen az hadak viseléséhez és viadalokhoz, ki ez én szolgámmal, hatalmasságod rabjával most te hatalmasságodhoz menvén, szemben leszen hatalmasságodval, törekedvén azon, miérthogy Székely Mojzes, az hatalmasságod hű szolgája megöletett, hogy annak helyében az erdélyi vajdaságban hatalmasságod rendelné őtet. Az egész Erdély országa közönségesen ő neki, mindenek örömest meg hódolnak és fejet hajtnak és minden rendek őtet fejedelemségre bevevén, örömest megalkusznak vele. Ez szolgája pedig hatalmasságodnak ennek előtte is minden időben nagy hűséggel igen sokat szolgált és az hatalmasságod jó szerencséjének előmenetelire hasznosan ügyekezett, elannyira, hogy semmi kétség hatalmasságodhoz való hűségében nem levén, mindenképpen tökélletes hitünk lehet felőle ; nem is félő tűle, hogy valami ártalomra forditaná az hatalmasságod kegyelmességét. Ês e felett egész Erdély országának minden rendei, urak, főemberek, kicsinyek és nagyok őtet kévánják és akarják, hogy fejedelmek legyen, sőt hasonlóképpen commendálván hatalmasságodnak, könyörögnek, hogy ez dologban kegyelmességét tőlök meg ne vonja. Isten soláig boldogul éltesse hatalmasságodat.

Jeremia Vajda

(Archivum Comitum Andrássy. Homonna. Miscellanea I. 30. Copie.)

Scrisoarea, în ungureşte a lui Ieremia-Vodă, pe care a scris-o în limba turcească sultanului Mehemeth, tatălui sultanului de acum, pentru Baltazar Szilvásy.

Puternice, nebiruitule împărat, stăpânul meu milostiv, după închinarea slujbei mele supuse, aceasta este suma scrisorii mele de acum.

De bună seamă acum, dacă este voia Puterniciei Tale să ajungă sigur ţara Ardealului în mâna şi să rămână în stăpânirea Puterniciei Tale: Este între fii de domni ardeleni unul Baltazar Szilvásy, sluga Puterniciei Tale, care este viteaz foarte şi cu nume bun, este om cu minte, înţelept, se pricepe bine la tot felul de lucruri şi stări, mai vârtos în purtarea războaielor şi la lupte, care mergând acum cu sluga mea, robul Puterniciei Tale, la Puternicia Ta, va fi faţă cu Puternicia Ta, silindu-se ca după-ce pe sluga credincioasă a Puterniciei Tale, Moise Székely l-au ucis, să-l rânduiască Puternicia Ta pe el în locul aceluia în voevodatul ardelean. Toată ţara Ardealului în de obşte s'ar închina cu toţii lui cu bucurie şi îşi pleacă capul, şi toate Ordinele primindu-l pe el ca principe, se înţeleg bucuros cu el. Această slugă a Puterniciei Tale şi mai înainte în toată vremea a slujit foarte mult Puterniciei Tale cu credinţă mare, şi s'a ostenit cu folos pentru înaintarea norocului Puterniciei Tale, într'atâta, că nefiind nici o îndoială în privinţa credinţei sale faţă de Puternicia Ta, putem avea încredere desăvârşită în el şi nu e de temut că v'ar întrebuinţa milostivirea Puterniciei Tale la vre-o stricăciune. Şi mai mult decât atât, toate ordinele Ardealului, domni, nobili, mici şi mari, pe el îl doresc şi-l poftesc să le fie principe, ci recomandând la fel Puterniciei Tale, ne rugăm să nu-i lipsească Puternicia Ta în această afacere de milostivirea sa. Dumnezeu să înzilească, îndelung şi norocos pe Puternicia Ta.

126.

Graz, 4 August 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Basta înaintând spre Cluj, a nimicit 500 nobili ardeleni. Moise în urma acestei pierderi voind a se retrage spre Timişoara în loc sigur, Radu-Vodă i-a tăiat drumul. Luarea oraşului Cluj. Bătălia hotărîtoare dintre Moise şi Radul.

Di Gratz alli 4 Agosto 1603.

Con lettere di Varadino et Cassovia si ha la partita del Basta seguito da 15 milla in 16 milla soldati verso Claudiopoli, la cui vanguardia di 4 milla archibuggieri arrivata a due leghe da Claudiopoli, havendo fatto incontro in 500 Transilvani, la maggior parte nobili, gli haveva tagliati a pezzi, con haver fatto alcune pregioni.

Il Moises avisato di questo, pensava di ritirar tutte le cose sue verso Temisvar in securo, ma sopraggiunto dal Vaivoda di

Valacchia, li fu serrato il passo et fatto retirar con tutte le sue genti in una selva, dove si crede, che li converrà o rendersi, o perder la maggior parte delle genti, et cose sue ; anzi alcuni scrivano, che di già gli soldati del Basta et del Valacco habbin preso il bagaglio del Moises nella medesima selva, o in un altra a quella vicina, et che il Basta sia rissoluto di far tagliar a pezzi quanti nobili Transilvani le verranno per le mani.

Altri di più scrivono che gli Aiduchi al numero di 4 milla a piedi arrivati a Claudiopoli habbin preso quella piazza per scalata, non havendo trovato difficoltà nelle difese, et che habbin posto ogni cosa a sacco, con ammazzar tutti, nè perdonato nè anco a fanciulli. Il Moises era rimasto con 30 milla, come si dice, ma che aspettava anco alcuni Gianizzeri et Tartari.

Sono avvisi et lettere d'Ungaria che Zachel Moises sia stato rotto dal Vaivoda di Valachia, come si vedrà dal foglio latino, che sarà gionto.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 51 a fol. 231.)

127.

Venezia, 9 August 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Amănunte despre ocuparea oraşului Cluj de către Moise, omorînd acolo mulţi negustori nemţi şi gonind pe Iezuiţi.

Di Venetia li 9 Agosto 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 26 passato portò di Transilvania, che Zachel Moises, se ben s'era reterato sopra un passo forte, veniva però giornalmente sumministrato de genti et altre cose necessarie dal bassà di Temisvar, in modo che non havea tanto temore delle nostre forze, come si dicea, havendo in Claudiopoli fatto tagliare a pezzi tutti li mercanti tedeschi, che vi erano molto facultosi, et anco destrutto fino ai fondamenti il monastero de Giesuiti, havendone fatti morire dui, et gli altri dodeci lasciati partire. Con tutto ciò il Sig^{r} Basti doppo essersi unito con li 4 mila Cosacchi calati in suo aiuto, et con il Vallacco, se ben non si fidava troppo della fede et persona sua, Sua Eccellenza levato l'essercito, grosso di numero et di valore, era entrato nella provincia camminando a gran giornate verso l'inimico.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

128.

Graz, 11 August 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Radu-Vodă a surprins şi bătut pe Moise Székely, care încearcă să-şi refacă forţele. Székely face promisiuni, să fie în ascultarea Sultanului, lui Radu-Vodă, care refuză. Foamete mare în Ardeal.

Di Gratz alli XI d'Agosto 1603.

Si conferma la rotta data dal Valacco al Moise Siculo, scrivendosi in particolar il modo, cioè che il Moise mandasse una buona mano de suoi migliori soldati, acciò che di notte et all' improviso assalissero il Valacco, il qual avvertito di questo haveva sloggiato poco inanti, e ritiratosi in certo bosco assai folto et denso con le sue genti, che però non eran più di mille cinquecento soldati : hor venendo quelli del Sicolo, et non havendo trovato più nel luoco il Valacco si alloggiorno nel medesimo posto, con grandissima sicurezza, et forsi anco negligenza, dopo che le sopraggiunse il Valacco all'improviso, et fuor d'ogni sua opinione con le sue genti, et li combattè, et disfece, come s'è scritto, et per lettere del Nyari Paolo, governatore di Varadino, et di altri di Cassovia ancora.

Il Moise attendeva a raccoglier nuove genti, et aspettava Gianizzeri da Temisvar, Tartari et Cosacchi per formar di nuovo essercito per resister al Basta et al Valacco, col quale però trattava continuamente d'accordarsi seco per ridurlo alla devotione, et obedienza del Turco con offerte et promesse grandi, ma il Valacco non voleva fidarsene. Gli Tartari et Cosacchi, che hanno a servir al Sicolo, son stati seco in disparere circa la castrametatione, dicendo, che devendosi combattere col Basta essi vogliono alloggiarsi in campagna larga, et non in luochi stretti, sapendo qual sia il lor vantaggio et disvantaggio, et si son protestati di partire,

Si aspetta di giorno in giorno d'intender alcuna cosa degli effetti del Basta, conducendo seco egli buon numero de soldati vecchi, et si tien per fermo, che habbi animo et ordine di destrugger tutta quella nobiltà per la loro infedeltà, ne' cui castelli et feudi potrebbon succedere gli più valorosi soldati et colonelli, che travaglian in questa guerra per servitio di Sua Maestà et del Christianesimo, et così con tal maniera si verrebbe ad assicurar meglio quella provincia dall'insidie turchesche.

Scrivono di più che in Transilvania era grandissima carestia et fame, et che li presidi di Fogaras et Deva si protestavano al Basta, che non si potevano mantenere, per mancamento de' viveri.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 51 a fol. 240.)

129.

Orăştie, 12 August 1603.

Paul von Khrausenegg către arhiducele Matia.

Greutăţile cu cari a ajuns în tabăra generalului George Basta de lângă Cluj, fiind atacat în drum de către Românii ascunşi prin păduri. Prăpădul grozav din Ardeal. Alba-Iulia arsă de către Tătari. Ciocnirea cetei regimentului Breuner cu Tătarii şi Leşii veniţi din Maramureş, fiind biruiţi de aceştia, rămânând un singur sergent în viaţă. Solia lui Radu Şerban-Vodă în drum spre Praga cu cele 108 steaguri cucerite în bătălia cu Moise Székely. Senatorul Pangratie Sennyei numit de Basta cancelar al Ardealului, care provincie stă acuma în mâna împăratului; nemeşii şi oraşele revoltate cerând zilnic iertare şi milă.

Genädigister Fürst und Herr. Euer F. Dt. sein mein unterthänigiste und schuldtpflichtigiste Dienst zuvor.

Neben gehorsamister Erinnerung, obwol mir und dem Gelt, so ich nach den Sübenbürgerischen Läger gefiehrt, allermassen Euer F. Dt. von Saggmär aus gehorsamist bericht, zweihundert Pferdt zur Beleitung entgegen geschickt worden, so hab ich doch soliche Beleitung bei dem Gelt und meinen Wägen gelassen, mich mit zwelf Pferden gewagt, dem Herrn Feldobristen[1] zugezogen, damit nichts in dem so mir von Ihr Kayserlicher Maiestät anbefolchen worden, versaumbt werde. Bin also den neunten, gleichwol mit grosser Gefahr der Wallachen, so sich in die Wälder verloffen, nachdem ich etlichmal von ihnen angesprengt worden, in das Läger ankommen, von Kheowär aus bis ins Läger ausser Clausenburg, alda gleichwol die ganze Vorstadt und der Jesuiter Collegium in der Stadt so in Grundt zerstört,[2] kein einigen Mark

[1] Generalul George Basta.

[2] Colegiul cu două caturi al Iezuiţilor fusese dărâmat prin furia locuitorilor unitari din Cluj în ziua de 9 Iunie 1603, după ce oraşul se dăduse principelui Moise Székely, însuş unitar. Edificiul frumos se afla deadreptul bisericii calvine din Cluj, pe teritorul grădiuei casei parohiale a preotului numitei biserici. Desenul contemporan al colegiului l-am publicat în *Fontes Rerum Transylvanicarum* vol. V p. 89.

oder Dorf gefunden, so nicht in Grundt verprennt und alle Inwohner verloffen, ausser was nit fort gemiegt, alda in Zigen (!) und Todter, ja theils lebendiger von Todten essender gefunden; es erbörmblich zu sehen gewest.

Weissenburg ist mit sambt der fürstlichen Purgkh und allen Vorstädten von Tattern in Grundt verprennt worden. Ist alles lehr und offen Platz, Gassen und die Purgkh voller todter Körper, dass ich mich verwundert, wie es zuegangen sein muess. Nachdem ich gewusst, dass in Übergebung Weissenburg des Obristen Preiners zwei Fähndl Teutscher Knecht friedlich abzogen, so bin ich doch zu meiner Ankunft in Läger bericht worden, wie dass die Preinerisch Cornet, so der Haubtmann Lohr gefiehrt und der junge Saurer, des Obrist Leutenambts Fähndrich, mit seinem Fähndl, als sie zur Kronstadt erinnert, dass der Zekhl Moises geschlagen und die Janitschärn aus Weissenburg geflohen, alda hingezogen gedachten Platz einzunehmen, unter des sich zu Mihlenbach erkundigt, ob ein Feindt in Weissenburg oder nit? Als sie von N e i n verstanden, fortzogen und bei der Pruggen, so über die Marusch den Vortrab, als zween Fahnen Khossäggen und Tarttern, so von Tösch[1] abgezogen und vorher gedachten Pass verhütet angetroffen, in dieselben gesetzt, erlegt und peede[2] Fahnen bekommen, sich folgendts zurück nach Mihlenbach reteriert, in drei Stunden nacher, als Nacht worden, in Weissenburg zogen, die Erde-Purgkh eingenommen, das Schloss-Thor mit alten Fassern und Holzwerk verpollwerken wollen, indem kombt der helle Haufen der Tarttern, sambt den Polläggen und Khossäggen, so durch Marmarusch den Feindt zuezogen; alda als sie vermerkt, dass Teutsche verhanden, sein sie von Rossen abgestiegen und auf die Preinerischen gestürmbt, die sich mannhaft gehalten und gewehrt, wie sie dann auf die fünfte retirata kommen, mehrer gleichwol von dem Feind, als ihr gewest erlegt, entlichen bis an ein Gefreiten, so gefangen, alda ritterlich blieben.

Den andern Tag nach meiner Ankunft, ist der Richter zu Säs Waros und zween des Raths, so des Obrist Fähndl des alda quartiert gewest und zur Zeit des Feindts in das Landt Einfalls nicht in die befestigte Kürchen oder Castell einlassen wollen, erfordert und wegen ihrer üblen Tat aufgeknipft worden.

Diesen Abendt ist Graf Thomaso[3] von dem jungen Tureck

---

[1] Recte: Deés=Dej. [2] Beide. [3] Id est: Cavriolo.

Walint[1] erlediget und ins Läger gebracht worden, den die Bogathi ein Zeit gefangen gehabt und etliche Sübenbürgerische Edlleuth bereit mit Ihme im Weg gewest nach Constantinopl zu fihren.

Den zehenten ist die Wallachisch Potschaft mit hundert und acht Fahnen, so in der Schlacht mit dem Zekhl Moises und den Bektes Wassa erobert, sambt etlichen, des Radul Weyda Begehrn (derentwegen Euer Fürstlichen Durchlaucht ich inner zweien Tagen unterthänigist berichten will) ankommen, der mit ehisten zu Ihr Kayserliche Maiestät und E. F. Dt. soll abgefertigt werden.

Ist auch anheut die Zeitung kommen, dass allein die sübenhundert Heyduggen zu Ross, die im Vortrab gewest, der fünftausent Mann, so aus unserm Läger die vom neuen versamblten Sübenbürger, darzue die dreitausent Polläggen und Khossäggen gestossen schlagen sollen, soliches ritterlich verrichtet, achtzehn Fahnen, vier Stück Geschitz, neben obgedachten Preinerischen Gefreiten und grosser Peith[2] heint[3] dato zu uns in das Läger gebracht.

Ist nunmehr Gott lob und Dank, das ganze Landt Sübenbürgen in Ihr Maiestät Händen, die Herren und Edlleuth, so in die Flucht geschlagen, suechen Gnadt, also auch alle Städt und Märkt, so gesindigt.[4]

Morgen, will's Gott, macht Herr Feldtobrister Sennyei Pangraz als Sübenbürgerischen Kanzler, der bishero jederzeit getreu verblieben und ich ein Anfang der Reformation dieses Landts, was von Tag zu Tag gehandlt, soll E. F. Dt. von mir unterthänigist wochentlich bericht werden.

Gleich Abendtszeit bekombt Ragozi Lajos durch seine streifende Heyduggen gewisse Zeitung, dass der Vezir mit seiner Macht der anderseits der Thonau bei Peter Varadia, wo er sonst über zu setzen pflegt, nach Unter Ungern gezogen, doch sollt morgens Tags wegen mehrer Gewissheit einer ausgeschickt und folgendts E. F. Dt. mit ehisten bericht werden; etc.

Datum im Läger zu Sass Waross, den 12. Augusti 1603.

In dorso: Aufzuheben, 30. August 603. Darf keiner Antwort.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1603 Aug. 102.)

[1] Valentinus Török. [2] Beute. [3] heute. [4] gesündigt.

130.

Praha, 18 August 1603.

Sebastiano Lambroso de Fornari către card. Cinzio Aldobrandini.

Amănunte despre bătălia de lângă Braşov dintre Radu Şerban-Vodă şi principele Moise Székely.

Non solo si confermano le buone nuove di Transilvania della rotta data da Radul Vaivoda di Valachia a Sechel Moses, ma di più per corriere espresso venuto a Sua Maestà s'intende siano un'altra volta venuti alle mani et che al medesimo Sechel Moses già ferito nella prima zuffa, come se scrisse, sia stato nel suo istesso Campo tagliata la testa, [1] senza sapersi da chi, et che con questa occasione l'istesso Radul havesse seguitato la vittoria, et fatto anco decollare diversi Nobili principali, ribelli di Sua Maestà, ch'erano con esso Moses, et publicar un bando per saper chi fusse quello l'havesse decapitato, per premiarlo. Di più che il Sig[r] Basti si trovasse già dentro con 12/m combattenti, la maggior parte però Aiduchi. [2]

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 121 fasc. f.)

131.

Praha, 21 August 1603.

Împăratul Rudolf II către casierul aulic Hans Undterholzer.

Mitropolitul Dionisie Ralli trebuind să plece la Moscova, să-i dea un viatec de 1200 fiorini.

Nachdem wir dem Griechischen Erzbischofen Paleologo, so in die Moscaw verreisen wirdet, 1200 fl. erfolgen zu lassen gnädigist bewilligt: Als befelchen wir dir hiemit, dass du ihme Erzbischofen solche 1200 fl. gegen Quittung zuestellest und erlegest; etc.

Geben Prag, den 21. Augusti. Anno etc. 603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 163 fol. 236.)

[1] Bătălia a fost dată în ziua de 17 Iulie 1603.

[2] In vremea această Basta se afla în tabără la Orăştie, căutând să administreze ţara devastată, întrucât mijloacele sale băneşti şi militare—foarte slabe—nu îi îngăduiau să facă ceva mai de seamă, păzind totodată hotarele ei faţă de păgâni şi alţi vrăjmaşi ai Ardealului ajuns la sapă de lemn.

132.

Venezia, 23 August 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Amănunte despre bătălia dintre Moise Székely şi Radu Şerban-Vodă de lângă Braşov.

Di Venetia li 23 Agosto 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 9 stante, gionto dominica, portò aviso di Transilvania con la confirmatione della rotta scritta data da Radulo a Zachel con morte di 3 mila nemici, doppo la quale essendosi Moise nel suo primo posto con Giaffer bassà, et il suo campo difeso da monti, et paludi profondi assai fuori, che in una parte, ove per la debolezza del paludo v'era una trenciera con sopra 13 pezzi da campagna guardata da buon presidio, il Vaivoda si mosse con tutte le sue genti per distruggerlo, et quivi arrivato assaltò con tal valore la trinciera nemica posta mezza lega lontana dal campo del Transilvano, che l'acquistò con gl'artiglierie, senza recever da questa danno alcuno, essendosi quelli, che la guardavano fuggiti alla volta del campo, il che veduto dalli Tartari, che v'erano da un fianco con una trenciera avanti di cariaggi, ricordevoli de danni ricevuti altre volte dal Valacco, se ne fuggirono, doppo il quale successo Radulo acciuffatosi con gli nemici, doppo lunga difesa fatta da questi che erano al numero di 10 mila soldati, n'ottenne compita vittoria, salvandosi Zachel ferito, et il bassà con altri principali Transilvani, molti de quali rimasero prigioni, ma li Turchi furono quasi tutti tagliati a pezzi, in modo tale, che li nostri rimasero fuor d'ogni dubbio, che nemici possono più rimettersi quest'anno insieme, dicendosi hora, che il Basti, che si trovava con 18 mila combattenti, tutta buona gente et fresca, per non essersi trovata in questa fattione, curioso insieme con il Valacco di penetrar avanti, et patrone della campagna sii per andar con questo all'impresa di Temisvar.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

133.

Praha, 25 August 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneţiei.

Despre raportul lui Basta către Impărat că după bătălia dintre Moise Székely şi Radu-Vodă o ceată din Cazacii săi dând peste

răsculaţii ardeleni lângă castelul Hunedoara, au omorît peste 2.000 dintre ei. Alte lupte lângă Sibiu, în Alba-Iulia şi la Lipova. Basta se află aproape de Alba-Iulia şi cere un ajutor de pedeştri.

Un gentilhuomo arrivato qui l'altrohieri, qual viene spedito dal Sig^r Basta in Fiandra a prender moglie, porta lettere di quel Signore a Sua Maestà, nelle quali le dà avviso che li Cosacchi, et parte di quelle altre genti avanzate dalla rotta passata, erano state giunti vicino ad un castello chiamato Huniad da 4/m delli suoi soldati inviategli dietro et disfatti con morte di più di 2/m di loro,[1] senza quelli che si sono annegati nel fiume vicino, et con presa di 20 insegne. Che in quello stesso luoco il patrone del detto castello avea poco avanti ricuperato dalli mani dei nemici il Conte Tomaso Cavriolo, qual veniva condotto da loro in ferri verso Temesvar, et l'hanno mandato al Sig^r Basta.

Dall'altra parte 200 soldati del Conte di Salm, luogotenente del Colonnello Prainer, usciti di Cibinio, dove erano per presidio, aveano tagliato a pezzi molti altri di quelli del Zechel Moises et toltole anco molte insegne; ma non contenti della buona fortuna avuta con tal incontro, erano poi andati per prender il castello di Albagiulia, dove sopraggiunti dei nemici, che si misero in un subito insieme, furono tagliati tutti a pezzi nel palazzo del Prencipe, nel quale si erano ritirati.

Il governatore di Lippa ancor lui sendo uscito per dar la stretta alli avanzati dal conflitto, che si ritiravano a Temesvar, è stato rotto da loro, quali fecero testa, et dopo aver perduto 300 soldati, appena si era salvato con la fuga.

Il Sig^r Basta si trovava poco lontano da Albagiulia,[2] dopo aver ricevuto dalli cittadini di Claudiopoli una buona quantità de danari pagati da loro per penitenza delle commesse colpe, de quali si servirà per pagar li suoi soldati, et dimanda 5/m fanti, credendosi che le sarà mandato un regimento, che con li due di Slesia, che erano poco lontani di là, farà il detto numero, dubitandosi che li Turchi possano voltare a quella parte molte delle loro forze per dubbio di Temesvar.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

[1] Număr exagerat în loc de 200 (precum reiese din avizul de sub No. 134. Dar e caracteristic că în raportul lui Basta din 10 August 1603 (la Iorga: Studii şi documente vol. XX p. 336 şi la Veress: Basta vol. II p. 270) tot exagerat e. De altfel căpitanul cetei de Unguri, care a scăpat din bătălia de lângă Braşov, era George Borbély, scris de către străini adeseori: Barbier.

[2] Questo luogo era Szászváros, dove il generale è stato accampato dai 12 fino a 25 Agosto per andare poi sotto il castello di Deva.

134.

Praha, 25 August 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Un ofiţer a sosit aci dela Basta cu amănunte despre moartea lui Moise Székely şi ciocnirile dintre oastea lui Basta şi a Ungurilor după bătălia cea mare dintre Moise şi Radu.

Di Praga li 25 d'Agosto 1603.

Il Sig^r Basti per un suo capitano spedito a Sua Maestà, qual arrivò qua hier l'altro dà avviso, che doppo la morte di Sechel Moses et rotta del suo essercito, s'erano radunati et rimessi insieme li 4 milla Cosacchi venuti di Polonia, con altri due milla cavalli tra Transilvani, Turchi et altra gente per tentare qualche cosa gli havesse mandato alla coda 4 milla cavalli Ungari et 2 milla Aiduchi nel contado d'Ungnadi, ove si trovavano, quali non solo havessero disferito et fugato essa gente, ma anco tagliatone a pezzi 280 et condotti molti prigione, et preso quattro pezzi d'artellaria che havevano, et che il Bechtes bassà fusse scampato et ritiratosi in Temisvar solo con tre cavalli, et che hora per gratia di Dio tutta la Transilvania si trovava libera di Sua Maestà, et se n'erano discacciati li nemici, et che haverebbe presto mandato a Sua Maestà molte insegne da lui, et dal Radul Vaivoda acquistate in queste vittorie con molti prigioni di qualità, et molti n'harebbe fatto giustitiar.

Di più che il Conte Cavriolo che era prigione de nemici, Dio gratia, fusse libero miraculosamente, havendolo il Bogati, che l'haveva prigione, condotto a caccia, et ivi lasciandolo fusse stato dalli proprii servitori di esso Bogati spogliato, con pensiero di darlo in man de Tartari, ove menandolo si fussero incontrati col Conte Ugnadi [1] giovane di 17 anni, qual con la sua gente gli havesse levato, et poi provisto alla meglio di veste et mandato al Sig^r Basti.

Sua Maestà, secondo che s'intende, ha dichiarato esso Sig^r Basti conte di Hust, [2] come prima gli haveva data intentione di fare, qual' è luogo di qualità et fortezza tra li confini di Transilvania et Moldavia.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 51 a fol. 256. Alt exemplar ibidem IV. 291 fol. 125 şi III. 90 a.)

[1] A se înţelege comitele (adică stăpânul) castelului de Hunyad.

[2] Scris greşit: Ulst. Actul de danie din 4 Septemvrie 1603 la *Veress*: Basta vol. II p. 287.

135.

Praha, 27 August 1603.

Impăratul Rudolf II către casierul aulic Hans Undterholzer.

Stabilirea unei pensii lunare de 100 fiorini lui Nicolae-Petraşcu, fiul decedatului Mihai-Vodă, pe tot timpul cât va şedea la Curte, căutând să-şi recâştige averea sa din Ţara-Românească.

Nachdem wir dem Petrasco, weilandt Michaeln, gewesten Weywoda in der Wallachey hinderlassenen Sohn, zu seiner Underhaltung monatlich 100 fl. Rheinisch, so lang bis er seiner Güeter halben in der Wallachey eine Richtigkeit bekhumben, dergestalt reichen zu lassen gnädigist bewilligt, dass er sich damit an unserm Kayserlichen Hof alhier aufhalten und angeregter Richtigkeit erwarten solle: Als befelchen wir dir hiemit gnädiglich, dass Ihr ihme Petrasco solche 100 fl. auch also monatlich von dem 12. dies Monats Augusti an zuraiten und hinfüro bis er, wie gehört, angeregter seiner Güeter halber Richtigkeit erlangt hat, bezahlt und richtig machet; etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 163 fol. 242.)

136.

Praha, 1 Septemvrie 1603.

Giacomo Vendramin ambasciator către dogele Veneţiei.

Se confirmă ştirile de mai înainte şi se aşteaptă Vimercato, mareşalul de câmp al lui Radu-Vodă în drum cu steagurile cucerite dela Ardeleni.

Questa settimana non ci è cosa alcuna di Transilvania, se non la venuta qui di un capitano da quelle parti, il quale conferma tutte le cose scritte, et affirma anco, che il Sig^{r} Basta anderà sotto Temesvar, quando abbia la fanteria dimandata da lui, altrimenti non si può promettere cosa alcuna di buono.

Il capitano Attilio Vimercato, Maestro di campo del Valacco, se ne viene con le bandiere prese nel fatto d'arme a questa volta, et doverà presto esser qua.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

137.

Praha, 6 Septemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să achite 500 taleri lui Nicolae Petraşcu, spunându-i ca pe viitor să se mulţumească cu pensia lunară de 100 fiorini.

Nachdem wir des gewesten Michael Weida in der Wallachey Sohn, Petrasco, auf sein underthänigstes Anhalten und Bitten diejenigen 500 Taller, so er alhie schuldig, aus Gnaden reichen und bezahlen zu lassen gnädigist bewilligt : Als befelchen wir dir hiemit genädigelich, du wollest gedachten Petrasco angeregte 500 Taller gegen Quittung zustellen und ihme benebens andeuten, dass er hiefüro seiner Anweisung der monatlichen 100 fl. lebe und sich damit zu betragen, sein Gelegenheit darnach anstellen ; etc.

Geben Prag, den 6. Septembris. Anno 603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 163 fol. 252.)

138.

Praha, 10 Septemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către arhiducele Matia.

La plângerea lui Aga Leka cum că oamenii lui Sigismund Rákóczy i-au furat pe drum o groază de lucruri (în valoare de 8.500 taleri) roagă să examineze cazul, dispunând ca lucrurile reclamate să i se înapoieze.

Bey uns hat (*Titul*) Leka Aga gehorsambst anbracht, wasmassen er etlicher seiner Güeter, die er auf 8.500 Thaler schätten thuet, auf der Strassen durch den (*Titul*) Sigmund Ragoczy beraubt worden und derohalben undterthänigist gebeten, dass wir Ihme solche Güeter zu restituiren, dem Ragoczy gnädigist auferlegen und ernstlich befehlen wollen. Gesinnen derowegen E. L. hiemit freundt- und gnädiglich begehrendt, Sie wollen unbeschwert dieser Sachen sich erkündigen lassen und da befunden, dass berührter Ragoczy unordentlichen Gewalt gebraucht und Ihme, dem Leka Aga das seinige fürbbrachtermassen entwendet, alsdann die ferrere Verordnung thuen, damit mehrgenennter Ragoczy dem auch obgemeldten Leka Aga seine abgetrungene Haab und Güeter, wie sie ihme genomben stracks und ohne allen Verzueg, oder so sie versilbert oder verhandelt, mit Geldt richtig

mache, und benebens uns berichten, ob wir mit billicher Bestrafung gegen Ihme, Ragoczy deswegen zu verfahren nit Ursach hätten, wie E. L. brüederlich wol zu thuen wissen; etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 231.)

Notă. Reclamația pentru lucrurile sale luate în drumul mare, Aga Leka o făcuse încă în primăvara anului curent. La plângerile sale Sigismund Rákóczy, comitele comitatului Zemplén a răspuns Consiliului Secret într'un memoriu în care declară că căruța cu mărfuri oprită de slugile sale în trecere prin comitatul de sub administrația sa, căruță „in rationem Michaelis Vaivodae per Georgium Duka Armenum vehentem" cu lucruri în valoare de cam vreo 5000 fiorini, a fost oprită de dânsul în mod legal precum era obișnuit (in usu sit) pentru ca debitorul să se despăgubească. Dacă însă în acea căruță Leka va fi avut ceva lucruri, să și le caute aiurea.[1] Acest răspuns a fost transmis lui Aga Leka în 24 Aprilie 1603. El făcându-și observațiile cuvenite, scrisoarea sa a fost trimeasă Camerei Ungare în 5 Iulie 1603[2] și dacă Aga Leka acum revine din nou la reclamația sa, se vede că chestiunea nu a fost încă aranjată.

139.

Wien, 10 Septemvrie 1603.

Arhiducele Matia către împăratul Rudolf II.

Recomandă solul lui Radu Șerban-Vodă pe care îl laudă pentru credința sa.

Imperatori wirdt der wallachische Gesandter, so die Fahnen wegen des Radul praesentirt, commendirt.

Des Radul Waiuoda in der Walachei Gesandter hat alhier etliche von den Türkischen, Tartterischen und Sibenbürgischen eroberten Fahnen mir fürtragen lassen und mit seines Herrn Gruss sich bei mir angemeldt. Der wirdet allerunderthänigist seines Herrn Gehorsamb Euer K. Mt. offerirn, und was er von Ihme ein Befelch hat fürbringen. Dem hab ich auf sein Begehrn diese wolmeinende Recommendation ertheilt und bitt Euer K. Mt. brüderlich gedachten Gesandten mit Kayserlicher Gnaden von seines Herrn und seines selbst erzeigten aufrichtigen, standhaften und treuen Gemüets wegen zu bedenken und mit allergnädigistem Bescheidt zu seinem Herrn eheist abfertigen lassen.

Geben zu Wien, 10. Septembris 1603.

(Kriegsarchiv. Wien. Registratur 1603 Sept. 34. Concept.)

[1] Publicat în *Hurmuzaki*: Documente vol. IV/1 p. 337—8.
[2] *Ibidem*, p. 343—4.

140.

[Praha, Septemvrie 1603.]

Solii lui Radu Şerban-Vodă către împăratul Rudolf II.

Memoriul prezentat împăratului cu cererile lui Radu Şerban-Vodă. Să-i dea: 1. Ajutor de bani pentru întreţinerea oştilor şi a celor 12 cetăţi dela hotarele ţării, expuse năvălirilor Turcilor şi a Tătarilor. 2. Un domeniu în Ardeal, Silezia ori Boemia. 3. Boierilor nişte moşii în Ardeal. 4. Muniţii. 5. Oaste de Secui în aşa fel ca pe tot timpul războiului, ea să depindă de Radu-Vodă. 6. Ajutor ca să-şi zidească o cetate în ţară. 7. Să scrie regelui Poloniei ca să ordone lui Ieremia-Vodă să nu mai intre în Muntenia, stricând ţara. 8. Să grăbească cu ajutoarele cerute căci Turcii se pregătesc să intre prin Dobrogea în ţară.

Radulis Vaiuodae in der Wallachei und dessen Gesandten Anbringen und underschiedliche Praetensiones.

Allergenädigister Herr, der Allmächtig und barmherzige Gott gebe, dass Euer Kayserliche Mayestät diese unsere Abgesandten in ganzer Gesuntheit antreffen künnen, und weiter deroselben, als unser Allergenädigister Herrn uns und die ganzen Christenheit zu guetem ein langwieriges, gesuntes Leben verleihen welle. Amen.

Mit was für ein Victori uns der Allmächtig ewige Gott unlängst mit Euer K. Mt. Glück begabet, das haben Euer K. Mt. ohn allem Zweifel mit mehrerm schon allergenädigist vernommen. Davon E. K. Mt. wir die gebührliche Verehrung hiemit durch diesen unsern Abgesandten zuekommen lassen, und bitten deroselben allerunderthänigist, Sie wellen solches neben unsern underthänigisten Bitt von uns mit allen Genaden an- und aufnehmen.

Nachdem wie und wasmassen E. K. Mt. wir vor diesem durch unsern Abgesandten Kuchiar Radul Busesti, Lecka Aga und Armeni Peter wegen unsern Armuet, Landts-Aengstigkeit und Not umb deroselben Kayserlichen Hilf, Schutz und Schürmen undterthänigist ersuecht, eben derhalben haben E. K. Mt. wir durch diesen unsern neuen Abgesandten, Viztier Nica Praesidenten und Alouisio Radibrati, E. K. Mt. Hofdiener nit underlassen künnen, nochmaln allerundterthänigist zu ersuchen, welche E. K. Mt. alle unsere Not und Elend mündlich mit mehrerm anzeigen künnen und sollen.

Daun wie wir verstanden haben, dass die meineidige Sibenbürger von neuem widerumben von E. K. Mt. abgefallen sein gewesen, und neben dem verrätherischen Mann, Zekhel Moyses wider E. K. Mt. zur Wehr griffen, so haben wir alle unsere gehabte Kriegsvolk zusammen bringen und wider ihnen ziehen wellen. Aber die Kriegsvolk, dieweil sie unbezahlt sein gewesen, nit fortziehen wellen, dann wir ihnen zwar gar viel schuldig seint gewesen und noch schuldig sein, darnach haben wir vier fürnehmen Boern zu ihnen geschickt, durch denen wir sie ansprechen haben lassen, damit sie willig darzue wären. Darauf seint sie alle auf und die gemeldte vier Boern alsbald niedergehaut. Wie wir das verstanden haben, zu Verhüetung grösserer Unglücks und Tumults, so haben wir alle fürnehme Buarn[1] und Kaufleute umb ein Summa Gelts ansprechen lassen, denen wir unser Hab und Guet, Clainot und Kleider versetzen müssen, und sie darmit widerumben gestillt, auch eins Theil befriedigt und zum Theil noch schuldig verblieben. Also haben wir sie darnach mit grosser Mühe und viel Zuesagen aufgehebt und wider E. K. Mt. Feinden in Sibenbürgen geführt. Im Land aber haben wir den Cralovai Ban[2] Preda Busesti gelassen. Wie das der Jeremias Vaida wahrgenommen, dass wir mit dem Volk aus dem Land gezogen sein, so schickt er alsbald seinen Bruedern, den Simeon Vaida mit die verfluechten Tartern, Polackhen und Moldauern ins Landt, und bis in die mitten das Landt verwüest und grossen Schaden gethan, und sie nit anders vermeint, wir wären durch den Zekhel Moyses niedergehaut worden. Auf die ander Seiten bei Giorgeö[3] sein die Türggen gleichfalls ins Landt gefallen, und nit allein grossen Schaden gethan, sondern auch die Orten, da unsere Residenz gehabt haben von Grund angebrennt und darnach mit grosser Peut[4] aus dem Land gezogen. Dieweil aber der Allmächtig Gott mit E. K. Mt. Glück den Feind in Sibenbürgen durch uns geschlagen und zu nichte gemacht, und solches der Simeon Vaida verstanden hat, ist er alsbald wiederumben aus dem Land und unausprechlichen Schaden gethan, fürnehmblich die Orter, darvon wir uns ausgehalten alles verheert, dass wir jetzunder nichts haben, auch zu keinem Menschen zu hoffen haben nach Gott, als zu E. K. Mayestät, der uns helfen welle.

---

[1] Dialectal și stâlcit în loc de : Boeren.

[2] Scris după declinația ungurească precum Banul Craiovii se auzia în curtea domnească pomenit de către Unguri.

[3] Recte : Giurgiu. [4] Dialectal, pentru : Beute=pradă.

1. Derhalben ist an E. K. Mt. abermaln unser allerunderthänigistes Bitten nachfolgendermassen, wie wir vor diesem auch E. K. Mt. darumben ersuecht haben, nämblich, dass E. K. Mt. uns auch diejenige, was dem Michael Vaiuoda bewilligt hat zugeben, vertröstermassen bis diese schwere Krieg währen wirdt, allergenädigist bewilligen, nämblich zu Erhaltung des Kriegsvolks monatlich 40/m und auf die Tafel für unser Person 10/m Taller, damit wir die frembde Kriegsvolk, die wir E. K. Mt. Land zu schützen und schirmen bishero gehalten und noch weiter halten mügen darmit bezahlten künnen; dann E. K. Mt. künnen's genädigist erachten, was wir für ein Summa Kriegsvolk bedürfen in diese nachfolgenden 12 Gränizhäusern zu halten, die alle mit den Türggen, Tartern und Moldauern, da sie ins Land pflegen zu fallen gränizen, nämblich Braylan, Herezouan,[1] Dereztoron[2] Turtukayan, Georgeon,[3] Fistolon,[4] Nicapol, Orahouan, Bodon, Florentin, Radouan und auf die Moldauer Gräniz, diesen müssen wir auf ihre Zeit bar bezahlen. Dieweil wir aber ihnen viel schuldig sein und nit bezahlen künnen, ist hoch zu besorgen, dass sie von uns abfallen und andern unsern Feinden zu Hülf kommen, die uns und E. K. Mt. zu grossen Schaden und Verderbens geräthen kündte. Derhalben E. K. Mt. welle uns mit die gebetne Hilf auch auf diesmals nit verlassen, sondern mit ein Summa Gelts zu Hilf kommen und unsere Gesandten aufs ehist abfertigen zu lassen, dann jetzt ist die Zeit, dass wir über die Thunaw auch etwas versuechen künnen.

2. Nachdem wir jetzunder im Land kein sichern Ort haben, da wir mit Weib und Kindern residirn künnten, ist an E. K. Mt. unser abermaln allerunderthäniges Bitten, wie wir vor diesem auch E. K. Mt. destwegen ersuecht, und sich gegen uns allergenädigist erboten, E. K. Mt. wellen uns in Sibenbürgen wegen unsern treugeleisten Dienst mit ein Haus, als Fogaras oder aber weiter hinaus gegen Oberhungern mit Keowar allergenädigist begnaden, und darneben im Schlesing oder Behemen, inmassen dem Michael Vaiuoda geschehen ist, E. K. Mt. wellen uns auch mit ein geringes Guetl bedenken, dahin wir mit Weib und Kindt nach E. K. Mt. unser Zueflucht kündten haben.

3. Item wie wir vor diesem E. K. Mt. für etliche fürnehme Buern, die da in deroselben Diensten jederzeit standhaftig gedient haben, ersuecht, bitten nachmals E. K. Mt. wellen die-

---

[1] Hârşova. [2] Silistra. [3] Giurgiu. [4] Poate: Sistov.

selbigen auch aus denen verräterischen Sibenbürgischen vom Adl Güetern einem jeglichen nach seinem Verdienen begnaden.

4. Damit wir im Land von Pley[1] und Pulver, wie E. K. Mt. sich vor diesem allergenädigist vertrösten haben lassen, keine Manglung haben sollen, bitten E. K. Mt. nochmals allerunderthänigist, E. K. Mt. wellen uns mit dies auch aufs ehist allergenädigist helfen.

5. Nachdem wir im Land allenthalben und stets mit allerley Feinden Krieg haben, derhalben ist auch an E. K. Mt. unser allerunderthänigistes Bitten, E. K. Mt. wellen uns die von Kyzdy, Szepsy, Orbay und Chiky Siculos, dieweil sie unsere Nachbarn sein und jetzunder auch mit uns gehalten haben, so lang der Krieg währen wirdet, allergenädigist zuordnen, damit sie von uns hängen und undter unser Haubtmannschaft dienen sollen, dieweil der Herr Basta sie zuvor auch uns zuegeordnet hat.

6. Dieweil wir im Land nindert[2] keine solche Festung haben, darzue wir die Feindt erwarten dörfen, jetzunder aber mit Gottes Hilf in willens sein eins aufzubauen, bitten E. K. Mt. die ganze gemein, E. K. Mt. wellen uns darzue auch allergenädigist behilflich sein und ein gueten Anfang machen lassen, welches E. K. Mt. sie widerumben verdienen wellen.

7. Dieweil wir von dem meineidigen Jeremia Vaida keine Fried haben, sondern allezeit den Feind ins Land schicken und selber mit Polackhen einfallen und grossen Schaden thun, derhalben ist an E. K. Mt. unser gehorsamistes Bitten, E. K. Mt. geruehen dem Künig aus Polen zu schreiben, dass er dem Jeremia Vaida Befelch gebe, damit er von solchen Einfällen sich hinfüren enthalten welle.

8. Zum lesten dieses haben E. K. Mt. wir under andern auch gehorsamist erindern wellen, dass der Radul Vaida den 22. Augusti uns nachgeschrieben hat, wie dass der Tarterhan Brueder sich bei Dobrochian wiederumben stark samblet, aber sie nit wissen künnen, wo er hinaus will. Sie besorgen, dass sie wieder auf Ihn zue werden ziehen. Darneben schreibt wiederumben, dass die Kriegsleut wegen der Bezahlung halben wider Ihm alle aufgewesen sein, und nehmen denen Buern dasjenige mit Gewalt weck,[3] dass sie nit bezahlt sein. Derhalben bitten E. K. Mt. umb

---

[1] Dialectal, pentru : Blei=plumb.

[2] Cuvânt rar, în loc de : nirgends=nicăeri.

[3] Recte : weg.

Gottes Willen, E. K. Mt. wellen uns mit der Hilf nit länger aufhalten, sondern aufs ehist abfertigen zu lassen, damit nit etwas ärgeres daraus folgen solle.

E[uer] K[aiyserlichen] M[ayestät]

Undterthänige

Radul Vaiuoda und Kuchyar Radul.

In dorso : An die Römisch Khayserliche Mayestät Radulis Vaiuodae und seine Abgesandtens Allerundterthänigistes und gehorsambistes Bitten.

Expeditae 5. Octobris DCIII.

Anexat: ciorna răspunsului dat soliei românești în ziua de 5 Octomvrie 1603 din partea sfetnicilor secreți, răspuns ținut în generalități, referindu-se în multe locuri la cele făgăduite încă din 15 Aprilie a anului, iar în ce privește dorința lui Radu-Vodă de a face o cetate la hotarele Ardealului, Consiliul era de părere că în această chestiune însemnată mai întâi să se ceară opinia lui Basta și a comisarilor săi tovarăși aflători în Ardeal.

Des Kayserlichen Fahnen halber, so Er Weyda Ihme hievor herein zu schicken begehrt und darzu Er und seine Ritters- und Kriegsleut schwören sollen, ist die Notturft der hinderlassenen Hof-Cammer noch vom 26. Mai nägsthin zugeschrieben, und sie solchen zu richten und auf einer Seiten den Kayserlichen Adler, und auf der andern mit dem Küniglichen Hungerischen Wappen aufs zierlichst machen zu lassen und dem Herrn Basta zuzuschicken verordnet worden; des Versehens es werde angedeutermassen beschehen sein, doch soll wegen mehrer Sicherheit Ihme aniezo wieder ein Anmahnung zugefertigt werden.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14419.)

Notă. Rezoluția oficială dată de împăratul Rudolf (în 29 Octomvrie 1603) cu privire la articolele de mai sus, e tipărită în *Hurmuzaki*: Documente vol. IV/1 p. 348—349.

141.

[Praha, Septemvrie 1603.]

Radu Clucerul Buzescul către împăratul Rudolf II.

Roagă să dispună, prin generalul Basta, ca municipiul Sebeșului Săsesc să-i restituie lui George Nicatie lucrurile luate pe nedrept.

Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas Domine, domine clementissime.

Post fidelium humilliumque servitiorum meorum in gratiam V^rae^ M^tis^ Sacra^mae^ demissam subiectionem. Postquam ex quo sub

tutelam et protectionem V^rae M^tis Sacra^mae totum regnum Valachiae Transalpinae devenerit, Georgius Nicatius, pro locorum et temporum varietate V^rae M^ti Sacra^mae fideliter serviverit, eaque clementia V^rae M^tis Sacra^mae ego fretus eidem conqueri humillime volui, quatenus pecuniam illius totamque rerum suarum substantiam asservandam civitati Szassebesiensi in regno Transiluaniae sitae concrediderat, nonnullam vero Ioanni Deak dicto in Thorda tunc temporis Ispano Cameracensi [1] similiter tradiderat, tuendam. Qui cum eadem pecuniam et res apud se reservarent, neque vellent ulla ratione extradare, supplico nomine illius, tanquam personae benemeritae demisse V^rae M^tis Sacra^mae uti Domino clementissimo, dignetur Illmo Domino Georgio Basta clementer demandare et dictos cives Szassebesienses et Ioanni Deak nomine V^rae M^tis Sacra^mae adigat et compellat, ut res illius apud quoslibet inventas libere valeat repetere et ab eisdem rehabere. Ac superinde unum patens mandatum dare, ut ubicunque quid rerum suarum in Transiluania invenerit, cognoverit et testibus veris res suas esse comprobaverit, ut libere valeat recipere. Quam gratiam V^rae M^ti Sacra^mae ego una cum ipso fideliter reservire studebo. Clemens ab eadem exspecto responsum.

Eiusdem Sacra^mae Caesareae Regiaeque M^tis V^rae

Humillimus Servitor

Kuchyar Radul Busesti, Vaiuodae

Valachiae Legatus.

In dorso: Ad Sacra^mam Caesaream Regiamque Maiestatem etc. Humillima supplicatio Kuchyaris Radulis Busesti Valachiae Vaiuodae ablegati.

(Hofkammerarchiv. Wien. Reichsakten. Fasc. 136.)

142.

Praha, 13 Septemvrie 1603.

Împăratul Rudolf II către arhiducele Matia.

Aga Leka fiind la Curte, roagă să se ordone Camerii Scepusiane să-i dea cele trei sate dăruite.

Wasmassen wür den Lecka Aga, derzeit Wallachischen Abgesandten alhie umb deren uns vor diesem erzeigten gehorsambsten nützlichen Diensten willen drei Dörfer von denen, so zur Herrschaft Keouar gehören gnädigist bewilligt, das haben E. L.

1 Cu declinație ungurească: Comoroiacensi.

aus hiebeyliegender Copey der Ihme aufgerichten und bereit alhie angehändigten Verschreibung, darinnen auch solche Dörfer benennet mit mehrerm zue vernehmben.

Gesinnen darauf an E. L. hiemit freundt- und gnädiglich begehrendt, Sie bey der Zipserischen Cammer die unbeschwerte Verfüegung thuen wollten, damit Ihme Lecka Aga solche drei Dörfer bewilligtermassen eingeantwortet werden. Wie wür es aber mit Administrirung der obberührten Herrschaft Keowar, auch dem Einkommen zu Sagmar gehalten haben wollen, deswegen schreiben wir E. L. unsere Meinung anderswärts zue; etc.

Prag, den dreizehenden Septembris. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 236.)

143.

Venezia, 13 Septemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Solia lui Radu-Vodă cu steagurile luate în bătălia cu Moise Székely. Unul dintre căpitanii acestuia, făcându-se turc, a năvălit în Ţara-Românească ajungând în Târgovişte unde a devastat palatul lui Radu-Vodă.

Di Venetia li 13 Settembre 1603.

Con l'Ordinario di Vienna delli 30 passato s'hebbe aviso di Kolosvar in Transilvania delli 16 che alli 10 era gionto nel campo del Sig[r] Basti l'ambasciator del Vallacco con 108 insegne acquistate nella giornata fatta con Moise, et alli 11 fu da Sua Eccellenza spedito per la Corte Cesarea.

Che Monsu di Verlin et il Reingrof[1] inteso che Barbel Giorgio riunite le reliquie del campo nemico et ricevuti in agiuto 3/m Polacchi s'era di già impatronito d'un passo importante nominato Porta ferrea verso Lippa e Temisvar, et erano andati alla volta sua con 5/m huomini, fra quali 300 Aiduchi, che sendo in cavallo et privi de gl'altri, senza aspettar il resto della gente, diedero adosso all'inimico, in modo che missero in fracasso tutti li suoi, de' quali pochi si salvorno in Temisvar, et oltra l'acquisto di gente et spoglie fatto in questa zuffa, recuperorno il Conte Tomaso Capriolo Bresciano, che già fu imprigionato da Transilvani ribelli, et hora come bravo capitano lo mandarono a Costantinopoli, il quale la notte delli X fu dal Sig[r] Török Balint[2] condotto

[1] Scris greşit: Regofi, adică Contele de Rin.

[2] Stâlcit: Turs Balensi.

nel campo del Sig^r Basti, che con grand'allegrezza l'accettò et poi Sua Eccellenza alli X fatta levata delle sue genti al numero di 3/m combattenti, tutti freschi, s'inviò verso Kolosvar, dove si tratterà fino al ritorno della Corte Cesarea del corriero, mandatovi già da essa per intendere quello dovea fare, essendo ridotta la provincia di novo in poter suo; etc.

Et dal sopradetto corriero s'intese, che mentre il Vallacco stava occupato nella fattion di Moise, un suo capitano fattosi Turco era con 200 cavalli passato il Danubio, et intrato in Tergovista, Metropoli della Vallacchia, ove haveva abbruggiato il palazzo di Radulo doppo haverlo saccheggiato, et mentre faceva danni per il luoco, ne fu scacciato con morte della maggior parte de suoi.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

144.

Venezia, 20 Septemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Înţelegerea lui Radu-Vodă cu Basta în privinţa acţiunii lor din Ardeal. Radu-Vodă amendează municipiul oraşului Cluj pentru distrugerea bisericii Iezuiţilor, amendă separată de a lui Basta.

Di Venetia li 20 Settembre 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 7 stante porta di Transilvania oltre la confirmatione delle cose scritte, che il campo Cesareo si trovava a Sasvaros, 14 leghe discosto da Themisvar, osservando gli andamenti del bassà-visir, secondo il quale il Sig^r Basti et Radulo vaivoda resolveriano le loro imprese, havendo fra tanto Sua Eccellenza mandato molta gente a soccorrer quel paese, tenendo quella città come assediata, havendo dato taglia a Claudiopoli, oltra quella che gli impose Radulo di 90 mila tallari per haver rovinato la chiesa de Giesuiti, con obligo di farne una maggiore et più bella, con haver all' incontro distrutto a loro il tempio di Ariani dove facevano le cerimonie, et che doppo la presa d'Albajulia essendo andate a quella volta buon numero de Transilvani scampati dalle fattioni, credendo di trovar la città nel stato che la lasciorno, furono da imperiali accortamente lasciati entrare et poi tutti tagliati a pezzi, fra quali Giorgio Csiszár[1] agente di Zechel, qual città era talmente abbruggiata et distrutta che nè dentro, nè fuori si trovava una casa in piè, oltre la terration del domo.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

[1] Scris greşit: Chaiser. de oarece era Secui.

145.

Innsbruck, 25 Septemvrie 1603.

Guvernul Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

Se cere autorizaţia sa să poată scoate 200—300 de fiorini din averea succesiunii decedatului Ştefan-Vodă pentru înălţarea unui monument la mormântul său din biserica Sf. Iacob.

Demnach wir wegen Verordnung derjenigen Legate, so weylende Herr Johann Stephano gewester Weiuoda aus der Moldaw seeliger *ad pias causas* testimiert, wie und wasgestalt selbige Euer Fr. Dht. vom 18. Martii verschienen und 13. huius genädigist gegebnen Befelchen gemäss vergnüegt werden mügen, Ferdinanden von Küepach umb Bericht geschrieben, haben wir uns auch erinnert, wellichermassen der Röm. Kays. Mt. wir den 25. May verschienes andern Jahrs in unserm gedachts Weiuoden Verlassenschaft halber gehorsamist gegebnen Guetachten, von welchem Euer Fr. Dht. wir den 6. Augusti nägst hernach in einem andern unsern underthänigisten Guetbedunken Abschrift eingeschlossen, under anderm Andeutung gethan, dass dem verstorbnen jungen Herrn ein Epitaphium und Memori aufzurichten der Platz hierzue in Sanct Jacobs-Pfarrkirchen alhie bewilligt worden.

Wann aber noch bisher derohalben in denen angedeuten Verlassenschaft halber allergenädigist und genädigist erfolgten Resolution nichtes angedeut, ob oder was berührtem Weiuoda für ein Gedächtnus aufgericht werden solle, und wir dann nochmalen nit für unbillich hielten, dass ihme sowol ein Grabstein, als sonst ein Epitaphium und Memori aufzerichten sein solle, als haben Euer Fr. Dht. wir dieses nit allein gehorsamist erinnern, sondern uns bei dero genädigisten Bescheids erholen wollen, ob zu Verordnung eines Grabsteins und Epitaphi von sein, des jungen Herrn Verlassenschaft von zwey in drey hundert Gulden herdan genommen und darauf verwendet werden mächte; etc.

Datum Ynsprugg, den 25. Tag September. Anno 1603.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

146.

Venezia, 27 Septemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Banat.

Ardealul readus la credinţă către împărat. Proiectele Turcilor. Radu-Vodă plecat în Muntenia.

Di Venetia li 27 Settembre 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 13 Settembre porta di Transilvania che la soldatesca di Slesia al numero di 1500 si fusse unita col Sig^r Basti, il quale stava attendendo dove fermamente il visir si fusse voltato con le sue forze, dovendosi poi tentare una impresa importante, poichè non si deve creder che Barbel Giorgio possi più per quest' anno radunar genti per molestar quella provintia, la quale tutta quieta et pacifica si trova di novo ridutta sotto Sua Maestà Cesarea.

Che'l detto Sig^r Basti teneva avviso che'l bassà di Themisvar dubitava grandemente dell'assedio di quella piazza, et perciò havea spedito dal visir in diligenza a chieder 5 mila soldati, monitioni et vettovaglie per poterla difender, ma ancora non vi era avviso di quello havesse ottenuto, et li Turchi se ne stanno così bene alla veduta di dentro, che con tutto che ogni giorno imperiali scorrino sin sotto la piazza, non possono haver lingua.

Che il Radulo vaivoda se n'era andato a casa con pochi de suoi per cagione delle rovine fattegli da quel suo ribello.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

147.

[Praha, fine Septemvrie 1603.]

Alovigi Radibrati şi Petro Armeno către contele Frideric Fürstenberg.

Sosit din ordinul lui Radu Şerban-Vodă împreună cu Nica Vistierul, cer şi roagă să-l ajute cu banii făgăduiţi, ca nu cumva să fie nevoiţi să facă pace cu Turcii. Dorinţa principelui Radu şi a boierilor săi de a avea moşii în Ardeal, asigurându-se astfel atât provincia aceea pe seama împăratului, cât şi credinţa boierilor faţă de dânsul.

Non posso mancare, se non ricordare a V. S. Illma come anco per avanti a bocca gli ho ditto, per quanto importa più per util et beneficio di Sua Maestà Cesarea, dopo che siamo partiti noi di Walachia con Signor Vestiar Nika, presidente di quella provincia, allo quale principe Radul Voivoda ha voluto mandare in compagnia mia qui da Sua M. Cesarea con occasione delli stendardi et per dare qualche satisfattione alli soldati, pensando che per strada dovesse trovare il Sig^r Radul Busesti, con la bona expeditione da Sua Maestà, tenendo continuamente a detti

soldati con bone parole et con speranza che il denaro veniva per satisfar le loro paghe, donando parecchi belli vestimenti alli capetanii principali et alli centurioni per far tacere et acquietare li soldati. Con tutto ciò non si ha potuto far tanto che detti soldati non si hanno mosso in rumore, et hanno ammazzato quattro baroni per la tardanza di lor denaro. Così similmente menazzano di far ancor delli altri, se non gli sarà pagato, et andarsene poi a servir dalli nimici in Moldavia ovver in Polonia per esser stati ricerchati molte volte con promessa di maggior paga, sopra che nascerebbe grandissimo danno per Sua Maestà, che come il sudetto Principe non haverà soldati appresso di se, lui non potrà far nissuna servitù per Sua Maestà et sconvenirebbe che vadi fora di Walachia, perchè li Turchi e Moldavi al suo piacere potrebbon intrare in detta Walachia, perchè non sarebbe nissuno di ovviarli la strada, tal che Sua Maestà haverebbe poi maggior fastidio et più spesa, perchè Sua Maestà, come capo della Christianità, et sì como [1] ha promesso, non potrebbe abandonare al detto principe Radul Voivoda, nè alli suoi Buiari, sopra che humilmente prego V. S. Illma che considerino bene la servitù di quel bon Principe et ancor la fideltà di quelli Signori Buiari, li quali se bene hanno havuto molti disgusti dalli soldati, hanno voluto tuttavia mantenire la fideltà promessa a Sua M. Cesarea. Hora hanno bonissima occasione di poterlo aiutare, non manchino, facendo altrimente. V. S. Illma mi creda, che quel Principe e li Buiari restarebbeno disgustati et potrebbeno fare qualche disordene, et arrendersi poi sotto li Polachi ovver far la pace con li Turchi, la qual gli farebbeno molto volentieri, et loro lo farebbeno perchè vedeno [2] che ogni dì si perdono li loro beni et le lor fameglie. Seguendo questo poi resultarebbe a Sua M. Cesarea con grandissimo danno, perchè non potrebbe assicurarsi di Transilvania, et tutto quello che sia fatto sino hora con tante spese sarebbe fatto niente, ma come sarà aiutato detto Principe da Sua Maestà et accomodati con li beni in Transilvania, sì como è il desiderio loro, quella volta ve lo ligareti con un obligo de una dessolubile [3] catena, et tanto più saranno parati ad esser schiavi et vasalli di Sua Maestà in ogni occasione dove gli sarà comandato per beneficio et utile della Christianità, et quello che faranno a detti Walachi non si trovarà niente ingannata Sua Maestà, perchè serviranno fidelissimamente con tutto bon animo, maxime quando vederanno fermo dove poter haver il denaro

[1] Dialectal pentru : come. [2] vedono. [3] Recte : indessolubile.

per pagar la militia. Loro sono in quelle parti di Walachia [con] grandissimo stecho alli Turchi et Moldavi, et possono ovviare molti disegni al nimico et farli molti danni, maxime la invernata quando si inghiazza il Danubio; però quello che V. S. Ill^me^ vorranno fare, faccino per tempo, senza altra dimora, acciò restino con satisfattione detti Signori Valachi, et che possino continuare tuttavia in quella bona servitù como sino hora hanno fatto, pregandoli che V. S. Illma mi perdoni et che mi abbi per escuso,[1] se troppo mi ho slargato da scrivere et infastidirli, ma non posso, se non dirlo, sapendo di quanta importanza et di quanto beneficio è quella provincia mantenire per Sua M. Cesarea, et al incontro di quanto danno gli sarebbe; sì che spero che con ogni prestezza haveremo[2] la risposta insieme con la bona expeditione, pregandoli da nostro Signor Iddio ogni contento.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1603 Aug. 103.)

148.

Venezia, 11 Octomvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Cuceririle cetei de haiduci împrejurul cetăţii Timişoarii. Radu-Vodă întors bolnav din Muntenia cu familia la Braşov, cu bănuiala că a fost otrăvit.

Di Venetia li 11 Ottobre 1603.

Con l'Ordinario di Vienna delli 27 passato s'hebbe avviso di Transilvania che trovandosi le cose di quella provincia in stato di quiete, il Basti voleva intimare una dieta per trattar sopra la difesa.

Che 1500 Aiduchi scorsi sotto Themisvar havevano presi 5 luoghi principali, che separatamente s'erano incamminati verso il bassà-visir per intender dove sono gli aiuti promessi a loro, quali sono di 4 mila soldati del Scrivano con quantità di monitioni et altre cose necessarie per difesa di quella piazza; ma havendo inteso che niuna di quelle promesse sariano così presto comparse in quelle parti voleano protestare al Generale, che non si potriano difender dall'assedio che gli soprastava, senza il soccorso, qual sollecitavano caldamente, se bene le genti nostre erano tuttavia divise per i passi della provincia.

[1] Recte: scusato.

[2] Scris greşit: haveranno.

Che Radulo Vaivoda tornato di Vallacchia grandemente indisposto era stato condotto in Corona, dove si trova la moglie et figliolo, venendo per ordine del Sig^r Basti usata gran diligenza per salvar la vita a quel Signore, della qual poco si spera, per esser in dubbio di veneno.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

149.

[Praha, Octomvrie 1603.]

Petru Armeanul către arhiducele Maximilian.

Expunându-i slujbele aduse împăratului timp de zece ani de când ţine războiul, cere să intervină pe lângă dânsul ca să fie răsplătit pentru ele, de oarece n'a primit încă nimica.

Hochwürdigister, Durchläuchtigister Genädigister Fürst und Herr.

Euere Fürstliche Durchlaucht haben ohn allen meinen Zweifel etwan genädigist gehört und verstanden, in was für ein underschiedlichen Geschäften, schweren Diensten und gefährlichen Legationen ich mich in diesen 10 Jahren her, als diese schwere Krieg und Zorn Gottes enstanden ist, Ihr Maiestät, dem Haus Oesterreich und die ganzen Cristenheit zu gueten mit meinem grossen und unwiderbringlichen Schaden gebrauchen hab lassen. [1] Widerumben es wird E. F. Dt. auch nit unbewüsst sein, wie ich das Landt Vallachey nach meinem geringen Verstandt, treulichen Rath und gueten Vermahnungen under Ihr Maiestät gebracht. [2] Darbey sie noch bishero als treue Leut und gehorsame Underthonen wider allen andern Potentaten Willen und Anfechtungen auf mein vielfältiges Ersuechen und Bitten verblieben sein, und hernacher auch, ob Gott will, weiter verbleiben werden. Darfür anjeczo in Poln und Moldaw meine Brüeder und Freundt schwer Gefencknus, [3] grosse Marter und Schaden leiden müssen, darneben ich mich in ein ewigen Feindtschaft darmit bey ihnen gebracht; destwegen aber ich bishero von Ihr Mt. auf mein vielfältiges gehorsambistes Suppliciern, Bitten, Flehen und Klagen wider alle

1 Aluziunea la zece ani se referă la aşanumitul *Război de 15 ani* izbucnit în toamna anului 1593 în Ungaria; care aluziune fixează astfel data aproximativă a cererii de faţă.

2 Această afirmaţie e foarte interesantă, căci ştim că Radu Şerban-Vodă s'a supus cu Ţara-Românească împăratului Rudolf în toamna anului 1603.

3 Dialectal, pentru: Gefängniss = temniţă.

meine Hoffnung keinerley Ergöczlichkeit empfangen habe, sondern noch darneben alle das meinige verloren, wie auch alle meine gehabte Parschaft [1] verzehren müssen. Wenn aber, allergenädigister Fürst und Herr, ich diesen oberzählten Weg und Dienst einen andern Potentaten (wie ich dann von dem König aus Poln etlichmalen durch Schreiben darumben ersuecht bin worden) erwiesen hätte, so wäre ich nit also verlassen, oder aber in sollichen Spott und Armuet als jeczunden bin gerathen worden, sondern als Er, gemeldter König aus Poln sich dann gegen mir vielmals hoch erboten hat, reichlich belohnt wäre worden. Aber dieweil ich solliches nit gethan, sondern bey meinem einmal Ihr Mt. gegebnen Eydt verblieben und alle meine Hab und Guet verloren, dardurch das noch grosser ist, alle meine Freundt verlassen und in grosse Gefahr gebracht.

Derhalben ist an E. F. Dt. mein allerundterthänigistes und gehorsambistes Bitten, E. F. Dt. wollen umb diesen oberzählten Ursachen, dann auch meines hohen Unvermügens und Armuets halben, bey Ihr Mt. neben mir allergenädigist intercedieren, damit ich armer verlassner Mann, wegen sollichen meinen treugeleisten und noch leistenden Dienst nit ganz und gar verlassen werde, sondern mich einmal mit Kaiserlich Genaden inmassen ich schon vielmals underthänigist angehalten habe, aber bishero nichts erhalten künnen, nach deroselben allergenädigisten Gefallen allergenädigist bedenken und begnaden.

Solliches umb E. F. Dt. wär [2] ich die Zeit meines Lebens mit Leib und Bluet zu verdienen gehorsamist erfunden werden, E. F. Dt. mich hiemit umb ein genädigisten Bescheidt underthänigist befehlen thue.

E[uer] Fürst[lichen] Durch[laucht]

Allerundterthänigister Gehorsambister

Petrus Armenus ·/·

In dorso: An die Fürstliche Durchlaucht Herrn, Herrn Maximilian Erzherzogen zu Österreich etc. Petri Armeni allerunderthänigistes und gehorsambistes Bitten.

Ad Cameram Aulicam.

(Hofkammerarchiv. Wien. Reichsakten. Fasc. 136.)

[1] Recte: Barschaft = bani gata. [2] Scris stâlcit: wier.

150.

Praha, 14 Octomvrie 1603.

Camera Aulică către Camera Ungară.

Ordin pentru achitarea sumei de 1500 fiorini ce se cuvin lui Petru Armeanul, din preţul boilor.

Die Camer in Hungarn solle dahin bedacht und verholfen sein, damit Lazaro Henckl die von weiland Johann Sambucii[1] Erben dahin verwiesene Summa sambt Interesse bis in 1500 Gulden mit noch andern von Petro Armeni herrührenden 1500 fl., so ihme an seiner Versicherung wegen der verkauften Oxen bereit abgeschrieben, für andere Parteien und nach billichen Dingen, so ehist als möglich contentirt werde.

Dabantur Pragae, decima quarta Octobris. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 265/6.)

151.

Venezia, 18 Octomvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Radu-Vodă se află însănătoşit la Braşov. Sfatul său dat lui Basta de a porni campania pentru luarea Timişoarii.

Di Venetia li 18 Ottobre 1603.

Di Vienna delli 4 stante n'accusano di Transilvania delli 25 passato con avviso, che il Vaivoda Radolo era alquanto migliorato, trovandosi con la moglie et figlioli tuttavia a Corona. Et che il Sig[r] Basta sendo sicuro, che quest'anno non possi haver altro impedimento da nemici di Sua Maestà, era pur risoluto voler far l'impresa di Temesvar, così consigliato da Radulo gagliardamente, obligandosi di volervisi trovare ancor lui risanato che fusse affatto.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/10 fol. 944.)

[1] Renumitul istoriograf ungur Zsámboki, prefectul Bibliotecii imperiale din Viena, mort încă la 13 Iunie 1584.

152.

[Praha, Octomvrie 1603.]

Alovigi Radibrati către consilierul Bartholomeus Pezzen.

Se plânge de nepăsarea Curţii faţă de el care şi-a jertfit toată averea în misiunile sale din Ţara-Românească. Pentru acestea neprimind de cât 400 taleri, roagă să dispună să-şi primească banii cheltuiţi în slujba împăratului. Se referă la meritele sale proprii, el fiind acela care a îndemnat pe Radul Şerban-Vodă să atace pe Moise Székely.

Non mancarò con questa narrarli quello che non ho potuto far con la mia prima poliza, acciò V. S. Illma sappia quanto mi diceva il Sig^r^ Presidente,[1] che veramente haveria aspettato maggior favor e gratia che mi dovesse far appresso Sua M. Cesarea per le mie fatiche e servitii fatti per Sua Maestà con tanti pericoli, non guardando nissuna sorte di spesa che continuamente mi è occorsa, non solo che habbi speso tutto il mio, ma ancor interessatone da molti boni amici per poter seguitare et continuare la mia servitù in beneficio di Sua Maestà; et mi dice, se ho perso le robe et altro, bisogna haver patienza, che Sua Maestà non n'è obligata di pagarme bona ragione che io in servitio di Sua Maestà debbi patir danno. Queste sono le remunerationi et con questo ne vogliono aggradire acciò con più lieto animo andiamo a riscare con la vita nostra e sforzarsi di servire onoratamente a Sua M. Cesarea, che sono sicuro uno che andasse con spesa di x/m ducati in quelle parti non credo che farà meglior servitù in beneficio di Sua Maestà di quanto faremo noi. Et questo è superfluo a scrivere, ma alla libera scrivo a V. S. Illma perchè servimmo con tutto l'animo a Sua Maestà et a lei, acciò non possi restare da noi vergognato, ma sappi certo che favorisce tali quali sempre gli procurano honore.

V. S. Illma sa bene, prima ne fu dato taleri 400 per le spese del viaggio et V. S. Illma mi disse che ne sarebbe dato assegnamento in Transilvania da Illmo Sig^r^ Basti[2] et dalli Signori commissarii, come ne dicono ancor adesso. La prima volta non fu fatto altro, solo mi mandò Illmo Sig^r^ Basti in Walachia cento fiorini et mi prometteva di mandarme continuamente, ma per esser stati quelli tumulti in Transilvania, non ha potuto seguitare, nè manco mandarne lettere. Io mi ho intertenuto in Vienna tre

[1] Barone Giovanni a Molard. [2] Giorgio Basta.

mesi per comandamento di V. S. Illma per qualche occasione et mandai [1] Petro Armeno avanti in Walachia dove ho speso squasi tutti li 400 taleri, come sa lei quanta spesa po esser a un homo con uno servitore, et per non infastidire a cerchare altri denari, mi ho sforzato pigliar a interesse per mezo del Sig^r^ Ferrari taleri 200 per poter andar in Walachia. Se ho messo per le spese taleri 1170, oltra li taleri 2419 per il danno, metto solamente a taleri 3 al giorno che vi giuro per Iddio vero ho speso a 6 et a 7 taleri al giorno, et non potevo chiamar uno galantomo di darli da mangiare per esser stata carestia di ogni cosa, ma perchè era aiutati di qualche cosa dal principe et il bottino che haveva fatto, ho speso il tutto per non metter molta somma, che quando volessi avanzare, come ragion vorrebbe, vegnirebbe a maggior summa. Io credo che con la mia povertà non se farà nissun danno a Sua Maestà, nè di questo gli potrà aiutare, ma non n'è per altro, se non perchè non vede volentieri la nostra servitù, che se fusse ben considerata di quanta importanza è stata, non ne farebbe tanti strazi. Mi dise il detto Signor presidente: „Haverete delli beni che Sua M. Cesarea ordena vi siano dati in Transilvania." Io li ho risposto: „Sua Maestà me gli ha concessi già tanti anni avanti per la mia continua fidel servitù, et che beni hora potranno esser? Dove è stato mille villani, hora non sono dieci." Sopra che non dirò altro, ma prometto a V. S. Illma se non fosse per gran beneficio et favor che ho ricevuto da lei verso suo minimo servitore, certo haveria lasciato ogni servitù, poichè da nessuno non ne viene cognosciuta, solo da Sua Signoria Illma e maxime ultimamente che è stata fatta contra Sekel Moises che haveria meritato altro per haver il mio. Patienza, sono zanze e baie a dir, che altrimente non ha potuto far Radul Voivoda, se non forzatamente far la giornata. Sopra questo non voglio parlare, lasso dire quel che vogliano; quelli sono rimunerati quali si laudano con fumo.

Humilmente prego V. S. Illma si come mi ha promesso di farme havere bona expeditione acciò resti satisfatto et che possi con maggior affectione et comodità servire, perchè me dubito che non faccia il detto Sig^r^ presidente per dispetto a scriver alli Signori commessarii che mi debbino struciar et malamente pagar, sopra che lasso ogni cosa in mano di V. S. Illma et quando lui si contentasse a scriver al Sig^r^ Krausenegg mi sarebbe di gran favore; etc.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1603 Aug. 103. Autograf.)

[1] Greşit aşa: et mando a Petro Armeno. [2] cercare.

153.

Venezia, 1 Noemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Banat.

Campania lui Basta ajutat de oastea lui Radu-Vodă împotriva cetăţii Timişoara.

Di Venetia il primo di Novembre 1603.

L'Ordinario di Vienna delli 18 passato porta di Transilvania che'l Sig^r Basti non si era trattenuto più di 2 giorni tra il fiume di Sebes et Meris [1] essendosene poi passato a Lippa, et di là con 12 mila combattenti sotto Temisvar, dove di già è arrivato con pensiero di ponervi l'assedio. Il rimanente del suo essercito lo seguitava in grandissima diligentia, come anco Radulo Vaivoda con li suoi che sono tra cavalleria et fanteria al numero di 20 mila, et tenendosi bonissima intelligentia che detta fortezza si trovava sprovista così di presidio, come d'altre cose necessarie, tanto più si sperava di farne acquisto, essendo passato alli 15 un corriero per Vienna con la confermatione di tal aviso con voce, ma però incerta, che de Turchi novi e Tartari siano gionti alli confini dell' Ungaria superiore al numero di 30 mila, senza sapersi dove debbano piegare, volendo alcuni che tirino alla volta di Transilvania per divertire l'assedio di Temisvar.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

1 Dialectal săsesc pentru numele râului Mureş.

154.

Praha, 10 Noemvrie 1603.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Ordin pentru pregătirea plocoanelor destinate lui Preda Buzescu şi celor 13 boieri şi căpitani ai soliei sale.

Nachdem die Röm. Kais. Mt... etlichen fürnemben Boiarn und Capitanen, welche beim Radul Weyda in der Wallachey in grossem Ansehen sein und sich in Ihrer Mt. Devotion und Treu standhaftig erzeigen, als nämblich des Radul Bruedern Preda Busesti, Ban in Kralowia, ein Ketten von 200 Cronen werth, und dann den Boiarn und Capitanen, deren dreizehn sein, jedem ein Trink-

geschirr[1] von 100 Taller erfolgen zu lassen genädigist bewilligt: Als wollet, wie verstanden, dem Busesti die Ketten von 200 Cronen machen und dann die Trinkgeschirr für die 13 Capitanen zu Handen bringen und zum Fortschicken mit den Wallachischen Gesandten fertig halten.

Prag, den 10. November. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Familienakten B-P 338.)

155.

Venezia, 15 Noemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Diversiunea lui Basta spre Lipova, primind şi ajutorul de oaste al lui Radu-Vodă care se află la Braşov.

Di Venetia li 15 Novembre 1603.

Di Vienna scrivono con lettere delli ultimo passato gionte Lunedì mattina, tener di Transilvania per molte mano di lettere, et in particolar una da Lippa delli 12 che danno nova, che se bene il Basti si era rissolto di tentare l'impresa di Themisvar, et incamminato anco per quella volta, havendo inteso inaspettatamente che li Turchi e Tartari erano gionti vicino a quella piazza, Sua Eccellenza però havea voltato verso Lippa con 20 mila soldati per aspettar et osservar l'andamenti de' nemici, quali havea poi rissolto d'assaltar et combatter, venendo l'occasione.

Che Radulo Vaivoda tornato a Corona, havea mandato parte delle sue genti nel campo di Sua Eccellenza, dove erano di già arrivati, sendosi inteso per diverse spie et Turchi presi, che il campo nemico era di 36 mila tra piedi et a cavallo, et che l'intention sua era conforme anco alla commissione, d'ovviar solamente l'assedio di Themisvar, et che li nostri haveano qualche patimento di monitioni et vettovaglie.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

---

1 Din mandatul de comandă aflăm că acest serviciu de masă a fost: ein silbern verguldes Trinkgeschirr. (Ibidem, Oester. Gedenkbücher 163 fol. 317.)

156.

Praha, 23 Noemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Scepusiană.

Cu privire la Aga Leka care cere achitarea pensiei sale lunare de 100 fiorini (pe care n'a primit-o decât pe două luni) a dispus suprimarea ei, ordonând ca suma restantă să i se plătească din vre-un venit al Camerei.

Meministis procul dubio, Nos non ita dudum Weiuodae Wallachiae huc ablegato (*Titulus*) Lekae Agae, respectu servitiorum suorum in traditione arcium Keöwar et Samos Vywar nobis fideliter praestitorum centum thaleros in singulos menses, donec ad militaria, vel alia officia nostra promoveretur, clementer indulsisse ac deputasse. Cum vero apud nos modofatus Aga iam demisse conqueratur, se in defalcationem pensionis istius a vobis non ultra ducentos florenos accepisse, et pro integra solutione illius restantiae obsequenter instet: Propterea (*Titulus*) Georgio Bastae benigne commisimus, ut eo nomine cum ipso Aga, siquidem a nobis aliunde intertentionem habere potuit, et sic pensio illa cecidisset, rationes poni curaret, atque restantiam illam vel in Transylvaniam exsolvi faceret, aut vobis, ut illud praestaretis, significaret, iuxtaque in id incumberet, ipsum ad aliquod militare officium promovendi, quo imposterum pensionis istius numeratio tolli possit; vobis hisce clementer mandantes, ut habito tali iusto calculo sitis et elaboretis, si fortassis id in Transylvania non foret, quo memoratus Aga, maturam illius, quod restabit solutionem, e proventibus vobis concreditis consequi et impetrare queat. Facturi in eo nostram benignam voluntatem.

Dabantur Pragae, 23. Novembris. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 295.)

157.

Praha, 23 Noemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Scepusiană.

Ordonă să aibă grijă ca Sigismund Rákóczy să restituie lui Aga Leka lucrurile luate dela dânsul.

Conquestus nobis est antehac, et etiamnum conqueritur (*Titulus*) Lecha Aga, a Weiuoda Wallachiae huc ablegatus, ali-

quot mobilia bona, ad octo mille et quingentos thalleros aestimata, per Sigismundum Rakoczy vi sibi adempta esse, demisse rogans et obsecrans, ut restitutionem illorum memorato Rakoczy serio injungere dignemur. *La această cerere am ordonat* Ioanni Iacobo Comiti de Beljojoso..., dictum Rakoczy moneret ac impelleret, ut praefato Agae hac in parte damna illata refunderet; *însă Rákóczy a răspuns să se pună ca garanţie suma de 10.000 taleri daţi de dânsul* ante aliquot annos ad bellicos usus Ser^mo^ principi Mamixiliano archiduci Austriae. *Ordonă deci că dacă suma ce se datoreşte lui Rákóczy* liquidum fuerit, *să se achite din ea suma ce Aga Leka cere*; etc.

Dabantur Pragae, 23. Novembris. Anno 603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14420. Concept. Copia of. in Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 294.)

158.

Praha, 23 Noemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către Camera Scepusiană.

Zoreşte iarăş să achite restanţa pensiei lui Aga Leka.

Meministis procul dubio, Nos non ita dudum Weiuodae Wallachiae huc ablegato (*Titulus*) Lechae Agae respectu servitiorum suorum in traditione arcium Keowar et Samos Vywar nobis fideliter praestitorum, centum thalleros in singulos menses, donec ad militaria vel alia officia nostra promoveretur, clementer indulsisse ac deputasse. *De oarece însă ni se plânge că până acuma nu a primit decât* 200 *fiorini, ordonăm să-i achitaţi restul ce mai are să ia până azi*; etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14420. Concept.)

159.

Košice, 25 Noemvrie 1603.

Camera Scepusiană către arhiducele Matia.

Soarta moşiilor donate de principii Báthory şi de Mihai-Vodă.

De bonis per Sigismundum et Andream Báthory, necnon Michaelem Waiuodam diversis personis collatis.

Sigismundus Bathori multa bona cum in Transylvania, tum in comitatu Bihoriensi ad Episcopatum Waradiensem per-

tinentia compluribus donavit. Andreas quoque Bathory post ademptum principatum Transylvaniae multa multis donavit, quin et Michael Waiuoda multa compluribus contulit.

De his editum fuit benignum mandatum Suae M^tis^ ne donationes illae ab illegitimis possessoribus Transylvaniae emanatae ratae haberentur, et ne donatarii bonis illis collatis potiantur, quin Illmo quoque ac R^mo^ domino archiepiscopo Strigoniensi, locumtenenti Hungariae commissum fuit, ne quid ex bonis illis donaret, fueruntque plerique donatarii illi hactenus extra possessionem.

Cum vero intelligamus Illustrem et Mag^cum^ dominum Georgium Basta multis eorum bona illegitime antehac donata restituere velle ... videretur humillime serio mandato iniungendum esse domino Basta, ne ulla ipsi bona, inscia Ser^te^ V^ra^ conferat, neve antehac illegitime ab aliis collata restituat, sed omnia integra ad benignam Suae M^tis^ et Ser^tis^ V^rae^ arbitrium reservet ; etc.

Cassoviae, die 25. Novembris. Anno MDCIII.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

160.

Praha, 1 Decemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către Nika Vistierul, fratele lui Aga Leka.

Act de nobilitare cu scut nobilitar dat Vistierului Nika pentru slujbele sale credincioase mai cu seamă în lupta împotriva „sperjurului" Moise Székely.

Rudolphus Secundus divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae etc. Marchio Moraviae etc. Dux Lucemburgiae ac superioris et inferioris Silesiae, Wirtembergae et Teckae, Princeps Sueviae, Comes Habspurgi, Tirolis, Ferretis, Kyburgi et Goritiae, Landtgravius Alsatiae, Marchio Sacri Romani Imperii Burgoviae ac superioris et inferioris Lusatiae Dominus Marchiae Slavonicae Portus Naonis et Salinarum etc. Fideli nobis dilecto, Vestiari Nicka gratiam nostram Caesaream et omne bonum. Ut a sole reliqua lumina lumen ad haec inferiora corpora vires atque incrementum accipiunt, sic ab imperatoria dignitate, quam dignitatem esse maximam divina providentia voluit, reliquae digni-

tates atque honores promanant. In quibus distribuendis singulari semper cura divi praedecessores nostri, Romanorum imperatores ac reges id observarunt, ut qui virtutibus prae caeteris ac praeclaris in rempublicam et in principes suos promeritis excellerent, eos prae caeteris ornandos atque extollendos susciperent, idque non solum, ut illi ipsi dignum se praemium adeptos sibi gratulari possent, sed ut alii etiam imprimis vero illorum posteri eiusmodi exemplis accensi et inflammati ad pulchras et praeclaras actiones animum applicarent. Quam consuetudinem laudatissimam et nos, qui praepotentis DEI munere consensuque ad imperiale fastigium evecti sumus diligenter imitari ac retinere cupientes praestantes quosque viros, qui sua nobis virtute vel praeclaro aliorum testimonio commendantur, benigne complecti, proque meritorum ratione decorare consuevimus. Edocti itaque fide digno testimonio te in Graecia honestis parentibus ortum, a primis aetatis temporibus rectam vivendi rationem amplexum, laudabilibusque actionibus semper intentum fuisse, considerantes etiam sinceram et constantem tuam in nos, Sacrum Romanum Imperium, Augustamque nostram Austriae Domum fidem ac devotionem, grataque insuper obsequia et servitia, nobis cum alias, tum vero in hoc turbulentissimo rerum Transilvanicarum statu, aliquot iam annos, praesentium vero in proxima contra periurum Siculum Moysem eiusque adhaerentes Dei beneficio obtenta victoria, indefesso studio praestita, praetermittere noluimus, quin vicissim benignam nostram erga te propensionem insigni aliquo documento, quod et tibi et familiae tuae, omnique posteritati legitimae, honori atque ornamento esset, testatam relinqueremus. Motu itaque proprio, ex certa scientia animoque bene deliberato, sano ac maturo accedente consilio, deque Caesareae nostrae potestatis plenitudine te supra dictum Vestiarem Nicka, omnesque liberos, haeredes, posteros ac descendentes tuos legitimos, utriusque sexus natos et posthac aeterna serie nascituros ad statum, gradum, ordinem et coetum nostrorum et Sacri Romani Imperii, regnorumque et ditionum nostrarum haereditariarum nobilium assumimus, evehimus et extollimus, ac nobilitatis titulo et dignitate insignimus atque iuxta qualitatem humanae conditionis vere nobiles et tanquam de nobili genere, domo et familia procreatos dicimus, nominamus et declaramus, ac ab universis haberi et reputari volumus: Statuentes et praesenti edicto nostro Caesareo firmiter decernentes, quod tu praedicte Vestiar Nicka, omnesque liberi atque posteri tui, tam masculi, quam foeminae,

legitimo connubio orti, ac in omne aevum orituri, perpetuis posthac temporibus, ubique locorum et terrarum, in iudicio et extra, in rebus spiritualibus et temporalibus, ecclesiasticis et prophanis quibuscunque, necnon in omnibus et singulis honestis actibus et exercitiis possetis et valeatis iisdem honoribus, dignitatibus, officiis, iuribus, libertatibus, insignibus, privilegiis, gratiis, praeeminentiis, indultis et praerogativis uti, frui, potiri et gaudere, quibus alii nostri et Sacri Romani Imperii, regnorumque et ditionum nostrarum haereditariarum veri nobiles, a quatuor avis paternis et maternis geniti et procreati, utuntur, fruuntur, potiuntur et gaudent quomodolibet consuetudine vel de iure. Ut autem perpetuum huiuscemodi nobilitationis exstet documentum, quod in oculos omnium incurrat; idcirco eadem scientia, authoritate atque potestate nostra tibi saepe fato Vestiari Nicka, legitimaeque proli atque posteritati tuae, utriusque sexus in infinitum haec armorum insignia cleneat; reliquarum vero duarum partium utraque crocea sive aurea, dimidiam aquilam imperialem referat, et galeam apertam seu clathratam coronatam, scuto incumbentem, phalerisque seu laciniis ab utroque latere intrinsecus croceis sive aureis, extrinsecus vero, hinc nigris, illinc caeruleis dependentibus ornatam; in cuius vertice binae alae aquilinae pennas pariter et una sinistram versus explicatas habentes appareant, quarum posterior nigra sit, anterior vero caerulea, leonem fulvum sive aureum, ore hiante, lingua exserta, cauda bifurcata in dorsum reflexa, pedibusque divaricatis erectum stantem et eorum anteriore dextra crucem candidam seu argenteam geminatam tenentem et ostentantem exhibeat; quemadmodum haec omnia in medio Caesarei huius diplomatis nostri arte pictoris clarius ob oculos posita videre licet;

menter concedimus atque elargimur Scutum videlicet secundum longitudinem et latitudinem crucis in modum quadripartitum, cuius inferior pars dextra et superior sinistra azurea sive caerulea coronam regiam conti-

volentes et expresse decernentes, quod tu iam saepius nominate Vestiar Nicka, omnesque liberi, haeredes, posteri ac descendentes tui legitimi, utriusque sexus procreati ac procreandi aeterna successione praescripta armorum insignia ex hoc perpetuo post hac tempore in omnibus ac singulis honestis et decentibus actibus, exercitiis atque expeditionibus, tam serio, quam ioco, in hastiludiis seu hastatorum dimicationibus pedestribus vel equestribus, in bellis, duellis, singularibus certaminibus et quibuscunque pugnis eminus, cominus, in scutis, banneriis, vexillis, tentoriis, cenotaphiis, sepulchris, monumentis, clenodiis, annulis, monilibus, [domibus,] aedificiis, parietibus, fenestris, ostiis, lacunaribus, tapetis et supellectilibus quibuscunque, tam in rebus spiritualibus, quam temporalibus et mixtis in[de] omnibus, pro rei necessitate ac voluntatis vestrae arbitrio, aliorum nobilium armigerorum more libere et absque ullo impedimento vel contradictione habere, gestare ac deferre, iisdemque quovis modo uti possitis ac valeatis, aptique sitis et idonei ad ineundum ac recipiendum omnes gratias, libertates, exemptiones feuda, privilegia, vacationes a muneribus et oneribus quibuscunque realibus, personalibus, sive mixtis: ad utendum denique singulis iuribus, quibus caeteri a nobis ac Sacro Romano Imperio huiusmodi ornamentis insigniti ac feudorum capaces atque participes utuntur, fruuntur, potiuntur et gaudent quomodolibet consuetudine vel de iure. Quapropter omnibus ac singulis electoribus aliisque principibus, ecclesiasticis et saecularibus, archiepiscopis, episcopis, praelatis, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, militibus, nobilibus, clientibus, capitaneis, vicedominis, advocatis, praefectis, procuratoribus, officialibus, quaestoribus, civium magistris, iudicibus, consulibus regum heroaldis sive caduceatoribus, omnibusque nostris et Sacri Romani Imperii ac quorumvis aliorum regnorum ac provinciarum nostrarum haereditariarum subditis atque fidelibus dilectis cuiuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis aut praeeminentiae fuerint, serio mandamus, ut te saepe nominatum Vestiarem Nicka ac omnes itidem liberos, haeredes, posteros ac descendentes tuos, tam masculos, quam foeminas ex legitimo thoro ortos atque orturos in infinitum praescriptis nobilitatis et armorum insignibus, universisque et singulis privilegiis, gratiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, indultis, honoribus, dignitatibus et iuribus tibi, legitimisque descendentibus tuis, vigore nostri huius diplomatis competentibus, eo omnino, quo in superioribus habentur modo, pacifice, quiete et sine prorsus impedimento vel molestia, plene

uti, frui, potiri atque gaudere sinant ac ab aliis id pariter fieri sedulo curent. Si quis autem praesens edictum nostrum transgredi vel ausu quopiam temerario violare conatus fuerit, is praeter gravissimam nostram ac Sacri Romani Imperii indignationem quinquaginta marcharum auri puri mulctam, fisco seu aerario nostro imperiali ac iniuriam passi aut passorum usibus ex aequo, omni spe veniae sublata pendendam, se noverit ipso facto incursurum. Harum testimonio literarum manu nostra propria subscriptarum ac sigilli nostri Caesarei appensione munitarum.

Datum in arce nostra regia Pragae, die prima mensis Decembris. Anno Domini Millesimo sexcentesimo tertio. Regnorum nostrorum Romani vigesimo nono, Hungarici trigesimo secundo et Bohemici itidem vigesimo nono.

Rudolphus mpr

Rud. Coraducius mpr

Ad mandatum Sacrae Ca^{esareae} M^{tis} proprium

Jo. Barvitius mpr

(Muzeul Ardelean. Cluj. Litterae armales. In perg.)

Notă. Locul scutului rămânând — din lipsa unui pictor — nezugrăvit, scutul dăruit a fost desenat pe baza descrierii aceluia de heraldicul Iosif *Sebestyén* de Köpecz.

161.

Praha, 1 Decemvrie 1603.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să dea lui Aga Leka pentru cheltueli de drum şi altele 300 taleri în contul pensiunii sale lunare.

Demnach die Röm. Kais. Mt ... dem wallachischen Abgesandten Lecha Aga in Abschlag der ihme monatlich bewilligten 100 Taller bis der von Herrn Basta deswegen abgeforderte Bericht einkommen, 300 Taller, damit er seine Glaubiger alhier desto besser contentieren und auf die Reis auch etwas haben müege, reichen zu lassen gnädigist bewilligt: Als wollet ihme Aga angeregte 300 Taller gegen gebührenden Quittung alsbaldt auszahlen und zuestellen.

Actum Prag, den 1. December. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 163 fol. 337.)

Notă. La 3 Decemvrie 1603, din Praga, Camera aulică ordonă lui Iosif Ganz, Feldzahlmeister, să reţină aceşti 300 de taleri din pensia lunară de 100 de taleri, lui Aga Leka, iar peste zece zile împăratul Rudolf II înştiinţează Camera Scepusiană să scadă din pensia lunară lui Aga Leka, cei 300 de taleri avansaţi. (Hofkammerarchiv. Wien. Ung. Gedenkbücher 411 fol. 312 şi 321.)

162.

Praha, 12 Decemvrie 1603.

Impăratul Rudolf II către arhiducele Matia.

Din banii ce se cuvin vistieriei din averea decedatului Francisc Dobó voind a îndestula pe Radu-Vodă şi solia sa aflătoare încă la Curtea împărătească, roagă să someze pe văduva numitului ca să depună acea sumă (ori măcar jumătate) fără zăbavă la Casieria militară din Caşovia pentru ca ea să se poată trimite prin Basta fără întârziere lui Radu-Vodă.

E(uer) L(iebden) werden aus unserer gnädigisten Resolution vom 27-isten November jüngsthin alles des weilandt Franzen Dobó Testaments und Verlassenschafts-Sachen betreffend under anderen mit mehrerm freundt- und brüederlich vernomben haben, dass die Sophia Prynin Wittib, nach gehaltener Abraitung der bey uns habenden Schulden, noch bey Einhundert zweytausend neunhundert und zweinzig Thaler herauszugeben schuldig, und wür solches Geldt zu des Radul Wayda in der Wallachey Contentirung und seiner alhie noch wesenden Abgesandten Abfertigung deputiert und vermeint haben. So dann sie, die Wallachischen Gesandten diese Tag von hinnen abgefertigt und fortziehen werden, und derowegen ein hohe Notdurft sein würdt, dass solches Geldt ehist erlegt und ausgezahlt werde, dass sobaldt sie, die Gesandten in Ober Hungern ankomben, dasselbe auch fort und dem (*Titul*) Georg Basta den nägsten zuegeschickt werden möchten, inmassen wür dann unserm Feldtkriegs-Zahlmeister in Ober Hungern, und auch getreuen Lieben Joseph Ganzen solches gedachtem Basta mit sicherer Gelegenheit zubringen und anhändigen zu legen gnädigist auferlegt und befohlen haben: Als gesünnen wür an E. L. hiemit freundt- und gnädiglich begehrendt, Sie die gemeldte Prynin selbst oder durch die Zipserische Cammer, da es nit albereit beschehen, nachmals unbeschwert ermahnen lassen wollten, dass sie solches Geldt der 102.920 Thaler in dem Werth wie sonsten die Münz in Gmein gangbar und dieselben in unserm Hungerischen Zahlambt eingenomben werden, wo

müglich völlig oder do es je in anderst sein könnte, die 60/m Thaler unverlängt gewiss und unfeilbar zu Caschaw entrichten und auszählen, auch damit keineswegs säumben, die Cammer aber solche alsbaldt ins Feldt-Zahlambt zur Fortfürderung erlegen lassen, umb den Abgang an den Ihme bewilligten 120.000 Thaler für obgemeldten Wayda der 17.080 Thaler, oder wie viel es sein möchte, wollen wür auch hernach sehen, damit derselbe Ihme mit dem letzten Geldt zuegefertigt werden müge, allein dass die ersten 60.000 Thaler baldt fort gefürdert werden; etc.

Geben Prag, den 12. Decembris. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 319.)

Notă. Odată cu aceasta s'a trimes mandat casierului militar Iosif Ganz ca îndată ce va primi banii numiți, să-i transmită urgent lui Basta care a primit asemenea ordin „wie er Ihme, Weyda solches Geld zueschicken solle" dând pentru ei casierului chitanță oficială. (Ibidem, fol. 320.)

163.

Venezia, 13 Decemvrie 1603.

Aviz despre evenimentele din Ardeal și Banat.

Generalul Basta sub Lipova. Radu-Vodă stă cu familia sa la Braşov, dar mare parte din oastea sa a fost slobozită să se înapoieze în Muntenia spre a rezista unui eventual atac al Tătarilor.

Di Venetia li 13 Decembre 1603.

Le lettere di Vienna delli 29 del passato portano aviso di Transilvania, che il Sig^r^ Basti si ritrovava intorno a Lippa con le sue genti divise in diversi quartieri, et che li Turchi e Tartari, ultimamente rotti, di nuovo s'erano radunati, trovandosi al numero di 12 mila appresso Temisvar; nè si sapeva se l'intention loro fusse d'invernar in quella provincia ovvero tentar qualche novità, seguendo fra tanto tra l'una parte et l'altra gran scorrerie, et sì come d'alcuni Turchi prigioni s'era inteso, che la peste lavorava molto sinistramente così in Temisvar, come nell'essercito turchesco, la qual saria causa, che converanno dividere et partirsi.

Che Radulo con la sua moglie et un figliolo si ritrovava in Corona, et la maggior parte delle sue genti sono state relassate, che possano tornar in Valachia, dubitandosi, che Tartari non vi entrino a depredarla, et che peranco le genti di Slesia cominciavano a marchiar alla volta delle loro case, le forze del Basti andavano scemando, sì che per quest'anno poco più si potrà sentire.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1071.)

164.

Praha, 15 Decemvrie 1603.

Camera Aulică către Baltazar Bornemisza.

Să-şi caute banii ce dăduse cu împrumut lui Mihai-Vodă la moştenitorii aceluia.

Bescheidt für Balthasar Bornemissa, alles ... auch seine Schuld bei Michael Wayda in Wallachey Erben zu sollicitiren... betreffend.

Quod porro pecuniam Michaeli Waydae mutuo datam sibi rependi petat, hanc aliunde repeti, quam ex ipsius haereditate non posse. Et cum Sua Maiestas illam haereditatem non adierit, nec haeres existat, nihil ab ea hoc nomine peti posse, sed apud haeredes talia debita quaerenda et sollicitanda esse.

Signatum Pragae, 15. Decembris. Anno 1603.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 411 fol. 321.)

165.

Praha, 22 Decemvrie 1603.

Aviz despre Nicolae Petraşcu.

Impăratul va trimite pe fiul lui Mihai-Vodă la curtea arhiducelui Ferdinand pentru educaţie.

Di Praga, li 22 Dicembre 1603.

Sua Maestà manda il figliolo di Michel Vaivoda di Valachia, che venne qua doppo la morte del padre seguita in Transilvania[1] al servitio del Ser^mo Ferdinando di Gratz con provigione de 100 fiorini il mese, volendo che impari et si tiri inanti portandogli molto affettione.

Di Praga, li 22 Dicembre 1603.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 51 a fol. 386.)

[1] Nu este a se înţelege verbal căci acum numai a ajuns Petraşcu în Curtea dela Praga, unde s'a prezintat în persoană împăratului Rudolf.

166.

Tipeteni, 26 Decemvrie 1603.

Ieremia-Vodă către muncipiul oraşului Bistriţa.

Roagă să dea conducători oamenilor săi trimişi la Basta.

Jeremia Mogila Dei gratia Princeps haeresque perpetuus Moldaviae.

Prudentes ac Circumspecti viri vicinique nobis honorandi. Salutem et omne bonum. Ez mi szolgánkat bocsátottuk levelekkel ü Nagyságához Basta urunkhoz, minthogy a dolog szorgos is. Kegyelmeteket kérjük, adjon bizonyos embereket az mi szolgánk melléje, kik el kisirhessék mind ü Nagyságáig békésen, azont visszajövetelekorban is cselekedvén Kegyelmetek, melyet Kegyelmetektől mi is jó neven vehessünk. Isten Kegyelmetekkel.

Datum ex villa Tipeteni, XXVI. die X-bris M603.

Іѡ̃ еремие воевода

Adresa: Prudentibus ac Circumspectis viris ac D. D. Judici primario et caeteris iuratis civibus civitatis Byztriciensis etc. Vicinis nobis honorandis.

(Arhiva judeţului Năsăud. Bistriţa.)

Trad. Ieremia etc. Am trimis această slugă a noastră cu scrisori la Măria Sa Domnul Basta, fiind că afacerea este şi grabnică. Rugăm pe Domniile Voastre, să daţi anumiţi oameni lângă omul nostru, cari să-l însoţească în pace până la Măria Sa, făcând aşijderea şi la întoarcerea lui Domniile Voastre, că şi noi să o putem lua aceasta din partea Domniilor Voastre în nume de bine. Dumnezeu să fie cu Domniile Voastre.

167.

Cluj, 9 Ianuarie 1604.

Stanislav Kraker către municipiul oraşului Bistriţa.

Recomandă pe Mihail Nicati. Să-i trimeaţă calul de acolo.

Prudentes et Circumspecti domini amici observandissimi. Servitiorum meorum paratam commendationem.

Csak effelől kelleték Kegyelmeteket meg találnom levelem által, hogy ez levél mutató Nicatii Mihály görög valami egyetmás marháját akarja ide Colosvárra hozni. Kegyelmetek bocsássa békével, sőt az miben kévántatik, Kegyelmetek az én tekintetemért

minden segitséggel legyen neki. Kegyelmetek is énnekem parancsoljon, szível, szeretettel szolgálok Kegyelmeteknek.

Annak felette Jacobinus Jánosnak egy szolgája vitt volt be egy sánta lovat az városban Zekely Moyses ottlétekor, Mezaros András az polgár kezében, az mostan én szolgám; kérem azért Kegyelmeteket, hogy az ló el ne vesszen, mert az mint értem most is ott vagyon a ló. Kegyelmetek tegyen bizonyossá felőle. Az ló kék, szekeres ló volt. Tartsa meg Isten Kegyelmeteket jó egészségben.

Datum Claudiopoli, 9. die Ianuarii 1604.

Az lovat küldje ide Kegyelmetek.

D. Vestrarum

servitor et amicus paratissimus
Stanislaus Kraker kky mpr

Adresa: Prudentibus et Circumspectis dominis Primario judici caeterisque iuratis civibus civitatis Bistriciensis etc. Dominis et amicis mihi observandis.

(Arhiva judeţului Năsăud. Bistriţa.)

Trad. Numai despre aceea mă nevoii să vestesc pe Domniile Voastre prin scrisoarea mea că arătătorul acestei scrisori, Mihai Nicati grecul vrea să-şi aducă câte ceva aici la Cluj. Domniile Voastre să-l sloboadă în pace, ba să-i mai fie Domniile Voastre, în cele de nevoie cu tot ajutorul, pentru mine. Să-mi poruncească numai Domniile Voastre, slujesc pe Domniile Voastre cu inima, cu dragoste.

In afară de aceea, o slugă a lui Ioan Jacobinus a dus în oraş un cal şchiop, pe vremea când era acolo Moise Székely, în mâna cetăţeanului Andrei Mészáros, acela e acum sluga mea; de aceea rog pe Domniile Voastre, să nu piară acel cal, căci după câte aud şi acum, este acolo calul. Domniile Voastre să mă încredinţeze despre aceasta· E un cal vânăt, a fost cal de căruţă. Dumnezeu să ţină pe Domniile Voastre în bună sănătate. Datum etc.

Calul să-l trimită Domniile Voastre aici.

168.

Wien, 20 Ianuarie 1604.

Arhiducele Matia către gen. Giov. Fr. Barbiano, Conte di Belgioioso.

Ordonă să silească pe Sigismund Rákóczy să restitue lui Aga Leka scumpeturile luate dela dânsul, iar dacă ele nu ar mai exista, să-l despăgubească cu bani.

Wasmassen des Radul Waida in der Walachei Rath und Gesandter, Zeiger dieses, Lecha Aga bei deroselben allergehor-

sambst fürkomben und beschwert hat, dass er etlicher seiner Güeter, deren Werth er auf Acht tausend fünf hundert Taler schätzen thuet, durch den Edlen . . . Sigmundt Ragoczy beraubt und spolirt worden, und underthänigst gebeten, die Restitution solcher ihme mit Gewalt entwendeten Güeter dem Ragoczy gnädigst aufzulegen und ernstlich anzubefehlen: Befehlen demnach im Namen Ihrer K. Mt. dir hiemit gnädiglich, auf eheist und fürderlichst diese Sachen zu erkundigen und da du befinden würdest, dass bemeldter Ragoczy solche Gewalt gebraucht und dem Lecha Aga das seinige mit Gewalt abgetrungen hat, ferrer Verordnung thuest, damit von ermeldten Ragoczy dem Lecha Aga seine abgetrungene Hab und Güeter, wie sie ihme genummen, stracks und ohne allen Verzug, oder da sie versilbert oder verhandelt, mit Geldt richtig mache; etc.

Geben in der Stadt Wien, den 20. Ianuarii. Anno 1604.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Registratur 1604 Jan. 98. Concept.)

169.

Wien, 20 Ianuarie 1604.

Camera Aulică către Camera Ungară.

Să se dea cheltuială de drum curierului însărcinat să meargă cu Petru Armeanul în Ardeal.

Cursor hic, praesentium exhibitor, in mandatis habet, ut Petrum Armeni, qui hesterno die versus Transylvaniam hinc discessit, cursu persequatur; quem si istic assecutus fuerit bene, sive minus, memoratus cursor illum in dictam Transylvaniam usque ad dominum Basta insequi debebit. *Astfel rugăm să-i dați așa numita* pecunia cursoria inde Posonio in Transylvaniam competentem statim et absque ulla mora aut difficultate; etc.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Hungarica. Vol. 612 fol. 11.)

170.

Wien, 23 Ianuarie 1604.

Arhiducele Matia către Camera Ungară.

Ordin pentru achitarea datoriei lui Petru Armeanul.

Petrus Armeni de restanti pretio boum Walachicorum ante hac ipsi ademptorum contentetur.

Postquam Sacra Caesarea Regiaque Maiestas . . . Egregio Petro Armeni de iis 7775 fl. Rh. 15 cr. ratione boum, ipsi antehac ademptorum, defalcato eo, quod diversis vicibus iam percepti, adhuc 3341 fl. 55 cr. debitor remaneat, *vă comunic mandatul împăratului să-l achitaţi măcar în parte*; etc.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Hungarica. Vol. 612 fol. 32.)

171.

Innsbruck, 28 Ianuarie 1604.

Camera Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

Ioan Cămăraşul nu şi-a primit banii din succesiunea decedatului Ştefan-Vodă, fiindcă cea mai mare parte se află încă la Venezia. Se recomandă ca el să se adreseze acolo lui Paolo Minio.

Hochwürdigister Durchläuchtigister Fürst, gnädigister Herr.

Euer Fr. Dht. haben sich genädigist zu erinnern, was an dieselbig jüngst vermüg der Beylag Johannes Camerasco aus der Moldaw ihme diejenigen zehentausendt Taler, welche ihme durch weilend Herrn Johann Stephan Wayuoda aus der Moldaw testiert, von dessen Verlassenschaft zu verordnen oder doch ein mehrer Competenz als jährlich zweyhundert Cronen in Abschlag der Verzinsung, so man ihme ohnedas von der Zeit des Testators Absterben hiervon schuldig, erlegen zu lassen underthänigist suppliciert hat, so uns von Oberösterreichischer Regierung übergeben worden. Hierauf berichten Euer Fr. Dht. wir gehorsamist, als ihnen dann zuvor genädigist bewüsst, dass diese Verlassenschaft nochzemalen gegen dem Paul Minio auf unerörterter Strittigkeit beruhet, auch das meiste Vermügen zu Venedig liegt und vorhanden ist, daher auch dieser Ursach halber ihme Supplicanten in solch seinem Begehrn unsers Erachtens derzeit nit willfahrt werden kann, sonder vermeinten gehorsamist, Euer Fr. Dht. mächten ihne hiermit an ermeldten Minio weisen, doch darneben ihme Minio auch von demselben Fürstlichen Hof aus zueschreiben, weil ganz beschwerlich diese Sach länger aufzuziehen, auch die Kirchen und andere Legata, darunter auch gestifter Gottsdienst begriffen ist, sowol andere umb ihr habende Ansprachen zu verhindern sich zwischen dato und nägst Georgii eintweders selbs oder durch vollmächtigen Gwalthaber alher zu verfüegen und der Sachen Austrag abzuwarten, auch dieselb in Richtigkeit zu bringen, mit dem Vermelden, im Fall solches wider

Versehen nit erfolgen, dass Euer Fr. Dht. letztlich Ursach haben, nit allein vorbenannten Camerasco, sonder auch andere ihrer habenden Sprüch von deme, so an dieser Verlassung alhie verhanden, contentiern zu lassen, auf dass sie diesfalls ferrer Helligung geübrigt sein mügen; doch zu mehrerm Euer Fr. Dht. genädigisten Willen gestellt, dero wir uns beinebens zu Genaden gehorsamist befelchen thuen.

Actum den 28-isten Ianuarii. Anno sechszehenhundert und im vierten.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

172.

[Warszawa,] 2 Fevruarie 1604.

Regele Sigismund III către secretarul Abraham Krzewski.

Instrucţie despre cele ce va trebui să trateze cu Ieremia-Vodă. Impăratul Rudolf e supărat de vestea că Ieremia vrea să trimeată pe fratele său Simion în Ţara-Românească, temându-se să nu se răzbune Radu-Vodă asupra lui Ieremia. In ce priveşte pe hanul Tătarilor, de oarece el aşteaptă dela rege ploconul făgăduit, secretarul să scoată câteva mii de galbeni dela Ieremia spre acest scop.

Zlecenie Jego Królewskiej Mości do Pana Hieremiego Wojewody Moldawskiego urodzonemu Abrahamowi Krzewskiemu sekretarzowi dnia wtorego Lutego roku 1604 dane.

Pozdrowi Imieniem naszym Pana Wojewodę i powie mu chęć naszą. Oddawszy potym list wierzący na osobnym miejscu, gdzieby nie był nikt, jeno on sam, powie mu od nas te słowa; Jako raz Jego Królewska Mość chęć swą do Wasz Mości obrócił, tak we wszystkim one chciałby zawżdy pokazować z siebie Wasz Mości i ziemi tej, która aby z żadnej miary trudniona nie była, otym jest obmyśliwanie Jego Królewskiej Mości. Dlaczego zlecił mi odnieść Wasz Mości co rozumi należeć do pokoju tej ziemi, i samego Wasz Mości. Cesarz Jego Mość Rudolf wziąwszy sprawę jakąś żebyś Wasz Mość brata Siemiona do Multan prowadzić chciał, i Cesarza Tureckiego do tego przywodził, pokazuje, żeby go to obeszło, i o zemszczeniu się tego daje znać jawnie. Obawia się Jego Królewska Mość, aby nie szły te rzeczy takowym sposobem i trybem, jako za Michała, i żeby Radula z Multan za pomocą Cesarską nie chciał czego przeciw Waszej Mości i ziemi Mol-

dawskiej zacząć, podniesiony zwłaszcza będąc szczęściem y... niedawnym. Przeto ostrzega Jego Królewska Mość abyś się miał Wasz Mość na pieczy, i ostrożnie a bacznie we wszystkim postępował, aby więc miasto dogodzenia nie zatrudniałeś Wasz Mość siebie samego. Wszystkie rzeczy mają czas swój, i bacznego jest widzieć i uważać co kiedy, i jako czynić. Wasza Mość jesteś na tym placu, gdzie na wszystkie strony oglądać się potrzeba, a Jego Królewska Mość ma teraz so z sobą czynić, i na co się też oglądać. Przeto roztropnie sobie Wasz Mość we wszem postępuj.

Co tak powiedziawszy, potym zasię przystąpi do drugiego naszego zlecenia. Powie że Car Tatarski wróciwszy się z Węgier, ofiarując przyjażn swoją Jego Królewskiej Mości żądał Jego Królewskiej Mości o upominki obiecane. Kazał Jego Królewska Mośc gotować je, jednak iżby rad Carowi chęć swą i na ten czas oświadczył, a upominki wszystkie nie mogą bydź tak rychło sposobione, używa Wasz Mości Jego Królewska Mość abyś chciał dogodzić w tym Jego Królewskiej Mości, kazać użyczyć kilka tysięcy czerwonych złotych, a mianowicie sześciu do ręku mych, którebych tu zaraz posłowi temu w drodze będącemu oddał. Rozumie Jego Królewska Mość że z obiecanej prze Wasz Mość summy, jeszcze coś pozostawa, ale jakokolwiek jest, już i na to nie tak dalece patrząc, żąda Jego Królewska Mość abyś w tym Wasz Mość dogodził Jego Królewskiej Mości, i łacno się potym każe Jego Królewska Mość znieść z Wasz Mością w tych rzeczach, i nie będzie chciał abyś miał Wasz Mość na czym szkodować, pilnie tego poprze sekretarz pomieniony, aby tej summy dostać się tam mogło, a dostawszy odda ją posłowi do odniesienia Carowi wziąwszy od niego wyznanie na piśmie, że na przeszłe upominki wziął tę summę. Co aby jako najrządniej odprawił, starać się będzie.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex Nar. 99 pag. 635.)

Instrucția Măriei Sale crăiești dată secretarului Măriei Sale Abraham Krzewski în ziua de 2 Fevruarie 1604 trimes la Ieremia-Vodă al Moldovei.

Salută în numele nostru pe Domnul Voevod și spune-i bunăvoința noastră. Predându-i scrisoarea într'un loc deosebit unde nu e nimeni, numai el singur, spune-i din partea noastră aceste cuvinte. Precum Măria Sa crăiască și-a îndreptat odată bunăvoința către Măria Ta, așa dorește întotdeauna să se arate Măriei Tale și țării, de care Măria Sa crăiască are grijă să nu fie niciodată turburată. Pentru aceea mi-a poruncit să vă spun ce se cuvine pentru liniștea acestei țări și a Măriei Tale. Impăratul Rudolf a aflat că Măria Ta dorești a trimite pe fratele

Măriei Tale, Simion în Muntenia şi la acest lucru ai câştigat chiar pe împăratul turcesc, pentru acest lucru se arată supărat şi vă adevereşte de răzbunarea sa. Măria Sa regele se teme ca aceste lucruri să nu meargă în aşa fel ca în vremea lui Mihai şi ca Radu din Muntenia, ridicat din deosebita fire a norocului, să nu încerce ceva cu ajutorul împăratului împotriva Măriei Tale şi a ţării Moldovei. Pentru aceasta Măria Sa crăiască vă face atent ca Măria Ta să se păzească bine şi să umble cu băgare de seamă în toate lucrurile, ca în loc de linişte să nu cumva să vă turburaţi. Fiecare lucru îşi are ceasul său şi omul cu băgare de seamă ştie când şi ce e de făcut. Măria Ta eşti la un astfel de loc de unde trebue să priveşti cu grijă în toate părţile şi Măria Sa crăiască este acum ocupată cu alte griji. Pentru aceea Măria Ta să te porţi cuminte în toate.

După expunerea acestora să treci la comunicarea însărcinării noastre a doua. Spune că ţarul Tătarilor întors din Ungaria, a oferit prieteşugul său Măriei Sale regelui cerându-i ploconul făgăduit. Măria Sa crăiască a orânduit pregătirea aceluia, arătând şi de astădată bunavoinţa sa faţă de ţar, dar darurile făgăduite nu se pot toate aduna aşa de grabă şi pentru aceea să împrumute Măriei Sale crăieşti câteva mii de galbeni şi anume şase mii să-i dea în mână ca să le predau aci solului în drum. Înţelege Măria Sa crăiască că din suma ce i-a făgăduit Măria Ta a mai rămas ceva neplătit, dar ori cum este, nu-l priveşte prea mult, dorind Măria Sa crăiască ca Măria Ta să-i faci pe placul lui în această împrejurare Măriei Sale crăieşti şi după aceea Măria Sa crăiască se va înţelege uşor cu Măria Ta despre acele lucruri şi nu va voi ca Măria Ta să aibă vreo pagubă în ele. Numitul secretar să aibă grijă mare ca această sumă să poată fi obţinută şi de o va primi, să o predea solului, ca să o ducă ţarului, luând adeverinţă în scris dela dânsul că această sumă a primit-o asupra ploconului viitor. Apoi să aibă grijă ca acel scris să fie trimes cât mai în regulă.

173.

Bratislava, 3 Fevruarie 1604.

Inventarul averii mobile a lui Nicolae Petraşcu.

Argintărie stricată. Argintărie bună. Arme şi hamuri. Haine şi rochii. Preţuit tot la 2279 fiorini.

Des Woywoden Niklas Petrasko Verlassenschafts-Mobilien und Effekten, Presburg.

Heut dato den 3. Februarii Anno 1604 seint die am 30. nägstverschienen Monats Januarii in zwo Truhen befunden- und beschriebene Sachen wieder de novo beschrieben, und was von Silberwerk durch Ihrer Majestät Cammer-Goldtschmidt Zachariam Glöckhner, N. Pöschen Hofsilberhandlern gewogen, die

Kleider und anders aber durch Anthoni Cupers, Ihrer Majestät Leibschneider und Georgen Hünell Leibkirschner etc. taxirt worden.

AN BRUCHSILBER.

Erstlich ein alt silbern Handtbeckh und Khandl hat gewogen . . . . . 12 Mark 4 Lot —
Drey silberne Teller . . . . . 3 „ 11 „ 2
Ein silbern langlet Khandl . . . . . 2 „ 8 „ 1
Dreyunddreissig Pecher gross und klein, fast eines Formbs, sambt einem Salz-Fassl, haben gewogen . . . . . 70 „ — „ —
Zue 8 Taller angeschlagen.
Zwanzig silberne Löfl, zehen Piren, ein silbern Püxl mit einem Khettl, ein Frauen-Gürtl und etlich zerbrochen Stückhl Silber, hat zuesamben gewogen . . . . . 7 „ 13 Lot 3
96 Mark, 5 Lot, 2 Gran, thun in Gelt 1899 fl. 12½ kr.
Drey alte Pecher sambt einem Teckhl . 6 Mark 5 Lot —
Zue 9 Taller angeschlagen.
Ein Dupplet und Khandl . . . . . 5 „ 10 „ —
Ein Indianische Nuss. . . . . 1 „ 4 „ —
Ein hulern Pecherl, ist das Silber ungefähr davon . . . . . — „ 6 „ —
13 Mark, 9 Lot, thuet am Gelt 142 fl. 24 kr.

SILBER-GESCHMEIDT.

Ein hoher Sibenbürgischer Pecher mit einem Teckhl mit Granattöpfl . . . . . 6 Mark 12 Lot 2
Ingleichen ein solicher Pecher mit dem Teckhl . . . . . 2 „ 15 „ 3
Ein toppelter Köpf . . . . . 3 „ 4 „ 1
Idem. . . . . 4 „ 8 „ —
Idem. . . . . 2 „ 1 „ 1
Die Mark zue 15 Taller 19 Mark, 9 Lot, 3 Gran, thuet an Gelt 343 fl. 9½ kr.
Summa alles Silbergeschirres 129 Mark 8 Lot 1 Gran thuet 1384 fl. 46 kr.

VON WEHREN.

Der beste Sabl mit Silber beschlagen ist geschätzt auf . . . . . 60 fl. — —
Zwey schlechter, der eine pro 24, der ander pro 20 Taler . . . . . 51 „ — —

Noch ein schlechter pro 10 Taler . . . . . 11 fl. 40 kr.
Zwey Palasch der besten, jeder pro 30 Taler . . 70 ,, —
Wieder einer von Eisen, 1½ Taler. . . . . 1 ,, 45 ,,
Der beste Ross-Zaimb pro 30 Taler. . . . 35 ,, —
Wieder ein schlechter, vornen mit einem Glas pro 10 Taler. . . . . 11 ,, 40 ,,
Ein vorder und hinter Ross-Pueg weiss pro 24 Taler. . . . . 28 ,, —
Ein schöner Zaimb mit Hinter-und Vorderpug pro 50 Taler . . . . . 58 ,, 20 ,,
Ein Ross-Hals-Pandt pro 20 Taler. . . . . 23 ,, 20 ,,
Ein Stirnblat und zwey Nasenruemb pro 16 Taler. . . . . 18 ,, 40 ,,

VON MANNS-KLEIDERN.

Ein rot Scharlachener Rock von Steinmarder, von Tuch und Fuetter, ziemblich abtrogen pro 40 Taler. . . . . 46 fl. 40 kr.
Ein anderer Rock von Granat mit Thiger gefüettert, ziemblich alt pro 24 Taler . . . . . 28 ,, —
Ein ander auch von Granat, von Thiger Claw, Füessen und Seiten-Fuetter pro 50 Taler . . 58 ,, 20 ,,
Ein Türggischer einfacher Rock von Silber, Goldt und Seiden-Zeug pro 8 Taler . . . . . 9 ,, 20 ,,
Ein rot Scharlachen Mannes-Rock mit Marder gefüettert pro 12 Taler . . . . . 14 ,, — ,,

FRAUEN-KLEIDER.

Ein rot Tamaschkheter Rock mit gulden Posamen pro 12 Taler . . . . . 14 fl. — kr.
Ein rot sammetter Rock, auch mit gulden Posamen pro 24 Taler . . . . . 28 ,, —
Ein veilbraun sammetter mit gulden Schnieren per 20 Taler . . . . . 23 ,, 20 ,,
Ein Leibfarb gemusirter Atleser Rock mit Golt prembt pro 10 Taler. . . . . 11 ,, 40 ,,
Ein rot Tamaschkhetter pro 8 Taler . . . . 9 ,, 20 ,,
Ein blo Tamaschkhetter per 24 Taler . . . 28 ,, — ,,
Ein blo Zobinen mit Silber eintragen pro 18 Taler. . . . . 21 ,, — ,,
Ein grin Sametter Rock mit Golt brämbt per 20 Taler . . . . . 23 ,, 20 ,,

Ein rot Atleser mit seiden Portten pro 10 Taler 11 fl. 20 kr.
Ein rot Tamaschkhetter mit Golt pro 8 Taler . 9 „ 20 „
Ein Weixbraun Sametter Rock mit drey weiss-
silbern Schnürl pro 18 Taler . . . . . 21 „ — „
Ein alt Tamaschkhetter Rock mit drey grin-
seiden Schnierl pro 8 Taler . . . . . 9 „ 20 „
Ein alt goltfarber Tamaschkhetter Rock mit
Goldt bräumbt und silberne Haften pro 10 Taler . . 11 „ 40 „
Ein rot Sametter Rock mit Golt prembt pro
20 Taler . . . . . 23 „ 20 „
Ein rot Samettes Frauen Mäntl mit gulden
Posamen pro . . . . . 10 „ —
Ein schwarz Samettes Frauen Mantl, mit Mar-
der gefüttert pro 22 Taler . . . . . 25 „ 40 „
Ein Pomeranzen farben Sammettes Mäntle, mit
Marder pro 20 Taler. . . . . 23 „ 20 „
Ein schwarz Samettes mit bloer Leimet ge-
füttert und mit Golt brembt pro 12 Taler . . . . . 14 „ — „
Ein rot Samettes Frauen Mäntl mit silbern Po-
samen und mit Fux und Marder durchfuettert pro
13 Taler . . . . . 15 „ 10 „
Ein gulden stückhens Mantl mit gulden Po-
samen und Marder gefüettert pro 18 Taler . . . . . 21 „ — „
Ein schwarz Samettes mit Schmelz geprambt
und grin Taffet gefüttert pro 10 Taler. . . . . 11 „ 40 „
Ein veilbraunes mit grin Toppltaffet gefüettert
und goldtprambt pro 10 Taler . . . . . 11 „ 40 „

Dem beiläuftigen gemachten Anschlag nach thun obbeschriebene Sachen in Gelt 894 fl. 55 kr. Und das Silberwerk und Geschirr 1384 fl. 46 kr. Und zuesamben 2279 fl. 41 kr.

B. Dachler
Contralor des Hofzahlambts

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14454.)

174.

Wien, 16 Fevruarie 1604.

Arhiducele Matia către Camera Ungară.

Să dispună să se achite mitropolitului Dionisie Ralli restul pensiei sale.

Qualiter Rev^mi Dionisii Ralli Palaeologo archiepiscopi in Tarnow mandatarius Gregorius de Nicolò conquestus sit, quod dicti sui domini per M^tem Suam Caesaream et Regiam collatam pensionem ab Egregio Stephano Barathy administratore proventuum archiepiscopatus Strigoniensis minus consequi possit, eiusdem exsolutionem iuxta commisso modo praestari petens, *veţi înţelege din actul alăturat şi vă ordonăm să dispuneţi la numitul administrator* ut restantiam praetactae pensionis certo subministret atque persolvat; etc.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14421. Concept.)

Notă. In lipsa mare de bani, mandatarul Mitropolitului n'a putut încasa nimic. La 17 Iulie 1604 găsim un nou ordin de plată (Hofkammerarchiv. Wien. Hungern. Fasc. 14424) a care deasemenea n'a fost achitat şi la 12 August 1604 arhiducele Matia intervine către Camera ungară pentru aceiaş plată. Budapest. Camera Hung. vol. 612 fol. 182.)

175.

Košice, 17 Fevruarie 1604.

Camera Scepusiană către împăratul Rudolf II.

Aga Leka nu-şi poate achita datoria, ţiindcă nu şi-a primit încă toate lucrurile dela Sigismund Rákóczy.

De debito quodam Ļeka Agae.

Penes Ļekam Aga ratione sui debiti semel atque iterum Mag^cum dominum Sigismundum Rakoczy requisivimus, sed is brevi de eo negotio per suos familiares coram M^te V^ra Sacra^ma resolvere spopondit, nihilque Camerae huic aliud responsi dedit, quamvis certum est, Rakoczium res illas, quas Ļeka Aga repetit, indebite pro se usurpasse, neque toties repetitas extradedisse; qua in re non levem iniuriam Ļeka Aga patitur, M^tis V^rae Sacrae serio mandato digne restituendam. Quod M^tis V^rae Sacrae ad clemens eius mandatum, 23. Novembris anni praeteriti ad Cameram hanc editum, demisse rescribere habuimus.

Cassoviae, die 17. Februarii. Anno MDCIIII.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

176.

Košice, 17 Fevruarie 1604.

Camera Scepusiană către arhiducele Matia.

Aga Leka cerând din nou să i se dea casa necredinciosului Ştefan Bánfi din oraşul Sătmar, pentru care oferă 200 fiorini, se recomandă îndeplinirea cererii pentru meritele lui.

De l. s. Leka Agae domum in Zathmar sibi conferri petens.

Lekam Aga Arbonaz pro domo quadam in oppido Zathmar sita, ac olim infidelis Stephani Banffi existente sibi conferenda, adhuc anno 1601 apud Ser^tem^ V^ram^ institisse, et nunc denuo instare, ex clementi S. V. mandato die 21. Ianuarii proxime praeteriti edito, demisse intelleximus.

Quod ad prius S. V. mandatum non responderimus, id ob visam nullius sollicitationem intermissum fuit. Domus illa etiamnum Zathmarini pro Sua M^te^ tenetur, prout et alia quoque ibidem Stephani quondam Chiakii similiter in Suam M^tem^ devoluta est; ex quibus unam absque ulla difficultate, quaecunque illarum S. V. placuerit, dicto Leka Agae conferri potest, siquidem ducentos quoque florenos ex provisione sua annua defalcandos pro illa offerat, praesertim vero pro Banffiana, pro qua hactenus iam secundario instat, quae merito illi pro fidelibus eius servitiis, hactenus praestitis conferri potest, ut uxore et liberis eo deductis maior de eo securitas et praestandae fidelitatis spes concipi possit.

Cassoviae, die 17. Februarii. Anno MDCIIII.

(Orsz. ltár. Budapest. Camera Scep.)

177.

Praha, 16 Martie 1604.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Ţara-Românească.

Omul lui Basta trimis în Muntenia spre a vedea dacă Radu-vodă s'a învoit cu Tătarii ori nu. Fiind bănuit, solii săi au fost reţinuţi la Caşovia.

Di Praga, li 16 di Marzo 1604.

Per lettere di Transilvania s'ha che'l Sig^r^ Basti havesse mandato in Valacchia persone per esplorare et sapere come passano

le cose di quella provintia, et se vero è che Radul Vaivoda sì come si è dubitato et vi era aviso si fusse accordato col Tartaro, et che trattasse di far il medesimo col Turco. Intanto son trattenuti in Cassovia li suoi ambasciatori col presente et denari gli mandava Sua Maestà.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese III 49 c fol. 75.)

178.

Wien, 25 Martie 1604.

Arhiducele Matia către împăratul Rudolf II.

Propune să dea lui Aga Leka Arbanaş pentru slujbile sale credincioase o proprietate de „nemeş" în comitatul Sătmarului.

Als vor diesem Leka Aga Arbanaz gewester Walachischer Gesandter gehorsamist angehalten und gebeten, damit Ihm umb seiner in Sibenbürgen, sonderlich aber in der Belägerung Wardein treugeleisten Dienst willen, und dass er die zwey Häuser in Sibenbürgen Köwar und Vywar, so er in seiner Handt gehabt, dem Basta übergeben, ein Edlmannssitz zu Sagkmar gelegen, so Euer Mt. *per notam infidelitatis* des Stephani Banffy heimbgefallen conferiert und bewilligt werden wollt, die Zipserische Camer *spunând că moşia lui Banffy e disponibilă*, darumben der Supplicant nun zum andernmal anhalte und er darfür 200 fl. an seiner jährlichen Provision fallen lassen, *recomand indeplinirea dorinţei lui Aga cu privire la slujbile sale arătate.*

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14422. Concept.)

179.

Wien, 7 Aprilie 1604.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Turcii năvălind în ţară, gonesc pe Radu Şerban-Vodă.

Aus Wien von 7. April Anno 1604.

Aus Sybenbürgen haben wir, dass die Türggen ein grossen Einfall in die Wallachey gethan und den Radul Weyda heraus geschlagen, welches dem Feindt, der sich umb Themeswar stark versamblet, bei des unabgedankten Kriegsvolks Meuterei in Sibenbürgen ein gewünschter Handel sein würt.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 107.)

180.

Istanbul, 11 Aprilie 1604.

Aviz despre evenimentele din Moldova.

Ştirile sosite dela Ieremia-Vodă despre neliniştea Moldovenilor, cari cer Domn pe feciorul lui Iancu ori al lui Mihnea-Vodă.

Aus Constantinopl, den 11. April Anno 1604.

Der Bogdanier hat Bericht an die Porten gethon, dass der Christliche Kaiser in grosser Kriegsrüstung stehe; wöllen auch sein, des Bogdans Underthanen Ihme kein Gehorsamb leisten, sondern begehren des Fürsten Janicola [1] oder Michna Sohne einen zu ihrem Regenten, wo nit, so seyen sie bedacht, sich under den Christlichen Kaiser zu begeben. Begehrt derowegen an Primo Vezier mit Zusagung einer stattlichen Verehrung, obgedachte beede Söhne hinzurichten oder gefänklicher einzuziehen; die dann der Primo Vezier alsbaldt nach dem Castell di Gallipoli, in ein sehr finstere Gefänknus [2] führen lassen.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 117.)

181.

Venezia, 30 Aprilie 1604.

Aviz despre evenimentele din Ardeal şi Muntenia.

Staturile şi Ordinele din Ardeal gata să se supună împăratului Rudolf. Bătălia lui Radu-Vodă cu Turcii.

Di Venetia li 30 Aprile 1604.

Con l'ultime di Viena delli 17 stante habbiamo di Transilvania, che il Signor Basta si trovasse per anco indisposto, ma che col castigare gli rebelli havesse di modo intimorito quei Stati che questi si offerivano di sottoporsi a Cesare, con patto però, che gl'interessati nella ribellione (fuori gli capi che si contentano venghino castigati) siano rimessi, et quelli che sono prigioni rilasciati. Et che il Vaivoda Radolo non solo non fosse stato scacciato della Vallacchia, ma che con le sue genti havesse (doppo haver per tre giorni et notte scaramucciato) scacciati da quei confini quei 8/m Turchi che vi havevano penetrato.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/11 fol. 125.)

[1] Recte: Iancula, 1579—1582. [2] Gefängniss = temniţă.

182.

Karlovac, 1 Iunie 1604.

Freiherr Veith Khissl către arhiducele Ferdinand.

Respinge plângerile conţilor de Tersac şi Barilovich cum că Valahii din Croaţia ar face stricăciuni supuşilor lor. Dimpotrivă trebue să mărturisească că tocmai acei Valahi sunt prigoniţi de către proprietari în aşa fel, că dacă acele asupriri nu vor înceta, vor fi uşor goniţi de ei. Astfel conţii aceia să tacă sau mai bine zis, să mulţumească lui Dumnezeu, că au pe acei Valahi (ca iobagi) căci ei alcătuesc o pavăză tare pentru dânşii, fără de cari ar trebui să sufere mult de prădările veşnice ale mărtălogilor adică făcătorilor de rău.

Deroselben noch den siebenden abgeloffnes Monats Maii datiertes genädigistes Befelchschreiben, sambt den Einschlüssen etlicher Artikl, in wellichen sich die Windisch Landständt in Namen der Grafen von Tersäcz und der Wärilovitschen im jüngstgehaltnen Prespurgerischen Landtag bei Ihrer F. Dt. Erzherzog Mathiasen, meinem auch genädigisten Herrn beschwert und umb Wendung gebeten, habe ich allererst diese Tag gehorsambist empfangen. Wie mir aber unbewusst, wo solliche Schreiben so lang verhalten worden, also hätte ich da mir dasselbig eheunder zuekummen, nicht undterlassen den darüber genädigist abgeforderten Bericht alspaldt zu thuen, wellichen dann Euer F. Dt. anjetzo hiemit genädigist zu vernemben haben, dass bemeldte Grafen von Tersäcz, und mit ihnen die Windische Stände nicht Recht daran, dass ich denen Grafen Ichtes von ihren Güetern entzogen und den neuen Wallachen eingeraumbt hätte; weniger, dass ermeldte Wallachen ihr, der Grafen Undterthanen bedrängen, undterdrücken und von Haus und Hof vertreiben sollten; dann soviel das erste, obwol ich ein Anzahl derselben Wallachen letzlichen herausgeführt, so wirdet nimmermehr befinden, dass ich denen Grafen von Tersäcz ein Spann Erdreichs genommen und dieselbe darauf angesiedelt hätte. Euer F. Dt. aber und männigelich ist bewusst, als mein Vörfordrer, der Georg Lenckovitsch seeliger, ein Anzahl derselben Wallachen herausgefiehrt, dass ihnen das noch vor achtzig Jahren öd gelegnes Ort Gomerye auf Euer F. Dt. Befelch durch dero abgeordneten Commissarien und mit ermeldter Grafen gueter Verwilligung und Zuegeben eingeraumbt, dieselben bis dato daselbst erhalten und

mir alda dieselben bis auf dato daselbst erhalten und mir alda die übrigen, so ich herausgeführt untergebracht worden. Ob nun fürs andre, ermeldte Wallachen der Grafen Underthane von dem ihrigen verstossen, ist aus diesem das Wiederspiel zu vermerken, dass zwischen Gomerye und wo der Grafen Underthanen wohnen über anderthalbe Meil Wegs ein wilde Ödnuss ist, und sie, die Wallachen mit derselben auf allen Seiten umbgeben, dass sie gar nit Ursach haben andern ihre Güeter zu nehmben, noch die Leuth zu vertreiben, und es möchten die Grafen viel mehr Gott danken, dass die Wallachen, als ein starke Vormauer daselbst wohnen, dann in Wiederigen sie wol nicht viel Underthanen mehr übrigs hätten, weil sie von den Martälosen[1] hievor kein Augenplick sicher gewest; nun jetzt ohne alle Sorg das ihrige possediern. Dannenhero man denen Wallachen diesfalls Unrecht thuet, und sein die armen Undterthanen beschwert und bedrangt, so beschieht solliches nur von ihren eigenen Herren; welliches sie ja von Haus und Hof, da sie also continuirn, letztlichen vertreiben wirdet; etc.

Datum Carlstadt, den ersten Tag Junii des 1604-ten Jahrs.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1604 Juny 173.)

183.

Cluj, 6 Iunie 1604.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Devastările haiducilor cari au omorît pe tălmaciul soliei lui Radu-Vodă. Ţăranii, în Moldova, se pregătesc să năvălească în Ardeal. Mare scumpete. Trecerea unei cete de Cazaci la Radu-Vodă în Muntenia.

Die hierumb liegende Haiduggen streifen und blündern unaufhörlich. Darwider beschicht kein Einsehen, wie dann gleich jezo Tag einkombt, dass solche der Walachischen Botschaft, so zu Prag gewesen, Tolmetschen, Raz Laza[r]n, als er von dem Walachischen Radul Weyda sambt einem Trugsäss zu gemeldter Walachischen Botschaft nach der Hermannstadt zurüggeschickt worden, jämmerlich erschlagen, alle Brief abgenommen und den Raub under sich getheilt; haben auch sambt den ufruhrischen Wallonen 11 Hermannstädtische Dörfer geblindert und den übrigen auch also mitzufahren getrohet.

[1] Cuvânt luat din ungureşte, în care „martalóc" înseamnă tălhar, haiduc om hrăpăreţ.

Die Tartern versamblen sich stark an der Moldauischen Granicz, Sibenbürgen zu überfallen. Da solches beschicht, ist hoch zu besorgen, die verzweifelte Haiduggen schlagen sich zu ihnen und verrathen vollendts das zuvor durch sie verwüeste Landt, und da man nicht in Zeit dies Landt mit frischem Teutschen Volk versieht, darumb man dann gnugsam gen Hof schreibt, so mächte man in Wahrheit baldt böse Zeitungen vernehmen. Zu deme continuiert die Theuerung noch sehr stark, also dass ein Kübel Treidt 16 Thaler, ein Leib Brot bis uf 80 Pfennig, ein Mass Wein 20 Pfennig, ein Mass Bier 16 Pfennig, ein Ey 4 in 5 Pfennig, und ein Henne bis uf 60 Pfennig verkauft würt.

Sonst seindt 700 Cosaggen, so in der Türggei gewest, zu dem Walachischen Fürsten gezogen, umb Dienst anzuhalten; die sagen für gewiss, dass Soldanus wegen des Persianers Einfall alle fürnembste Türggen zu sich hinein fordern lassen, sonsten aber hätten sie noch schlichte Kriegs-Preparationen gesehen.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 178.)

184.

Sibiu, 19 Iunie 1604.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Prădăciunile haiducilor nu pot fi înfrânate din lipsă de bani şi provizii. Aceleaşi lipsuri şi în Muntenia. Cazaci spre Caransebeş.

Aus Hermannstadt in Sibenbürgen den 19. Iunii 1604.

Den Zuestandt dieses Landts betreffendt, ist es nie erbärmlicher oder elender gewest, als jetzt, würt auch länger je ärger, dieweil Herr Basta sich zue Hust und die Commissarien nit im Landt befünden; zue dem auch, dass kein Geldt oder Bezahlung herein kombt, dahero nit allein das Kriegsvolk, sondern auch die Heiduggen also hausen, dass alle Dörfer wiest und öed, und die wenig Bauersleut, so noch in den Städten vorhanden sein, verschmachten schier über einander. Es kann einer dem andern mit der Profiandt nit zue Hilf kommen. Die Heiduggen rauben und plündern alle Kirchen, Castell und was ihnen bekombt; haben dem Radul Weyda bereit 3 Truchsässen, so er mit Briefen zum Herrn Basta heraus geschickt, beneben einen Jesuiter bei Weissenburg umbgebracht. Bei Torda haben

sie die Zeggel angriffen, welche mit 114 Wagen Getraidt auf Clausenburg zufahren wöllen, derselben weil sie sich gegen ihnen gesetzt, in 70 niedergehaut, auch die Wägen sambt dem Getraidt und in 700 Ochsen darvon geführt.

Wir dienen alhier Ihrer Mayestät, weil aber kein Gelt verhanden, wissen wir nit wo aus und ein. Herr von Burghausen ist nach Praag verreist, und Herr von Krausenegg hat jetzt die Sachsen auf Nagibania berufen, und seind die Leut alhier so schwierig, dass sie für Ungedult den Feind begehren und bitten, dass er komme, dann ärgere Feinde künden sie nit haben, als diese Heiduggen. Es ist gleichwol ihr Haubtmann Horvat Abraham alhero kommen, mit Vermeldung, es seye ihme unmüglich dieselben zue bezwingen. Jedoch hat er versprochen sie noch inner acht Tagen uf Lippa zue führen, bis Gelt herein kombt, daselbst will er gegen dem Feind was tentieren. Dem ist ein Fass Wein und 20 Kibel Traidt gegeben worden; da nun inner 12 Tagen kein Gelt herein kombt, so ist Mathei am letzten.

In der Wallachei will es auch den Krebsgang gewinnen. Der Armeni Peter wollt gern heraus, kann aber nit los werden. In Summa die Not ist überall sehr gross, und behilft sich der arme Mann des Gras, welches sie, wie auch Wein gelegen sieden und anstatt des Preins[1] essen; da ein Viech etwan verreckt, es sey gleich Hund, Katzen oder anders, pitten sie hoch darumb. Die Heiduggen sagen, es sey ihnen unmüglich, da sie auf der Strassen was von Speis antreffen, solche nit anzugreifen, da gleich Gott selbs da wäre, dann sie sich länger nit von den Wurzen, so sie den Winter über genossen, nit erhalten künden. Dahero müssen sie nehmen, was sie erwischen; seind also diesen Winter über die 1000 Personen Hungers und Frost halben gestorben.

Sonst würt bestätigt, dass unsere Graniczer an der Theussa der Erlauer Türggen 150 erlegt, 100 gefangen und neben ander Peuth in 600 Ross bekommen.

Neben den 800 Cosaggen, so ferndt zum Türggen gefallen und jetzt dem wallachischen Radul Weyda zugezogen, seind 300 gegen Caransebes verrückt, und lassen der Bethlen Gabor, Nagy Albert mit ihrem Anhang und andere Hungarn, die noch bei den Türggen sein, bei Herrn Basta anhalten, ihnen Gnad zu erzeigen, und ist man gueter Hoffnung, dass ihnen solche folgen werden.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 186.)

[1] Recte: Brein = fiertură; Breinapf = cratiță de bucate.

185.

Esztergom, 30 Iunie 1604.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Teama lui Radu-Vodă ca nu cumva Ieremia-Vodă să pună în locul său pe fratele său Simion, cu ajutorul Tătarilor.

Aus Gran von ultimo Iunii Anno 1604.

Aus Lippa von 5-ten dito würt bestätigt, dass alle Cosaggen, so bei den Türggen gewesen, zum Radul Weyda in der Wallachey gefallen, auch etlich 100 zum Herrn Basta gezogen; etc.

Der Radul Weyda befürcht sich sehr vor dem Moldauischen Jeremias Weyda, welcher willens sein solle seinen Brueder Simon Weyda in die Wallachey einzusetzen, dann er bei 2000 Tartern auf den Granitzen in Bezahlung haben solle. Weilen aber dieselben hin und wieder grossen Schaden gethon, also hat er derselben wieder teils aus dem Landt jagen lassen und demnach auch die Cosaggen den Türken grossen Schaden zuegefüegt, hat solche ein Bassa überfallen und meistteils niedergehaut, dahero der Rest, gern, da sie kündten, wieder in Polen weichen wollten.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 194.)

186.

Târgovişte, 12 Iulie 1604.

Radu Şerban-Vodă către comisarul Paul Khrausenegg.

Plecarea solului tătăresc. Tătarii au jefuit banatul Craiovei unde au luat prizonieri şi au omorît mulţi boieri. Radu neputând sta în ţară, cere să i se dea cetatea Chioarului ca să aibă unde să se retragă cu familia, la caz de nevoie.

Illustrissimo Signor.

Con questa saremo breve in avisar V. S. Illma come la settimana passata fu da noi spedito l'imbasciator Tartaro per il suo ritorno, et insieme ancho do Boiari nostri, al qual habbiamo fatto grand'instanza, che passato il Danubio spinga qualche corrier verso il gran Chane, et avisarlo come se ne torna con bona speditione, et che in ogni modo retenga il figliolo, che non passi in Ungaria; del qual intendiamo che sia su li confini, solo questo dubitiamo, che non sia trattenuto dal Bascia, o vero mandato in Costantinopoli, perchè al chiaus solo bone parole gli

habbiamo dato in generale, ma nisciuna speranza, qual se è tornato non molto sotisfatto.

Li Tartari non cessano di fare in questa misera et infelice provincia le lor solite scorrerie, con notabilissimo nostro danno, passando per più parte et sempre con lor interesse et guadagno, che da do settimane in qua più de quindeci volte sono passati, et sempre con lor guadagno. Ma questa fu grande et notabile, che in un giorno sono passati per sette lochi, dal Bano di Crayoua, et hanno rotto il suo quartier con grandissima morte di nostri, et principalmente Boiari principali, menati schiavi; talche pochi nobili sono restati, et sono tutti spaventati et intimoriti, et hora i soldati non ci vogliono obedire, et quel ch'è peggio, dubitiamo che non ci svaliggino, minacciando già loro cusì. V. S. Illma sappia ch'è impossibile haver più dinari di qui, a talche vediamo che più presto arrivaremo noi costì, che la resposta della presente. Per questo preghiamo V. S. Illma quantoprima avisarci quello dobbiamo fare, perchè è impossibile abitare qui. Non restaremo ancho pregar V. S. Illma per conto di Chiuar, si è da sperare, bene, se non raccomandar la mia famiglia a Dio solo.

I dinari che V. S. Illma ci ha scritto che in 6 giorni sarianno inviati, non viengono, nè manco habbiamo nova alcuna, et se la provincia sarà persa, per Sua M. Cesarea si perde, non vedendo noi nè monitioni, nè dinari; et questo crediamo che per hora sarà a bastanza, con che fine li bascio le mani pregandoli da Dio longa et felice vita.

Da Tirgouisti, 12 luglio 1604.

Di V. S. Illma

affettionatissimo servitore

Iω̃ Ꙗдꙋл Ꙋоєводд

Adresa: All'Illmo Signor, il Signor Paulo Krausenek, Signor de Fesenderf, Consiglier di Sua Maestà Cesarea et commissario in Transilvania. Cito-cito-cito-citissime.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 1/a.)

187.

Cluj, 18 Iulie 1604.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Teama lui Radu Şerban-Vodă de năvălirea Tătarilor.

Aus Clausenburg 18. Iulii Anno 1604.

Obwolen der Tartterhaam mit in 100/m stark nahent bei Temeswar sich in einem Waldt lange Zeit aufgehalten und gern

durch Polen oder bei Hust durchgebrochen wäre, so haben Ihne doch die Pollaggen an seinem Vorhaben verhindert. Dahero er seinen Weg uf die Walachei zugenommen, alda er dreimal stark hineingestreift, aber doch wenig bekommen; gleichwol thuet sich der Radul Weyda sehr vor ihnen beforchten. Die sollen sonst willens sein Gross Wardein zue belegen.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 223.)

188.

Târgovişte, 23 Iulie 1604.

Căpitanul Attilio Vimercato către comisarul Paul Khrausenegg.

Daunele pricinuite de Tătari în ţară. Suferinţele boierilor şi ale ţăranilor. Zoreşte trimiterea banilor făgăduiţi. Solia lui Ieremia-Vodă pentru a face pace. Radu Clucerul Florescu omorît în casa sa dela munte de către nişte tâlhari veniţi din Ardeal. Spaima boierilor după aceasta mişelie ce li s'a făcut din partea unor supuşi ai împăratului. Radu-Vodă hotărît să-şi ducă familia în loc mai sigur.

Illmo Signor mio osservandissimo.

Li pochi Tartari soliti non cessano di infestare questa miserabil provincia con notabil danno, intrando or per una, or per altra parte, et ancho alle volte per più loghi; et della soldatesca Sua Eccellenza non se ne po valere, alcuni non voglino obedire, et altri che vanno in vedendo il nimico, si fuggino. Ma di più ancho dicono, che se il Prencipe non li dia dinari, che pigliaranno altro partito. Tre giorni fanno il Ban di Craiova è uscito con le sue gente ad incontrare essi Tartari, che erano intrati da quella parte, repartiti per sette loghi. S'incontrò in una troppa di loro de ducento, li soldati se fuggirono tutti, et lo piantorono insieme con li suoi Boiari, quali la maggior parte son stati ammazzati et presi, et esso Bano si salvò in un boscho a un pantan con un servitor suo. Or consideri V. S. Illma il notabil danno che si riceve, non potendo li poveri villani far il raccolto, et quelli che sono stati trovati in campagna et nelle lor case, tutti son stati condutti via schiavi, et a questo non si po remediare, per non potersi ammassare la gente, la quale senza dinari non si vol movere, et non fa burla che la settimana passata, dopo partito il Tartaro, il Signor Prencipe andò in campagna, et li soldati non si volsero giontare con lui, e ancho di

peggio che dubita esser svaligiato da essi soldati come fu un altra volta, passando in Transilvania.

Alla speditione nostra di costì V. S. Illma ci promisi et assicurò che in sei giorni harebbe spedito il secretario Vallacho con li 40/m tallari, per dar una paga alli soldati, mentre che il resto veniva dietro; molti giorni di più son già passati, nè si sente nova, nè imbasciate. Se la provincia si perde, sarà persa per Sua Cesarea Maestà, al quale crescerà ancho la spesa a mantenire questo Prencipe con li Boiari insieme; et l'aviso, che di breve verranno tutti alla volta sua, se non v'è più che pronto rimedio, et dicono alla libera che voglino salvarsi con le lor famiglie et il pocho che li resta, et poi Sua Maestà faccia quello li parerà della sua provincia.

Il Visir cammina, et per quanto si sa per homeni sicuri, sarà arrivato verso Sofia, et ivi fa la massa dell'exercito, se ne va per fermo dritto a Varadino, et delle forze non si po anchor chiaramente sapere quelle che siano, ma quelli che viengono di Costantinopoli dicono di certo cinquanta millia soldati. Se il figliolo del gran Chane non è avisato in tempo, passarà per Transilvania al passo di Hust.

Do giorni fanno è arrivato da questo Prencipe un imbasciator mandato da Geremia, persona nobile, per trattare et concludere la pace fra essi do vaivodi, e insieme domanda che di qua Sua Eccellenza spedischa altro Boiaro di suoi principali per pigliare ad esso Geremia il giuramento della fideltà di essa pace. Referisce questo imbasciatore una nova guerra fra Moscoviti et Pollachi, et che l'uno et l'altro si metteno con l'exercito in ordine, et che il Moscovita, il Ducha Carlo et gran Chane siano insieme conlegati contra Pollachi, et che li Tartari hanno già fatto una gran incorsione in quel Regno con grossissima preda.

Il Cluciar Rado Floresch essendo fori in casa sua, nel monte, ritirato in sicuro dalle corrarie di Tartari, et far fare il raccolto delli suoi vasalli, quattro giorni fanno è stato assaltato di notte alla propria casa da assassini, venuti di Transilvania, ammazzato con alcuni di suoi et spogliato, a tal che questi Signori son tutti persi di animo, poichè la lor ritirata era il Monte, et che un principale Boiaro della provincia, nobile, di anticha famiglia dalli vasalli di Sua Maestà sia stato cusì malamente morto, da dove essi pensavano haver aiuto et soccorso; et s'intende che questi ladri viengono sostentati da capitani di Siculi, quali non han servito ad altro, quando son venuti per quelli pochi

giorni passati in questa provincia, che a svaligiare et condur via bestiami, et spionare dove son le case di Nobili nei monti, per poterli svaligiare come han cominciato, et questa è la terza che han fatto a Nobili.

Sarà tempo di venire alla conclusione del negotio di Chyuivar per il Signor Prencipe, però humilmente supplico V. S. Illma et con ogni instanza, che si vienghi a questa expeditione, perchè questo Signore è risoluto di metter fori tutta la famiglia, et scaricarsi di questo peso, raccomandandoli alla custodia della Divina Maestà, se non haverà altro dove metterli.

Toccante ai Aironi che ho promesso a V. S. Illma ne haverò la total cura di servirla, ma conviene haver pocho di patienza, che per questi rumori li mercanti non camminano; con che humilmente bascio a V. S. Illma le mani.

Di Tirgouisti, 23 luglio 1604.

Di V. S. Illma

humilissimo servitore
Attilio Vimercato mpr

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 1/b.)

189.

Târgovişte, 26 Iulie 1604.

Radu Şerban-Vodă către comisarul Paul Khrausenegg.

Cere ajutor de oaste, bani şi muniţiuni, căci Turcii au ars Craiova şi de teama lor au fugit şi oştile sale proprii. Roagă să-i trimeată pe George Rácz cu Secui şi cu haiducii săi. Despre mizeria în care stă va fi informat de doi boieri ai săi.

Illustrissimo Signor.

Credo che V. S. Illma fin ora haverà ricevuto la nostra scritta di 23 stante,[1] et per essa inteso la necessità et il periculo in che si troviamo. Ora con questa gli replicaremo, che di giorno in giorno il negotio vien peggiorando, havendo cavato i Turchi la Maschara, et ingrossandosi il numero di Turchi et Tartari, hanno abbrugiato Crayova, rotto il Campo del Bano in tutto et per tutto; talche et quelli pochi soldati di Morza che son restati, son fuggiti in Moldavia, et siamo restati senza genti. Aiuti, per amor di Dio [con] dinari, monitioni di guerra, genti,

[1] Nu ni s'a păstrat decât aceea a căpitanului Attilio Vimercato din aceeaş zi, de sub No. 188.

subito, subito, et locho per noi per mandar fori le nostre famiglie, per non star in dua periculi, perchè altrimente protestiamo a V. S. Illma et a cotesti Ill^{mi} consiglieri che abandonaremo la provincia perchè non si pol altrimente tenere.

Haveriamo a charo che V. S. Illma dasse ordine ai Siculi che venissero il maggior numero che sia possibile, et per lor capo mandar Razi Georgi con le sue troppe et Hayduchi, la maggior quantità che si potrà havere, perchè in arrivando la gente et i aiuti, di subito passaremo il Danubio et combatteremo fin alla morte per servitio di Sua Maestà Cesarea.

Aiuti, aiuti per amor delle viscere di Iesu Christo, monitioni di guerra, dinari, dinari, perchè da i villani non possiamo havere, et per questo mandiamo da V. S. Illma questi doi gentilhomeni a posta, per dir a V. S. Illma la necessità et il stato in che si troviamo, che in verità solo Iddio pol esser testimonio, et non essendoci questa per altro gli preghiamo da Dio longa et felice vita.

Da Tirgovisti, 26 luglio 1604.

Di V. S. Illma

affettionatissimo servitore

Іѡ҃ Радꙋл Воєвода

In dorso: Expeditae Claudiopoli 1. Augusti. Anno 1604.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 2/b.)

Notă. Această scrisoare a fost transmisă adresatului cu o scrisoare (din aceeaş zi) a căpitanului Attilio Vimercato numit „des wallachischen Weyda Feldtmarschalk" în adresa comisarilor imperiali cu care ea a fost trimeasă Curţii dela Praga; scrisoare aci omisă, de oarece ea nu cuprinde cu nimica mai mult decât se află în această scrisoare domnească scrisă de acelaş căpitan care făcea totodată pe secretarul italian al Domnului.

190.

Cluj, 30 Iulie 1604.

Comisarul Paul Khrausenegg către Radu Şerban-Vodă.

Compătimeşte starea tristă a ţării din pricina prădărilor Tătarilor. Nădăjdueşte că a primit deja banii şi muniţiile ce i s'au trimis. In afacerea daniei domeniului Chioarului nu are încă hotărîrea împărătească, dar îl face atent, mai bine să îndure nevoile, de cât să-şi părăsească ţara pe nechibzuite. In chestiunea nesupunerii celor câţiva Secui, despre care i s'a plâns, va face cercetările trebuincioase.

Excellentissime Princeps, Domine et amice observandissime. Salutem et officiorum nostrorum paratissimorum commendationem.

Excellentissime Domine. Ex literis suis calamitosum ac periculosum Wallachicae provinciae statum cognovimus, nimirum crebras in eam a Tartaris fieri irruptiones ac eorum praedae et direptioni omnia patere et exposita esse. Etsi vero id omne condolenter, prout par est, feramus, nobis tamen quasi animum reddit et occasionem respirandi praebet, quod Excellentia V^ra^ nunc scribit, Tartarorum non adeo magnam, sed exiguam manum esse. Non est ergo, quod Excellentia V^ra^ tam subito animum despondeat, sed potius contractis undique et coniunctis viribus hostem adoriatur et longissime extra suos fines profligat. Quod si Excellentia V^ra^ imparem se hosti esse sentit, cur non a nobis tempestivius auxilium poposcit, aut vicinorum Siculorum opem imploravit; praesertim cum ipsi ad Excellentiae V^rae^ desideratos succursus adeo sint prompti, ac Panna capitaneus nobis significet, se, quod etiam Excellentiae V^rae^ aliquoties scripsisset, iam dudum in procinctu fuisse, ab Excellentia V^ra^ autem nullum unquam responsum,quonam se cum suis militibus referre deberet impetrare potuisse.

Quod ad residuam pecuniam attinet, omnino putamus Excellentiae V^rae^ secretarium et Legatum cum ipsi annumeratis vigintiquinque millibus florenorum Hungaricalium et 25 centenariis pulveris bombardici et tormentarii, necnon 20 centenariis plumbi onustum iam illac pervenisse, reliquam vero pecuniam, prouti paulo ante scripsimus, sub reditum Caesarei solutoris in Transylvania, etiamnum in Superiori Hungaria degentis, quem tamen nunc singulis quasi momentis exspectamus, ad Excellentiam V^ram^ per Petrum Armeni ea potissimum de causa hactenus hic detentum subito et recte perferri curabimus.

Cursor noster in Aulam Suae M^tis^ iam ante mensem ratione habitae et ulterioris instituendae tractationis cum Tartaris, item ratione Keowariensium bonorum expediveramus, nondum redit; reducem tamen eum indies cum bona et optata resolutione exspectamus. Interea Excellentiam V^ram^ officiose hortamur, ut resumat spiritum Principe dignum et in rebus angustis animosa atque fortis appareat; potiusque de Wallachia Transalpina strenue defendenda, quam turpiter deserenda cogiret, prout et nos paulo post exercitum quendam in confinia collocabimus, qui ad omnem necessitatem sive Hungariae Superiori, sive Transylvaniae, sive

denique Wallachiae dictae succurrere possit. Id quod Excellentiae V^rae respondendum, eidemque animum addendum duximus. Cui semper officia nostra promptissima constabunt. Eandem in reliquo diutissime et optime valere exoptantes.

Dabantur Claudiopoli, 30. die mensis Iulii. Anno 1604.

Post scriptum. Quod proximi Siculi adeo erga Excellentiam V^ram immorigeri fuerunt, nec ad loca designata proficisci voluerunt, sed potius recedentes, Excellentiam V^ram verbis iniuriosis compellare non erubuerunt, magna cum indignatione accepimus. Id vero nequaquam impune ferent, autores enim illius effrenis licentiae et malitiae huc convocavimus, qui etiam comparuerunt. Ac licet ipsi delictum suum agnoscant et deprecentur, multaeque pro ipsis intervenerint intercessiones, nos tamen non omittemus in praecipuos eiusmodi exempla statuere, ut alii in posterum ad iussa facienda sint promptiores, ad similia autem delicta committenda tardiores, Excellentiaeque V^rae dignitas apud omnes sarta tecta conservetur.

Adresa: Ad Dominum Wallachiae Trans. Radulium Waywodam.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 1/c. Copie of.)

191.

[Cluj, Iulie 1604.]

Alovigi Radibrati şi Petru Armeanul către împăratul Rudolf II.

Propuneri pentru a asigura stăpânirea împărătească în Muntenia. Mai întâi de toate boierii şi căpitanii lui Radu-Vodă trebuie să capete moşii în Ardeal. Apoi să se trimeaţă în Ţara-Românească un delegat cu o ceată de vreo 400 de armaşi de care Radu-Vodă să aibă respect, iar boierii şi soldaţii teamă. Acest delegat ar trebui să controleze şi venitul ţării, din care s'ar plăti şi garda sa. Acum să se trimeaţă ajutor de bani în mâna Vistierului Nica, iar boierilor diferite daruri. Lista boierilor şi a căpitanilor lui Radu-Vodă, cari trebuiesc să primească daruri, însoţite de câte o scrisoare din partea împăratului.

Sacra Cesarea Maestà.

Sì come siamo obligati come fidelissimi servitori di V. M. Cesarea non mancaremo secondo il parer nostro da dire per conto di Walachia et per quello che potrà essere per maggior utile et beneficio di V. M. Cesarea et di quella provincia.

La prima, ordenare che Illmo Sig^r Basti debia a tutti quelli buiari et capetani che sono appresso Radul Voivoda accomo-

darli con li beni in Transilvania, como [1] a quelli che siano adoperato et fatto la battaglia contra Sekel Moises et liberato la Transilvania; altrimente facendo, restaranno desgustati et li animi loro sfreddirebbeno et sempre cercarebbeno di alienarsi da Vostra Maestà, che sarebbe poi maggior danno, perchè se questa volta non saranno gratificati per le lor opere et fatiche, mai più potranno spettar da Vostra Maestà altro. Ma accomodati che si haveranno in Transilvania, como cerchano secondo la qualità della persona, quella volta lo ligarebbe con un obligo de una catena dessolubile [2] et tanto più saranno parati ad esser schiavi suoi.

Sarà necessario che Vostra M. Cesarea mandi in quella provincia una persona di qualità con un quattro cento archibugieri, dalla quale Radul Voivoda abbia rispetto et li buiari et soldati timore, perchè al presente li soldati hanno pigliato una baldanza che non si temeno troppo dal Principe, et fanno assai male alla povertà in quella provincia insieme con alcuni Baroni, et quando si viene a lamentar la povera gente dal detto Principe, stringe le spalle et non sa che fare; che quando sarà tal persona in nome di Vostra Maestà, il qual non abbia bisogno del Principe, ma che sia spesato et pagato da Vostra Maestà, quella volta, como dissi, il Principe gli haverebbe rispetto et si ovviarebbe [3] insolenzie molte che si fanno oggi dì con grandissimo beneficio, et il Principe si assicurarebbe della persona sua et sarebbe per util di Transilvania, che gli tenirebbe freno et alli Turchi, et altri vicini sarebbe gran stecho; poi in pochissimo tempo si redurrebbe quel paese in bonissimo termine, et concurrerebbe la gente della banda di Turchia et Moldavia, li quali per amor di tante tirannie si sono allargati di Walachia. Poi la detta persona tenirebbe conto delle intrate et vederebbe di restringer il più che sarebbe possibile il tributo et le rendite di quella provincia per poter pagare li soldati, senza dar tanta molestia a Vostra M. Cesarea.

Vostra Maestà si sforzi questo et altro anno di mandar a Radul Voivoda al più che gli sarà possibile aiuto delli denari, che veramente ha grandissimo bisogno in questo tempo, facendo che detti denari intrano in mano di Nicha Vestiaro, suo presidente di Walachia, tuttavia che sia una persona di Vostra Maestà appresso di lui a pagar li soldati, acciò detti soldati cognioschino et vedino che siano li denari et aiuti da Vostra M. Cesarea, che con tanto poco aiuto farà che quella gente resti obligatissima a Vostra Maestà et potranno ovviare molte forze del Turcho, et farlli molto danno.

[1] Recte: come. [2] indessolubile. [3] ovviarebbero.

Il presente che Vostra M. Cesarea ha da mandare al principe Radul Voivoda, sarà bene mandarli con uno delli servitori suoi, perchè gli sarà con maggiore reputatione, sapendo noi l'umore di quella gente et paese, et si mostrarà a tutti li buiari et soldati quanta clemenza et amorevolezza usa e mostra Vostra Maestà verso quel Principe et quella provincia, non solo che manda aiuto de denari e di gente, ma anco il presente, il qual presente sarebbe aiutato con bone parole, che farebbe restare a tutti con sommo obligo verso Vostra M. Cesarea, mandando detto presente con questi suoi imbassatori non parerà niente, che come intenderanno quelli vicini, como Moldavia et altri, che Vostra Maestà è con tutto l'animo verso Radul Voivoda con aiuto et con li presenti, quella volta potrebbe essere che si guadagnarebbeno ancor loro, perchè loro dalli altri sono trattati altrimente.

Preghiamo humilmente Vostra Maestà si degni per sua clemenza far scrivere lettere in Valachia per beneficio suo cioè alli primati buiari: a Stoika Radul Floresco Vornico, Dimitri Logofet Miroslav, Vorniko Cernika, Radul Postelnik, Raz Giorgh, Postelnik Leka, Logofet Barkan etc.

Altra lettera a tutti i buiari in particolar del paese, al Capetano Marsa Moldovano, a Jovanascho capetano Moldovano, a Barbir Vinze capetano della cavallaria de Hungaria Superiore, medesimamente a tutti altri capetanii e soldati in particolare.

Le sudette lettere che saranno scritte a questi Baroni et capetanii non saranno in desutile, ma assai giovaranno come se gli havessi mandato qualche presente, perchè si laudaranno haver havuto lettere da Vostra M. Cesarea et quando Vostra Maestà li mandasse qualche presentuccio, totalmente li guadagnarebbe; a lei sarebbe poco et a loro parerebbe assai, sopra che non dirò altro. Per la exaltatione et conservatione di Vostra Maestà continuamente pregaremo il nostro Signor Iddio, facendoli humilmente reverenza.

Di V. M. Cesarea

Humilissimi e devotissimi servitori
Alouigi Radibrati et Petro Armeno.

Illmo Signore, desmenticai notare a far scrivere lettera al Sig^r^ Preda Busesti Bano di Kraglieva, fratello di questo imbascatore del Sig^r^ Kluciar Radul, et anco se ad altri buiari si mandarà qualche presente, far ancor la parte a lui.

A tergo: Alla Sacratissima Cesarea Maestà, Patrone clementissimo.

(Kriegsarchiv. Wien. HKR Expedit 1603 Aug. 103.)

192.

Cluj, 1 August 1604.

Comisarul Paul Khrausenegg către Radu Şerban-Vodă.

Răspuns la scrisoarea din 26 Iulie. I se trimete o oaste de 2000 Secui sub conducerea lui George Rácz şi a lui Panna Pangill. Bani şi muniţiuni va avea prin Petru Armeanul.

Excellentissime Princeps, Domine et Amice observande. Salutem et officiorum nostrorum paratissimorum commendationem.

Literas Excellentiae V^rae^ 26. Iulii datas prima Augusti accepimus, de augescente in dies periculo propter hostiles Tartarorum et Turcarum incursiones et provinciae Wallachiae devastationes testificantes. Quae cum nobis audientibus pene incredibilem dolorem incusserint, facile coniici potest, quo animo Excellentiam V^ram^ praeditam esse oporteat, cui oculi spectatores tantorum malorum dolorem maxime augent. Non tamen omnino spem abiiciamus, sed potius in Deo confidentes nostrum officium diligenter et viriliter faciamus, quod ut ex parte Excellentiae V^rae^ tanto fieri possit facilius, mittimus eidem, ut petiit, sub ducibus Georgio Razii et Panna Pangill duo millia Siculicalium militum peditum et equitum, quibus Excellentia V^ra^ ad libitum uti atque ita hostibus suis resistere poterit.

Turcas — aiunt — castellis Lippae et Geneii etiam insidias struere, cui rei nos summo studio invigilare oportet. Id in esset, maiores copias ad Excellentiam V^ram^ expedivissemus. Quod si hanc provinciam a bello exemptam hoc anno Deus voluerit, reliquas etiam copias ad Excellentiam V^ram^ mittemus, ut tanto fortius hostes suos aggredi et longius e suis finibus eiicere ac propulsare possit.

De pecunia Excellentia V^ra^ mire est sollicita, cum eam nervum belli rerumque benegerendarum esse noverimus. Sed ut unam residui partem Excellentiam V^ram^ iam a suo secretario et Legato, una cum plumbo et pulvere bombardico et tormentario accepisse non dubitamus, ita promittimus nos reliquam etiam pecuniam maioremque pulveris et plumbi vim sub reditum solutoris Transilvanici per Armenum Petri eidem esse missuros.

Interim Excellentiam V^ram^ intrepido sit animo et provinciam a Sua M^te^ sibi commissam fortiter tueri ac defendere pergat, minime dubitans Deum etiam exigua suorum manu magnam

dictorum hostium multitudinem evertere et prosternere posse; imo potius, quod experientia testatur, consuevisse. Ab eo ergo firma fiducia dependemus, sperantes et optantes eum Excellentiae V^rae^ suo auxilio ita adfuturum, ut eidem de reportata victoria gratulari possimus; quam interim prosperrime valere exoptamus.

Dabantur Claudiopoli, prima die Augusti. Anno 1604.

Adresa: Ad Radulium Waywodam Wallachiae Transalpinae.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 2/e. Copie of.)

193.

Cluj, 2 August 1604.

Comisarul Paul Khrausenegg către Radu Şerban-Vodă.

Rezultatul tratativelor cu hanul Tătarilor care contra unui dar anual de bani nu va bântui imperiul austro-german. In ce priveşte dorinţa lui Radu de a primi steag dela Turci, împăratul se opune acestei dorinţe, dar aprobă ca pentru liniştea ţării sale, Radu să plătească un tribut anual Porţii otomane. Pentru dania domeniului Chioarului împăratul se va hotărî mai târziu, dar dacă la nevoie doreşte să-şi trimeaţă familia aici, ea va putea avea adăpost sigur în cetatea Chioarul ori aiurea.

Excellentiae V^rae^ significamus cursorem nostrum, quem ante mensem ratione nostrae cum Legato Magni Tartarorum Chani habitae tractationis de pace inter Gubernatorem huius provinciae Transylvanicae ac ipsum (prouti inter Excellentiam V^ram^ et ipsum de eadem antea convenerat) ineunda, in aulam Sacrae Caesareae Regiaeque M^tis^ Domini nostri Clementissimi ablegaveramus, rediisse, ac talem resolutionem reportasse; nimirum Sacram Suam M^tem^ Illmo domino Generali et Gubernatori huius provinciae Transylvanicae, nec non alliis Suae M^tis^ consiliariis negotium hoc benignissime communicasse, perpendisse, seque tandem deliberato consilio ita resolvisse: Suae M^ti^ conditiones pacis inter Magnum Tartarorum Chamum et Gubernatorem Transylvaniae propositas non displicere, ac si Legatus Magni Chani pro confirmatione illorum pactorum primum ad nos, deinde ad Suam M^tem^ mitteretur, a domino Generali et Gubernatore Transylvaniae autem vice versa Legatus eadem de causa ad Magnum Chamum ablegaretur, Suae M^ti^ id non modo molestum futurum, sed eandem omnino velle, ut non modo Legatus Tartaricus cum hic a

nobis, tum in Suae M^tis Aula adiunctis ipsi Excellentiae V^rae hominibus honorificentissime tractaretur, sed etiam Suae M^tis nomine Legatus Gubernatoris Transylvanici Magno Chano de inita ista mutua pacificatione et amicitia congratularetur. Ante omnia autem et inprimis Magni Chani filius cum exercitu Turcarum imperatori contra Suam M^tem in auxilium missus revocaretur, ac in testimonium verae et non fictae seu fucatae erga Suam Caesaream Regiamque M^tem amicitiae ad deponenda arma persuaderetur; hisque omnibus actis et transactis Magnus Tartarorum Chanus stipulatum honorarium cum ab Excellentia V^ra tum a Generali et Gubernatore Transylvaniae, et hoc, et subsequentibus annis perciperet. Id quod Excellentia V^ra Magno Tartarorum Chano quamprimum intimare, eidemque pro mittendo in aulam Suae M^tis Legato pro suo pacis ultrocitroque faciendae amore author existere non intermittet.

Quod vero ad Excellentiae V^rae petitionem et per nuper hic existentem Legatum Tartaricum nobis, et per nos consequenter Suae M^ti expositam desiderium de recipiendo a Turcarum imperatore vexillo attinet, ad id Sua Maiestas benignissime ita se resolvit: Etsi Turcae iterum pacem instanter efflagitent, iamque commissarii ultrocitroque missi convenerint de pace facienda consulturi, spesque optat omnes foveat, tractationem illam non infructuosam fore, sed bonum finem sortituram, ita ut eiusmodi vexilli acceptatione (plus a tergo reportante, quam prima fronte polliceretur) forte non fuerit opus, Suam tamen M^tem in eo non offensum iri, si Excellentia V^ra interim pro assecuratione provinciae Wallachiae Transalpinae et securitate mutuorum commertiorum pro et per se certam pecuniae summam Turcarum imperatori tribuere, ac omnia ad mutuam pacem, amicitiam et bonam vicinitatem conducentia inire et facere studeret: dummodo ista omnia citra damnum et praeiudicium Suae M^tis ac laesionem iuramenti et fidei Suae M^ti ab Excellentia V^ra praestitae fierent.

Quod denique ad bona Keowariensia (in quibus Excellentia V^ra pro se et omnibus a se dependentibus asylum quoddam habere desiderat) spectat, de iis Sua Maiestas non ita pridem informationem a Camera Scepusiensi postulavit, paulo post se superinde resolutura. clementissime interim innuens, si (quod Deus clementer avertat) Excellentia V^ra Turcarum vi et potentia victa cum sua familia, fidesque Boiaris e Wallachia cedere cogeretur, se de commodis bonis Excellentiae V^rae et ipsis assignandis et conferendis benignissime sollicitam fore. Magis tamen sperare et

cupere Excellentiam V^ram^ pro tuenda et defendenda provincia suae fidei commissa Wallachia Transalpina fortiter potius laboraturam, quam eandem relicta et deserta sedes alias non aeque commodas quaesituram. Si tamen Excellentia V^ra^ viribus suis diffideret, vel per se quidem in aciem contra hostes progredi, uxorem autem, liberos et quos praeterea charos haberet, in his potius tutioribus partibus collocatos, quam secum habere et periclitari mallet, illis omnibus ad nos missis sive in arce Keowariensi, sive alibi locorum de honesta sustentatione ac commoda habitatione per nos prospicietur.

Cognita itaque Suae M^tis^ clementissima mente et voluntate, Excellentia V^ra^ officium suum faciet, hoc est omnia, quae cum ad publicam, tum privatam suam, suorumque utilitatem, inprimis autem honorem et emolumentum Suae M^tis^ spectare videbuntur adiutare et pro virili promovere nitetur; idque, ut facere non intermittat, nos ab eadem officiose petimus et contendimus. Eandem in reliquo optime cum suis valere exoptantes.

Dabantur Claudiopoli, 2. Augusti. Anno 1604.

(Kriegsarchiv. Wien. Feldakten 1604 8 ad 2/f. Copie of.)

Notă. Copia acestei scrisori împreună cu a celorlalte și cu originalul scrisorii lui Radu-Vodă au fost trimese de comisarii ardeleni împăratului cu adresa din 4 August 1604, în care ei îi comunică că din interese publice nu au ținut să-i destăinuiască lui Radu-Vodă intenția împăratului ca „im Fall der Not in Oberungern, auf der Mährischen und Schlesischen Granitzen" să i se dea vreo moșie unde să se retragă cu familia sa, cu toate că Radu-Vodă stăruia mereu „die Resolution mit Kuiwar" care îi părea mai bine, poate chiar și pentru faptul că tradiția trăia încă în Muntenia că cetatea Chioarului aparținea pe vremuri Domnilor țărilor române.

194.

Cluj, 2 August 1604.

Paul Khrausenegg și tovarășii săi către căpitanul Baltazar Kornis.

Ordonă să predea lui George Rácz 2000 de Secui pe cari să-i ducă în ajutorul lui Radu-Vodă în Țara-Românească.

Magnifice domine, amice nobis honorande. Salutem et benevolentiae commendationem.

Expedivimus generosum dominum Georgium Rácz, ut duobus millibus Siculorum in Valachiam ordinatorie ad se receptis et instructis Excellentissimo Domino Radulio ad singu-

larem instantiam auxilio subsidioque in periculo existenti succurrat. Quocirca Dominationem V^ram^ Mag^cam^ nomine Sacrae Caesareae Regiaeque M^tis^ hortamur, ut praedictos milites in Valachiam ordinatos, quos paratos et bene armis munitos esse confidemus, dicto domino Georgio Rácz administrare mox velit et absque mora, ut quo citius ingredi possit et ipsi auxilio esse. In reliquo eandem valere cupimus.

Datum Claudiopoli, die 2. Augusti. Anno 1604.

Paulus a Khrausenegg mpr Carolus Imhoff mpr Pancratius Sennyey mpr Thomas Comes a Capreoli mpr Albertus Huet I. R. mpr

Adresa: Magnifico domino Balthasari Kornis de Ruska, Sacrae Caesareae Regiaeque M-tis consiliario et capitaneo sedis Siculicalis Udvarhely. Amico nobis honorando.

(Muzeul Ardelean Cluj. Archivum Comitum Kornis.)

195.

Innsbruck, 7 August 1604.

Lista banilor de luat din succesiunea decedatului Ştefan-Vodă.

Biserica Sf. Iacob primind două polițe în valoare de 3000 fiorini pentru mormântul lui Ştefan-Vodă şi parastasul lui anual, se cere dobânda sumei numite, precum şi sumele ce i se cuvin pentru diferitele fonduri pioase făcute în amintirea numitului.

Verzeichnuss, was auf der Röm. Kays. Mt. und Fürstlichen Durchlaucht Erzherzog Maximilian zu Österreich etc. allergnädigist und gnädigist durch derselben hochlöblichen Oberösterreichischen Regierung ertheilten Resolution von weilent Herrn Johann Stephan Woywoda aus der Moldaw seeligen, so am 21. Martii anno 1602 alhie zu Innsprugg ganz christlichen abgeschieden und in Sanct Jacobs-Pfarrkirchen alda begraben worden, aus seiner zeitlichen Verlassenschaft der Pfarrkirchen und andern gnädigist geordneten Legate an Haubtsach und Interesse noch ausständig.

Erstens ist ihr, der Pfarrkirchen von wegen der Sepultur, Jahrtag und anderm, auch für die Singschul alhie gestüft 3000 fl. Die sein durch Übergebung zweyer Schuldtverschreibungen, die ein per 2000 fl. sub dato 15. October 1599 und die ander per 1000 fl. im dato 16. Juli 1595 lautendt vergniegt, wie dann hierumben der Edl gestreng Herr Ferdinandt von Khiepach zu

Rieden ... quittiert und solliche Quittung zu wolermeldter O. Ö. Regierung Handen geantwort worden.

Von diesem Capital stehen die Intresse[1] aus, als von den erstern 2000 fl. von dem 7. Augusti anno 2, alda die Resolution von der Kays. Mt. gefolgt unzt auf den 15. October des 1603. Jahrs, damalen die Intresse von dieser Summa selbst, lauft 1 Jahr und 10 Wochen, auf 6 per cento gerechnet verfallen, thuet 143 fl. 4 kr. 3 1/13 fr.

Von den andern 1000 fl. Rest verfallen Intresse vom 7. Augusti anno 2 unzt 16. Juli anno 3 betrifft 49 Wochen auf 6 per cento gerechnet 56 fl. 32 kr. 1 7/13 fr.

Item des Heiligen Geist Stadtspital alhie ist auch legiert 300 fl. und dem gemeinen Albmuesen auch 300 fl., thuet haubtsächlich 600 fl., welliche wolermeldte O. Ö. Regierung durch dero Befelch bey wolernennten Herrn von Khiepach, als des abgeleibten Herrn Woywoda seeligen Curatorn bonorum mit eheistem zu bezahlen gnädig auferlegt. Darum stehen die Intresse aus, wie hernach stehet und sowol auch die Haubtsach id est 600 fl.

Die Verzinsung davon vom 7. Augusti anno 2 unzt auf 7. Augusti dies 1604 auf zwey Jahr, solche 6 per cento gerechnet, thuet 72 fl.

Summa aller vorbeschriebnen Ausständt 871 fl. 16. kr. 4 8/13 fr.

Und weil man dann dem abgeleibten Herrn Weywoda seelig die Sepultur albereit eingeraumbt, wie auch von zweyen Jahrn die Jahrtäg und Gottsdienst, neben Austheilung der Albmuesen fürstlich, solenniter und stattlich gehalten, darbey der Pfarrkirchen und gemeinen Albmuesen merklichen grosse Ausgaben angewendt worden, als ist man obbeschriebner Ausständt zu ferrer Haltung der Jahrtäg, Albmuesen, Spend und Hilf der armen Singschul unemperlichen betürftig,[2] die wolermeldter Herr von Khiepach als Curator einer löblichen Regierung gnädigen Befelch und Verordnung gemäss eheist zu erlegen und zu bezahlen wissen, auch hiemit abermalen darumben dienstlich ersuecht wirdt.

(Pfarr-Archiv St. Jakob, Innsbruck. Urkunden V. 224.)

[1] Consecvent aşa.

[2] Dialectal, pentru : unentbehrlich bedürftig.

196.

Košice, 10 August 1604.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Ajutorul de Secui trimes lui Radu-Vodă împotriva păgânilor supt căpitenia lui George Rácz. Unul dintre solii Domnului omorît la întoarcerea sa dela Praga. Cazacii atacă lângă Nistru un oraş turcesc numit Kumir.

Aus Caschaw vom 10-ten Augusti Anno 1604.

Aus Clausenburg wirdt mit Briefen den 4-ten dies geschrieben, dass der Feindt in 8000 stark in die Wallachey gefallen, derowegen man den Rätzen Georg mit 2000 Zägglen aus Siebenbürgen Ihme zue Hilf zuegeschickt und solle der Feindt seinen Anschlag auf Lippa und Geneo haben; wie dann derselbe bereit nach Siebenbürgen sein solle; etliche wöllen aber, er werde sich uf Grosswardein begeben.

Der jüngst zu Prag gewesene wallachische Abgesandte, so ein guete Zeit alda bey dem „Wildenmann" gelegen, ist in seinem Zurückziehen nachhaus, in der Wallachey durch die Martelose schandlich ermordet worden.

Aus der Moldaw wirdt gemeldt, dass in 12000 Cosaggen, welliche sich vor etlich Wochen bey dem Fluss Nester (so zwischen Polen und Moldaw liegt) zusammen gethan, ein türggische Stadt, Cumir genandt unversehens überfallen, dieselb geplindert, auch alles Volk, Weib und Mann, klein und gross, alles niedergehaut und ein überaus stattlichen Raub bekommen. Diese Stadt liegt zwischen der Moldaw und Türggey.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 247.)

197.

Praha, 23 August 1604.

Cav. Francesco Soranzo ambasciator către dogele Veneţiei.

Radu-Vodă simţind lipsa de încredere din partea împăratului Rudolf, cere un corp de armată să stea lângă dânsul.

Il Valacco, havendo subodorato che si stava con sospetto della sua fede, per assecurarne Sua Maestà l'ha pregato con sue lettere che gli mandi un corpo de suoi soldati, perchè in essi

vuole che stia la sicurtà et la difesa di quel stato, et s'è dato ordine che di Transilvania et d'Ongaria gli siano mandati fino a doi in tre mille fanti, et quelli Turchi che erano occorsi in quelle parti s'intende che, senza far altro che correr et danneggiar il paese, si siano ritirati; etc. [1]

Di Praga, a 23 d'Agosto 1604.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

198.

Târgovişte, 31 August 1604.

Radu Şerban-Vodă către municipiul oraşului Sibiu.

Nişte tâlhari de acolo, depe la Bolia, furând de aici din munţi dela câţiva boieri 400, iar dela Logofătul Stanciul 600 de oi, roagă să li se restituie, pedepsind pe vinovaţi în mod exemplar.

Prudentes ac Circumspecti domini amici vicinique nobis observandissimi.

Servitiorum nostrorum, amicitiaeque nostrae commendationem. Kegyelmeteknek akaránk ilyen dolgot értésekre adnunk. Ez el mult napokban az Kegyelmetek vidékibeli emberek és az Bolia vidékiek magokat egynehányan öszveütvén, utöttenek ez országunkhoz tartozandó havasakra, honnat ez levelünk megadó boerinknak elsőben hajtották el nyolcz száz juhokat, mely dolgot mikoron megértettenek volna, az tolvajoknak utánnok menvén vettek el vissza tőlök az juhokban négy százat, az négy száza még mind eddig is az tolvajoknál vagyon. Magokat viszont meg gondolván az tolvajok, ugyan ez országunkbeli boerunknak, Logofet Ztancziulnak hajtották meg is el hat száz juhát, melyekben csak egyet sem vehetett vissza, hanem mind eddig is az tolvajok kezénél vadnak. Kegyelmeteket minek okáért szeretettel és barátságosan kérjük, hogy Kegyelmetek afféle gonosztevő embereket fel kerestetvén, az meg emlitett boerinknak tolvajképpen elvett juhokat fogyatkozás nélkül adassa meg viszont, kiket feltaláltathatván, büntesse meg Kegyelmetek, ugy hogy az többnek is legyenek pro exemplo, és minthogy Kegyelmetekkel ezkediglen nagy szeretettel és barátságosan éltünk, azt akarunk s kivánunk is, hogy ez után is ugyan azon szeretet és barátság meg maradna

[1] Urmarea tipărită în *Hurmuzaki*: Documente vol. VIII p. 283.

végiglen közöttünk. De cetero Dominationes Vestras diu feliciter valere cupientes.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die ultima Augusti. Anno 1604.

Dominationum Vestrarum

servitor amicus, vicinusque benevolus

Raduly Valachiae Transalpinae Vaivoda

Іѡ̃ Радꙋл Воевода

Adresa: Prudentibus ac Circumspectis dominis, magistro civium, iudici ceterisque iuratis civibus civitatis liberae Regiae Cibiniensis etc. Dominis amicis, vicinisque nobis observandissimis. Cibinium.

(Arhiva Naţională Săsească. Sibiu. No. V. 1428.)

Trad. Prudentes etc. Vrem să dăm ştire Domniilor Voastre acest lucru. In zilele trecute oameni din ţinutul Domniilor Voastre, şi din părţile Boliei, strângându-se câţiva, au ieşit în munţii ţinători de ţara aceasta, de unde au luat mai întâi 800 de oi dela boierii cari înfăţişează această scrisoare a noastră, cari când au înţeles acea faptă, mergând după tâlhari au luat înapoi dela ei 400 de oi, 400 fiind până azi tot la acei tâlhari. Gândindu-se iarăşi acei tâlhari, au mai mânat încă 600 de oi, tot de ale unui boier din ţara noastră, de-ale Logofătului Stanciul, din cari nu a putut să iee înapoi nici una, ci până acum sunt toate în mâna tâlharilor. Din care pricină rugăm cu dragoste şi cu prietenie pe Domniile Voastre, ca punând să fie căutaţi astfel de oameni făcători de rele, să se deie boierilor amintiţi fără scădere oile furate, găsindu-i pe aceia, să-i pedepsească Domniile Voastre aşa ca să fie de pildă şi altora şi fiind că până acum am trăit cu Domniile Voastre cu mare dragoste şi prietenie, poftim şi voim ca aceeaşi dragoste şi prietenie să rămână până la sfârşit între noi.

199.

Wien, 1 Septemvrie 1604.

Aviz despre evenimentele din Moldova.

Poarta otomană a restituit tributul Moldovei primit.

Aus Wien von primo Septembri Anno 1604.

Aus Saggmar von 24. passato würt vermeldt, die Türggen haben der Moldauer Tribut, so sie jährlich zu geben schuldig, nit annehmben wellen, sondern wieder zurügg geschickt. Zu was Vorhaben, ist unbewusst, allein förchten sich die Moldauer sehr vor ihnen.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 263.)

200.

Sibiu, 4 Septemvrie 1604.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Bătălia lui Radu-Vodă cu Tătarii, pe cari i-a gonit din ţară. Ceata Valonilor în tabăra dela Alba-Iulia aşteptând plată.

Aus der Hermannstadt von 4. Septembris Anno 1604.

Der Walachische Fürst Radul Weyda ist mit all seinem Volk bis uf die Tonaw den Tarttern nachgezogen, welche Ihme im Landt grossen Schaden thun, und auch des Koltschar Radul Bruder fortgeschlagen, dass er allein schwerlich darvon kommen. Deren sollen über 800 sein, so ausgerissen und keinen Herrn haben. Gleichwol ist vor 3 Tagen Zeitung kommen, dass sie von dem Radul Weyda wieder geschlagen und gefangen wurden, von denen hat der Radul Weyda 50 lebendige Tarttern dem Coltschar zugeschickt.

Herr von Krausenegg [hat] ein Anlehen bekommen zu Abzahlung der Wallonen, welche bishero uf den Sachsen gelegen und über die 800/m Taler verzehrt. Die seindt bereit uf Weissenburg gezogen, daselbst sollen sie sich lägern und gemustert werden; es wäre hochnötig, dass ein Fürst vom Kayserlichen Hof herein geschickt würde. So wäre der Walach und das Volk im Landt desto williger. Den Horvat Abraham haben wir mit seinen Heiduggen in die Wallachei lassen müssen, weilen kein Gelts verhanden.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 290.)

201.

[Praha,] 4 Septemvrie 1604.

Impăratul Rudolf II către generalul Giov. Fr. Barbiano Belgioioso.

Să cerceteze cele reclamate de Nicolae Petraşcu, şi dacă sunt adevărate să-l ajute să-şi recapete averea.

Rudolphus etc. Quae Petrasco Michaelis olim Waiwodae Walachiae filius a nobis submisse libello suo supplici petit, ea omnia ex inclusis intelligere poteris. Quapropter cum Chiaki nunc in Hungaria superiori maneat et nos quod Bogatum attinet, nostris in Transsylvaniam commissariis singulatim jampridem

scripsimus, Tibi hisce nostro clementer mandamus, ut ex dicto Chiaki totius negotii summam exquiras, et si res ita, quemadmodum certiores facti sumus, se habeat, juniori Waiwodae, quo sua recuperet, auxilieris et nos tandem de singulis facias certiores, quemadmodum qualiter obsequiose gerere debeas, nostri, in eo clementem et certam voluntatem nostram implebis. Nos erga te gratia nostra optime sumus affecti.

(Orsz. ltár. Budapest. Acta Thurzoiana. Fasc. 79 No. 14. Copia manu Nicolai Petrasco Vaivodae.)

202.

Wien, 14 Septemvrie 1604.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Concentrări de trupe lângă Alba-Iulia. Căpitanul de haiduci Abraham Horvat a plecat în Muntenia pentru a aduce de acolo o ceată de Sârbi şi haiduci.

Aus Wien von 14. Septembris Anno 1604.

Aus Clausenburg von 4-ten dies würt geschrieben des Tarterhans Sohn seye mit 12000 Tartern und in 8000 Janitscharen über die Tonaw gezogen, und zu besorgen er mächte Lippa belägern. Die Wallonen und Flanzischen, deren in 1600 ziehen nach Weissenburg in das Läger, dahin auch 700 Mann vom Landt Volk und 7000 Zaggeln kommen sollen. Sonst ist der Horvat Abraham nach der Wallachei verreist, 200 auserlesner Räczen und soviel Heiduggen auszusuchen und in das Läger zu führen. Gleichwol will verlauten, dass die Heiduggen dero Orten ausgerissen seien.

(Nationalbibliothek. Wien. Codex 8975 fol. 283.)

203.

Târgovişte, 25 Septemvrie 1604.

Radu Şerban-Vodă către Paul Khrausenegg şi tovarăşi.

Fiind lipsit de oşti şi de bani, roagă să-i trimită fără răgaz ceata de 2000 Secui şi bani.

Illustrissimi domini, domini amici nobis semper observandissimi.

Servitiorum nostrorum paratissimorum promptam semper commendationem. Kétség nélkül el hittük, hogy Nagyságtok jól tudja ez ez szegény nyomorult, ő felsége országa minemő közel és szomszédságában legyen az ellenségnek, holott majd minden óránként külömb külömbféle uj hireket hallunk az ellenségnek az országban való lételek felől, az mint csak szintén mastan is jövének bizonyos hireink, hogy az tatár az országban egy nehány felől az Dunán által ütött legyen. Az minemő két ezer székelt penig Nagyságtok az ide be való szükségre rendelt, hogy az mikor az szükség kivánnya, fogyatkozás nelkül mingyárt jöhessenek, száma nincsen az menisre, meg találtuk szükségünkben az capitanokat felőlök, hogy küldtön küldjék őket, de még eddiglen semmi nem költ benne, nem tudjuk mi legyen az oka; mastan is penig nem ártana az székelyek jelen léte, az minemő hireink vadnak az ellenség felől. Minekokáért Nagyságtokat felette kérjük, hogy Nagyságtoknak legyen illendő gondja ez szegény országra is, az ide rendeltetett székelységnek meg hagyván, hogy éjjel nappal siessenek ide be, és ne csak ugy jöjjönek, hogy egy nehány nap itt benn legyenek és az után, az mikor leg szükségesb, menten mennyenek. Nagyságtok ugy gondolkodjék felőle, hogy ennek ez országnak gyengen áll dolga, segétség nélkül; ha feles ellenségünk leszen, ugy történhetik, hogy az országot pusztán kelletik hadnunk. Az hátra maradott kevés summa pénz felől is kérjük Nagyságtokat szeretettel, hogy Nagyságtoknak legyen szorgalmatos gondja és ne késleltesse Nagyságtok meg küldeni, mert az ide való hadunknak is felette kellenék az hópénz, csak volna honnet meg adnunk. Quod reliquum est, Ill^{mas} Do. V^{ras} diu feliciter valere cupientes.

Datum ex civitate nostra Tergouistia, die 25. Septembris. Anno 1604.

Ill. Do. Vestrarum

Servitor amicus paratissimus
Radulii Vaiuoda Valachiae
transalpinae Princeps
Іѡ Радѹл Воєвода

(Nationalbibliothek. Wien. Autographen-Sammlung. Foaia cu adresa lipseşte.)

Trad. Ilustrissimi etc. Am crezut fără îndoială că Măriile Voastre ştiu bine cât de aproape şi de învecinată cu duşmanul este această sărmană şi nenorocită ţară a Maiestăţii Sale. Aproape în fiecare ceas auzim fel de fel de ştiri nouă despre aflarea duşmanului în ţară, de asemenea chiar şi acum ne-au sosit ştiri vrednice de crezare, că Tătarii ar fi pătruns în ţară din câteva părţi peste Dunăre. Cele două mii de Secui

pe cari i-au orânduit Măriile Voastre pentru nevoia de aici, ca atunci când e nevoie, să poată veni numai decât fără scădere, nu au numărul pentru a merge, în nevoia noastră am cerut căpitanilor să-i trimită de sârg, dar până acum nu s'a plinit nimic, nu ştim care să fie pricina; nici acum nu ar strica firea de faţă a Secuilor, după felul ştirilor pe cari le avem despre duşmani. Rugăm foarte pe Măriile Voastre să aibă cuvenita grije şi de ţara aceasta sărmană, poruncind Secuilor orânduiţi aici să se grăbească aici ziua şi noaptea şi să nu vină numai aşa ca să fie aici numai câteva zile, iar apoi când va fi mai mare nevoia, să plece grăbiţi. Aşa să se gândească Măriile Voastre despre aceasta, că acestei ţări îi merge slab fără ajutor; dacă va fi duşmanul în majoritate, se poate întâmpla să fim nevoiţi să lăsăm ţara pustie. Rugăm cu dragoste pe Măriile Voastre şi pentru suma mică de bani rămaşi în întârziere, să aibă Măriile Voastre grije cu dinadinsul şi să nu zăbovească trimiterea lor, pentrucă şi oastea de aici are foarte mare nevoie de solda lunară, numai de am avea de unde să le-o dăm.

204.

Tabăra de lângă Dâmboviţa, 2 Octomvrie 1604.

Radu Şerban-Vodă către căpitanul Panna Pangill.

Zoreşte trimiterea oştilor făgăduite, căci păgânii au năvălit în ţară trecând Oltul, dar oastea dela Craiova i-a bătut la Turnu, iar o altă ceată de Tătari stă la Brăila.

Egregie domine vicine honorande. Salutem et nostri commendationem.

Ennek előtte is irtunk vala Kegyelmednek, hogy Kegyelmed az ide be rendeltetett hadat be küldje. Azért mast is szeretettel kérjük és intjük is Kegyelmedet, hogy Kegyelmed minden késedelem nelkül, mingyárást kültön küldje be az hadat. Az ellenségnek igyekezeti minden időben az, hogy mi nekünk és országinknak ártson; mast is az Olt mellé által jöttek volt bennek, de az mi kraliovai hadunk utánna menvén, az toronnál, az hol költöznek volt ére bennek, azokat meg vervén, az tornyot meg égették. Az tatár azt látván, vissza tére reajok, ott fölötte nagy harczok volt, de Istennek kegyelmességéből azokat is meg vervén, Fistokra mentenek, azt is és mind az környöle való falukat meg égették. Brailla felé is vadnak valami tatárok, szándékokat mi legyen nem tudjuk, azoknak vigyázására fölötte szükséges itt benn az had. Isten tartsa meg Kegyelmedet.

Datum in Valachia transalpina ex castris nostris ad fluvium Dombouicza positis, 2. Octobris. Anno Domini 1604.

Radul Vaiuoda Valachiae
transalpinae Princeps

Іѡ Радꙋл Воєвода

Adresa: Egregio Domino Pana Pangill, Capitaneo sedis Siculicalis Sepsi etc. Vicino nobis honorando.

Pecete rotundă anulară (de 16 mm în diametru) în hârtie, neciteaţă.

(Nationalbibliothek. Wien. Autographen-Sammlung.)

Trad. Egregie etc. Am scris Domniei Tale şi înainte de aceasta ca să trimită Domnia Ta oastea rânduită aici. De aceea şi acum rugăm şi îndemnăm cu dragoste pe Domnia Ta, ca Domnia Ta fără zăbavă să trimită numai decât acea oaste. Toată osteneala duşmanului este aceea ca să ne strice şi nouă şi ţării şi acum au trecut din ei pe lângă Olt, dar oastea noastră din Craiova mergând după el, ajungându-i la Turnu unde treceau, bătându-i au ars Turnul. Tătarii văzând aceea, s'au întors asupra lor, au fost acolo lupte foarte mari, dar bătându-i, din mila lui Dumnezeu şi pe aceia, au mers la Fistok, l-au ars şi pe acela şi satele din jur. Şi cătră Brăila sunt câţiva Tătari, nu ştim ce gânduri au, pentru supravegherea lor este foarte mare nevoie de oaste aici înăuntru. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta.

205.

Wien, 3 Octomvrie 1604.

Arhiducele Matia către Camera Ungară.

Să plătească casierului bellic din pensia mitropolitului Dionisie Ralli suma de 200 fiorini.

Postquam anno adhuc 1602 R^mo^ Dionysio Ralli Palaeologo... in rationem pensionis suae ... per M^tis^ Suae consiliarium et solutorem Aulicum, egregium Johannem Undterholczer 200 floreni Rhenenses hoc pacto subministrati sint, ut iidem dicto Archiepiscopo illic defalcentur, *ordonăm să predaţi acea sumă* praefato Michaeli Keller *în baza chitănţii numitului arhiepiscop.*

(Hofkammerarchiv Wien. Hungarn. Fasc. 14425. Concept.)

206.

Praha, 12 Octomvrie 1604.

Impăratul Rudolf II către Camera Ungară.

Mitropolitul Dionisie Ralli trebuind să plece în afacerile imperiului, ordonă să i se achite tot restul pensiei sale.

Aliquoties vobis iniunctum meministis, ut Rev^do^ fideli nobis dilecto Dionysio Ralli Paleologo archiepiscopo in Tirnavo in Bul-

garia restantias pensionis suae centum florenorum menstruorum solveretis. *De oarece acest lucru nu s'a efectuat pe deplin, ordonăm să i se achite tot restul* ne iter suum nostro cum damno differat; etc.

Pragae, 12. Octobris. Anno 1604.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14425. Concept.)

Notă. La 20 Noemvrie 1604 Camera Aulică intervenia din nou către Camera ungară să achite restanţa pensiei Mitropolitului Dionisie Ralli. (Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14426. Concept.)

207.

Praha, 18 Octomvrie 1604.

Cav. Francesco Soranzo ambasciator către dogele Veneţiei.

Mitropolitul Dionisie Ralli Paleolog întors dela Moscova, unde fusese trimes pentru a cere în numele împăratului Rudolf ajutor în contra Turcilor.

E' ritornato di Moscovia un vescovo di Tirnovo, di rito Greco, e che fu già mandato dall'imperatore a quel Prencipe per eccitarlo a muoversi da quella parte contra Turchi, et ne riporta ottima intentione, avend'esso avuto molto caro quest'officio, fatto dall'Imperatore a tempo che se gli è mosso contro quel figliuolo del Giani Basilio, già gran Duca, che pretende lo stato; et riferisce questo vescovo che, se si contenterà l'Imperatore di dargli titolo di Re, si averà da lui gran quantità d' oro che arriverà al millione; onde si va credendo che se si averà certezza di ricognitione, et così grande, si potrà l'Imperatore risolvere di compiacerlo.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

208.

Praha, 25 Octomvrie 1604.

Cav. Francesco Soranzo ambasciator către dogele Veneţiei.

Impăratul Rudolf dorind să trimeată iarăşi pe mitropolitul Dionisie Ralli la Moscova, el s'a declarat slab şi bolnav pentru primirea acestei noui însărcinări.

In Moscovia voleva l' Imperatore rimandare quell'istesso vescovo Greco di Trnavo, che scrissi riverentemente con le pas-

sate che era novamente venuto di là, per tener in officio et sollecitato quel gran Duca a dar qualche aiuto et a moversi in qualche modo contro Turchi, et forse che, se egli si risolverà da dovero, sarà anch'esso compaciuto nel suo desiderio del titolo del Re. Ma questo vescovo, che è pieno d'indispositioni, se ne scusa et mostra la sua impossibilità di obedire in questo alla volontà della Maestà Sua; però potrebbono pensare a mandarvi altro soggetto, perchè non fanno poco fondamento della prontezza che in questo negotio ha mostrato quel Prencipe.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

209.

[Praha, Octomvrie 1604.]

Alovigi Radibrati către consilierul Bartholomeus Pezzen.

Roagă să i se achite suma de bani ce are să ia încă pentru paguba suferită prin moartea lui Mihai-Vodă şi pentru cheltuielile sale de drum în Ţara-Românească.

Confidandome nella parola di V. S. Illma che il Signor presidente[1] mi haverebbe dato satisfattione del mio credito di taleri[2] 3589 cioè per il danno recevuto alla morte di Mihal Voiuoda taleri 2419 et taleri 1170 per le spese fatte in Walachia dalli 6 di Agosto del 603 sino alli 18 de Settembre del 603, il qual Signor presidente con molte parole, senza farne nissuna bona expeditione, volendo prima informarsi del vero, che veramente del altro non mi par male, se non che sono tre anni come è morto Mihal Voiuoda et prima non mi hanno domandato informatione, hora vogliono haverli. Io non sarò longo per narrar più a V.S. Illma, ma la prego per amor de Dio sì come V. S. Illma mi promette di farme haver bona expeditione, di che sarò sicuro et gli aspettarò con desiderio acci miò possi pagare et con comodità servire a Sua Maestà Cesarea, sì come ho fatto sino hora; baciandoli humilmente le mani, et gli prego da Iddio ogni contento.

(Kriegsarchiv. Wien. HK R Expedit 1603 Aug. 103. Autograf.)

[1] Wolfgang Unverzagt. [2] Scris consecvent stâlcit: tolori.

210.

[Innsbruck, fine Decemvrie 1604.]

Ioan Cămăraşul către arhiducele Maximilian.

Au trecut trei ani de când aşteaptă să-şi capete suma de 10000 taleri ce i-a fost lăsată de decedatul Ştefan-Vodă. Roagă să dispună ca să fie îndestulat cât mai de grabă.

Hochwirdigister Durchläuchtigister Herzog, gnädigister Fürst und Herr.

Bey Euer Hochfr. Dht. in Zeit dero alhieigen glicklichisten Gubernaments hab ich continue und jüngst, als dieselben aus den Vorlanden wiederumb hiehero ankommen, umb würkliche genädigiste Abfertig- und Verhelfung meines von weilend Herrn Johann Stephani Waiuoda aus der Moldaw wolseeliger Gedächtnus Legats und Schankung der 10/m Thaller underthänigist suppliciert und gebeten, aber doch auf mein letzters gehorsamists Suppliciern zu gnädigister Resolution nit gelangen mögen und underthänigist nit verhofft, dass ich (in Bedenkung des von wolgedachten Waiuoda proprio motu in recognitione meiner, ihme und seinem Herrn Vatern von Jugent auf geleisten getreuen Dienste, auch mannigfaltigen Darsetzung Leibs und Lebens, und Verlassung meines Vaterlandts und der meinigen, mir mit kräftigisten, zierlichen und ernstlichen Einführungen und Protestation aufgerichten eigner Handt geschriebnen und verfertigten Schankbriefs) des so langen verzüglichen, noch schwebenden Process umb das vellig Moldauisch Haubtvermügen und Verlassenschaft mit der angemassten Erbin Donna Maria, Pauli Minii zu Venedig Gemahlin, so hochentgelten und also mit meiner Praetension bis zu Austrag und Entschaft desselben allzeit gewiesen werden soll, welliche Verlängerung und Aufzug, so bereit drey Jahr lang continuiert, mir nit allein wegen der beschwerlichen täglichen Underhaltung, des ich unvermügens halber nit statthaft bin, zu grossen Schaden, sonder auch zu merklicher Versaumbnus meiner höchsten Wolfart und hochschädlicher Verlierung meiner pesten Zeit gereichen thuet. Und da ich nit unzweifenlich getröst war, dass Euer Hochfr. Dht. sonderlich ein berüembtister und gnädigister Befürderer der geliebten Gerechtigkeit, auch Vater und Handthaber der Ausländer und Frembdling in ihren Anliegen seind, müesst ich mich vielleicht aus Kleinmütigkeit und Mangl der Verlag bey so langen Umbtrieb gar von meiner billichen und begründten Forderung drucken lassen.

Wann aber genädigister Fürst und Herr, Euer Hochfr. Dt. sonders Zweifl mich meines nunmehr langen Zuewartens und erlüttner Gedult wegen meiner rechtmässigen Ansprach und Donation aller Billichkeit und Rechten nach, inmassen auch andere Legatarios vor Entschaft der Haubterörterung des ganzen Moldawischen Vermügens abfertigen zu lassen Bedenknus haben werden, so gelangt an Euer Hochfr. Dht. durch Gottes Gerechtigkeit Willen mein underthänigist Bitten und Flehen, sie wöllen dies mein nottrungenlichs Anbringen zu weniger Eurer Fr. Dht. überlaufs (dero als mit wichtigern angelegnen Landtsachen und Beschwerden überhauft, ich erkenn's Gott, underthänigist herzlich gern verschonen wollt) weiter gnädigist zu Gemüth führen und meiner einigen underthänigisten Hoffnung nach sich darüber so gnädigist resolviern, damit ich doch einsmals meiner vielangedeuten Anforderung und Legats billichen Dingen nach contentiert, verabschiedt und nit weiter, wie bis dato in zweifenlicher Hoffnung eiferig verschriebner 10/m Thaller umbgetrieben werde. Daran befürdern Euer Hochfr. Dt. ein löblich Werk der Barmherzig- und Billichkeit, will auch solliches umb Euer Hochfr. Dht. und das Hochlöblich Haus Österreich mit meinen underthänigisten Diensten und Darstreckung Leibs und Bluets, auch sonst für dieselbe umb viel lange glicklicher Güeter neuer Jahr und Regierung Gott täglich bittend, underthänigist und diemüetigist verdienen.

Euer Hochfr. Dht.

underthänigister und gehorsamister
Zuan Camerasso aus der Moldaw.

In dorso: Praesentatae 7. Jänner 1605.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferdinandea. Fasc. 77 a. Menţionat în 2 rânduri în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 566.)

211.

Innsbruck, 21 Ianuarie 1605.

Guvernul Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

La resoluţia primită, se face istoricul chestiunii succesiunii decedatului Ştefan-Vodă, expunându-se cauzele amânărilor diferitelor desbateri fixate în procesul intentat de către Paul Minio. Ocârmuirea se scuză faţă de o eventuală acuză de prelungirea procesului şi arătând tot ce s'a făcut, zoreşte chestiunea şi pe motivul că reclamanţii sunt străini şi au drept la urgenţă.

Wessen sich Euer Fr. Dht. auf der Oberösterreichischen Camer in der strittigen Moldawischen Erbsach dero jüngstlich fürgebrachtes räthliches Bedenken in Gnaden resolviert, das haben wir aus derselben genädigisten Befelch vom 14. erstverwichnen Monats und Jahrs seines Inhalts und soviel erinnerlichen verstanden. Nachdem Euer Fr. Dht. uns, welcher Gestalt in hac causa zu procediern seye, hievor so schriftliche, als mündtliche Anzeig thuen lassen, dass deme gebührendermassen nachzukommen, den terminum emanatae denunciationis zum andern mal zu prorogiern sich nit geziembt habe, sondern Euer Fr. Dht. genädigist und endtlicher Will, in dem angestellten Process schleinig zu verfahren, auch diejenigen aus unserm Mittl, so bey Ertheilung angeregter zweyer Prorogationen gesessen, Euer Fr. Dht. in allwegen nambhaft zu machen: Nun haben wir uns etlicher Euer Fr. Dht. als erstens den 14. Novembris im 602. Jahr, auf uns die Regierung absönderlich wiederumb den 4. Februarii und letztlich den 24. Julii nägstgefolgten dritten Jahrs an uns und ermeldte Camer samentlich abgangner genädigister schriftlicher Decret, und dass uns diese Sachen rechtlich zu examiniern und (wie wir uns ohne das unserer habenden Instruction nach für selbsten schuldpflichtig erkennen, auch gehorsamist darfür halten, in hac parte unzthero nichte ermanglet, sonder ohne Ruemb zu melden, dasjenig, was uns tragenden Ambts halber obgelegen, jederzeit getreu, nützlichistes Fleiss und verhoffentlich zu Euer Fr. Dht. genädigistem Gefallen und Benüegen erstattet zu haben) iustitiam darüber zu administrieren anbefolchen worden, gleichwol underthänigist, jedoch einicher mündtlichen Anschaffung im wenigisten nit zu erinnern. Wie aber deme und obwolen uns gehörtermassen diese Sachen rechtlich zu decidieren zum drittenmal anbefolchen, so ist doch der modus procedendi, dahin der Camerprocurator hat sollen gewiesen werden, allererst in dem letztern Decret vom obbemeldten dato 24. Julii 603 angedeutet worden, darauf dann die Camer ferner ein gehorsamistes Guetachten a Euer Fr. Dht. abgehen und dieselbig Ihro den 14. Februarii jüngst verschienen Jahrs weiter gnädigister Resolution zuekommen und es bei voriger Verordnung nochmalen verbleiben lassen.

Dass dann Euer Fr. Dht. auch des Process, wann und wie derselbig introduciert und was sich darunder verloffen, der eigentlichen Beschaffenheit, genädigistes Wissen habe, so hat Camerprocurator auf nägst angeregtes Decret vom 14. Februarii

Wann aber genädigister Fürst und Herr, Euer Hochfr. Dt. sonders Zweifl mich meines nunmehr langen Zuewartens und erlüttner Gedult wegen meiner rechtmässigen Ansprach und Donation aller Billichkeit und Rechten nach, inmassen auch andere Legatarios vor Entschaft der Haubterörterung des ganzen Moldawischen Vermügens abfertigen zu lassen Bedenknus haben werden, so gelangt an Euer Hochfr. Dht. durch Gottes Gerechtigkeit Willen mein underthänigist Bitten und Flehen, sie wöllen dies mein nottrungenlichs Anbringen zu weniger Eurer Fr. Dht. überlaufs (dero als mit wichtigern angelegnen Landtsachen und Beschwerden überhauft, ich erkenn's Gott, underthänigist herzlich gern verschonen wollt) weiter gnädigist zu Gemüth führen und meiner einigen underthänigisten Hoffnung nach sich darüber so gnädigist resolviern, damit ich doch einsmals meiner vielangedeuten Anforderung und Legats billichen Dingen nach contentiert, verabschiedt und nit weiter, wie bis dato in zweifenlicher Hoffnung eiferig verschriebner 10/m Thaller umbgetrieben werde. Daran befürdern Euer Hochfr. Dt. ein löblich Werk der Barmherzig- und Billichkeit, will auch solliches umb Euer Hochfr. Dht. und das Hochlöblich Haus Österreich mit meinen underthänigisten Diensten und Darstreckung Leibs und Bluets, auch sonst für dieselbe umb viel lange glicklicher Güeter neuer Jahr und Regierung Gott täglich bittend, underthänigist und diemüetigist verdienen.

Euer Hochfr. Dht.

underthänigister und gehorsamister
Zuan Camerasso aus der Moldaw.

In dorso: Praesentatae 7. Jänner 1605.

(Landesreg.-Archiv. Innsbruck. Ferdinandea. Fasc. 77 a. Menţionat în 2 rânduri în *Hurmuzaki*: Documente vol. XI p. 566.)

211.

Innsbruck, 21 Ianuarie 1605.

Guvernul Austriei-de-Sus către arhiducele Maximilian.

La resoluţia primită, se face istoricul chestiunii succesiunii decedatului Ştefan-Vodă, expunându-se cauzele amânărilor diferitelor desbateri fixate în procesul intentat de către Paul Minio. Ocârmuirea se scuză faţă de o eventuală acuză de prelungirea procesului şi arătând tot ce s'a făcut, zoreşte chestiunea şi pe motivul că reclamanţii sunt străini şi au drept la urgenţă.

Wessen sich Euer Fr. Dht. auf der Oberösterreichischen Camer in der strittigen Moldawischen Erbsach dero jüngstlich fürgebrachtes räthliches Bedenken in Gnaden resolviert, das haben wir aus derselben genädigisten Befelch vom 14. erstverwichnen Monats und Jahrs seines Inhalts und soviel erinnerlichen verstanden. Nachdem Euer Fr. Dht. uns, welcher Gestalt in hac causa zu procediern seye, hievor so schriftliche, als mündtliche Anzeig thuen lassen, dass deme gebührendermassen nachzukommen, den terminum emanatae denunciationis zum andern mal zu prorogiern sich nit geziembt habe, sondern Euer Fr. Dht. genädigist und endtlicher Will, in dem angestellten Process schleinig zu verfahren, auch diejenigen aus unserm Mittl, so bey Ertheilung angeregter zweyer Prorogationen gesessen, Euer Fr. Dht. in allwegen nambhaft zu machen: Nun haben wir uns etlicher Euer Fr. Dht. als erstens den 14. Novembris im 602. Jahr, auf uns die Regierung absönderlich wiederumb den 4. Februarii und letztlich den 24. Julii nägstgefolgten dritten Jahrs an uns und ermeldte Camer samentlich abgangner genädigister schriftlicher Decret, und dass uns diese Sachen rechtlich zu examiniern und (wie wir uns ohne das unserer habenden Instruction nach für selbsten schuldpflichtig erkennen, auch gehorsamist darfür halten, in hac parte unzthero nichte ermanglet, sonder ohne Ruemb zu melden, dasjenig, was uns tragenden Ambts halber obgelegen, jederzeit getreu, nützlichistes Fleiss und verhoffentlich zu Euer Fr. Dht. genädigistem Gefallen und Benüegen erstattet zu haben) iustitiam darüber zu administrieren anbefolchen worden, gleichwol underthänigist, jedoch einicher mündtlichen Anschaffung im wenigisten nit zu erinnern. Wie aber deme und obwolen uns gehörtermassen diese Sachen rechtlich zu decidieren zum drittenmal anbefolchen, so ist doch der modus procedendi, dahin der Camerprocurator hat sollen gewiesen werden, allererst in dem letztern Decret vom obbemeldten dato 24. Julii 603 angedeutet worden, darauf dann die Camer ferner ein gehorsamistes Guetachten a Euer Fr. Dht. abgehen und dieselbig Ihro den 14. Februarii jüngst verschienen Jahrs weiter gnädigister Resolution zuekommen und es bei voriger Verordnung nochmalen verbleiben lassen.

Dass dann Euer Fr. Dht. auch des Process, wann und wie derselbig introduciert und was sich darunder verloffen, der eigentlichen Beschaffenheit, genädigistes Wissen habe, so hat Camerprocurator auf nägst angeregtes Decret vom 14. Februarii

und darin besprochne Andeutung den 18. Martii hinnach ad restitutionem des Moldawischen Vermögens contra Paulum Minium umb rechtliche Denunciation angeruefen, die ihme gebetnermassen decerniert ausgefertigt und den 14. Maii des Minii Gwalthaber, Mario Montino in seinem Alhiesein ordenlich insinuiert worden.

Es hat sich aber derselbig den 9. Junii, und also vor Verfliessung der darin angesetzten zweymonatlichen Zeit, der Kürze des termins vor unser beschwert und umb Prorogation desselben auf drey Monat angehalten, darüber wir nit underlassen, gedachten Camerprocurator vorhero zu vernehmen. Und seitemalen er in seiner Erklärung zwar nur auf ein Monat gangen, so ist doch den 11-ten jetztbesagts Monats in Gegenwürt hieneben benambseter (Kanzler Jacob Andre zu Brandis, Johann Geörg Kuen, Doctor Johann Castner, Ferdinand Füeger) aus unserm Mittl zum vorbestimbten termin Prorogation auf sechs Wochen, wie in ausländischen Sachen, als diese eine de stylo huius curiae observiert würdet, zuegelassen und per Decretum ertheilt worden. Zu Ausgang desselben also erstreckten termins ist gleichwol Camerprocurator als den 20. Augusti im rechten anfänglichen fürkommen, aber durch den Gegenanwalt sein den Tag zuvor und in rechter Weil und Zeit beschehens Anbringen, dass die in Sachen von seinem principal, dem Minio alhero abgeordnete Gwalthaber, im Herausreisen auf dem Weg erkrankt und deshalben zu angesetztem termino nit erscheinen künden, und dahero denselben bis zu Endt des Monats Septembris ferner zu prorogiern gebeten, dargegen erholt und rechtlich hierüber zu interloquiern begehrt, auch darauf in Ansehung der fürgebnen Krankheit, und dass invaletudo procuratoris in jure causa relevans ist, zu anvorgegebner noch auf vier Wochen fernere Prorogation den 27-isten vorangedeuts Monats Augusti in Beysein hieneben benannter (Hans Geörg Kuen, Doctor Johann Castner, Carl Füeger, Doctor Geörg von Pflaumern) aus unserm Mittl per sententiam erkendt worden. Wiewol nun den 24. Septembris hernach besagter des Minii Gwalthaber gebührende Handlung eingebracht und folgendts den 10. Decembris der Camerprocurator die Gegennotturft produciert, so ist doch von einem oder anderm Theil weiter nichte submittiert, dahero wir in Sachen einiche ferrere Erkandtnus ergehen zu lassen noch zu sprechen gehabt.

Damit aber Euer Fr. Dht. genädigist sehen, dass wir hierinnen nit obiter, noch auch dero Befelch entgegen oder zuwider gehandlt, künden dieselbig wir gehorsamist zu berichten nit umbgehen, dass in dergleichen Fällen, da einem in contumaciam sein praetendiert Recht und Gerechtigkeit abgesprochen und derhalben ein ewigs Stillschweigen auferlegt werden solle, die causa und processus sich nit übereilen oder praecipitieren lassen, sonder wirdt von Rechtswegen et secundum communem Doctorum etiam in Camera imperiali approbata opinionem erfordert, dass der Kläger wider den Beklagten, so contumaciter ausblieben, secundam citationem ausbringe, also dass ad unam et simplicem denunciationem ac impositionem perpetui silentii per quod diffamanti plenum praeiudicium adfertur nit kann geschritten werden, sonder dem ieblichen [1] Stylo und allen Rechten nach der Kläger den Beklagten oder diffamantem post elapsas tres iuridicas von neuem und zum andernmal citieren zu lassen und alsdann in dem Process weiter, wie sich's gebührt, zu verfahren schuldig. Wann nun die termini binarum citationum sambt den dreyen iuridicis gegen den zwey bewilligten Prorogationen computiert, würdet sich befinden, dass der Process vielmehr auf den andern, dann diesen Weg wäre proteliert und verlängert worden. Und ob gleichwol in causis fiscalibus, als auch diese ist, de simplici et pleno sine strepitu et figura iudicii zu procedieren, verstehet sich ein solches allein in liquidis und nit in causis, quae altiorem indaginem requirunt et contradictione partis, ut in praesenti casu in dubium revocantur, alda eben ein gleichmässiger Process, wie sonsten in causis privatorum zu observieren ist. Derwegen, da ein oder die ander Prorogation hätte abgeschlagen werden sollen, wurde es vielmehr zu gefährlicher praecipitation tanquam novercam iustitiae, als zu Befürderung derselben ein Ansehen gehabt haben. Dann einmalen des Minii Gwalthaber sich anfänglich der Kürze des termins, so in der Denunciation gegeben und angesetzt worden, weil solcher noch geloffen [2] vor unser beschwert atque adeo re adhuc integra und in gebührender Zeit fürkommen, also dass wir nit haben hinumb künden, sonder die bewilligte sechs Wochen gleichsam per modum dilationis zuezulassen für billich angesehen. Und seitemalen wir auch wol gewisst, [3] dass Euer Fr. Dht. genädigist nit gemeint, die Partheyen in einicherlei Weg zu gefahrn, noch viel minder querelam

[1] Recte: üblichen = obiṣnuit. [2] gelaufen. [3] gewusst.

denegatae iustitiae dardurch zu causiern, nit weniger für uns selbsten jederzeit und noch dahin beflissen, dergleichen beschwerliche Klagen sowohl in dieser, als in andern gerichtlichen Sachen soviel immer müglichen zu verhüeten, also haben wir noch vielmehr darauf bedacht sein sollen, auf dass in Sonderheit gegen Ausländern, wie in diesem Fall, vorderist Euer Fr. Dht. Hochmut, [1] sodann auch dieses deroselben Regimentwesens gebührende Authorität erhalten und zu Schmälerung derselben kein Ursach oder Anleitung gegeben werde. Aus diesem allen Euer Fr. Dht. genädigist wahrzunehmen, dass wir in administranda iustitia, wie auch Befürderung derselben, unserseits bishero noch hinfüro, wann anderst in terminis processus et restitutionis petitae schleinig fürgeschritten würdet (dahin aber den procuratorem fisci oder auch die Camer zu weisen uns, als in Sachen Richtern zu Verhüetung verdächtiger Partialität nit gebührn will,) einicher Mangel erscheinen solle. Dannenhero haben wir auch in diesem, wie zugleich in anderm diejenigen, so bey Beratschlagung der Sachen sich jedesmals befünden, et tam absentes, quam praesentes Euer Fr. Dht, so oft es dieselbig genädigist begehrn werden, underthänigist zu benennen uns kein Bedenken zu machen, sonder erkennen uns dessen gehorsamist schuldig. Wollten auch, da es anderst Euer Fr. Dht. genädigistem Belieben nach sein kündte, dass wir jederzeit in dero fürstlichen Conspect und Gegenwürt [2] unser obhabend Ambt und Dienst verrichten sollten, so würden Euer Fr. Dht. genädigist spüren und sehen, wie ein und ander Sach jedes beywohnenden Verstandt nach beratschlagt und, obwolen jeweilen underschiedlich davon geredt und discutiert, dass doch in allweg darauf gedacht und gangen würdet, damit sowol Euer Fr. Dht. und dero loblichisten Haus Österreichs Reputation, als nit weniger derselben gehorsamisten Underthonen Nutz, Frommen und Wolfart müglichist befürdert werde; welches Euer Fr. Dht. wir bevorab auf dero genädigisten Befelch und dann beinebens zu unserer gehorsamisten Entschuldigung unangezeigt nit lassen sollen, dero uns daneben zu Gnaden underthänigist und gehorsamist befelchend.

Datum Ynsprugg, den 21. Tag Januarii. Anno 1605.

(Landesregierungsarchiv. Innsbruck. Ferdinandea 77 a.)

[1] Stâlcit: hochnit. [2] Gegenwart.

212.

[Praha, fine Aprilie 1605.]

Nicolae Petraşcu către vicecancelarul Rudolf Coraduci.

Roagă să dispună plata sumei de 5000 taleri ce i-au fost făgăduiţi de către împărat.

Illmo Signor Patron colendissimo.

Supplico humilissimamente a V. S. Illma come al gratiosissimo mio Signore et amatore delle cose giuste, massime a quelle che Sua Sacra Cesarea Maestà comanda. Come già V. S. Illma ne sono molto ben consapevole, che tempo fa io ho supplicato a Sua Sacra Cesarea Maestà che con sua santa clementia dovesse commiserar li gran bisogni mei et liberarmi da essi, e ciò per li cinque milia talari, che io et la povera mia Matre habbiamo contratto qui et altrove, toglendoli in credenza, e ciò gratiosamente Sua Maestà tempo fa ha comandato mi siano dati, come il tutto è ben noto a V. S. Illma, alla quale humilmente supplico a restar servita di ricordar tal negotio al Illmo Signor de Molard, azio mi sie data tal comodità che possi satisfar a li mei creditori et usirne delli gran fastidi et travagli, et interessi, che io ho patito et tuttavia patisco, con che fine gli ne prego dalla Maestà divina ogni felice contento.

Di V. S. Illma

humilissimo et fidelissimo servo
Nicolaus Petrasko Waiuoda mpr

Adresa: All'Illmo Signor, il Signor Rudolfo Coraduci, dignatissimo del Sacro Romano Imperio vice cancellario et consigliero intimo di Sua Sacra Cesarea Maestà etc. Signor, Signor colendissimo.

In dorso: Ad Cameram Aulicam cum singulari commendatione. Ex Consilio Secreto, ultimo Aprili 605.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431 sub 9/IV 1607.)

213.

Istanbul, 1 Mai 1605.

Aviz despre evenimentele din Muntenia.

Radu-Vodă intrând cu consimţământul Secuilor în Ardeal, prin aceasta a trădat pe sultanul şi Ştefan Bochkay. Se cere să fie înlocuit prin Simion-Vodă.

Di Constantinopoli lo primo Maggio 1605.

La settimana passata è venuto un'altro cavallario di Bochkai, il qual ha portato lettere al Gran Signore per le cui gli scrive, come essendo Radolo Servan Vaivoda di Valacchia con la sua gente entrato con il consentimento dei Sicoli di Transilvania, ha mandato per quella via vettovaglie et altre cose necessarie al Sig[r] Basta, et anco è seguito un fatto d'arme. Prega che Radolo sudetto sia (come traditore del GranSignore) levato di Vallacchia, et in luoco suo sia fatto Simeon Vaivoda, fratello del Moldavo; se tal cosa è seguita costì si saprà meglio.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/11 fol. 210.)

214.

Praha, 30 Mai 1605.

Cav. Francesco Soranzo amb. către dogele Veneţiei.

Arestarea mitropolitului Dionisie Ralli Paleologul.

Qui è stato posto prigione quell'Arcivescovo Greco di Ternavia, che fu ambasciatore in Moscovia, incolpato di aver negociato oltre le commissioni che teneva nel proposito; massimamente che già scrissi di matrimonio fra la figlia del Moscovita et l'arciduca Massimiliano.

Praga, 30 Maggio 1605.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

215.

[Praha, fine Mai 1605.]

Nicolae Petraşcu către contele Frideric Fürstenberg.

Fiind urmărit de creditorii săi, roagă să-l ajute ca să primească banii făgăduiţi şi să scape de mizeria în care trăeşte.

Illmo Signor Patron colendissimo.

E' ben noto a V. S. Illma il clemente comandamento di Sua Sacra Cesarea Maestà dove comanda che mi sia data comodità di pagar li debiti, nelli quali mi attrovo, dove fin qui nulla ho veduto, e li creditori non mi lasano,[1] non che riposare, ma nè

[1] E interesant de observat cum Nicolae Petraşcu scrie italieneşte sub influenţa involuntară românească, zicând „lasano" în loc de lasciano.

ancho rifiatare. Oltre il grave interesse che mi corre per li talari cinque mila che vo debitore tra qui, Vienna et Cassovia, per la qual cosa humilmente supplico a V. S. Illma di soccorrermi col suo favore azio un giorno possa usir di questi travagli delli mei creditori. In rimanente non me abandonate appresso Sua Sacra Cesarea Maestà, perchè dopo la Divina Maestà non mi attrovo altri, salvo la Sacra Cesarea Maestà et a V. S. Illma, alli cui la Divina potentia conservono longo tempo felicissimi.

Di V. S. Illma

humil servo
Nicolaus Petrasko Waiuoda mpr

Adresa: All'Illmo Signor, il Signor Conte Federico Fristimberg meritissimo Maggiordomo et supremo del Consiglio Secreto di Sua Sacra Cesarea Maestà, Signor, Signor colendissimo.

In dorso: Herr Polz wolle berichten, was es für ein Gestalt mit seiner, des Supplicanten Gnad für ein Gestalt hat.

Actum 25. May 1605.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431 sub 9/IV 1607.)

216.

Praha, 26 Iunie 1605.

Consiliul Secret către Camera Aulică.

Impăratul hotărînd să dea lui Nicolae Petraşcu pentru slujbile sale credincioase 5000 fiorini, ordonă să i se achite acea sumă, iar pentru giuvaericalele predate împăratului să primească mai târziu 15,000 fiorini.

Der Kayserlichen Hofkammer hiemit anzuzeigen. Die Herren Geheimben Räth wissen sich zu erindern, dass Ihr Kayserliche Mayestät... vor einem Jahr dem Petrasco Waida, umb die Ihr Mayestät dagebene Cleinodien fünfzehen Tausent Taller zu geben genädigist bewilligt. Dieweil dann aniezo gedachter Petrasco bey Ihr Mt. fünf Tausent Taller in Abschlag angeregter Schulden begehrt, damit er seine Pfandt, so ihme sonsten inner wönig Tagen bey den Juden verstehen würden, lösen künne, so wirdet Sie, die Hofkammer Ihme die fünf tausent Taller anzuschaffen, sonsten würde Er die Pfandt, so über zwanzig Tausent Taller werth,den Juden lassen und grossen Schaden leiden müssen.

Ex Consilio Secreto, 26. Junii. Anno 605.

Rabus mpr

In Consilio Secreto repetitum und austrüglich vermeldt, dass Ihme 5000 Taller aus Genaden und 15/m Taller für die Cleinoter längst durch Ihr Mt. bewilligt seye. Intercedirn für Ihne die Herren Geheimben, dass man Ihme aus den Beheimbischen Restanten hilfen solle. Die Juden auffordern und mit ihnen die Auslösung verabreden. 3. Augusti 605.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431.)

217.

Wien, 6 Iulie 1605.

Ciro Spontone către Duca di Mantova.

Solul lui Radu-Vodă la Caşovia pentru amăgirea vizirului.

Il Radul Vaivoda della Valacchia ha mandato un suo ambasciatore a Cassovia, ma credesi che ciò sia una fintione acciocchè mostrandosi egli partiale di Bochkay, il Visir, che ora passa vicino alle sue frontiere, non mandi gente nella Valacchia a danneggiarlo.

Di Vienna, a VI di Luglio 1605.

(R. Archivio di Stato. Mantova. Germania, busta 484.)

218.

Kraków, 16 Iulie 1605.

Regele Sigismund III către solul Stanislav Witowski.

Oprindu-se la starostele din Kamieniec, să afle dela dânsul, pe cine doresc ca Domn al lor boierii Moldovei, la caz de ar muri Ieremia-Vodă. De oarece feciorul acestuia e încă mic, ar fi de dorit ca să-i urmeze fratele său, Simion. Apoi mergând în Moldova să se sfătuiască cu boierii de acolo tot în privinţa lui Simion, de oarece Ieremia-Vodă a fost întotdeauna credincios atât faţă de regele Poloniei cât şi faţă de Poartă.

Instrukcja dana w Krakowie Urodzonemu Stanisławowi Witowskiemu dworzaninowi Jego Królewskiej Mości i gońcowi do Cesarza Tureckiego z dnia 16 Iulii 1605 roku.

Posłaniec nasz wziąwszy listy i instrukcją z kancelarji naszej niemieszkanie przedsięwziętą drogę ma odprawować. A

najprzód do tych Panów senatorów, do których od nas listy wierzące ma, według tego, jako którego rychłej będzie mógł dojachać. Wstąpiwszy także do Pana starosty Kamienieckiego i braci jego i innych, których by rzeczy tych świadomych dosiądz mógł, każdemu z nich z osobna okaże instrukcją naszą i będzie sięgał ich zdania i rady, jako by sobie tak w Wołoszech, jako i w Konstantynopolu miał postąpić, i pilnie sobie zdania Ichmościów spisawszy, według tego gdy czas i okazja pokaże, przy instrukcji naszej będzie sobie postępował. A najwięcej z Pana starosty Kamienieckiego i braci jego wyrózumie, kogoby sobie za hospodara życzyli panowie wołoscy, jeśliby teraźniejszego Pan Bóg z tym światem rozłączyć raczył i zkim by się w Wołoszech ufale imieniem Króla Jego Mości o tym porozumiewać, i kogoby baczyli sposobnego, któregoby do sposobiania animuszów ludzkich użyć się mogło.

Powie przytym tak Panom senatorom wyżej mianowanym, jakoteż Panom Potockim, że zdanie nasze i tych Panów senatorów, którzy na ten czas przy boku naszym są obecni jest to, aby gdy syn teraźniejszego jest w leciech małych, i niepodobna rzecz, aby tym tam narodem i prowincją, w takowym z Pohancy zaciągu mógł zawładać, o to się starali, aby Siemion brat teraźniejszego, hospodarem na tym państwie zostać mógł, rozumiejąc to onim, że przykładem brata swego dotrzymywałby z takowąż szczerością i życzliwością wiary nam i Rzeczpospolitej. Więc podobieństwo, że przyjaciele i życzliwi przeszłemu hospodarowi najprędzejby na brata jego przypadli a on też snadniejby za ich życzliwością panowanie swoje utwierdzić mógł. Do tego i Turcy snadniejby pozwolili nań podobno, gdyż i przeszły umiał się z nim obchodzić. Jeśliby oni jednak rozumieli, żeby Panowie Wołoscy nie chcieli mieć za hospodara Siemiona, niech zdanie swe nam zaraz wypiszą i subiectum takie podadzą, któregobyśmy snadnie przewieść mogli i któryby nam i Rzeczpospolitej wiary statecznie dotrzymał, żebyśmy Cesarzowi Tureckiemu według pakt zalecili. Tamże stąd z listem wyprawi naszym do Kozaków Zaporowskich, jeśli tak jest, żeby na Państwo Wołoskie kogo innego prowadzić chcieli, mimo tego kogoby się zdało tym tam Panom Radom. U których ten który pojedzie imieniem naszym starać się ma, aby tego zaniechali. Do czego niechajby się też i powinni hospodarowi sposoby temi, któremi by się oni od przedsięwzięcia odwieść mogli, przyczynili.

Do Wołoch przyjechawszy jeśliby żywego zastał hospodara, przy opowiedzieniu łaski naszej pozdrowi go imieniem

naszym, opowie i to staranie nasze, ża jako prędko wiadomość przyszła, o z tym zdrowiu jego, zaraz dosiągszy rady Panów senatorów wyprawiliśmy tak do Wołoch, jako i do Turek, najwięcej dla tej przyczyny, aby dla niesposobnością zdrowia jego, do takiej odmiany rzeczy wołoskie nie przyszły. Nie mniej dla tego aby Dom i powinni Jego, jeśliby Pan Bóg śmierć na niego dopuścił, uszanowani byli i brat jego Siemion albo na państwo wołoskie nastąpił, albo jeśliby się to mogło u Porty przenieść, był tylko administratorem do lat syna Jego. Z czymże i do Porty jedzie, i według Pakt u Cesarza Tureckiego ma się upominać. Jeśliby też już hospodar z tym się światem rozstał, według tego jaką będzie informacja od Panów senatorów z Siemionem bratem hospodarskim, z Logofetem i inszemi z których tak privatim, jako i publice będzie się starał aby wyrozumiał, komuby przychylni byli i kogoby za hospodara mieć chcieli, przypomni najprzód jako od dawnych czasów obywatele ziem Moldawskich w tak bliskim sąsiedztwie z Koroną będąc, pod opiekę iść garnęli się a dawniejszych czasów nie wspominając.

Swieżo zmarły hospodar wojskom naszym tego, który gwałtownie na hospodarstwo wstąpić chciał, zraziwszy, na hospodarstwie za wolą i życzliwością obywatelów tamecznych posadzony, pod skrzydłami obrony naszej, na państwie przez kilkanaście lat spokojnie trwając i nam wiary dotrzymywał i Turkom takim się stawił, że od nich ta ziemia, w pokoju świętszym niż przedtym trwając, kwitnąc, i dostatkami opływać poczęła, z niego kontenci byliśmy i Rzeczpospolita. Nie wątpiemy o tym że obywatele tamteczni, życzyli by byli sobie, aby im był dłużej panował, mając my to zdawnych czasów i teraz świeżo od Cesarza Tureckiego przymierzem utwierdzono, że tu na tym Państwie nikt usieść nie może, jedno ten któregobyśmy podali, nie chcemy jednak do tego przystąpić, dokądbyśmy nie wyrozumieli, kogoby sobie obywatele tameczni więcej życzyli. A iż nie wątpiemy, że doznawszy przez kilkanaście lat sprawiedliwego i życzliwego panowania zmarłego hospodara swego nie pominą chęciami swojemi Domu jego.

Tamże w Wołoszech dowie się o wszystkich rzeczach wołoskich, i do czego się ściągać będą, jako też komu ludzie tameczni są przychylni i kogoby sobie tak privatim, jako i publice za Pana życzyli, jako się w tej mierze wszyscy zgadzają, albo jeśli by też kto privatim osobnych fakcji nie czynił i ludzi na swą stronę nie zaciągał, pilnie się przepyta i nam o wszystkiem da znać, żebyśmy

mając dostateczną wiadomość wolą naszą do Constantinopola przez pisanie nasze za nim oznajmić mogli, i dać dostateczną informacją jakoby sobie u Porty miał postępować.

Przyjechawszy do Carogrodu ma się z wielką pilnoscią starać, żeby list nasz Wezyr Baszy jako najrychlej [oddał,] któremu to powie, że już od kilku miesięcy poseł nasz wielki od Dworu naszego jest wyprawiony, który prawie w gotowaniu zachorzał, w drogę się sposobi i przybędzie niemieszkanie z oświadczeniem zwykłej przyjażni od wielu lat między Cesarzem Tureckim a Królem Jegomością i przodki Jego Królewskiej Mości, przez wspólne pakta zawartej.

Jeśliby już po śmierci hospodara Wołoskiego do Constantinopola przyjechał, powie naprzód Baszy, że przodkami Pana Jego Cesarza i Jego Królewskiej Mości zjąwszy się szczerą i stateczną przyjaznią i usiłując one potomstwu swemu całą i nienaruszoną zostawić, o ziemi Wołoskiej, w której częste odmiany już nie po raz na rozerwaniu monarchom tych przyczyny dawały, takowe przez pakta postanowienie uczynili. Król Polski na hospodarstwo zalecać i posadzać ma człowieka takowego, któryby umiał przyjażni mędzy Pany i pokoju między państwy przestrzegać, temuż Cesarz Turecki chorągiew podawać ma, jako o tym w ostatnim przymierzu, między ojcem Cesarza Tureckiego i Królem Jegomościem dołoznie jest napisano. Jakosz i ten ostatni hospodar wojskiem Królewskiej Jegomości usadzony na państwie, tak się zachował, że przez kilkanaście lat tak Królowi Jego Mości, jako i Cesarzowi Tureckiemu, we wszystkim jako się baczy dosyć uczynił, teraz że już zszedł z tego świata, albo też jeśli jeszcze nie zszedł, powie że niebespiecznie zachorzał, życzy tego Jego Królewska Mość, żeby taki na hospodarstwie usiadł, któryby przykładem przez tego zobopolny pokój zatrzymywał, do czego rozumie być najsposobniejszego Siemiona, brata nieboszczykowskiego, człowieka już dobrze przedtem przodkowi Cesarskiemu zaleconego, którego przez mnie Cesarzowi Tureckiemu na ten czas zaleca.

Jeśliby zaś niezdało się Panom senatorom, i tym których w tej mierze rady dosiądz rozkazaliśmy Siemiona na to hospodarstwo promowować, tedy tego na którego się wszyscy zgodzą i jaki sposób zatrzymania państwa Wołoskiego podadzą.

Według tej informacji, którą mu za wzięciem dostatecznej od niego z Wołoch wiadomości poślemy, ma się u Porty sprawować, referując się z ostatkiem na posła wielkiego, a tym czasem

ma nam dawać znać, jeśli by tam, kto u Porty o hospodarstwo Wołoskie się nie starał, i o wszystkiem coby się tam działo będzie nas wiadomemi czynił.

Ostatek baczeniu i occasioni, jako się rzeczy podadzą posłańcowi naszemu poruczamy.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex Nar. 100 fol. 267—270.)

Instrucţiune dată în Cracovia în ziua de 16 Iulie 1605 nobilului Stanislav Witowski curteanului Măriei Sale trimes în calitate de curier la împăratul turcesc.

Trimisul nostru e dator, luând în primire la cancelaria noastră scrisorile şi instrucţiunile noastre, a pleca fără întârziere pe drumul stabilit. Mai întâiu de toate va merge la acei domni sfetnici pentru cari are dela noi scrisori de credinţă, aşa precum îi va ajunge mai iute, ducându-se şi la starostele dela Kamieniec, la fraţii săi şi la alţii să arate fiecăruia instrucţiunea noastră, căutând să ia dela dânşii sfaturi cum va trebui să procedeze atât în Moldova cât şi la Constantinopol şi luând notă despre povaţa lor să urmeze după ea precum îi va arăta vremea şi prilejul — pe lângă instrucţiunea noastră. Să afle mai cu seamă dela domnul starostele dela Kamieniec şi dela fraţii săi, pe cine ar dori să aibă ca Domn boerii din Moldova, dacă acela de acum ar fi chemat de Dumnezeu din lumea aceasta şi cu cine s'ar putea vorbi despre aceasta în Moldova în numele Măriei Sale şi pe cine ar propune ei de potrivit ca să se poată folosi întru influenţarea simţimintelor oamenilor?

Afară de aceasta să spună senatorilor de mai sus precum şi domnilor Potocki, că părerea noastră, cât şi a acelor senatori cari se află acum pe lângă noi e ca de oarece feciorul Domnului de acuma e încă nevârstnic şi nu e lucru potrivit ca în împrejurările de acuma faţă de păgâni să domnească peste norod şi ţară, să aibă grijă ca fratele voevodului de acuma să rămână hospodar în acea ţară cu nădejdea că după pilda fratelui său se va ţine de noi şi de Republică cu aceiaş sinceritate şi bunăvoinţă. De altfel e probabil că prietenii şi credincioşii voevodului de mai înainte se vor hotărî în curând pentru fratele său şi cu credinţa lor va putea el însuşi uşor întări domnia sa. La acest lucru vor consimţi şi Turcii mai uşor, căci şi voevodul de mai înainte s'a înţeles cum să se poarte cu dânşii. Dacă însă ar înţelege că domnii moldoveni n'ar vrea de Domn al lor pe Simion, să ne scrie fără întârziere părerea lor şi să ne numească pe acela pe care îl doresc şi l-am putea uşor ridica, păstrându-ne nouă şi ţării noastre credinţa cinstită ca să-l putem recomanda împăratului Turcilor pe baza tratatelor noastre. Tot de acolo să trimeată pe cineva cu scrisoarea noastră la Cazacii zaporojeni, dacă ar fi aşa că ar vrea să introducă pe cineva altul în scaunul domnesc al Moldovei, împotriva voii acelor sfetnici. Acela care va merge la aceia în numele nostru, să aibă grijă ca ei să nu-şi mai puie gândul în îndeplinire, vorbind şi cu rudele Domnului care i-ar putea opri de la aşa ceva.

Dacă ajuns în Moldova, va găsi pe Domn în viaţă, urându-i sănătate bună în numele nostru, să-l asigure de iubirea noastră, spunându-i grija noastră că îndată ce am aflat de boala sa, cu sfatul senatorilor, am trimis soli atât în Moldova cât şi în Turcia ca nu cumva din cauza stării rele a sănătăţii sale treburile din Moldova să ajungă la turburări, nu mai puţin pentru aceea, ca familia sa şi supuşii săi, dacă Dumnezeu ar slobozi moartea asupra lui, să fie cruţate şi fratele său să se suie pe scaunul Moldovei ori dacă acest lucru nu s'ar putea mijloci la Poartă, să fie măcar administrator al ţării, până ce feciorul său va deveni vârstnic. Cu această însărcinare merge solul la Poartă pentru ca afacerea să se amintească acolo la împăratul turcesc conform tratatelor. Dacă însă Voevodul n'ar mai fi în viaţă, potrivit informaţiilor ce va avea dela sfetnici, să vorbească cu Simion, fratele Voevodului, cu logofătul şi cu alţii, căutând să afle în deosebi şi în public spre cine se apleacă şi pe cine doresc să aibă de Domn, aducându-le în amintire că locuitorii ţării Moldovei au stat în relaţii de bună vecinătate cu coroana Poloniei de veci, căutând să se pună supt ocrotirea ei şi să nu uite de vremurile mai vechi.

Domnul acum decedat biruind cu oastea noastră pe acela care a vrut să ajungă Domn, pus în domnie cu vrerea şi dorinţa locuitorilor de acolo, a stat în domnie supt aripele ocrotirii noastre mai bine de zece ani în pace, purtându-se cu credinţă atât faţă de noi, cât şi faţă de Turci, aşa că ţara a rămas într'o pace mai adâncă ca mai înainte, ajungând la stare bună, umplându-se de belşug, aşa că am fost mulţumiţi şi noi cât şi republica noastră. Astfel nu ne îndoim că şi locuitorii de acolo ar fi dorit să domnească şi mai mult. Având atât din vremurile vechi cât şi de mai curând pace întărită cu împăratul turcesc ca nimeni să nu ajungă la domnie în Moldova, numai acela care va fi propus de noi, cu toate acestea nu vroim să păşim înainte, până ce nu aflăm pe cine ar dori locuitorii de acolo ca Domn. Şi nu ne îndoim că ei văzând timp de zece ani şi mai bine domnia dreaptă şi binevoitoare a Voevodului lor, nu se vor depărta de casa sa.

Acolo în Moldova să caute să afle toate treburile, precum şi către cine sunt aplecaţi oamenii de acolo şi pe cine ar dori să-l aibă de Domn, atât vorbind cu ei privat cât şi în public, căutând să afle dacă sunt învoiţi la acest lucru cu toţii, ori dacă vreunul ar face o facţiune deosebită şi ar strânge oameni de partea sa : să întrebe cu grijă şi să ne dea de ştire, pentru ca având cunoştinţă destulă despre acest lucru, să putem vesti voinţa noastră în scris la Constantinopol şi să dăm informaţie amănunţită solului nostru, cum să urmeze la Poartă.

Ajungând la Ţarigrad, să aibă grijă să predea scrisoarea noastră cât mai de grabă vizirului-paşe, spunându-i că ambasadorul nostru e pornit din curtea noastră de câteva luni într'acolo, dar bolnăvindu-se în vremea pregătirii sale, va sosi acolo peste puţin spre confirmarea prieteşugului asigurat prin învoielile vechi ce există între împăratul turcesc şi Măria Sa regele şi predecesorii săi.

Dacă ar ajunge după moartea domnului Moldovei la Constantinopol, să spună paşei mai întâi de toate că strămoşii Domnului său făcând o învoială sinceră şi cinstită cu predecesorii regelui, care învoială

se străduiesc a o menține pe seama urmașilor săi în întregime și neatinsă, despre pământul Moldovei — în care schimbările dese au pricinuit în mai multe rânduri rupturi Domnilor — au făcut o astfel de învoială ca regele Poloniei să ofere și să așeze pe scaunul Moldovei un astfel de om care să știe să păzească prietesugul și pacea dintre cele două țări, căruia împăratul turcesc este dator a-i da steag, precum se află scris lămurit în învoiala din urmă făcută între tatăl împăratului turcesc și Măria Sa. De oarece acest din urmă Domn pus în scaun de oștile Măriei Sale regelui, s'a purtat în toate atât față de Măria Sa, cât și față de împăratul turcesc timp de zece ani și mai bine cum se cade, acum când s'a mutat din această lume, ori de nu s'ar fi mutat încă, să spună solul că e bolnav de moarte și astfel Măria Sa regele dorește ca să se pună în scaunul domnesc un astfel de Domn care după pilda acestuia să mențină pace reciprocă, pentru care lucru cel mai potrivit ar fi Simion, fratele decedatului, un om care a fost recomandat bine împăratului și mai înainte și e recomandat și acuma.

Dacă însă senatorilor și acelora dela cari am poruncit să ia sfat în această chestiune, nu le-ar place a ridica pe Simion în scaunul domnesc, atunci vom propune pentru scaunul Moldovei pe acela, pentru care se învoesc toți.

La Poartă va proceda deci potrivit instrucțiilor ce-i vom da, după raportul său ce ne va trimite din Moldova, ținându-se în toate de ambasadorul nostru. Până atunci însă să ne dea de știre dacă cineva acolo la Poartă umblă după domnia Moldovei și despre toate întâmplările de acolo.

Toate celelalte observări le vom face ambasadorului nostru.

219.

[Praha, fine Iulie 1605.]

Nicolae Petrașcu către împăratul Rudolf II.

Roagă din nou să dispună ca să i se achite suma de 5000 taleri ce i s'a stabilit prin decretul imperial încă din anul trecut.

Sacra Caesarea Maiestas Domine, Domine Clementissime.

Anno praeterito, ob grave aes alienum ultra 5/m talerorum, quo, ut notum est premor et consumor, supplicavi S. M. V. ut aliquid mihi Caesareae munificentiae ergo clementer elargiri dignaretur. Imo Comes Basta tunc hic praesente, auctore et promotore, qui ipsemet supplicationem meam fecit, ne unicum quidem verbum in ea ponens, imo nec cogitans de clenodiis. Responsum igitur huiusmodi non multo post tuli, M^{tem} V^{ram} 5/m taleros pro debitorum meorum diminutione benigne decrevisse, sed decretum mihi deinde saepe ac saepius repetitum ac promissum, nunc-

quam potui habere, multo minus pecuniam; idque maxima cum iactura et incredibili detrimento meo. Iam tandem copia cuiusdam decreti a supplicatione mea longe diversi ex Cancellaria Bellica datum mihi est, cuius exemplum hic M^ti V^rae humillime offero, neque enim ego, prout in decreto supponitur, dictos 5/m taleros clenodiorum nomine petii, tum quia, cum ego prompte et humiliter clenodia, nihil de eorum mercede aut praetio cogitans, darem, promissum mihi fuit Maiestas V^ra duplum valorem esse redituram; tum etiam, quia nuncquam cogitavi de clenodiis M^ti V^rae vendendis, quorum aestimatio summam 15/m talerorum multis partibus excedebat. Supplico igitur M^ti V^rae ut non clenodiorum, sed Caesareae Suae liberalitatis nomine, prout re vera, praesente adhuc Domino Comite Basta decretum fuit, dictos 5/m taleros mihi persolvi mandare dignetur; factura Maiestas V^ra de clenodiis deinde, quod sua sibi clementia dictabit. In tali enim sum miseriarum statu, ob indigentiam et necessitatem meam, ut parem habeam prorsus neminem.

Sacrae Caesareae M^tis V^rae

Humillimus ac devotissimus servitor
Nicolaus Petrasko Vaiuoda mpr

In dorso: In Consilio Secreto 3. Augusti 605 dicitur 5/m Taler sein Ihme aus Gnaden bewilligt, 15/m Taler aber für die Cleinot-Ketten. Consilium soll Ihm helfen.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431 sub 9/IV 1607.)

Notă. Nicolae Petrașcu obținând cu mare greutate această hotărîre a Consiliului Secret, prin care i s'a recunoscut un donativ de 15000 taleri pentru giuvaericalele tatălui său, pe cari a trebuit să le predea la prima sa sosire în Curtea împărătească, a început să umble din oficiu în oficiu zorind achitarea sumei ce avea să primească. Afară de aceasta aflând că în luna Aprilie 1606 se va ține dieta Ungariei la Pozsony, între membrii căreia avea mai mulți magnați cunoscuți, a adresat o petiție către Staturile și Ordinele Ungariei cu rugămintea să intervină la împărat pentru a-și putea obține suma de taleri 15000 ce i s'a stipulat.[1]

---

1 Textul petiției ne e cunoscut din două copii posterioare, una nedatată (la *Iorga*: Studii și documente vol. IV p. 263) și alta cu data greșită de 1602 (în „Revista Istorică" vol. VI p. 248) pe când Petrașcu se afla atunci în Ardeal și nici vorbă nu era încă de această transacție cu dânsul.

220.

Istanbul, 22 August 1605.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Curier dela Ieremia-Vodă cu zvonul cum că Simion-Vodă ar fi ocupat Braşovul, zvon născocit în favorul lui Simion ca să fie pus Domn în Muntenia.

Di Costantinopoli li 22 d'Agosto 1605.

Sono alcuni giorni che arrivorono qui corrieri del Bugdan con aviso, che il Bassà di Silistria et Simeone, fratello d'esso Bugdan con esercito di 15/m soldati s'erano impatroniti della città di Brassovia et altri luochi, doppo haver rotto una compagnia d'un capitano, che stava alla guardia d'un passo stretto per la Maestà dell'Imperatore, andandosi impatronando hora col aiuto delli Transilvani della provincia per Bochkai. Ma non si crede molto a quanto scrive il Bugdan, che l'Ordinario suol fare le cose assai grande, per tanto meglio facilitar il suo intento, ch'è d'introdurre Prencipe nella Vallacchia Simeon predetto, nella difficoltà, che le vien posta da Hidir Bassà et dal Tartaro, che favoriscono Radolo Vaivoda, anzi più tosto si scopre, che il medesmo Bugdan sarà dismesso et posto un'altro prencipe nella Moldavia.

Ha scritto di più il Bugdan li gran progressi di Bochkai; etc.

Li corrieri sopradetti venuti di Moldavia hanno havuto in dono dal Gran Signore una veste per uno.

(Staatsarchiv. Wien. Codex 290/11 fol. 250.)

221.

Mediaş, 1 Septemvrie 1605.

Principele Ştefan Bochkay către Cosma Deli.

Dăruieşte lui Cosma Deli pentru slujbile sale credincioase şi mai ales pentru că i-a predat prezidiul oraşului Sighişoara, posesiunea cu casa nobilitară din Ideciul-de-Jos în comitatul Turda, confiscată dela Marcu-Vodă care a ţinut cu Nemţii.

Nos Stephanus Dei gratia Hungariae Transilvaniaeque Princeps et Siculorum Comes etc.

Memoriae commendamus... Quod nos condignum et honorificum habentes respectum fidei sincerae, praeclarique erga Nos

animi, ac fidelium servitiorum meritorum Egregii Cosmae Deli, quae ipse Nobis et huic afflictissimae patriae seu regno nostro Transilvaniae cum alias, tum vero potissimum his perturbatis temporibus in civitate ac praesidio Segesvár cum exercitu Caesareo Germanico hoste nostrae diversae nationis existens, in eo nimirum, quod clementi gratiae nostrae adhaerendo et emolumentum, libertatemque Hungaricae nationis considerando dictam civitatem seu praesidium Segesvár (hostem tamen libere per nos emittens) non sine laude nominis sui ad manus nostras tradere iuverit, fidelemque se Nobis exhibuit et impendit ac in posterum quoque eadem fidelitatis officia et promptissima obsequia, servitiaque in omnibus occasionibus gravi praestito iuramento se Nobis exhibiturum et impensurum recepit: ex benignitate itaque, gratia et munificentia nostra principali, atque intercessione fidelium dominorum consiliariorum nostrorum totalem et integram possessionem Also Idecs nuncupatam, una cum domo et curia nobilitari ibidem habita, in comitatu Thordensi existentem, quae antea ad arcem Vech pertinebat, per quondam autem Michaelem Vaivodam Transalpinensem, et postea etiam per Serenissimum Sigismundum, tunc Transilvaniae principem, Egregio Ioanni condam Tamásfalvi pro fidelibus suis servitiis collatae, per mortem autem et defectum seminis dicti condam Ioannis Tamásfalvi Georgius Basta, tunc gubernator Transilvaniae, Marco Vaivodae contulerat, sed per infidelitatem ipsius et adhaesionem Germanorum, iuxta legem et consuetudinem huius regni nostri ad nos, fiscumque nostrum, consequenterque collationem et dispositionem nostram rite et legitime devoluta esse perhibetur et redacta; totum item et omne ius regium, si quod in eadem qualitercunque haberetur et idem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concerneret collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis... memorato Cosmae Deli, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis in et pro summa trium millium florenorum hungaricalium inscripsimus, oppignoravimus et per manus tradidimus, prout inscribimus, oppignoramus et per manus tradimus, ea tamen conditione, ut nos et successores nostri quandocunque redimere voluerimus et voluerint, deposita prius dicta summa, extunc ipse absque omni dilatione et iuris processu remittere teneatur et sit adstrictus. In cuius rei memoriam praesentes literas nostras, sigillo nostro et manus subscriptione communitas praefato Cosmae Deli clementer dandas duximus et concedendas.

Datum in civitate nostra Medgyes, die prima mensis Septembris. Anno Domini 1605.

(Muz. Ard. Cluj. Kemény : Appendix Dipl. Trans. tom. 15 fol. 8. E libro Regio Sgismundi Rákóczy III p. 564.)

Notă. Tot al lui Marcu-Vodă a fost și satul vecin, Ideciul Românesc (Oláh-Idecsfalva) azi dispărut, primit deasemenea dela generalul Basta, care i s'a luat în urmă (prin mandatul principelui Bochkay din 31 Iulie 1606) pentru necredință și dăruit altuia. Peste un an apoi (la 14 Mai 1607) Cosma Deli a primit dela principele Sigismund Rákóczy și dania casei lui Marcu-Vodă din Alba-Iulia, cu condiția să o aibă după moartea acestuia.

222.

Praha, 17 Octomvrie 1605.

Nunțiul Giovanni Fr. Ferreri vescovo di Vercelli către card. Scipione Borghese.

Proiectul Consiliului Secret de a trimite pe principele Sigismund Báthory în Ardeal, răsturnând acolo pe Ștefan Bochkay, care de altfel e unchiul său. Condițiunile acestui atac care s'ar efectua prin Moldova, unde Ieremia-Vodă pe vremuri era bun prieten al lui Sigismund.

E' venuto il caso che si potrà scoprire l'animo dell'Imperatore verso il Transilvano et quello di esso Transilvano verso Sua Maestà, e il frutto che si possa sperare del pensiero ch'hebbe già Nostro Signore. Il Padre Antonio Marietta Giesuita è confessore, e si può dir compagno in tutti i travagli di quel Prencipe, et che finalmente lo condusse qui, mi riferisce ch'il Coraduci le ha dimandato, se sarebbe bene mandar il Prencipe in Transilvania et che il Consiglio Secreto desiderarebbe haverne il suo parere in scritto. Egli tolse tempo a pensarvi doi giorni, di poi li rispose che conveniva prima tentar l'animo del Prencipe, il quale non credeva egli, stante le cose presenti, fosse molto inclinato a' travagli, de quali per elettione era uscito, ma che prima che tentar l'animo del Prencipe, egli direbbe le conditioni che li pare che il Prencipe potesse dimandare.

L'una che non pensassero di farlo luogotenente nel tempo de travagli, ma cessione libera dello stato. La 2ª che non lo necessitassero a far la guerra colli Ungheri, perchè stimandosi egli Ungaro, non guerreggiarebbe con essi loro volontieri. 3ª Che lo lasciassero far pace col Turco. 4ª Che li dassero sofficiente soccorso.

Quanto poi al modo, propone che non vi ha altra strada, se non una e molto lunga, cioè mandar doi homini: uno nella Transilvania, l'altro nella Moldavia, i quali quasi aliud agendo esplorassero, l'uno l'animo di Gieremia Vaivoda, altre volte amicissimo del Prencipe, e l'altro delli principali luoghi della Transilvania, e particolarmente de Sicoli che sono negl'ultimi confini della Transilvania, che ha mutati relatione buona de' sodetti potrebbe prender il cammino verso Polonia e di là girando in Moldavia consultar con quel Vaivoda il suo ingresso e conforme a quello esseguirlo.

Non ha havuto il Padre risposta di tutto ciò e a mio giuditio non, quale la daranno così presto, perchè la conditione, come ho detto all'istesso Padre, di non voler guerreggiar con gl' Ungari, li farà sospettare che non aspiri alla corona di Ungaria, come soggetto più atto del Bochkai, se bene a questo mi rispose il Padre, che se n'era accorto, e però v'aggionse, che il Prencipe non vorrà esser obligato per conditione, ma che non si essendo mai potuto scordare di esser stato dagl' Ungheri trattato diversamente dalla sua confidenza il dì della giornata, ch'egli hebbe infausta, si poteva sperare che farebbe delle cose che non prometterebbe.

Due altre considerationi haveranno questi ministri; l'una è il chiamarsi il Prencipe mal trattato nelle cose promesse e non attese, l'altra che a dì passati fu stampata dal Sadeler scultor di Sua Maestà un'arma dell'Imperatore, intorno alla quale fra altri trofei v'era figurato il Prencipe legato con le man di dietro in ginocchioni, della quale venne subito copia nelle mani del Prencipe, che vistola subito pianse, dicendo di meritar altro premio; se bene venuto a notitia dell'Imperatore, fece subito retirar le copie e la forma, mostrando d'ignorar e l'autore, e'l significato.

Onde concludo ch'essendo li sospetti grandi, le conditioni non quello che si vorrebbero che possa facilmente svanire questa negotiatione, e poichè ho veduto incamminato il negotio da altri per tutto quello che potesse seguire, ho detto al Padre che questi pensieri erano caduti in mente di Nostro Signore, il quale amando Sua Maestà et il Prencipe, haverebbe gran gusto di sentire ch'egli potesse far così degna oblatione a Dio benedetto dell'opera sua con che liberasse quelle provincie dalle mani del zio heretico così perverso, e che camminandosi qui con tanta gelosia dubitai che non fosse sinistramente interpretata ogni of-

ficio ch'io havessi fatto in questo particolare; però che se haverei conosciuto di poter profittare che mi ci impiegarei molto volontieri, ma che non mi moverei sino che non vedessi l'occasione opportuna, pregandolo strettamente a non ne far mentione alcuna, nè anco col Prencipe, perchè se succederà che vada all' hora il Prencipe sopra che è obligato a Nostro Signore, e se non facesse buona riuscita, doveranno sempre questi ministri attribuire la colpa tutta a loro stessi che primi hanno promosso il negotio, et non ad altri; etc.

Di Praga, li 17 di Ottobre 1605.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese II. 167.)

223.

Suceava, 12 Noemvrie 1605.

Ieremia-Vodă către căpitanul Ioan Pettky.

Roagă să plătească boerului său, Kazan Medelnicer suma de 50 galbeni cu care i-a rămas dator.

Ieremias Mogilla Dei gratia Princeps ac heres perpetuus Moldaviae.

Magnifice domine vicineque nobis observande. Salutem et omnem felicitatem. Talála meg minket könyörgése által az mi boerunk Kazan Medenicher, hogy ez elmult esztendőben hajtatott volt ki bizonyos számu sertésmarhákat eladni s Kegyelmed azokat megárulván bizonyos számu pénzen, meg is fizetett volna Kegyelmed az árában, de még hátra volna az pénzbe ötven arany, kit Kegyelmed meg nem fizetett volna. Nem akartuk annak okáért az megmondott boerunknak méltó könyörgésében meg fogyatkozni. Kegyelmedet intjük s kérjük is, hogy az mint megalkudt volna az ide való emberekkel, az restomat adja meg Kegyelmed, megtekintvén az jó szomszédságot Kegyelmed, minekönk kedves dolgot cselekeszik. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségben.

Datum in civitate nostra Szuchiaviensi, 12. die Novembris. Anno Domini 1605.

Vicinus benevolus

Іѡ̃ еремие воевода

Adresa: Magnifico Domino Ioanni Petki[1] Ser^{mi} principis Hun-

[1] Aici păstrăm forma aceasta, însă în capul scrisorilor scriem cum obişnuia să semneze el însuşi, aşa: Pettky.

gariae Transsylvaniaeque consiliario et universitatis Siculorum generali capitaneo etc. Nobis honorandissimo.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Ieremias etc. Boerul nostru Medelnicerul Cazan ne-a căutat prin jalba sa că în anul trecut a mânat un număr oare-care de porci spre vânzare și Domnia Ta vânzându-i pe aceia pentru o anumită sumă de bani, a și plătit Domnia ta din prețul lor, dar ar mai fi o rămășiță de 50 galbeni din acei bani, pe care Domnia Ta nu a plătit-o. Din acea pricină nu am voit să fim cu scădere în privința jalbei drepte a boerului nostru amintit. Sfătuim și rugăm pe Domnia Ta, ca după cum s'a târguit cu oamenii de aici, să dee Domnia Ta acea rămășiță; având Domnia Ta în vedere buna vecinătate, săvârșește Domnia Ta lucru plăcut nouă. Dumnezeu să țină pe Domnia Ta în bună sănătate.

224.

Suceava, 16 Noemvrie 1605.

Ieremia-Vodă către provizorul Ioan Jezernyczky.

Roagă să se restitue oamenilor județului Neamț acele 1600 de oi cari li s'au furat de către oamenii din Deda.

Ieremias Moghilla Dei gratia Princeps ac heres perpetuus Moldaviae.

Egregie domine nobis honorande. Salutem et omne bonum. Jövinek előnkbe panaszolkodván Nemcz tartománybeli emberink, hogy elvöttik volna ezerhatszáz juhokat oda az Görginhez tartozandó jószágbeli emberek, az dedaiak, mivel hogy az ide valók is hasonló dolgot cselekedtek volna az idevalókon, az dedaiakon. De mivelhogy ezeknek az embereknek sem hirek, sem tanácsok nem volt az dologban, mit más cselekedett, amiben semmi vitkek rea, Kegyelmedet kérjök szeretettel, hogy Kegyelmed adassa meg nekik elvött marhájokat, az ezerhatszáz juhot az dedaiakkal, mert ezeknek nincs vitkek benne, mit más cselekedett. Melyet, ha Kegyelmed megcselekeszik, mi es Kegyelmedtől jó neven és szeretettel vesszök; minket is, az mikor megtalálnak az Kegyelmed kárvallott emberi, hasonló jóakaratunkat mutatjuk meg hozzájok. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex civitate nostra Szuchiaviensi, 16. die Novembris. Anno Domini 1605.

Іѡ̃ еремие воевода

Adresa: Egregio Domino Ioanni Ezernieczki provisori arcis Görgin etc. Vicino nobis honorando.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Ieremia etc. Veniră în faţa noastră cu plângere oamenii noştri din ţinutul Neamţ că le-ar fi luat 1600 oi oameni de pe moşiile ţinătoare de Gurghiu, din Deda, că şi cei de aici ar fi făcut astfel de faptă faţă de cei de acolo din Deda. Dar fiindcă aceşti oameni n'au avut nici ştire, nici sfat în acea faptă pe care au săvârşit-o alţii, în care nu au nici o vină, rugăm cu dragoste pe Domnia Ta să pui să se dee vitele luate, cele 1600 oi de către cei din Deda, căci aceştia nu au nici o vină pentru cele făcute de alţii. Dacă Domnia Ta face aceasta, noi o luăm aceasta în nume de bine din partea Domniei Tale; când ne caută şi pe noi oamenii păgubiţi ai Domniei Tale, arătăm şi noi o bunăvoinţă la fel faţă de ei. Dumnezeu să ţină în bună sănătate pe Domnia Ta.

225.

Krupina, 15 Decemvrie 1605.

Principele Ştefan Bochkay către Francisc Pap de Nădăjdia.

Act de nobilitare cu scut nobilitar şi scutire de biruri a casei sale din Nădăjdia-de-Jos în comitatul Hunedoarei.

NOS STEPHANUS Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque Princeps et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis Egregii Francisci Pap de Nadasd, quae ipse principibus Transsylvaniae, praedecessoribus videlicet nostris, ac etiam nobis, gentique Hungaricae, tum alias semper in omnibus occasionibus, potissimum autem in his bellorum tumultibus, pro recuperanda, restaurandaque legum patriarum libertate et salute contra publicos patriae nostrae hostes motis et susceptis, aliisque rebus fidei et industriae suae commissis, summa cum animi sui promptitudine et alacritate fideliter exhibuit et impendit, ac in futurum etiam exhibiturus et impensurus est, Eundem igitur Franciscum Pap ac per eum Nicolaum similiter Pap de dicta Also Nadasd, fratrem ipsius carnalem, antea quoque, uti intelligimus, nobiles, denuo in coetum et numerum verorum regni Hungariae

et Transylvaniae nobilium annumerandos, aggregandos, cooptandos et ascribendos duximus; decernentes expresse, ut annotati Franciscus et Nicolaus Pap, ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universae, pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia: Scutum videlicet triangulare rubei coloris, in cuius campo sive area homo integer, cothurno flavo, thorace galeaque indutus, erectus stare, enseque districto Turcam veste viridi talari, sibi ex adverso gladio sursum vibranti, repugnantem capulo tenus iugulatum prosternere conspicitur. Supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contegit diadema regium, gemmis atque unionibus exornatum; ex cono autem galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes oras seu margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur. Animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra praefato Francisco Pap, ac per eum Nicolao similiter Pap, fratri ipsius carnali, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dedimus, donavimus et contulimus. Annuentes et concedentes, ut ipsi, haeredesque et poteritates ipsorum utriusque sexus universae, praescripta arma seu nobilitatis insignia, more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium, ubique in proeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis et aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, nec non sigillis, cortinis, velis, vexillis, auleis, annulis, domibus, clypeis, tentoriis, sepulchris, generaliter vero quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae et syncerae nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, ordinis, conditionis, dignitatis et praeeminentiae homines existant, dici, teneri et nominari volumus ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus et immunitatibus, quibus caeteri veri nati nobiles dicti regni nostri Hungariae et Transsylvaniae, quomodocunque de iure et consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint. Pro ampliori autem benignitatis nostrae erga eos declaratione domum eorum, in possessione Also Nadasd vocata, vicinitatibusque domorum providorum Koztandin Barat ab una, ac Theodori Angel partibus ab altera, in comitatu Hunyadiensi existentem habitam, ab omni censuum,

taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri Camerae nostrae solutione, vineas item et agricolationes ipsorum, in territorio et intra veras metas dictae possessionis Also Nadasd, comitatuque praeallegato Hunyadiensi existentes habitas, a decimarum, nonarum et capetiarum pensione, nobis et successoribus nostris quotannis provenire debenti, servitiorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione in perpetuum eximendos, supportandos et nobilitandos duximus, prout eximimus, supportamus et nobilitamus per praesentes. Quocirca vobis Magnificis, Generosis, Egregiis, Nobilibus comiti, vice comitibus et judicibus nobilium, dicatoribus, connumeratoribus, decimatoribus et exactoribus quarumcunque contributionum praedicti comitatus Hunyadiensis, nec non providis judici et juratis civibus dictae possessionis Also Nadasd, modernis scilicet et futuris quoque, pro tempore constituendis, eorumque vices gerentibus, cunctis etiam aliis, quorum interest seu intererit, praesentium notitiam habituris : harum serie committimus et mandamus firmiter, ut vos quoque a modo imposterum, successivis semper temporibus praefatum Franciscum Pap, ac per eum Nicolaum similiter Pap, ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universas, ratione praescriptae domus, vinearum, allodiaturarumque suarum praescriptarum, ad aliquam censuum, taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidiique et lucri Camerae nostrae solutionem, servitiorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem, decimarum, nonarum et capetiarum pensionem cogere et compellere, aut propterea eosdem, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus universas, in personis, rebusque et bonis ipsorum universis impedire, turbare, molestare seu quovismodo damnificare minime praesumatis vel sitis ausi modo aliquali, sed eandem domum modo praemisso exemptam, supportatam, libertatam et nobilitatam in perpetuum habere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Francisco et Nicolao Pap, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas.

Datum in libera civitate nostra Carponensi, die decima quinta mensis Decembris. Anno Domini Millesimo sexcentesimo quinto.

Stephanus mpr Simon Pechi mpr secretarius

In dorso: Anno Domini 1606. 5. die Iunii publicatae in communi congregatione nobilium comitatus Huniadiensis in loco sedis judiciariae nostrae in possessione Hosdat in comitatu supranotato per me Mattheum Balog, notarium eiusdem comitatus, nemine contradicente.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Litterae armales. In perg.)

226.

[Krym,] 1605.

Hanul Tătarilor către Ieremia Vodă.

Se plânge de purtarea rea a regelui Poloniei, dela care în zece ani nu a primit decât de trei ori ploconul stabilit cu jurământ, cu toate că i-a cruţat ţara.

Kopja listu od Hana Tatarskiego do hospodara Jego Mości Wołoskiego w pozdrowieniu pisze. Rok 1605.

Z sługą posła polskiego przyjachał posłaniec Waszej Mości, piszesz Wasza Mość do nas, żebych posłał posłańca swego, żeby odebrał upominki nasze, ktore nam Jego Królewska Mość posłał przez posła swego. Wasza Mość wiesz dobrze kiedyśmy uczynili przysięgę z niemi, żeby ani oni w ziemi naszej szkód nie czynili, ani my w ziemi ich. Myśmy dosyć czynili, według przysięgi aż do tego czasu szkody żadnej w ziemi ich nieczyniliśmy, i w myśliśmy tego nie mieli, żebyśmy mieli zepsować przysięgę i słowa nasze. A oni po trzy i po cztyry kroć na rok posyłają Kozaki od Wierey i plondrują ziemie nasze i biorą ludzie stada i insze towary. Póki posłańcy Waszej Mości byli u nas Kozacy trzy kroć wtargiwali do ziemie naszej i pustoszyli, jeśli niewierzisz pisaniu naszemu pytaj Wasz Mość ludzi swoich. Wiele razów pisałem o tem i dawałem znać Królewskiej Jego Mości, ale oni na pisanie nasze nic niedbali. Jakom przyjachał do Krymu na państwo jest 18 lat i uczyniłem z niemi przysięgę w przysiędze takeśmy postanowili, aby co rok dawali upominki nasze a oni przez ten czas tylko dali troje upominki. Oprócz tego nie dali więcej i szeląga. Pisał Król Jego Mość do nas, abyśmy posłali swego wiernego, żeby oddał upominki nasze. Myśmy posłali z panów naszych Derbyszbeia, syna Bego Seferga.[1] Kiedy tam przyjachał, niedali mu nic, jedno słowa płonne, posłali nam przez sekretarza swego

[1] Scris greşit: Derbysz syna Begonego Sefergazbeia.

Piasoczyńskiego kopję przysięgi, jakiej oni żądali i według kopjej tej niechcieliśmy się zbraniać, abyśmy według żądania ich uczynić nie mieli, i przy tej przysiędze staliśmy i nie uczyniliśmy żadnej szkody w ziemiach ich, oni ani według przysięgi ani według słowa niezachowali się.

Wasz Mość wiesz iż Cesarzom ubodzy ludzie są dani jakoby od Pana Boga. Cesarzom potrzeba strzec ubogich, jako swego domu, jako synów swoich, żeby nie mieli ni od kogo żadnej krzywdy, jeślibyśmy my nie mieli przestrzegać krzywd ubogich ludzi w zakonie naszym ukazuje grzech wielki i gdy przydziemy na tam ten świat do Sądu, ubodzy ludzie będą sprawiedliwości żądać u Pana Boga na nas, żeśmy ich nie strzegli, w piśmie naszym tak pisze. Ubodzy ludzie przychodzili do Was uskarżając się, mówiąc: „Oni psują przysięgę przychodzą plondrując i biorąc nas w niewolą, a Wasz Mość dlaczego cierpisz?" Takie słowa mówili ubodzy ludzie. Wasza Mość jesteś przyiacielem i świecą naszą, przysięga nie od nas się zepsowała ale od nich. Wzdychanie i płacz ubogich ludzi niech zostaje na głowie tego, kto przysięgę zepsował. Od tego czasu żebyś Wasz Mość nie był srzodkiem od nich dlatego, bo po tym zostaniesz we wstydzie, gdyż oni ani przy przysiędze, ani przy słowie nie zostawają jako wola Boża będzie, tak niechaj będzie, komu zechce dać temu da, nie będzie po woli ludzkiej, ale po woli Bożej. Przychod nasz od wieku tu przywozili do domów naszych, jeśli sprawiedliwie przy słowie swem i teraz stać będą, i teraz przywiodą do domu naszego od tego czasu od nas do nich posłowie jeździć naszi nie będą.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex 351 fol. 365.)

Copia scrisorii hanului Tătarilor scrisă Măriei Sale Domnului Moldovei cu salutare.

Cu sluga solului leşesc a sosit trimesul Măriei Tale. Ne scrie Măria Ta să trimet solul meu pentru ca să ia în primire ploconurile noastre pe cari ni le-a trimes Măria Sa crăiască prin solul său. Măria Ta ştii bine, când am depus jurământ cu dânşii, ca nici ei să nu facă stricăciuni pe pământul nostru, nici noi pe al lor. Noi ne-am ţinut destul, potrivit jurământului, până acuma nu am făcut nici o stricăciune pe pământul lor şi nici prin gând nu ne-a trecut să ne stricăm jurământul şi cuvântul nostru. Dar ei de trei şi patru ori pe an trimit Cazacii lor dela Wiera şi ne pradă pământul nostru şi ne răpesc oameni, dobitoace şi altele de aci. In timp ce solii Măriei Tale au zăbovit la noi, Cazacii s'au năpustit în trei rânduri asupra pământurilor noastre şi le-au pustiit; dacă Măria Ta nu crede ce scriem, întrebe pe oamenii săi. De multe ori am scris despre aceasta şi am dat de ştire Măriei

Sale crăieşti, dar ei nu au băgat în seamă scrisorile noastre. Sunt 18 ani de când am ajuns în Crimea la domnie şi am făcut cu ei jurământ; în acela ne-am înţeles aşa ca să ne dea nouă în fiecare an plocon şi ei în acea vreme ne-au dat numai de trei ori plocon. Afară de asta nici o lescaie nu ne-au dat. Ne-a scris Măria Sa Crăiască ca să trimitem omul nostru de încredere pentru primirea ploconului. Noi am şi trimes dintre domnii noştri pe Derviş bei, feciorul beiului Seferga. Când acela a ajuns acolo, nu i-au dat nimica, fără numai vorbe deşarte. Ne-au trimes prin secretarul lor, Piasoczynski: copia jurământului, pe care ni l-au cerut şi după această copie nu am vrut să refuzăm ca să nu ne împotrivim dorinţei lor şi ne-am ţinut de jurământ şi nu am făcut nici o pagubă ţărilor lor, iar ei nici după jurământ, nici după cuvântul lor nu s'au purtat.

Măria Ta ştii că împăraţilor oamenii săraci le sunt daţi ca dela însuş Dumnezeu. Impăraţii trebuie să ocrotească pe săraci, ca pe casa lor şi feciorii lor, pentru ca să nu-i atingă de nicăeri vreo bântuială. Dacă noi nu am avea băgare de seamă de treburile oamenilor săraci, după legea noastră ar fi un mare păcat şi dacă pe lumea cealaltă vom ajunge în faţa Judecăţei, oamenii săraci vor cere dreptate dela Domnul Dumnezeu asupra noastră pentru că nu i-am ocrotit. In Scriptura noastră aşa e scris. Oameni săraci au mers la Voi cu plângeri, zicând: „Ei strică jurământul, intră la noi, pustiind şi ducându-ne în robie şi Măria Ta de ce suferi aceasta?" Astfel de cuvinte au spus oamenii săraci. Măria Ta ne eşti prietenul nostru şi lumina noastră, jurământul s'a stricat nu din partea noastră, ci de a lor. Oftările şi plângerile oamenilor săraci să rămână pe capul aceluia care a stricat jurământul. De acum Măria Ta să nu fii unealta lor, căci după aceasta vei rămâne în ruşine, de oarece ei nici de jurământ, nici de cuvânt nu se ţin. Cum este voia lui Dumnezeu, aşa va fi, care dă cui vrea, nu va fi după voia oamenilor, ci după voia lui Dumnezeu. Venitul nostru ni se aduce de veci în casa noastră: dacă după dreptate se ţin şi acum de cuvântul lor, ni-l vor aduce şi acuma în casa noastră, căci de acum înainte dela noi soli nu vor merge acolo.

227.

Praha, 10 Ianuarie 1606.

Camera Aulică către casierul aulic Hans Undterholzer.

Să dea lui Aloiso Radibrat şi Petru Armeanul, trimişi în Muntenia, bani de cheltuială.

Lieber Hofzahlmeister. Nachdem die Römisch Kais. Mt. .... deroselben beeden Hofdienern Alowigi Radibrati und Petro Armenii auf die ihnen anbefohlene Reis in die Wallachey, jedwedern 400 Taller auf Zehrung reichen zue lassen genädigist befohlen: Als wollet ihnen dieselbe gegen Quittung richtig machen und erlegen lassen.

Actum Prag, den 10. Ianuarii. Anno im 1606.

(Hofkammerarchiv. Wien. Oester. Gedenkbücher 165 fol. 377.)

228.

Roma, 14 Ianuarie 1606.

Card. Scipione Borghese către nunţiul Claudio Rangone.

I se trimite scrisoarea papei către Ieremia-Vodă cu nădejdea de a-l câştiga pentru uniunea Bisericii ortodoxe cu cea romano-catolică.

Qui alligato se le manda il Breve in risposta della lettera del prencipe di Moldavia,[1] il quale mostra tanta osservanza verso questa Santa Sede che non sarebbe difficil negotio con l'aiuto del Signore a persuaderli l'unione con la Chiesa Romana. Potrà lei con opportuna occasione andar disponendo la volontà sua a così sant'opera, che se si facesse un tal acquisto, sarebbe veramente attione da stimar molto.

(Arch. Vat. Roma. Nunz. di Polonia vol. 173 fol. 28.)

Notă. Transmiterea scrisorii de faţă întârziând câteva zile, la 21 Ianuarie 1607 secretarul de stat revine asupra chestiunii importante a uniunii, cu rugămintea ca nunţiul, trimiţând scrisoarea lui Ieremia: lo accompagni con quell'offitio che le parrà convenire, per accrescer la consolatione che mostra di ricevere con questi mezzi, et li ricordi a far una viva risolutione per salute sua et de' suoi popoli.

229.

[Wien, Ianuarie 1606.]

Nicolae Petraşcu către contele Frideric Fürstenberg.

De oarece nu a primit încă nici o recompensaţie pentru lanţul de aur al tatălui său, pe care a trebuit să-l restitue împăratului, roagă să i se achite urgent suma de 5000 taleri promisă, ca să nu ajungă cerşetor.

Wohlgeborner Graf, genädiger und gebietunder Herr.

Euer Gnaden werden noch ohn allen meinem Zweifel genädig zu erindern wissen, wellichermassen Sie die guldene Ketten (welliche Ihr Mt. unser allergenädigister Herr meinem lieben Herrn

---

[1] Scrisoarea papei Paul V către Ieremia-Vodă din 7 Ianuarie 1606 tipărită (cu multe greşeli) în *Hurmuzaki*: Documente vol. VIII p. 299—300.

Vatern seeligen gegeben und verehren haben lassen) von mir wiederumben abgefordert und zurück begehrt haben. Und wie hoch Euer Gnaden mich damals vertrostet, nämblich dass Ihr Mt. mich nie verlassen, sondern in kurzer Zeit helfen und umb die gemeldte Ketten mit viel mehrere und grossere Gnad bedenken werden, als die Ketten wert sein solle: welliches auf Euer Gnaden genädiges Wort und Begehrn ich alsbald gehorsamlich gethan und ohn allen Bedenken aus meinen Händen nach Euer Gnaden Befelch gegeben.

Dieweil ich aber bishero Euer Gnaden genädigen Vertrostung nach nichts spühren habe khünen, viel weniger von Ihr Mt. mir etwas von Gnaden erwiesen worden, dardurch ich in grosse Armuet geraten bin worden, dann ich bin ausserhalb dies nit allein von allen andern Sachen, die mein Vater seeliger bei ihme gehabt hat, entblöst, sondern auch von dieselbigen Sachen, die ich bei mir hab gehabt und auf letzt Armuet halben versetzen habe müessen (dieweil ich die oft begehrte und längst bewilligte 5000 Taller von der Hofcamer nit bekommen kann) ganz und gar darumben kommen, und nit allein wenig Schaden leiden, sondern auch gar zu einem Pettler sein muess. Derhalben ist an Euer Gnaden mein allerunterthäniges und gehorsames Bitten, Sie wollen obangedeuter Ursachen, dann auch meines hohen Unvermögens halben mit dem Herrn Hofcamer-Präsidenten wegen die oft begehrten 5000 Taller reden und ihne dahin vermögen, dass Ihr Gnaden mir's einmal geben und folgen lasse — dann ich kann von ihme nichts ausbringen — damit ich nit sollichen grossen Schaden leiden solle. Solches umb Euer Gnaden wär ich die Zeit meines Lebens wiederumben zu verdienen gehorsamist erfunden werden.

Euer Gnaden

unterthäniger

Nicolaus Petrasco.

Adresa: Röm. Kais. Mt. obristen geheimben Rat und Hofmeistern, dem Wohlgebornen Herrn, Herrn Friderichen Grafen zu Fürstenberg etc. Meinem genädigen und hochgebietunden Herrn.

In dorso: Den Herren Hofcamer-Praesidenten und Räthen zuezustellen, dass Sie, sonderlich soviel invermeldte 5000 Taller betrifft, auf des Supplicanten Contentirung wollen bedacht sein.

Ex Secreto Consilio, 28. Ianuarii 1606.

Aufzeheben; man bemühet sich hierinnen. 10. Februarii 1606.

(Hofkammerarchiv. Wien. Familienakten B. P. 170.)

230.

Venezia, 11 Martie 1606.

Aviz despre evenimentele din Muntenia şi Ardeal.

Radul-Vodă gata să intre în Ardeal cu consimţământul principelui Ştefan Bochkay pentru apărarea cetăţii Oradea, primejduită de Turci. Solia lui Ieremia-Vodă la Bochkay.

Di Venetia li 11 Marzo 1606.

Con lettere di Transilvania si ha, che Radulo Vaivoda della Vallacchia si trovava con circa 12 mila de suoi soldati alli confini di quella provintia con animo di passarsene con dette forze verso Varadino, et ciò con consenso di Bochkai per opporsi ambi doi a 6 mila Turchi, che il bassà di Temisvar haveva mandati in quelle parti, con buona somma de sultanini, acciò che gli presidii di Varadino et d'altri luochi gli diano in mano esse piazze.

Che per tutta la Transilvania si erano fatte allegrezze grandissime per il stabilimento di pace conclusa con Bochkai et l'imperatore;[1] et che Gieremia Vaivoda della Moldavia haveva mandati ambasciatori a Bochkai per congratularsi seco della pace stabilita con Cesare, offerendo a Sua Eccellenza esserli buon amico et confinante, et mentre vorrà col consenso del re Polacco far lega a difesa contro Turchi, sarebbe prontissimo.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1074.)

231.

Košice, 20 Martie 1606.

Principele Ştefan Bochkay către guv. Sigismund Rákóczy.

Il autorizează să trimeaţă comisari la hotarul Moldovei ca împreună cu aceia ai Domnului Moldovei să înlăture neînţelegerile dintre locuitorii Moldovei şi ai Ardealului pentru menţinerea bunei vecinităţi între cele două ţări.

Két levelét vettük tegnapi napon Kegyelmednek. Egyiket, kit az moldovai vajda követe adott ugyan az ura dolgáról, másik ismét az mi ennek előtte való irásunkra az mit Kegyelmed felelt.

[1] Acestea acum erau numai preliminările Păcii dela Viena, încheiate în ziua de 6 August 1606 prin care s'a pus un sfârşit luptei lui Bochkay pentru libertatea Ardealului şi a libertăţii confesionale, turburată de agitaţiile Iezuiţilor.

Az minemű közbenvetések estenek eddig az moldvaiak és erdélyiek között, akarjuk, hogy azok az Kegyelmed jó itileti és tetszése szerént mindgyárást eligazittassanak. Azért valakiket Kegyelmed rendel és javall commissariusoknak, bocsássa el mindgyárást bizonyos napra oda az határ közben, ahol az vajdának is legyenek meghitt commissariusi, és valamit jó alkuvásból eligazithatnak, igen jó; ha miben pedig törvént kelletik látniok inquirálván ugy ott az dolog felől, igazitsák törvény szerint el, és minden injuriákat szállitsanak le, hogy az jó szomszédság tartassék meg panasz nélkül egymás között. Ezeknek pedig az mi commissariusinknak teljes tanulságok legyen efféle dolgoknak eligazitására: mind az Háromszék, Chyk, Gyergyó és Görgény tartományban, valahol az moldovaiakkal határosok vagyunk és valamely felé ők az mi birodalmunk alatt valókra panaszolkodnak.

Datum ex libera civitate nostra Cassoviensi, 20. Martii 1606.

(Muz. Ard. Cluj. Kemény: Apparatus epistolaris suppl. II.)

Trad. In ziua de ieri am primit două scrisori ale Domniei Tale. Una, pe care a dat-o solul voevodului moldovean despre afacerea stăpânului său, ceealaltă iarăși era cea în care Domnia Ta a răspuns la scrisoarea noastră dinaintea acesteia.

Neajunsurile cari s'au întâmplat până acuma între Moldoveni și Ardeleni, vrem să se îndrepteze numai decât după bună judecare și placul Domniei Tale. De aceea, aceia pe cari îi rânduește și-i încuviințează Domnia Ta comisari, să-i sloboadă Domnia Ta numai decât într'o zi anumită între hotare, unde să fie și comisarii însărcinați ai voevodului și dacă pot îndrepta ceva prin bună înțelegere, foarte bine; iar dacă în vre-o pricină sunt nevoiți să țină judecată, cercetând acolo despre acea pricină, să o îndrepteze după lege și să scădeți toate nedreptățile, ca buna vecinătate să se țină fără plângere. Iar acești comisari ai noștri să aibă toate povețele pentru îndreptarea acestor feluri de pricine: atât în ținutul Trei-Scaune, Ciuc, Gurghiu și Georgeni, unde suntem învecinați cu Moldovenii și orice se plâng ei despre cei din stăpânirea noastră; etc.

232.

Târgoviște, 7 Aprilie 1606.

Radu Șerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Trimite pe omul său de vază, Ștefan Halmágyi la dieta ce se va ține ca să-l reprezinte acolo și roagă să dea crezare celor ce-i va spune.

Generose ac Magnifice domine amice, vicine nobis observandissime.

Salutem ac vicinitatis nostrae commendationem. Âldja meg Isten Kegyelmedet minden kévánsága szerint való sok jókkal. Kegyelmedtől szeretettel vöttük az előbbi mü hozzánk való baratságát és jóakaratját, melyet ezideiglen minden üdőben mutatott Kegyelmed mü hozzánk. Azért Kegyelmed is münekünk, mint ilyen jóakaró barátjának és szomszédjának minden üdőben poroncsoljon, valamire érkezünk, szeretettel akarunk Kegyelmednek szolgálni. Bocsátottuk az mü meghütt és böcsületes főemberünköt, Halmágyi Istvánt mü képünkben Kegyelmetekkel együtt az gyűlésben jelenlenni.[1] Kegyelmedet kérjük, ha miben Kegyelmedet megtalálja, az előbbeni jóakaratját tőllünk meg ne vonnya, hanem Kegyelmed legyen minden segitséggel, és az mü szónkkal valamit Kegyelmed eleiben proponál, mindenekben higyje meg Kegyelmed szovát. Tartsa és éltesse Isten Kegyelmedet sok jó esztendeig jó egészségben.

Datum ex civitate nostra Tergovistya, die 7. Aprilis A. 1606.

Generosae ac Magnificae Do. V^rae

Amicus vicinus benevolus

Raduly vaivoda princeps ac haeres perpetuus Valachiae Transalpinae

Іѡ Радꙋл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu multe bunătăţi după toată pofta Domniei Tale. Am primit cu dragoste prietenia şi bunăvoinţa de odinioară faţă de noi, pe care a arătat-o Domnia Ta faţă de noi în toată vremea până acum. Pentru aceea şi Domnia Ta să ne poruncească nouă, totdeauna, ca unui bun prieten şi vecin vrem să slujim cu dragoste pe Domnia Ta, la ce se va întâmpla. Am trimis pe omul nostru credincios şi cinstit Ştefan Halmágyi să fie faţă în numele nostru împreună cu Domniile Voastre la acea dietă. Rugăm pe Domnia Ta, dacă roagă pe Domnia Ta în vre-o pricină, să nu ne lipsească de bunăvoinţa de mai înainte,. ci să fie Domnia Ta cu tot ajutorul şi orice propune cu graiul nostru înaintea Domniei Tale, să-i creadă Domnia Ta vorba întru totul. Dumnezeu să ţină şi să înzilească pe Domnia Ta mulţi ani în bună sănătate. Datum etc.

[1] Această dispoziţie a întârziat, de oarece dieta dela Cluj s'a ţinut deja la 4 Aprilie 1606.

233.

Făgăraş, 26 Aprilie 1606.

Căp. Gabriel Haller către neamurile lui Radu şi ale lui Coman Kiungara.

Invoială făcută în faţa şi cu consimţimântul căpitanului cetăţii şi al districtului Făgăraşului, Gabriel Haller între nepoţii de-

cedatului Aldea Byka din Sâmbăta de Sus despre boeronatul lor din acea comună şi jumătate de boeronat din Sâmbăta Mică, de schimbat cu boeronatul lor din Vajdafalva, toate în districtul Făgăraşului.

Ego Gabriel Haller de Hallerkő, Serenissimi Domini, Domini Stephani Dei gratia Hungariae Transilvaniaeque Principis et Siculorum Comitis consiliarius ac eiusdem in Transilvania proventuum fiscalium administrator, nec non arcis Fogaras supremus capitaneus et comes comitatus de Küküllő recognosco per praesentes, significantes quibus expedit universis, quod in anno Domini 1606, die vero 26. mensis Aprilis in praedicta arce Fogaras quidam fratres consanguinei, Providi Alexander, Sztanchiul, Opra et Raduly, filii condam Radulii, nec non Sztojka et Stanislaus, filii condam Oprae Nigrae, ac Komsa et Koman, filii condam Serbany, nepotes condam Koman Kiungare, personaliter existentes meam venerunt in praesentiam ac vivificae vocis oraculo retulerunt in haec verba: Qualiter annis superioribus providi condam Ioannes et Man, nepotes condam Aldae Byka de Felső Szombatfalva, ac praedecessores, parentesque exponentium de et super boeronatu in possessione Vaydafalva pro boeronatu possessionum Felső Szombatfalva medii boeronatu Kis Szombata nuncupatis, in pertinentiis dictae arcis Fogaras existentibus talem inter sese fecissent compositionem seu concambialem permutationem, quod videlicet, si temporis in successu Ioannes et Man, haeredesque et posteritates eorum, parentes vel haeredes, parentesque exponentium in dominio eiusdem integrae Felső Szombatfalva ac medii Kis Szombatha boeronatuum conservare nollent, non possent, seu quovis modo non curarent, ex tunc iidem parentes exponentium, haeredesque itidem et posteritates universi praenominatum ipsorum boeronatum in praeallegata possessione Vaydafalva per ipsos modo praemisso obtentum, simul cum praeattactis cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet statim pro se ipsis absque omni prorsus iuris strepitu occupandi et perpetuo possidendi plenariam et omnimodam habeat potestatis facultatem. Contingente vero, quod isto elapso turbulentissimo tempore literae exponentium super eodem confectae dissipatae fuerint et perditae, interim vero praefatorum Ioannis et Man haeredes moderni existentes praescriptas exponentium in eodem boeronatu seu dominio eiusdem, quia nullo modo nec laboribus, nec fatigiis et sumptibus conservare, defendereque potuissent, ob id ipsi extra dominium boeronatus

haerentes: Raduly, nepotem Aldae Byka, caeterosque eiusdem consanguineos, apud quorum manus boeronatus dictae possessionis Vaydafalva haerebat, idem exponens coram boeronibus seu duodecim sedis iudiciariae iuratis assessoribus, utpote Laczkonem de Bagolyfalva, Radolium Span de Kopacselfalva, Nyagoen de Also Vist, Sorbanum de Vojla, Opra Motok de Szekchő, Martinum Vegk de Alsó Venetia, Sandillam de Vad, Lupullum Viz de Marcinen, Bagium de praedicta Marcinen, Sztojkam Mothok de Szekchő, Opram Paler de Lésza et Sztragnam de Szarata, iuris ordine consecuti sunt, sicque lex praenominatum boeronatum in praenominata possessione Vaydafalva a parentibus et praedecessoribus ipsorum tentum, simul cum cunctis praehabitis suis utilitatibus in manibus praememoratorum Alexandri, Sztanchiul, Opra, Raduly, Sztojka, Stanislai, Komsae et Koman Kiungara iuxta vigorem primarum literarum anno Domini 1540 ab Illustrissimo Domino, Domino condam Stephano Maylad, tunc Vayvoda Transilvaniae iisdem datarum, superindeque confectarum et emanatarum, ut ius et aequum erat, pervenire iussit atque tradidit, in cuius dominio iuxta iustam ipsorum expositionem ipse quoque consensum, pariter et assensum eisdem praebere volens, tenore . . . praesentium literarum universis libere, pacifice et citra quodlibet impedimentum tenendum, possidendum, pariter et habendum permitto ac . . . etiam permitti volo. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras iam saepe memoratis Alexandro, Sztanchiul, Oprae, Radulio, Sztojka, Stanislao et Komsae, ac Koman benigne dedi et contuli, imo do et confero, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in praedicta arce Fogaras, die 26. mensis Aprilis. Anno Domini 1606.

(Muz. Ard. Cluj. Kemény: Appendix Dipl. Trans. tom. 15. E transumto anni 1608 ex Libro Regio Sigismundi Rákóczi III p. 59.)

234.

Alba-Iulia, 29 Aprilie 1606.

Guvernatorul Sigismund Rákóczy către căp. Ioan Pettky.

Ioan Nemes întors din Moldova. Teama lui Radu-Vodă de Ieremia-Vodă. Oamenii lui Radul Clucerul umblă cu alţii ai lui Radu-Vodă prin Secuime, spionând supt titlul că cumpără cai, iar pictorul Nicolò Creteanul venind din Muntenia tinde spre Moldova.

Nemes Jánost tudja Kegyelmed, ő Felsége akaratjából küldöttük az moldvai vajdához, kitől ő Felségének meg ujobban levele érkezék, hogy te Kegyelmednek Bogáton való szónk,beszédünk szerint annyival szorgalmatosb gondja legyen. In specie Kegyelmednek küldöttük. Azonközben Nemes János megérkezvén, ezen ő Felsége levelét általa visszavárjuk. Tisztiben Nemes Jánost is késedelem nélkül állassa Kegyelmed. Az vajdánál való igazgatáshoz az mi kivántatik, te Kegyelmed minket informáljon.

Tegnap Haller uram embere levéllel érkezék. Ez békötött czédulából megérti Kegyelmed az havasalji vajda emberi, ha ott volnának az székelségen, kiket Kegyelmed felkerestetne, ha ő Felsége vagy az mi levelünk mellett járnak. Az mi jobb, Kegyelmed azt cselekedje. Jóllehet Havasalföldében az erdélyieknek nem szabad [járniok] fejedelem vagy az mi levelünk nélkül, az káros emberek még marhájokat sem kereshetik, ő Felsége vagy az mi levelünk nélkül. Egyebütt is a hol jártanak, mit vettek volna az emberek eszekben. Tudjuk Raduly vajda igen tart Jeremia vajdátul, hogy te Kegyelmed az székelyeket irogatja, késziti, az lóvásárlásnak szine alatt, kímelkedtet, lehetséges.

Anexat, ţidula lui Gabriel Haller: Ezt akarám Nagyságodnak értésére adnom, hogy az Radul vajda és Klucser Radul emberei mostan Székelyfölden vadnak, és ezalatt lovakot keresnek; félek, hogy más dologban is járnak, az emberek igen álnakok. Azért Nagyságodnak jó itileti nem ártana vigyázni, mert az mint hallom, az Nicolo, az olosz képiró, ki Colosváratt lakik, egy ideig az vajdánál volt, most penig Szebennél kijött, Besztercze felé tartott, hogy Moldvába menjen. Ugy hallom, jó volna végére menni.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Ştie Domnia Ta că pe Ioan Nemes, după voia Maiestăţii Sale, l-am trimis la Voevodul moldovean, dela care a primit Maiestatea Sa iarăş o scrisoare, ca Domnia Ta, după vorba şi înţelegerea noastră din Bogat, să aibă cu atât mai vârtos grije trează. Am timis-o Domniei Tale în deosibi. Intru această vreme, sosind Ioan Nemes, aşteptăm înapoi prin el această scrisoare a Maiestăţii Sale. Domnia Ta să ajute în slujba sa şi pe Ioan Nemes, fără zăbavă. Domnia Ta să ne înştiinţeze ce se cere pentru îndreptarea la voevodul.

Ieri sosi omul domnului Haller cu scrisoare. Din ţidula aceasta legată înăuntru înţelege Domnia Ta, dacă oamenii voevodului din Ţara-Românească ar fi acolo în Secuime, ceeace Domnia Ta vei pune să se caute, dacă umblă cu scrisoarea Maiestăţii Sale sau cu a noastră. Domnia Ta să facă aşa cum e mai bine. De bună seamă că Ardelenilor nu le este îngăduit să umble în Ţara-Românească fără scrisoarea principelui sau a noastră, păgubaşii nu-şi pot căuta nici averea fără scrisoarea Maiestăţii Sale sau a noastră. Şi în alte părţi pe unde

au umblat, ce au luat oamenii aminte. Ştim că Radu-Vodă ţine tare cu Ieremia-Vodă, poate că iscodeşte prefăcându-se că cumpără cai, că Domnia Ta scrii şi pregăteşti pe Secui.

Anexat, ţidula lui G. Haller: Vream să dau de ştire Măriei Tale că oamenii Clucerului Radu şi ai lui Radul-Vodă sunt acum în Secuime şi caută cai; mă tem că umblă şi în alte treburi, oamenii sunt foarte şireţi. Pentru aceea n'ar strica să vegheze buna purtare de grije a Măriei Tale, căci după câte aud, Nicolae pictorul italian, care lăcueşte în Cluj, a fost un răstâmp la Voevodul, iar acum a venit pe la Sibiu, s'a îndreptat cătră Bistriţa, să meargă în Moldova. Aşa aud că ar fi bine să se cerceteze.

Notă. Scrisoarea lui Ieremia-Vodă (din 30 Aprilie 1606) despre sosirea lui Ioan Nemes în curtea sa, publicată în *Török-magyarkori államokmánytár* vol. I (Pest, 1868) p. 54.

235.

Praha, 1 Mai 1606.

Impăratul Rudolf II către regele Sigismund III.

Recomandă afacerea lui Petru Armeanul, care umblând prin Polonia a suferit nedreptăţi.

Questus antehac nobiscum saepius fuit familiaris noster Aulicus Petrus Armenus alias Gregorovich iniuriam, quae sibi in Poloniae finibus, cum a nobis in Transilvaniam et Walachiam, vicinasque partes missus esset, illata fuerit, ut non solum illius sarcinae, sed et literae nostrae sibi ereptae sint. Redit ille modo sua, ut repetat, eosque a quibus iniuriam accepit, iure persequatur. Qua in re cum Ser^{tis} V^{rae} auctoritas illi, et favor prodesse plurimum possit; ut eum illi haud gravatim impertiat, amice cupimus. Rem fecerit nobis inprimis gratam, qui Ser^{ti} V^{rae} vicissim gratificari sincere parati sumus.

Datum Pragae, 1. Maii 1606.

A tergo: Regi Poloniae pro Petro Armeno.

(Staatsarchiv. Wien. Polonica. Concept.)

236.

Alba-Iulia, 10 Mai 1606.

Guvernatorul Sigismund Rákóczy către căp. Ioan Pettky.

Dispune ca delegaţii moldoveni, aşteptaţi pentru orânduirea gâlcevilor şi a plângerilor, să fie bine primiţi şi găzduiţi pretutindeni. Opreşte exportarea cailor din Ardeal. Ştefan Halmágyi în solie dela Radu-Şerban-Vodă din Muntenia.

Meg értettük az Kegyelmed irásából az moldovai vajda commissariusi ad 21. diem Maii érkeznének Kizdy Vásárhelre az székelység és moldovaiak közt esett huzások, vonásoknak el igazitására, s az vajda önnön maga is azt irja levelében: s Kegyelmed kivánsága szerént irtunk itélő mester uramnak s Horváth Jánosnak az meg irt napra és helyre Kegyelmed mellett compareáljanak. De ha szintén ezek obstaculis aliquibus supervenientibus jelen nem lennének is, Kegyelmedet kérjük, mint jó akaró urunkat barátunkat, atyánkfiát, minden igyekezetivel azon legyen, mi rajtunk s Kegyelmeden ez dologban semmi el ne muljék s hátra ne maradjon, hanem mindenek ő Felsége s ez hazának javára jó módjával és szépen le csendesedjenek, hogy ekképpen az moldovai vajda országával együtt ő Felségével tökélletes barátságát s jó szomszédságát meg tartsa. Minthogy pedig az moldovaiaktól volt az Georgényvidékiekre is panasz, meg irtuk az ott való tiszttartónak, ha kivántatik, Kegyelmed instantiájára mingyárást elő állassa az kikre az panasz vagyon; etc.

Nemes János uramat, mind az vajda követivel örömest várjuk s értekezünk, tudakozunk mindenekről ő Kegyelmétől.

Minthogy az Zekeliségre vagyon az panasz az moldovaiaktól, Kegyelmed irása szerént Háromszékre meg adtuk az levelet, az Vaida emberit tisztességesen fogadják, élést szedjenek magok között s böcsületesen gazdálkodjanak nekiek; de az mind az Kegyelmed jó gondviselése által leszen; etc.

Hogy az havaseli vajda az lovat ez országból ki vitetné, nem jó volna meg engedni, holott annélkül is igen meg szükült ló nélkül ez ország. Meg is irtuk az brassaiaknak, szebenieknek Verestoronnál, hol igen vigyázzanak s valakinél az ő Felsége levele avagy a' mienk nem leszen, ez országba ne bocsássák, hir nelkül be jőve meg fogják; etc.

Datum Albae Iuliae, die 10. Maii 1606.

Iterum P. S. Halmágyi István uram itt vagyon nállunk; ő Kegyelmét is az Vaida azért bocsátotta volt, hogy Hauaselifeoldéből is volnának igazgatások, de immár az üdő igen késő, oda nem érkeznek. De ez alatt Kegyelmed meg hagyja az székely atyafiaknak oda se vessenek, hogy ekképpen ez ország minden felől csendes békességes állapatban maradjon.

(Mus. Nat. Budapest. Törzsanyag.)

Trad. Am înțeles din scrisoarea Domniei Tale că în ziua de 21 Mai au sosit la Chezdi-Vașarhei comisarii Voevodului moldovean

pentru îndreptarea încălcărilor întâmplate între Moldoveni şi Secuime şi însuşi voevodul scrie astfel în scrisoarea sa. Şi după pofta Domniei Tale am scris domnului judecător al meu şi lui Ioan Horváth să se înfăţişeze la Domnia Ta în ziua şi locul hotărît. Dar chiar şi dacă nu ar fi de faţă aceştia obstaculis aliquibus supervenientibus, rugăm pe Domnia Ta ca pe domnul, prietenul, rudenia şi fratele nostru binevoitor, să se silească din răsputeri, să nu fie nici o scădere în această treabă din pricina noastră şi a Domniei Tale şi să nu rămână nimic în urmă, ci toate să se liniştească în bună înţelegere şi frumos spre binele Maiestăţii Sale şi a ţării, pentru ca în acest chip Voevodul Moldovei împreună cu ţara sa să ţină prietenie desăvârşită şi bună vecinătate cu Maiestatea Sa. Şi fiind că a fost plângere din partea Moldovenilor şi împotriva celor din ţinutul Gurghiului, am scris slujbaşului nostru de acolo, că de-o fi nevoie, să înfăţişeze la instanţa Domniei Tale pe aceia, împotriva cărora este pâră; etc.

Aşteptăm bucuroşi pe dumnealui Ion Nemes împreună cu toţi trimişii voevodului şi ne sfătuim şi ştiricim despre toate cu Domnia Sa.

De oarece plângerea Moldovenilor este împotriva Secuimii, am trimis, după scrisoarea domniei tale, epistola în Trei Scaune, să primească cu cinste pe oamenii voevodului, să le strângă hrană între ei şi să-i găzduiască omeneşte; dar toate acestea vor fi prin buna purtare de grije a Domniei Tale; etc.

N'ar fi bine să se îngăduie ca voevodul muntean să scoată cai din această ţară, căci şi fără de aceasta s'a strâmtorat foarte această ţară fără cai. Am şi scris braşovenilor, sibienilor la Turnul-Roşu, unde să grijească cu dinadinsul şi oricine nu va avea la sine scrisoarea Maiestăţii Sale sau a noastră să nu-l sloboadă în ţara aceasta, dacă a intrat fără veste să-l prindă; etc. Datum etc.

Iterum P. S. Domnia Sa Ştefan Halmágyi este aici la noi; şi pe Domnia Sa de aceea l-a slobozit voevodul, că ar fi aţâţări şi din Ţara-Românească, dar acum vremea e prea târzie, nu sosesc acolo. Dar întru aceasta Domnia Ta să poruncească neamului secuesc, nici să nu se amestece acolo, ca în acest chip să rămână această ţară în stare de pace liniştită din toate părţile.

237.

Alba-Iulia, 12 Mai 1606.

Guvernatorul Sigismund Rákóczy către municipiul oraşului Sibiu.

Ordonă să-şi trimeaţă delegaţii pentru a stabili împreună cu ai principelui şi ai lui Radu-Vodă hotarul ţării în spre Ţara-Românească, ca pe viitor să fie pace bună între aceste două ţări vecine.

Generose, Prudentes ac Circumspecti domini amici observandi. Salutem et nostri commendationem.

Az Ur Istentől Kegyelmeteknek minden jót, jó egészséget kivánunk.

Az Havaseli Raduly Vayda ő Nagysága böcsületes fő szolgáját, Halmágyi István uramat bocsátván hozzánk, a minemű huzások, vonások, hajtások és károk az két országbeliek Erdeli Havaseliföldiektől az ő felsége birodalmának idejétől fogván egymás között estenek, azoknak eligazitását s az határjárást az uj calendarium szerént ez jelen való hónak, májusnak huszadik napjára kivánja véghez vitetni, a'mikorra az Vajda ő Nagysága a' szélybe,[1] aholott egyéb üdőben is efféle igazgatások szoktanak végbe menni, fő bojerit, commissariusit bocsátja. Intjük azért Kegyelmeteket szeretettel s ő felsége miltósága szerént iniungáljuk is, Kegyelmetek is ez dolognak véghez vitelére az megirt napra és helyre az Raduly Vajda ő Nagysága bojéri s commissariusihoz bizonyos atyjokfiait bocsássa, kik az több oda bocsátott ez országbeli commissarius uraimmal ő felsége s ez ország s Kegyelmetek javára és hasznára minden jót végezhessenek, s azon legyenek, semmi mi rajtunk el ne muljék ez dologban, hanem minden egymás között való igyenetlenség kedvezés nélkül ugy eligazittassék és leszálljon, ezután az két országbeliek között allandó és tökélletes csendes békesség maradjon, mely ő Kegyelmek szolgálatja mind ő felségénél s ez országbelieknél kedves lehessen. Tartsa meg az Ur Isten Kegyelmeteket.

Datum Albae Iuliae, die 12. Maii 1606.

G. P. C. D. Vestrarum

amicus

Sigismundus Rákoci mpr

Adresa: Generoso, Prudentibus ac Circumspectis dominis Magistro civium, Regio et sedis iudicibus, caeterisque iuratis civibus civitatis Cibiniensis etc. Dominis amicis observandis.

(Arhiva Națională Săsească. Sibiu. Seria VI No. 82.)

Trad. Generose etc. Poftim Domniilor Voastre tot binele şi sănătate dela Dumnezeu. Măria Sa Voevodul Țării Radu-Vodă slobozind la noi pe sluga sa cinstită Dumnealui Ştefan Halmágyi, ca toate încălcările, mânările şi pagubele ce s'au întâmplat dela începutul domniei Maiestății Sale între cei din cele două țări, ardeleni şi munteni, poftește să se săvârşească îndreptarea lor şi umblarea hotarului în ziua a douazecea a lunii de față, Mai, după calendarul cel nou, la care dată şi Măria Sa Voevodul îşi trimite comisarii, boieri de frunte,

[1] Cetit şi scris greşit de către diacul cancelariei: Sewlybe, fără nici un înțeles, în loc de szélybe=„în hotar" adică la marginea țării, care cuvânt (szélybe) revine mai târziu în scrisorile ce s'au mai schimbat în această chestiune cu țările române.

la hotar, unde se obișnuia și odinioară să se săvârșească astfel de îndreptări. Sfătuim deci cu dragoste pe Domniile Voastre și după rangul Maiestății Sale o și poruncim, ca și Domniile Voastre să trimită pentru săvârșirea acestui lucru, în ziua și la locul scris, la boierii și comisarii Măriei Sale, anumiți oameni, împreună cu ceilalți comisari din această țară trimiși acolo să poată face tot binele spre câștigul și folosul Maiestății Sale și al țării și al Domniilor Voastre și să aibă grije ca nimic să nu rămână în sarcina noastră în această treabă, ci toate nepotrivirile dintre olaltă astfel să se îndrepteze și să scadă ca după aceasta între cele două țări să rămână pace trainică desăvârșită și liniștită, ca această slujbă a Domniilor Voastre să poată fi scumpă atât Maiestății Sale, cât și celor din această țară. Dumnezeu să țină pe Domniile Voastre. Datum etc.

238.

Trotuș, 21 Mai 1606.

Cârstea Vornicul către căp. Ioan Pettky.

Intrunindu-se aci cu păgubașii din Moldova pentru orânduirea chestiunilor litigioase dintre locuitorii din Moldova și Ardeal, roagă să-și trimită grabnic delegații.

Generose domine amice nobis observandissime.

Salutem et servitiorum meorum commendationem etc. Áldja Isten Kegyelmedet minden kévánsága szerént való jókkal etc.

Ilyen dolog felől kelleték levelem által megtalálnom, hogy az miképpen ennekelőtte is találtuk volt meg levelünk által Kegyelmedet és adtuk tudtára Kegyelmednek, hogy mi elérkeztünk Tatrosra mind az ő Nagysága több mellém rendelt bojérival egyetembe az számára, hogy kimenünk Kegyelmetekhez végezésönk szerént, hogy az sok külömb külömb károkot, kik történtenek ez elmult esztendőkben, mind az Kegyelmetek országába s mind peniglen az mi országunkba lött károkot eligazithassuk. Kegyelmetek penig látván késedelmünköt, ki nem ex proposito, sőt inkább Isten akaratjából betegség miatt esett, Kegyelmetek penig eloszlott az megnevezett és rendelt helyről. Azért kérjük Kegyelmeteket mind az ő Felsége rendelt főemberivel és tanácsival egyetemben gyülekezzék az megnevezett helyre, hogy mi is kimenvén Kegyelmetekkel egyetembe elvégezhessük és véghez vihessük az elkezdett dolgot; mert mi az mi országunkba való káros emberinket öszve győtöttük az Kegyelmetek akaratjára való képest és mind itt vadnak mi velünk öszve. Azért, ha ez az rendelés elmulandik, azt Kegyelmetek nyilván higyje, hogy

az mi kegyelmes urunk másképpen is módot talál az mi káros emberinknek károknak megfordulására; azért kérjük Kegyelmedet, hogy mentől hamarébb választ tegyen Kegyelmed. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex oppido nostro Tatros, 21. die Maii. Anno Domini 1606.

Generosae Do. V^tae

amicus benevolus
Kerezte Vornik

(Muzeul Ardelean Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătăţile poftite etc. Mă nevoii să rog pe Domnia Ta prin scrisoare pentru astfel de treburi, după cum şi până acum am rugat pe Domnia Ta prin scrisoare şi am dat ştire Domniei Tale că noi am sosit la Trotuş împreună cu toţi boierii rânduiţi de Măria Sa pe lângă mine cu scopul ca să mergem la Domniile Voastre după hotărîrea noastră, să putem îndrepta acele multe şi deosebite pagube cari s'au întâmplat în anii trecuţi, atât în ţara Domniei Voastre cât şi în ţara noastră. Iar Domniile Voastre văzând întârzierea noastră, care nu s'a întâmplat cu dinadinsul, ci mai vârtos din voia lui Dumnezeu din pricină de boală, iar Domniile Voastre v'aţi împrăştiat din locul numit şi hotărît. De aceea rugăm pe Domniile Voastre să se adune în locul numit împreună cu fruntaşii rânduiţi de Maiestatea Sa şi cu sfetnicii, ca şi noi ieşind împreună cu Domniile Voastre să putem săvârşi şi desăvârşi lucrul început; căci noi am adunat pe oamenii păgubiţi din ţara noastră şi după voia Domniilor Voastre sunt toţi aici împreună cu noi. De aceea, dacă această îndreptare nu se face, să creadă de bună seamă Domniile Voastre că milostivul nostru Domn găseşte şi altfel modru pentru întoarcerea pagubelor păgubaşilor noştri; pentru aceea rugăm pe Domnia Ta, să deie răspuns Domnia Ta cât mai curând. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum etc.

239.

Trotuş, 29 Mai 1606.

Cârstea Vornicul către căp. Ioan Pettky.

Sosind aci zoreşte să-şi trimeaţă oamenii la desbatere.

Köszönetemnek és szolgálatom után Istentől kévánok Kegyelmednek minden jókat etc.

Adom toábbá Kegyelmednek tudására, hogy ez mai nap érkeztem Tatrosra, gondolván, Kegyelmetek is ott leszen Vásárhelt. Ezelőtt nem jöhettem, beteges voltam miatt, kérem azért

Kegyelmedet, hogy mentől hamarébb egybegyülvén legyen az elrendelt helyen Kegyelmetek, holott minden dolgokról végezhessünk ő Kegyelmekkel és ne legyen ennyi fáradtságunk hejába, mert sok káros emberek fáradtanak én velem együtt. Kegyelmed énnekem erről mentől hamarébb tegyen választ. Isten áldja Kegyelmedet minden jókkal.

Datae in Tatros, 29. die Maii anno 1606.

Dominationis Vestrae

amicus
Wornik Kersta
ВЛАСНАНА РѢКА

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. După salutarea şi slujba mea, poftesc Domniei Tale toate bunătăţile dela Dumnezeu. Mai departe dau ştire Domniei Tale, că în ziua de azi am sosit la Trotuş, crezând că şi Domniile Voastre sunt acolo în Vaşarheiu. Nu am putut veni înainte de aceasta din pricina boalei mele, de aceea rog pe Domnia Ta ca adunându-se cât mai grabnic Domniile Voastre să fie la locul hotărît, unde să putem isprăvi toate lucrurile cu Domniile Lor şi să nu ne fie atâta osteneală în zadar, pentru că s'au ostenit cu mine mulţi păgubaşi. Să îmi deie răspuns Domnia Ta despre aceasta cât mai de sârg. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătăţile. Datae etc.

240.

Praha, 30 Mai 1606.

Impăratul Rudolf II către Nicolae Petraşcu.

Decret prin care i se asigură suma de 15.000 taleri în doi ani, ori în moşii din Ungaria ori în bani gata, din venitul hărmînţiei dela Tirnava în Ungaria.

Decret des Kaisers Rudolphi für Herrn Niklas Petrasko, welchem vermög gegenwärtig Kaiserlicher Verschreibung das versprochene Gnaden-Geld per 15.000 Thaler innerhalb zwei Jahren entweder in Gütern oder baarem Geld aus denen Cammer-Gefällen bezahlt werden solle.

Nos Rudolphus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Nos Magnifico, fideli nobis dilecto, Nicolao Petrasco, Michaelis quondam Vayvodae Valachiae Transalpinae filio et nostro dapifero, habita ratione fidelitatis et fidelium servitiorum nobis ab ipso cum prae-

stitorum, tum praestandorum, nec non aliis iustis de causis animum nostrum moventibus, quindecim millia tallerorum, quolibet pro 70 crucigeris computando, benigne decrevisse et contulisse.

Cum vero propter alias nostras graves miserias et quotidianas expensas adsolutionem eorundem praestandorum nunc temporis nobis media non fuerint : Idcirco eidem Petrasco clementer polliciti sumus ac promisimus, imo hisce pollicemur et promittimus, quod ipsi Petrasko vel illi, cui has nostras cesserit et bona fide tradiderit, praedictam summam quindecim millium tallerorum aut in bonis in regno nostro Hungariae stabilibus et aequivalentibus, aut in parata pecunia ex proventibus Camerae nostrae Hungaricae, et specialiter ex tricesimis Tyrnaviensi, Zempcziensi et Galgocziensi intra biennium a dato praesentium computandum certe et indubitato exsolvere velimus et debeamus. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Dabantur in arce nostra Regia Pragensi, trigesima die mensis Maii. Anno 1606.

(Hofkammerarchiv. Wien. Ungarische Gedenkbücher 412 fol. 250.)

Notă. Decretul neavând niciun rezultat, la zorirea necontenită a lui Nicolae Petraşcu, el a fost repetat în 10 Aprilie şi 30 Mai 1607. (Concept, în Hofkammerarchiv. Hungarn fasc. 14431 şi 14433.)

241.

Alba-Iulia, 31 Mai 1606.

Guvernatorul Sigismund Rákóczy către căp. Ioan Pettky.

Regretă că Moldovenii nu s'au înfăţişat la ziua fixată pentru orânduirea treburilor lor, pe când Muntenii au sosit de vreme şi s'au învoit bine cu ai noştri în privinţa nemulţumirilor lor.

Generose domine amice observandissime.

Salutem et servitii commendationem. Az Ur Istentől minden jót, jó egészséget kivánunk.

Megértettük az Kegyelmed irását, hogy az moldovai vajda emberi nem jöttenek az igazitásra s ha el nem jöttenek, nem mi vétségünk, mi rajtunk semmi el nem mult az dologban. Akartuk volna, ha az szerént cselekedtek volna, mint az havas elföldiek, kik az igazitásra reajöttenek s mindeneket, a' mint az közönséges igazság mutatta oly szépen eligazitottanak, hogy az ember ugyan örülhet rajta, s egymásnak szépen levelet adtanak, s immár semmi

igyenetlenség nincsen köztök, mindenek leszállottanak. Ha az moldovaiak cselekedtek volna ez szerént, inkább akartuk volna, de ha ő rajtok mult, ezután mireánk nem vethetnek. Az Kegyelmetek munkáját ő felsége Kegyelmetektől jó neven veszi; Kegyelmed az kapitanoknak s székelységnek megparancsolja ennek utána is semmire okot ne adjanak; az ember öldöklés s lopás ne legyen, hanem az kapitánok tisztekbe tartsák magokat s az alattok valókat ugy contineálják, semmi injuriát az moldovaiaknak ne inferáljanak. Az megöletett embereket, kiket az moldovaiak öltenek volna meg Kegyelmed felkerestesse, hova valók voltanak. Csudálkozunk rajta, hogy az országiak kára meghaladta volna az moldovaiak kárát, holott ez országiak igen ritkán jöttenek előnkben az moldovaiak ellen panaszlani, de az moldovaiak gyakorlatossággal panaszolkodtanak ez országiak ellen. Tartsa meg az Ur Isten Kegyelmedet.

Datum Albae Juliae, 31. Maii 1606.

G. D. V^rae Amicus

Sigismundus Rakocy mpa

Adresa: Generoso domino Ioanni Petky de Ders, Ser^mi domini principis consiliario, generali universorum Siculorum ac sedis Udvarhely capitaneo etc. Domino amico observandissimo.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose. Poftim dela Dumnezeu tot binele şi sănătate. Am înţeles scrisoarea Domniei Tale că oamenii Voevodului moldovean nu au venit la îndreptare şi dacă nu au venit, nu e vina noastră noi nu am neglijat nimic în această afacere. Am fi vrut, să fi făcut astfel ca cei din Ţara-Românească, cari au venit la îndreptare şi le-am îndreptat atât de frumos pe toate cari le-a dovedit dreptatea obştească că se poate bucura omul de aceasta, şi şi-au dat unul altuia scrisoare şi acum nu mai este nici o nepotrivire între ei, toate le-au scăzut. Am fi vrut mai bine ca Moldovenii să facă astfel, dar dacă aceasta nu s'a întâmplat, din vina lor, după aceasta nu ne mai pot învinui. Munca Domniilor Voastre o primeşte Maiestatea Sa în nume de bine dela Domniile Voastre; Domnia Ta porunceşti căpitanilor şi Secuilor să nu dea prilej la nimic nici după aceasta: bătăi omeneşti şi furturi să nu fie, ci căpitanii să se ţină în slujbele lor şi astfel să-şi înfrâneze pe cei de sub porunca lor, încât să nu aducă nici o nedreptate Moldovenilor. Domnia Ta să pui să se caute de unde au fost acei oameni pe cari i-ar fi ucis Moldovenii. Ne mirăm că paguba celor din ţară a întrecut paguba celor din Moldova, căci cei din această ţară au venit foarte rar înaintea noastră să se plângă împotriva Moldovenilor, dar Moldovenii s'au plâns adeseori împotriva celor din această ţară. Datum etc.

242.

Târgu Săcuesc, 31 Mai 1606.

Melchior Nagy către căp. Ioan Pettky.

Îl vesteşte despre avizul lui Cârstea Vornicul care sosind la hotarul ţării, zoreşte orânduirea lucrurilor păgubaşilor moldoveni.

Szolgálatomot ajánlom Kegyelmednek, mint uramnak. Istentől kivánok Kegyelmednek hosszu életet jó egészséggel megadatni.

Kegyelmednek uram ezt akarám értésére adni, hogy az Vornik egy bizonyos emberét küldte ide hozzám és irt egy levelet mellette, melyben azt irta, hogy valamit megmond, mindeneket meghigyjek ő szavával; azért azt mondá az credentia-levél mellett, hogy az mely napot prefigáltak az károknak eligazitására, az most jött el és nem ő rajtok mulik el, hanem innet mi rajtunk, azért nyilván meghigyjenek, hogy az ő sok károkat el nem szenvedik, hanem igazat vétet rajtunk, mert minden dolognak okai mi vagyunk, nem ők. Kegyelmed énnekem irjon felőle. Isten tartsa meg Kegyelmedet sok esztendeig jó egészségben.

Datum ex Vásárhely, 31. Maii 1606.

Kegyelmednek jóakarattal szolgál

Nagy Menyhárt mpr

Adresa: Ez levél adassék az vitézlő Petki János uramnak, urunk őfelsége tanácsának és az egész székelségnek generalissának, Udvarhelyszéki kapitánnak, énnekem jóakaró uramnak.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Inchin slujba mea Domniei Tale ca domnului meu. Poftesc să se deie Domnie Tale dela Dumnezeu viaţă îndelungată cu bună sănătate.

Vreau să dau această ştire Domniei Tale Domnul meu, că Vornicul şi-a trimis aici la mine un om şi mi-a mai scris şi o scrisoare, în care mi-a scris că tot ce zice să-i cred totul cu vorbele sale; de aceea astfel a spus pe lângă scrisoarea de credinţă că ziua care au hotărît-o pentru îndreptarea pagubelor acum a sosit şi că nu e vina lor ci a noastră a celor de aici, de aceea să creadă de bună seamă că ei nu suferă pagubele cele multe ci îşi fac dreptate asupra noastră, căci noi suntem pricina tuturor lucrurilor, nu ei. Domnia Ta să-mi scrie despre aceasta. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta ani îndelungaţi, în bună sănătate.

Datum ex Vasarheiu, 31 Mai 1606. Slujeşte cu bunăvoinţă pe Domnia Ta Melchior Nagy.

Adresa: Să se deie această scrisoare Domnului meu viteaz Ion Petki, sfetnicul Maiestăţii Sale stăpânului nostru, Generalul întregii Secuimi, căpitanul Odorheiului, Domnului meu de bine-voitor.

243.

Alba-Iulia, 6 Iunie 1606.

Guvernatorul Sigismund Rákóczy către căp. Ioan Pettky.

Solul lui Radu-Vodă pentru orânduirea chestiunii hotarelor spre Secuime. Amenințările cuprinse în scrisorile Moldovenilor nu sunt drepte. Dar îl autorisează să fixeze termin pentru înlăturarea gâlcevilor cu Moldovenii.

Ez mái napon adák meg az Kegyelmed levelét az többivel egyetemben. Akartuk volna, az moldovai uraim is az szerint cselekedtek volna, mint az havasalji vajda emberi, az mint ezelőtt is megirtuk. Tegnapi napon érkezék megint embere Raduly vajdának, ki most is itt vagyon. Az székelség szomszédságában is az szerint igazittatnék, kiről Kegyelmed minket informáljon, az miképpen lehessen, tudjunk arra is napot végezni. Hogy az moldvai dologra térjünk, nem illenék az jó szomszédsághoz az fenyegetés, mely leveleket meg is tartson Kegyelmed. Mind azonáltal mindenkor azok az győzedelmesek, kik az emberteleneket emberséggel szokták meggyőzni. Ha Kegyelmednek tetszik, ne halaszszon Kegyelmed mi reánk még ujobban mi hozzánk bocsátaná boerját vagy emberét, végezzen Kegyelmed velek, kiről kivánjon bizonyos levelet. A hol hozzánk bocsátaná boérát ez levél alatt avagy ez levél mellől eljőne boérja, mi Kegyelmednek tudására adjuk. De ha alkolmatosság adatván, Vornik Kriszte mégis megtalálná, az Ur Isten hirével hagyjon napot Kegyelmed; az előbbeni commissio szerint hivasson mindeneket; azokkal is legyen meg az jó szomszédság, hogy az országbeliek csendesedjenek, maradhassanak békességben. Jeremia vajda uram, az mely levelet irt volt Nemes János uram által, ez levelemben kötve Kegyelmednek küldöttem. Ha feleselnének, ez levélnek mását küldje az vajdának az részben, az miben az határ igazitásra nézendő; azonközben Kegyelmedtűl visszavárjuk az levelet; etc.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. In ziua de azi îmi dădură scrisoarea Domniei Tale împreună cu celelalte. Am fi vrut ca și domnii Moldoveni să fi făcut la fel ca și oamenii Voevodului din Țara-Românească, precum am scris și mai înainte. In ziua de ieri sosi iarăși omul Voevodului Radul, care este și acum aici. Și în vecinătatea Secuilor m'aș orienta tot astfel, despre care să ne înștiințeze Domnia Ta, cum se poate să fie, să știm să hotărîm și zi pentru aceea. Ca să ne întoarcem la afacerea moldovenească, acea amenințare nu se cuvine la o bună veci-

nătate, acele scrisori să le păstreze Domnia Ta. Cu toate acestea, totdeauna aceia sunt biruitorii, cari au obișnuit să înduplece prin omenie pe cei fără omenie. Dacă place Domniei Tale, să nu-l amâne Domnia Ta asupra noastră, să trimită din nou la noi pe boerul sau omul său, să isprăvească Domnia Ta cu ei, despre care să ceară scrisoarea anume. Indată ce și-ar trimite la noi boerul, fie că vine sub această scrisoare sau pe lângă scrisoare boerul său, noi dăm de știre Domniei Tale. Dar dacă ivindu-se prilej l-ar căuta totuși Vornicul Cristea; cu știrea lui Dumnezeu să hotărască Domnia Ta zi; să-i cheme pe toți ca la comisia de mai înainte; să fie și cu aceia bună vecinătatea, ca să se liniștească cei din țară, să poată rămâne în pace. Scrisoarea Dumnealui Ieremia-Vodă pe care o scrisese prin Domnia Sa Ion Nemeș, am trimis-o Domniei Tale legată în această scrisoare a mea. Dacă ei ar răspunde, să trimită Domnia Ta mașa acestei scrisori Voevodului, în ceeace privește îndreptarea hotarului; într'aceasta aștept-tăm înapoi dela Domnia Ta scrisoarea; etc.

244.

Trotuș, 8 Iunie 1606.

Cârstea Vornicul către căp. Ioan Pettky.

Roagă să vină cu delegații săi pentru împăcarea gâlcevii, căci stând de două săptămâni aci, nu poate zăbovi mult din pricina treburilor țării.

Generose domine amice et vicine observande. Salutem ac servitium meorum vicinitatisque nostrae commendationem.

Âldja meg Isten Kegyelmedet kévánsága szerént való jókkal etc.

Annakutánna az mely levelet Kegyelmed mi nekünk köldött, azt mü mind rendvel mind megértvén, olvasása után, az mely dolog felől irt Kegyelmed, hogy az mely commissariusokot ő Felsége rendelt volt, azok eloszlottak, miérthogy mi az végezett napra oda nem érkeztünk, az mi betegségönk miá, meg ismeg megirja Kegyelmed, hogy irtam volt Kegyelmednek, hogyha Kegyelmetek öszve nem gyül, tahát ő Nagysága Iremia vajda más módot talál az mi országunkbeli károsembereknek dolgai felől. Azt is irja Kegyelmed, hogyha öszve akarna is Kegyelmetek gyölni, két hétig öszve nem gyölhetne, sőt penig az az dolog gubernator uram hire nelkül nem lehet. Annak okáért kévánjuk Kegyelmetektől, hogy mentől hamarább lehet, Kegyelmetek jöjjön alá mentől hamarább lehet, talám végezhetnénk mind az két félnek kárai felől, hogy maradjon az az szélföld jó békességben és szomszédságban, mint ennek előtte volt, más fejedelmek ideiben, mert

vadnak sok kölömb-kölömbféle gondjai az országnak rajtunk, mert mi nem kévánjuk az szomszéd országokban való háborúságokot, hanem kévánjuk az előbbi békességet; nem is kévánjuk mi az mi kegyelmes urunkot arra az dologra ingerleni: efféle háboruságra, az mint Kegyelmed is ir, hogy az kicsin szikrából nagy láng és tűz kerekedik, oltalmazzon Isten afféle dologtól, mert ha ugy lenne, semmiképen jól nem lenne, mert ha az mi kegyelmes urunk Kegyelmetekhez és az Kegyelmetek országához jó szűvel nem lött volna és ha nem tudta volna ő Felségének atyjafiuságát, nem jött volna annyi segétség az Kegyelmetek ellenségére és vérünköt kiontottuk, kit Kegyelmetek látott és tud. Azért mi is mondjuk azt, hogy átkozott legyen az az ember, valaki urát ingerlné az háboruságra, azért az urnak illik, hogy az ő szegényinek nyavalyájokot meglátogassa, mert ha meg nem látogatja, az Isten tőle kér számot érettek és mi tőlünk is azonképen. Annak okáért Kegyelmed azért az szóért, hogy irtam volt, ne nehezteljen rám, mert nem valami gonosz szándékból irtam, hanem tudtam Kegyelmednek az Kegyelmed hozzánk való atyafiuságát és csak szó gyanánt és izenet gyanánt irtam. Azért kévánjuk Kegyelmeteket mind fejenként, mind azokval, az ő Felsége rendelte fő emberivel, hogy öszve gyüljön Kegyelmetek, hogy az elkezdett dolgot véghezvihessünk. Azért valamint ő Nagysága gubernator uram porancsol, hogyha ő Nagysága kévánja, hogy ez dolog most nem lehetne is, Kegyelmetek adja tudtunkra, mi nekünk is sok dolgaink vadnak és nem ülhetünk tovább itt, mert majd két hete leszen, miolta itt vagyunk. Azért kérem Kegyelmedet, mentől hamarább lehet, adjon választ Kegyelmed mi nekünk. Kegyelmed is parancsoljon, örömest szolgálok Kegyelmednek. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex oppido Tattros, 29. die Maii, az ó szám szerént. 1606.

G. D. V^rae Amicus et vicinus paratissimus
Vornik Krezte Consiliarius
Ill. princ⌈ipis⌉ Moldaviae etc.

ВЛАСНАЯ РѢКА

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătăţile poftite. După aceea, scrisoarea pe care ne-a trimis-o Domnia Ta înţelegând-o noi în toate, după cetirea ei (am înţeles) lucrul despre care scrie Domnia Ta, că acei comisari pe cari i-a rânduit Maiestatea Sa, aceia s'au împrăştiat, pentrucă noi n'am sosit acolo la ziua hotărîtă, din pricina boalei noastre, şi iarăşi mai

scri Domnia Ta că am scris Domniei Tale, că dacă nu se adună Domniile Voastre, Măria Sa Ieremia-Vodă găseşte alt modru pentru afacerile oamenilor păgubiţi din ţara noastră. Mai scrie Domnia Ta şi aceea că şi dacă ar vrea Domniile Voastre să se adune, nu s'ar putea aduna până în două săptămâni, şi iarăşi că acest lucru nu se poate fără ştirea Domnului Guvernator. Pentru această pricină rugăm pe Domniile Voastre să se coboare Domniile Voastre încoace cât se poate mai repede, poate vom putea să isprăvim cu nedreptăţile din amândouă părţile, pentruca să rămână acel ţinut mărginaş în bună pace şi vecinătate, precum a fost mai înainte, în vremea altor Principi, căci ţara are fel de fel de griji asupra noastră, pentrucă noi nu poftim războiri în ţările vecine, ci poftim pacea de odinioară; nici nu poftim să aţâţăm la aşa ceva pe milostivul nostru Domn la astfel de războire, precum scrie şi Domnia Ta, că din scântee mică se iscă pară şi foc mare, să păzească Dumnezeu de aşa ceva, căci dacă ar fi astfel, n'ar fi bine în nici un chip; căci dacă Milostivul nostru n'ar fi fost cu inimă bună faţă de Domniile Voastre şi faţă de ţara Domniilor Voastre şi dacă n'ar fi ştiut frăţietatea Maiestăţii Sale, n'ar fi venit atâta ajutor asupra duşmanilor Domniilor Voastre şi ne-am vărsat sângele, ceeace au văzut şi ştiu Domniile Voastre. Pentru aceea zicem şi noi să fie blestemat acel om, care şi-ar aţâţa Domnul la războire, pentru aceea se cade Domnului să cerceteze nevoile sărmanilor săi, căci dacă nu le cercetează, Dumnezeu îi cere socoteală pentru ele şi aşijderea şi dela noi. Din această pricină, să nu se supere Domnia Ta pe mine pentru acea vorbă pe care am scris-o, pentrucă n'am scris-o cu vreun gând rău, ci am ştiut frăţietatea Domniei Tale faţă de noi şi am scris-o numai ca vorbă şi ca vestire. De aceea poftim pe unul fiecare din Domniile Voastre împreună cu toţi acei fruntaşi pe cari i-a rânduit Maiestatea Sa, să se adune Domniile Voastre ca să putem săvârşi lucrul început. Pentru aceea, după cum porunceşte Domnul Guvernator, dacă poftеşte Măria Sa că acum nu s'ar putea acel lucru şi să ne dea de ştire Domniilor Voastre, pentrucă şi noi avem multe de făcut şi nu mai putem şedea aici, căci vor fi aproape două săptămâni, decând suntem aici. Pentru aceea rog pe Domnia Ta să ne dea răspuns Domnia Ta cât mai curând se poate. Să poruncească şi Domnia Ta, slujesc bucuros pe Domnia Ta. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum etc.

Notă. Intre timp cu cinci zile mai înainte (24. Maii secundum vetus) Vornicul i-a mai trimes lui Pettky o scrisoare în această chestiune importantă, publicată în *Mon. Com. Trans.* vol. V p. 414.

245.

Iaşi, 14 Iunie 1606.

Ieremia-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Trimiţând la principele Bochkay pe secretarul său ungur (Petru Nápoly) roagă să-l primească cu prieteşug.

Ieremias Mogilla Dei gratia princeps ac heres perpetuus Moldaviae.

Generose domine et amice nobis honorandissime. Salutem et nostri benevolam commendationem.

Minthogy meghitt emberönket, magyar secretariusunkat bocsáttuk ő Nagyságához, az erdéli gubernatorhoz egynihány dologba, Kegyelmednek is azért irtunk, Kegyelmed, mint jó barátunk magát ugy viselje, valamint Kegyelmed felől hisszök és maga igireti is, s mind az három országnak java és megmaradása kévánnya; nem is kételkedönk az Kegyelmed mihozzánk mindenkoron viselt jó sziviben, kiről mi is mindenkoron megemlékezönk, holott mi az egisz magyaroktól egyebet az egy jó akaratnál nem kévánunk; keváltképpen Kegyelmetek erdéliek ne feledkezzék el az mi Kegyelmetekhez eleitől fogván állhatatoson megmutatott való szomszédságunkról és barátságunkról. Kegyelmednek szóval is üzentönk ezen meghitt jámbor szolgánktól, Kegyelmed mindeneket bőségesen megérthet tőle. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségbe és békességben.

Datum ex civitate nostra Iassiensi, 14. die Iunii. Anno Domini 1606.

Generosae D. V^rae^ Amicus benevolus

Іѡ҃ Єремие Воевода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Ieremia etc. Fiindcă trimitem omul nostru de încredere, pe secretarul nostru unguresc la Măria Sa, Guvernatorul Ardealului, în câteva treburi, am scris deaceea și Domniei Tale, ca Domnia Ta, ca bun prieten al nostru, astfel să se poarte, precum și credem noi despre Domnia Ta și precum și făgăduește Domnia Ta și precum o cere și binele și rămânerea celor trei țări; nici nu ne îndoim de inima bună a Domniei Tale arătată nouă totdeauna, despre care și noi ne vom aduce aminte în veci, căci noi dela Unguri nu poftim altceva decât bunăvoință; mai ales Domniile Voastre Ardeleni să nu uite buna noastră vecinătate și prietenie dovedită nestrămutată dela început față de Domniile Voastre. Vestim și cu graiul pe Domnia Ta prin aceasta slugă credincioasă a noastră, Domnia Ta le poate înțelege toate din belșug dela el. Dumnezeu să țină pe Domnia Ta în bună sănătate și pace. Datum etc.

246.

Trotuș, 15 Iunie 1606.

Cârstea Vornicul către căp. Ioan Pettky.

La cererea sa, fixează termen la 2 Iulie, iar de nu ar putea veni, nu va zăbovi mai mult cu boierii săi aci la Trotuș.

Magnifice domine amice et vicine observandissime. Servitiorum meorum, et vicinitatis nostrae commendationem. Áldja meg az Isten Kegyelmedet kévánsága szerént való jókkal.

Akarám Kegyelmednek az jó szomszédságnak megtartásáert ujobban az gyülés dolgát tudtára adnom, hogy miképen Kegyelmed irta vala, hogy az gyülés napját halasszuk és vegezzünk más napot, azért mi hagyjuk az jövő vasárnapra, az mi calendariumunk szerént való juliusnak második napjára. Ha penig Kegyelmetek juliusnak 2. napjára el nem jöhet, tehát Kegyelmetek adja tudtunkra, hogy mikor jő el, és akkorra Kegyelmetek tartozzék alá [jőni] Vásárhelyre; ha penig Kegyelmetek akkorra alá nem jő, mi penig annál tovább nem mulatunk itt Tatroson, ha Kegyelmetek el jő, azt is adja tudtunkra, ha penig nem jő is, tudjuk mihez tartani magunkot, mert mi nekünk is sok külömb külömb dolgaink vadnak az ország gondviselése felől. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségbe.

Datum Tattrosini, 15. die Iunii 1606.

M. D. V^rae Servitor et amicus paratissimus
Vornik Kreszte

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Magnifice etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta, cu bunătăţi după poftă. Vreau să dau din nou veste Domniei Tale în pricina adunării pentru păstrarea bunei vecinătăţi, că după cum scrisese Domnia Ta, să amânăm ziua adunării şi să hotărîm altă zi, de aceea noi hotărîm pentru Dumineca venitoare, în ziua de 2 Iulie după calendarul nostru. Iară dacă Domniile Voastre nu pot veni în ziua de doi Iulie, Domniile Voastre să ne dea de ştire când vin, şi atunci Domniile Voastre să se silească să vină la Vaşarheiu; iar dacă Domniile Voastre nu vin la acea dată, noi de atunci înainte nu mai petrecem aici în Trotuş; dacă Domniile Voastre vin, să ne-o dea şi această de ştire, şi dacă nu vin, să ştiu de ce să ne ţinem, pentrucă şi noi avem fel de fel de treburi din pricina ocârmuirii ţării. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum etc.

247.

Văcăreşti, 16 Iunie 1606.

Căpitanul Ioan Mattius către căp. Ioan Pettky.

Roagă să dispună şi să scrie lui Ieremia-Vodă ca să facă ceva ordine, căci negustorii de aici nu mai cutează să intre în Moldova, unde sunt asupriţi de nişte răufăcători.

Kegyelmed meg bocsásson, ez itt való szegény kereskedő nép Moldovába nem járhatnak, marhájokot tartják meg, mód nélkül háborgatják; magokot szidják, rutolják, verik, megfosztják;

immár egynehányokat meg is öltek bennek. Kegyelmed azért irjon gubernator urunknak felőle, mit kelljen cselekednünk, mert igy semmiképpen nem élhet az kereskedő szegény ember miattok. Kegyelmed irjon az moldovai vajdának es ez felől, mert (Kegyelmed megbocsásson) egy lator Haraga nevű ember egy holnaptól fogva máig es oda szánt egy szegény legénynek két ökrén, oly dologért, kit Haraga őmaga adott el marhákot itt ez téli sokadalomban, melyet megbizonyitának előttem jámbor nemes emberekkel, hogy őmaga adta el és azzal fizetett az városiaknak. Többek is sokak vadnak azféle visszafordult jámborok, kik azféle marczonaságokot cselekedtek s cselekednek is naponként; most is sok marhák vadnak oda, kikért be is mentek az károsok; de semmiképpen meg nem adták. Kegyelmed irjon az szély falubelieknek is, hogy ezféle sok, módnélkül való dologtól megszünjenek, mert félő, hogy az megkeseredett szegény nép az sok kárai miatt nyakon ne kössenek magokban is az moldovaiakban, mely nem jó dolog leszen; etc.

Datum ex Vachjarchi, 16. Iunii. Anno 1606.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Să ierte Domnia Ta: sărmanul norod neguțătoresc de aici nu poate umbla în Moldova, le opresc averile, îi supără fără pricină; îi suduesc, îi batjocoresc, îi bat, îi pradă; ba pe câțiva din ei i-au și omorît. De aceea să scrie Domnia Ta despre acest lucru Domnului Guvernator, ce trebue să facem, căci astfel în nici un chip nu mai pot sărmanii neguțători să trăiască din pricina lor. Să scrie Domnia Ta și Voevodului moldovean despre aceasta, căci (să ierte Domnia Ta) un lotru de om cu numele Haraga ține acolo de o lună boii unui flăcău sărman, pentru un astfel de lucru, pentru care Haraga însuși a vândut vitele în bâlciul de iarnă de aici, ceeace au adeverit înaintea mea cu oameni cinstiți nemeși, că a vândut el însuși și cu aceea a plătit orășenilor. Sunt mulți și mai mulți astfel de oameni pașnici întorși, aceia au făptuit și făptuesc zilnic astfel de fapte înfricoșate; și acum sunt multe vite acolo, pentru cari s'au și dus păgubașii, dar nu le-au dat în nici un chip. Să scrie Domnia Ta și celor din satele mărginașe, să înceteze cu astfel de lucruri fără rost și dese, căci e de temut că sărmanul norod amărît din pricina multelor pagube să nu se lege de Moldoveni, ceeace nu ar fi bine etc.

248.

Văcărești, 23 Iunie 1606.

Căpitanul Ioan Mattius către căp. Ioan Pettky.

Despre prădăciunile Moldovenilor în Secuime, mai cu seamă la Comănești. Procesul Armeanului Donici cu pârîtul său de aici.

Ennek előtte is irtam vala Kegyelmednek az felől, miképpen az moldovaiak az itt való igaz és jámbor kereskedő embereket háborgatják semmi vétek nélkül, kivált az erdőfalvi Makzin és az kományfalvi Haraga; ugy annyéra, hogy immár be is nem merészelnek menni. Mostan is egy nehányaknak marhájokot oda tartják régtől fogva, mely végött itt előttem ugyan meg perlekedének az várasiak és meg bizonyiták jámbor nemes emberekkel, hogy Haraga önnön maga adta volt el itt ez elmult téli sokadalomkor három tehenit, azoknak az árából fizette volt meg az városi lónak az árát, fl. 20. Makszin is az miért oda tartja az itt való ember marháját, az is merő hazugság, mert elsőben azt mondotta, hogy Kelemen Bálint uram ló árába volt adós neki, ép azért tartotta meg; az én szolgámnak, Miklós Deáknak azt mondotta, hogy Kelemen Bálint uram buzáját vötte volt, és azért tartja, melyek soha nem voltak.

A mi az Donicz örmény dolgát nézi, azzal Incze Balás meg perle előttem az széken, az törvény kipronunciálása után szabad akaratjokon mind az két pars igy concordálának: Donichy fel fogadá, hogy mindeneket, valamiket el vött volt az Incze Balás adósától, vissza ad neki, Incze Balás is fel fogadá, hogy valamit ő is az ő adósságaért el vött volt az erményektől, mindeneket meg ad. Ennek utánna be ment Moldovába, Krezte vorniknak hamissan panaszlott, az vornik énnekem azt irta, hogy nem igaz törvént töttünk. Te Kegyelmed azért lássa, mit cselekedik felőlle, mert Kegyelmed minnyájunknak gondja viselője: oda bizhatik mind az szegénység, mind mü magunk; én immár el untam az velek való sok vesződést; etc.

Datum ex Vacharczi, 23. Iunii 1606.

(Mus. Nat. Budapest. Törzsanyag.)

Trad. Am scris și mai înainte Domniei Tale despre felul cum turbură Moldovenii pe negustătorii adevărați și cinstiți de aici fără nici o vină, cu deosebire Maxin din Ardeu și Haraga cel din Comănești; întru atât că nici nu mai îndrăznesc să meargă acolo. Și acum țin acolo de multă vreme vitele unora, pentru cari s'au și judecat acei târgoveți aici în fața mea și au dovedit cu oameni nobili cinstiți, că Haraga însuși a vândut aici în bâlciul din iarna trecută trei vaci și din prețul lor a plătit prețul calului orășenesc, 20 fiorini. Și pricina pentru care ține Maxin vitele unui om de aici, este minciună îndrăzneață, pentru că întâi a spus că Dumnealui Valentin Kelemen i-a fost dator cu prețul calului, tocmai de aceea le-a ținut; slugei mele, diaculuí Nicolae, i-a spus că dumnealui Valentin Kelemen îi luase grâul și de aceea le ține, acestea nu au fost nici odată.

Iar în ceeace privește afacerea Armeanului Donici, pentru aceea l-a pârît Blasiu Incze la scaun în fața mea, după darea sentinței, amândouă părțile de bună voia lor s'au înțeles astfel: Donici s'a legat că toate cele ce-a luat dela datornicul său Blasiu Incze, i le dă înapoi; s'a legat și Blasiu Incze că și el dă înapoi toate cele luate pentru datoria sa dela Armeni. După aceasta s'a dus în Moldova, s'a plâns cu prefăcătorie Vornicului Cârstea, Vornicul Cârstea mi-a scris că nu am făcut dreptate adevărată. Să vadă pentru aceea Domnia Ta ce face cu aceasta, căci Domnia Ta este purtătorul de grije al nostru al tuturor: acolo se poate încrede atât sărăcimea cât și noi; iată mie mi s'a urît de atâtea năcazuri să mă cert cu ei; etc.

249.

Praha, 3 Iulie 1606.

Nunțiul Giovanni Fr. Ferreri către card. Scipione Borghese.

Ieremia-Vodă împreună cu fratele său Simion îndeamnă pe împărat să nu facă pace cu Turcii, promițând sprijin. Secuii sunt împotriva principelui Bochkay, pentru birurile mari.

Hieremia Vaivoda di Moldavia, il cui fratello scacciò a' dì passati Radul Vaivoda della Valacchia, prega Sua Maestà a non voler far pace col Turco, et a attender meglio al negotio d'Ungaria, che egli e suo fratello gli prometteranno ogni assistenza.

Anco i popoli Siculi, i quali sono i migliori soldati della Transilvania, hanno scritto qui al Signor Gaspar Corniz baron cattolico Transilvano, il quale è hora qui spogliato de' suoi beni dal Bochkai, che voglia transferirsi a quelle parti, e trattar con Sua Maestà, che mandi ogni puoco denaro, ch'essi si vogliono risentire degl'aggravi, che il Bochkai gli fa, essendo stati da lui constretti a pagar gran contributioni, dove che per l'adietro erano sempre stati essenti.

(Arch. Vat. Roma. Fondo Borghese II. 158.)

250.

Praha, 10 Iulie 1606.

Cav. Francesco Soranzo ambasciator către dogele Veneției.

Trimisul șahului Persiei sosit în Moldova în drum spre Roma pentru continuarea războiului în contra Turcilor.

E' capitato in Moldavia un vescovo Greco, mandato del Persiano all'Imperator, con ordine di passare a Roma et ad

altri principi cristiani per far offitio che qua si continui, e che gli altri movano la guerra contro il Turco, et ivi si è fermato per non assicurarsi dei passi corti da Tartari et pieni tutti di rivolutioni. Ma temo che verrà tardi, perchè qua troverà altri pensieri.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

251.

Trotuş, 18 Iulie 1606.

Cârstea Vornicul către căpitanul Melchior Nagy.

Furându-se de nişte oameni ai lui Ştefan Bedő dela Armeanul Zerik 5000 de fiorini, roagă să dispună să-i fie restituiţi pentru buna pace dintre Moldova şi Ardeal.

Generose domine amice et vicine observandissime. Servitiorum meorum paratam commendationem. Âldja meg az Isten Kegyelmedet kévánsága szerént való jókkal.

Akarám Kegyelmednek tudtára adnom ez szucsvai Zeryk nevő örmény dolgát, hogy ez elmult napokban és üdőkben Bedő István kapitánysága idejében fosztották vala meg azt az Zerik nevő örmént az Ojtozban valami tolvajok, melyek voltak némelyek ugyan Bedő István pásztori és vöttek volt el Szeriktől kész pénzt, egyéb egyetmása nélkül ötezer forintot, kit mi megértettünk és nyilván tudjuk, hogy az a pénz most Bedő Istvánnál vagyon. Azért kérem Kegyelmedet az jó szomszédságnak megtartásáért mind az mi kegyelmes urunkkal egyetembe, hogy Kegyelmed azt az pénzt adassa meg vele; mert immár attól fogva harmadszor találtuk meg mind az fejedelmet, s mind gubernator uramat felőle, mert az a pénz nem Zerik örmény pénze, hanem fejedelem pénze és ugyan én magamnak is volt része benne. Eddig minden módon az szomszédságnak megtartásaért mind az vajda s mind én magam egynehánszor irtam és izentem neki, de sem hogy az én levelemmel gondolt volna, de még az ő Felsége levelével sem gondolt. Azért mostan mind Bochkai uramtól, mind gubernator uramtól levelünk vagyon az megvételre, ha jó akarat szerént meg nem adja, kételenek leszünk az megvételire, mert ez nem afféle dolog, hogy elmulandó legyen. Azért kérem Kegyelmedet, hogy Kegyelmed fizettesse meg vele; ha Kegyelmed azt megcselekedi, ő Nagyságától az vajdától és én tőlem is szép ajándékot várjon Kegyelmed. Kegyelmed is

poroncsoljon énnekem, örömest szolgálok Kegyelmednek. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben.

Datum Tattrosini, 8. die mensis Iulii az ó szám szerént, 1606.

G. D. V^rae Amicus paratissimus
vornik Kreszte Consiliarius
Ill^mi principis Moldaviae

Adresa: Generoso domino Melchiori Nagy capitaneo Siculorum trium sedium etc. Mihi domino amico et vicino observandissimo.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătățile poftite. Vream să dau știre Domniei Tale despre afacerea Armeanului Zerik, că în zilele și vremile trecute, în vremea căpitănatului lui Ștefan Bedő, niște tâlhari l-au jefuit pe numitul Armean Zerik în Oituz, unii din aceia au fost chiar păstorii lui Ștefan Bedő și au luat dela Zerik bani gata, înafară de altele, 5000 de fiorini, am înțeles aceasta și știm de bună seamă că banii sunt acum la Ștefan Bedő. De aceea rog pe Domnia Ta, pentru păstrarea bunei vecinătăți împreună cu milostivul nostru Domn, să pună Domnia Ta să se dee acei bani din partea lui, căci iată că de atunci de trei ori am rugat pentru aceasta atât pe principe cât și pe domnul guvernator, pentru că acei bani nu sunt banii Armeanului Zerik ci banii principelui și am fost și eu părtaș la ei. Până acum, pentru păstrarea cu orice chip a bunei vecinătăți, am scris și i-am trimis vorbă de câteva ori atât voevodul cât și eu, dar nu numai că nu s'a gândit la scrisoarea mea, dar nu și-a bătut capul nici cu scrisoarea Maiestății Sale. Pentru aceea acum avem scrisoare pentru a le lua atât dela domnu Bochkay, cât și dela domnul guvernator, dacă nu le dă de bună voie, suntem nevoiți să le luăm, căci aceasta nu este astfel de lucru, să fie trecător. De aceea rog pe Domnia Ta, ca să facă Domnia Ta să plătească; dacă o face aceasta Domnia Ta, să aștepte Domnia Ta plocon frumos dela Măria Sa și dela mine. Să-mi poruncească și Domnia Ta, slujesc bucuros Domniei Tale. Dumnezeu să țină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum etc.

252.

Trotuș, 19 Iulie 1606.

Cârstea Vornicul către consilierul Ștefan Bedő.

Il somează să restituie fără răgaz suma de 5000 fiorini care se află la dânsul, potrivit hotărârii scaunului principelui Ștefan Bochkay, deoarece banii aceia fiind ai lui Ieremia-Vodă, el nu mai vrea să aștepte mai departe.

Generose domine amice mihi observandissime.

Salutem et servitiorum meorum commendationem. Âldja meg Isten Kegyelmedet kévánsága szerént való jókkal.

Akarám Kegyelmednek ujobban tudtára adnom, hogy tudja Kegyelmed ez elmult üdőkbe az Kegyelmed kapitánsága idejében, hogy mikor az szucsvai Szerik nevő eormént megfosztották volt valami tolvajok az Ojtozba és vöttek et tőlle öt ezer forintot, mely öt ezer forintot vitték Kegyelmed házához, mind egyéb egyetmással egyetemben, kit nyilván tud mind az egész székel földe, hogy azok az tolvajok Kegyelmed szolgái és pásztori voltak, egy nehánszor mind ő Felségét, mind gubernator uramot meg találtuk felőlle és fők[éppen] gubernator uram előtt törvént láttak azról az dologról és poroncsolatot hoztak, hogy Kegyelmed azt az öt ezer forintot meg adja, mert nyilván tudjuk, hogy Kegyelmednél vagyon, de Kegyelmed sem az király levelével, sem az gubernator levelével nem gondolt. Azért immár tovább nem halasztatik ez a' dolog, mert az a pénz nem övé, hanem fejedelem számára való pénz és ugyan én magamnak is volt pénze közte. Azért lássa Kegyelmed, inkább az jó szomszéd[ság]nak megtartásáért adja meg Kegyelmed, mert nyilván higyje Kegyelmed, hogy ha ez uttal meg nem adja, minden pénz helyibe tizet veszünk érte, mert mind ő Felségétől, mind gubernatortól vagyon levelünk az meg vételért; egyéb egyetmás felől mégis várakozhatnánk, de ő Nagysága, az vajda nem akar várakozni. Azért az mi jobb, azt cselekedje Kegyelmed, mert ez nem el mulató dolog. Isten tartsa meg Kegyelmedet.

Datum Tattrosini, die 9. mensis Iulii az ó szám szerént. Anno Domini 1606.

Generosae Do. V^rae

Amicus et vicinus

Vornik Krezte exercitus

et consiliarius Ill^mi principis Moldaviae

Adresa: Generoso domino Stephano Bedeo consiliario Serenissimi principis Hungariae, Transylvaniae etc. Mihi domino amico et vicino observando.

(Mus. Nat. Budapest. Törzsanyag.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătățile poftite.

Am vrut iarăși să dau știre Domniei Tale, că știe Domnia Ta că în vremile de odinioară, în vremea când era Domnia Ta căpitan, niște tâlhari l-au jefuit la Oituz pe Armeanul cu numele Zerik din Suceava și i-au luat 5000 de fiorini, pe cari 5000 de fiorini i-au dus la casa Domniei Tale împreună cu altele, ceeace bine știe tot pământul secuesc, că acei tâlhari au fost slugile și păstorii Domniei Tale; despre aceasta am scris de câteva ori atât Maiestății Sale cât și domnului

guvernator şi mai ales în faţa domnului guvernator s'a ţinut şi judecată despre aceasta şi au dat poruncă, ca Domnia Ta să deie cei 5000 fiorini, căci ştim apriat că sunt la Domnia Ta, dar Domnia Ta nu a ţinut seamă nici de scrisoarea regelui, nici de a domnului guvernator. Pentru aceea nu mai putem zăbovi această afacere, căci acei bani nu sunt ai săi ci au fost bani pe seama voevodului şi chiar şi eu am avut bani înntre aceia. De aceea să înţeleagă Domnia Ta, mai vârtos pentru păstrarea bunei vecinătăţi, să-i deie Domnia Ta, căci să creadă Domnia Ta de bună seamă că dacă nici acum nu-i dă Domnia Ta, în locul fiecărui ban luăm zece, pentru că avem scrisoare atât dela Maiestatea Sa cât şi dela guvernator pentru a-i lua; pentru celelalte am mai putea aştepta, dar Măria Sa Voevodul nu vrea să aştepte. De aceea aşa să facă Domnia Ta cum e mai bine, căci aceasta nu-i de şagă. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta. Datum etc.

253.

Târgovişte, 23 Iulie 1606.

Radu Şerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Aflând că e numit pentru stabilirea hotarelor dintre ţările române şi Ardeal, roagă să-l înştiinţeze de cu vreme despre ziua întrunirii. Cere un şoim, deoarece şoimii în Muntenia sunt foarte rari.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime. Salutem ac servitiorum nostrorum semper paratam commendationem. Åldja meg Isten Kegyelmedet kévánsága szerint való jovaival.

Jelenté mü nekünk az mü becsületes bojerunk, melyet bocsátottunk volt gubernator uramhoz ő Nagyságához, az mikor Kegyelmed is Fejérváratt jelen volt, hogy Kegyelmedet ő Nagysága választotta az moldvaiakkal való határjárás és mindkét felől való károk eligazitására, mind peniglen az idevaló határunkra is azonképen. Kegyelmedet minek okaért, mint jó akaró szomszéd barátunkot szeretettel kérjük, hogy Kegyelmed az molduvaiakkal való dolgot, minek előtte elvégezné, két avagy három héttel, Kegyelmed adja értésünkre levele által, hogy az mü bojerunk is lehessen készen és jelen az hagyott napra, és mind az helt is, az melyben leszen, Kegyelmed irja meg.

Kegyelmed mü nekünk megbocsásson, hogy ilyen közel való szomszédunk levén, ritkán találjuk meg Kegyelmedet levelünk által; ne vélje Kegyelmed idegenségnek, hanem az mennyiszer emberinköt bocsátottuk oda ki, mindenkor irtunk volna Kegyelmednek, de mivel hogy Kegyelmed nem utjok járásában lakik. Az elmult napokban is, ha tudtuk volna, hogy Kegyelmed Fe-

jérváratt legyen, szeretettel irtunk volna Kegyelmednek, mint barátunknak. Találtattuk vala Kegyelmedet más levelünk által is, de mivel hogy az mü jámbor szolgánk értvén az Kegyelmed házánál való nemlétét, adta az levelünköt Hatvani Sigmond uramnak, mely levelünkben ezen dologról irtunk volt; azt nem tudjuk, adták-e meg Kegyelmednek, avagy nem. Kegyelmed azért, mint szomszéd barátinak, münekünk poroncsoljon, nem verbis, hanem cselekedetünkkel akarjuk meg bizonyitani, hogy minden szomszédságos barátsággal akarunk lenni.

Az solymoknak is majd ideje leszen, minthogy országunkban igen szükön találni, Kegyelmednek, ha vagyon, ne szánja mü tőlünk, hanem Kegyelmed küldjön egyet; valamit Kegyelmed mü tőlünk is kéván, örömest kedveskedünk Kegyelmednek. Isten sokáig éltesse Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die 23. Iulii. Anno 1606.

G. D. V^rae

Amicus ac vicinus benevolus

Raduly Vaivoda Princeps ac Haeres perpetuus Valachiae Transalpinae

Іѡ҃ Радꙋл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia ta cu toate bunătățile poftite. Ne-a vestit credinciosul nostru boer, pe care îl trimisesem la Măria Sa domnul Guvernator, când a fost și Domnia Ta de față la Bălgrad, că pe Domnia Ta l-a ales Măria Sa pentru umblarea hotarului și îndreptarea pagubelor de amândouă părțile, așijderea și pentru hotarul nostru de aici. Din această pricină rugăm cu dragoste pe Domnia Ta ca pe vecinul nostru cu prietenie, ca înainte de a isprăvi Domnia Ta afacerea cu Moldovenii, să ne deie știre prin scrisoare Domnia Ta mai de vreme cu două sau trei săptămâni, ca și boierii noștri să poată fi gata la locul și ziua hotărîtă, care va fi, să o scrie Domnia Ta.

Să ne ierte Domnia Ta, că fiind vecini atât de apropiați, căutăm atât de rar pe Domnia Ta prin scrisorile noastre; să nu o socotească Domnia Ta înstrăinăre, căci de câte ori ne-am trimis acolo oamenii noștri, a fi scris totdeauna Domniei Tale, dar Domnia Ta nu lăcuește în drumul lor. Și în zilele trecute, dacă am fi știut că Domnia Ta este în Bălgrad, am fi scris cu dragoste Domniei Tale, ca unui prieten al nostru. Am căutat pe Domnia Ta și prin altă scrisoare, dar buna noastră slugă înțelegând lipsa Domniei Tale de acasă, a dat scrisoarea dumnealui Sigismund Hatvani, în care scrisoare scriam despre aceasta Domniei Tale; nu știm au dat-o sau nu au dat-o Domniei Tale? Pentru aceea Domnia Ta, să ne poruncească, ca unui prieten

vecin, vrem să dovedim nu cu vorba ci cu fapta, că vrem să fim cu toată prietenia de vecin.

Vine şi vremea şoimilor, de oarece în ţara noastră se găsesc foarte puţini, dacă are Domnia Ta, să nu-i pară rău de unul pentru noi, ci să-l trimită Domnia Ta; ori şi ce ar pofti Domnia Ta dela noi, trimitem Domniei Tale bucuros. Dumnezeu să înzilească pe Domnia Ta îndelung şi în bună sănătate. Datum etc.

254.

Târgovişte, 25 Iulie 1606.

Radu Şerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Ştiind că e numit pentru potolirea gâlcevilor dintre locuitorii ţărilor române şi ai Ardealului, a amânat pentru acea întrunire chestiunea furtului de oi din scaunul Orbai, săvârşit de pământenii săi.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime. Salutem ac servitiorum nostrorum paratam semper commendationem. Áldja meg Isten Kegyelmedet minden kévánsága szerint való sok jovaival.

Megadák az Kegyelmed levelét az zágoniak az orbai székben lakozók, mely levelében irja Kegyelmed, hogy karácson nap tájában hoztak volna el juhokat valami gonosz lator emberek, melyekben meg is találtanak volna országunkban; kér azon Kegyelmed minket, hogy kárba ne hadnánk az szegén embereket, hanem hogy marhájokat megadatnók nekiek. Mivelhogy mind az Kegyelmed leveléből, mind peniglen az gubernator uram ő Nagysága leveléből megértettük, hogy ő Felsége az fejdelem Kegyelmednek hadta volna az sok sok egyenetlenség, huzásvonások eligazitását, mind az moldovaiakat és mind ez országunkbeliekkel is: Azért halasztattuk az ő dolgokat arra az napra, mikor az mi fő boerunk is Kegyelmeddel jelen levén és akkoron, hogy Kegyelmeddel együtt jelen levén, mindenkit igazitson el, hogy ezután ez féle huzás-vonás ne legyen ez két ország között. Et quam feliciter valere G. D. V^ram^ exopto.

Datum ex civitate nostra Tirgovistia, die 25. Iulii. Anno Domini 1606.

G. D. V^rae^

Amicus ac vicinus benevolus
Radul Vaivoda Princeps ac heres
perpetuus Valachiae Transalpinae
Іѡ Радꙋл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu toate bunătățile poftite. Cei din Zagon lăcuitorii în Scaunul Orbai mi-au dat scrisoarea Domniei Tale, în care scrisoare scrie Domnia Ta, că în preajma Crăciunului niște lotri răi ar fi adus niscaiva oi, cari s'ar fi și aflat în țara noastră; Domnia Ta ne roagă să nu lăsăm în pagubă pe acei sărmani oameni ci să punem să li se dee vitele. Dar fiindcă am aflat atât din scrisoarea Domniei Tale, cât și din scrisoarea Măriei Sale a domnului Guvernator, că Maiestatea Sa principele ar fi poruncit Măriei Tale îndreptarea acelor foarte multe nedreptăți și încălcări atât cu Moldovenii cât și cu cei din țara noastra, de aceea am amânat acel lucru pentru ziua când, fiind față cu Domnia Ta și boerul nostru de frunte, și atunci fiind față împreună cu Domnia Ta să le îndrepteze toate, ca în felul acesta să nu fie astfel de trageri într'o parte și alta între cele două țări.—Et quam etc.

255.

Târgoviște, 28 Iulie 1606.

Radu Șerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Îl asigură de bunăvoința sa. Cere se fie înștiințat de ziua întrunirii pentru orânduirea hotarelor și gâlcevilor ca să-și poată trimite boierul său. Mulțumește pentru cele două perechi de șoimi.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime. Salutem ac amicitiae nostrae semper promptam paratamque commendationem.

Megadá az Kegyelmed l[evelét]... az Kegyelmed hozzá[m bocsátott embere,] melyből az Kegyelmed... Kegyelmed panaszol[kodott] levelében... [hir]önk volna [Isten] bizonságunk, hogy Kegyelmed[ről] meg nem feledkeztönk, se kisebb barátunknak az több jóakaró barátink közől nem tartottuk Kegyelmedet, kik Erdélben vadnak, se peniglen ez mostani méltóságunkban, kiben Isten után vagyunk (kit Isten ne adjon) hátra sem vetettök Kegyelmedet, hanem mi Kegyelmedet szintén az ki legjobb akaró barátunk s atyánk vagyon és volt Erdélben, olyan jó akaró barátunknak és atyánkfiának tartottuk és tartjuk Kegyelmedet. Noha ez ideiglen ok és mód nem adatott annyira, hogy egymást gyakorlatossággal emberünk avagy levelünk által találtuk volna, de Kegyelmed ezután ne kéméljen minket semminemő üdőben, hanem bizvást parancsoljon, mint jóakaró szomszédjának és barátjának, és meglátja Kegyelmed, hogy mi bennönk az jóakaratnál egyebet nem tapasztal.

Mivelhogy Kegyelmedre bizta az fejedelem ő Felsége ez országok közére az sok kóborlásokat, vonyásokat és tolvajlások eligazitását, Kegyelmedet kérjük, adjon arra való bizonyos helt és napot, tudjon az mi boerunk is hol lehessen szembe Kegyelmeddel, melyet Kegyelmedhez akarunk bocsátani minden tanulsággal.

Az minemő kedves ajándékot küldött Kegyelmed mi nekönk, ugy mint két bokor solmot, Kegyelmedtől felette jó neven és szeretettel vettök; meg is szolgáljuk Kegyelmednek, csakhogy Kegyelmed ne kéméljen minket, hanem minden üdőben, mint ilyen közöl való szomszéd barátjának parancsoljon. Tartsa és éltesse Isten Kegyelmedet minden jovaival szerencsésen.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die 28. Iulii. Anno 1606.

G. D. V^rae^

Amicus ac vic[inus benevolus]

[Radul Vaivoda Prin]ceps ac he[res]

[perpetuus] Valachiae Transalpinae

Іѡ̃ Радꙋл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Omul trimis de Domnia Ta la mine mi-a dat scrisoarea Domniei Tale, în care scrisoare s'a plâns Domnia Ta am avea știre, Dumnezeu e martor, că nu ne uităm de Domnia Ta, nici nu am socotit pe Domnia Ta prieten mai mic între ceilalți prieteni binevoitori ai noștri, cari sunt acum în Ardeal, nici în slujba noastră de acum, în care suntem după Dumnezeu, nu am împins înapoi (ceeace nici să nu dea Dumnezeu) pe Domnia Ta, ci noi am socotit pe Domnia Ta ca pe cel mai bun prieten voitor de bine și rudă a noastră care a fost și este în Ardeal, astfel de prieten binevoitor și rudă am ținut și ținem pe Domnia Ta. Cu toate că nu ni s'a dat pricină vremelnică și chip să ne căutăm des unul pe altul prin oameni sau scrisori, dar Domnia Ta să nu ne cruțe în nici o vreme, ci să ne poruncească cu încredere, ca vecinului și prietenului său binevoitor și va vedea Domnia Ta că nu va găsi Domnia Ta în mine nimic altceva decât bunăvoință.

Fiindcă Domniei Tale a încredințat Maiestatea Sa principele îndreptarea multelor pribegiri, trageri și tâlhării dintre aceste țări, rugăm pe Domnia Ta, să ne deie pentru aceea loc și zi hotărîtă, ca să știe unde să poată fi față cu Domnia Ta și boerul nostru, pe care vrem să-l trimitem cu toate îndreptările la Domnia Ta.

Ploconul plăcut pe care l-a trimis Domnia Ta nouă, adică cele două perechi de șoimi, i-am primit cu cea mai mare bucurie și dragoste; și slujim Domniei Tale, numai Domnia Ta să nu ne cruțe, ci să ne poruncească în toată vremea, ca unui prieten vecin atât de apropiat. Dumnezeu să țină și să înzilească pe Domnia Ta norocos cu toate bunătățile sale. Datum etc.

256.

Venezia, 5 August 1606.

Aviz despre evenimentele dela Praga.

Principele Sigismund Báthory a fost chemat la Curte, cu gândul să i se înapoieze Ardealul, ca unindu-se cu Radu Şerban-Vodă să lupte împotriva răsculaţilor din Ungaria.

Di Venetia li 5 Agosto 1606.

Con lettere di Praga di 24 passato scrivono l'arrivo ivi alli 19 di Sigismondo Bathori già principe di Transilvania, [1] alloggiato regiamente; nè sapevano ancora la causa della sua venuta, se bene alcuni dicevano che Sua Maestà Cesarea voleva che con buone forze ritorni al possesso della sua provincia di Transilvania, li cui popoli con la presenza del loro natural Signore, a loro molto grato, si renderanno più benevoli, et saranno più obbedienti alla Maestà Sua, la quale vuole che detto Principe unito con Radulo vaivoda della Valacchia movino l'armi da quella banda alliribelli dell'Ungaria, mentre che non sottoscriveranno et ratificheranno li capitoli della pace, et che Sua Maestà farà l' istesso dall' altra banda, havendo per tal effetto di già in pronto molti capitani et colonelli con genti in buon numero a piedi et a cavallo.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1074.)

257.

Venezia, 12 August 1606.

Aviz despre evenimentele din Ardeal.

Audienţa secretă a lui Sigismund Báthory la împăratul Rudolf. Incercarea nereuşită a lui Radu Şerban-Vodă de a răsturna pe principele Ştefan Bochkay şi a pune stăpânire pe Ardeal.

Di Venetia li 12 Agosto 1606.

Di Praga dell'ultimo passato s'intende che Sigismondo Bathori haveva havuto audienza secreta da Sua Maestà, non sapendosi però il negotiato.

---

[1] Din exemplarul al doilea al avizului în Bibl. Vallicelliana, Roma. No. 26 fol. 186.

Che intendevano che il vaivoda Radulo della Valacchia posto insieme buon numero de Valachi haveva con intelligenza d'alcuni principali Transilvani tentato d'impatronirsi di quella provincia et scacciare Bochkai, il quale avisato di ciò era andato con buon numero de' suoi ad incontrare li Valacchi, li quali per essere inferiori di numero si erano retirati senza frutto ed ch'esso Bochkai havesse posto alli passi delle città minerali, fedeli a Sua Maestà, buon numero de ribelli per impedire l'ingresso delle vettovaglie et altro a quelle a fin che si rendessero a lui.

(Bibl. Vat. Roma. Urbinate 1074.)

258.

Iaşi, 18 August 1606.

Simion-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Trimiţând omul său de încredere, Petru Nápoly la guvernatorul Sigismund Rákóczy, roagă să-i dea crezare în toate ce-i va spune.

Generose domine amice nobis observande. Salutem ac nostrae amicitiae benevolam commendationem.

Isten Kegyelmednek adjon ez világon hosszu iletet és minden kévánsági szerint való jókkal látogassa meg Kegyelmedet.

Minthogy ez mi meghitt emberönket, Nápoly Pétert bocsátottuk ő Nagyságához, gubernator urunkhoz néminemő dolgainkért, Kegyelmedet kérjök, valamiben kévántat[ik] és megtalálja mi nevönkkel Kegyelmedet, Kegyelmed az előbbeli megmutatott jó indulatját hozzánk most is meg ne vonja, sőt ugy megmutassa mi hozzánk, valamint az Kegyelmed jó igireti és fogadása tartja; ha Isten szerencséltet minket is, Kegyelmedhez mi is voltakipen cselekedetönkkel való barátságunkat akarjuk megmutatni. Az többiről Kegyelmednek ez jámbor emberönktől szóval üzentünk. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségben.

Datum in civitate nostra Jassiensi, 18. die Augusti. Anno Domini 1606.

Generosae D. V^rae

Amicus benevolus
Simeon Mogila Princeps Moldaviae etc.
Симион Воивод

(Muzeul. Ardeiean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Dumnezeu să deie Domniei Tale viață lungă în această lume și să dăruiască Domniei Tale toate bunătățile după pofta Domniei Tale.

Fiindcă am trimis pe omul nostru de încredere, pe Petru Napoly la Măria Sa Guvernatorul, pentru oarecare afaceri ale noastre, rugăm pe Domnia Ta, ca oridecâteori e nevoie și este rugat Domnia Ta în numele nostru, să nu ne lipsească Domnia Ta de bunăvoința pe care ne-a arătat-o și odinioară, ci astfel să ne-o arate, precum o cere făgăduința și legământul Domniei Tale; dacă Dumnezeu ne norocește, vrem și noi să ne arătăm prietenia așijderea prin fapte. Despre celelalte am vestit pe Domnia Ta prin graiul acestui om de ispravă. Dumnezeu să țină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum etc.

Notă. Diacul Petru Nápoly era cumnat cu căpitanul Ioan Pettky, la care pleacă din curtea dela Alba-Iulia la 1 Septemvrie 1606, în drum spre Moldova.

Diacul plecase din Iași cu o scrisoare a lui Simeon-Vodă către Sigismund Rákóczy (din 2 August 1606) în chestiunea reviziei hotarelor, publicată în *Törökmagyarkori államokmánytár* vol. I p. 56—57.

259.

[Istanbul, fine August 1606.]

Raportul lui Stanislav Witowski despre solia sa turcească.

Sosind știrea morții lui Ieremia-Vodă, Poarta a numit la cererea boierilor moldoveni pe Simion, nu pe Constantin, precum ar fi trebuit în baza convenției cu Polonia.

Relacja odprawy Stanisława Witowskiego w Turczech 1606 roku.

Z strony ziemie Wołoskiej, albo raczej chorągwie, że ją pośpiesznie dali nie czekając zalecenia Króla Jego Mości, gdym o to expostulował, w tej materji wezyr długą rozmowę ze mną miał, a tę najprzód wymówkę powiedział, że się ich tu wiele starało u Porty o chorągiew, wiele Cesarzowi za tę ziemię i chorągiew postępowali, wielkie i mnie upominki dawali, ale Cesarz Jegomość chcąc zatrzymać przyjaźń z Królem Jegomością Polskim, Panem twoim i pomiąc na Kapitulat, nie chciał nikomu dać, i jam też Cesarza do tego wiódł nie dbając o upominki. I owszem skoro wiadomość prszyszła o śmierci Hieremiego wojewody, zaraz synowi jego dał potwierdzenie na chorągiew ojcowską, dla tego, że był w Kapitulacjach, dla tego, że się Król Jegomość w ojcu jego kochał. Dlatego że też od Króla Waszego prawo miał. Potym już nie rychło bodaj nie w tydzień gdy przyjechali posłowie od Bojar wołoskich i odnieśli to do mnie, że Siemiona sobie obrali

za pana, prosząc aby temu chorągiew była dana. Nie zrazu na danie jemu tej chorągwi pozwoliłem powiedziałem im, że o Konstantego idzie, któremu już jest dane potwierdzenie na chorągiew ojcowską. Dali mi tę sprawę, iż młody rządzić nie może, pokój u nas za niego być nie może. Dalej powiedziałem im, że o Króla polskiego idzie, pokazałem im Kapitulację. Upewnili mię, że się Król Jegomość Polski Siemionem kontentować będzie, bo on także jest obywatelem jego jako nieboszczyk, i tak jest na niego łaskaw, jako na nieboszczyka. Zaczym za ich upewnieniem a dla zatrzymania pokoju w ziemi tamtej dałem Siemionowi chorągiew.

Ja zaś aczem chwalił, że Cesarz większy miał wzgląd na przyjaźń Króla Jegomości i Kapitulacje, a po naszemu przymierze, niżeli na pożytek i to, że obcemu chorągiew nie dali, jednak przecie ganiłem to i ukazowałem im, że tak nie miało być, aby ją lubo Konstantemu, lubo Siemionowi dawać miano. Baczyłem się i w tym i przekładałem Wezyrowi, że on tylko ozdobą jaką a słowy o tej przyjaźni i przymierzu powiada, ale rzeczy nie masz. Tuby była cała ochrona przymierza, kiedybyście chorągwie aż temu, kogo Król Jegomość zaleci i poda, nie dawali, boście Bojarowie wołoscy którzy nie są w tym wolni, ale Król Jegomość Pan mój miał tu hospodara podawać, który tę ziemię od nieprzyjaciół onych samych i Cesarskich ludźmi swemi często wyzywał. Nie miało się to znaczyć Królowi Jegomości, że to prawo jemu i Rzeczpospolitej tym postępkiem jakoby znieść i zepsować chcecie.

Czuje się dobrze w tym Król Jegomość i kazał mi to z tobą, Panie Wezyrze mówić, i nie puścić tago mimo się. I poseł wielki skoro przyjedzie, będzie miał o tym jeszcze więcej zlecenia od Króla Jegomości do Cesarza tureckiego i do ciebie. Na tę moją expostulacją exkuzacje jego też co wyżej były, przecie mi jednak humaniter deklarował, że się tu prawo Królewskie nie zniosło, że się to naprawić może kiedy wielki poseł przyjedzie, jednak o tym stateczną rezolucję do audjencji drugiej odłożył; etc.

U wezyra na drugiej audjencji byłem, tamże inter cetera na ten punkt o ziemi wołoskiej responsu statecznego upominałem się. Odprawował mię, że każe na to odpisać Królowi Jegomości, a też na posła wielkiego Król Pan nasz to raczej wkłada i samiście tak powiedzieli. Powiedziałem że się ja listem kontentować nie mogę, list za list, i tymże to do posła wielkiego odkładacie, prawdać to, że wielkiemu posłowi to zleca z Cesarzem Jegomością i z Waszmością o tym mówić, ale i ja mam o tym zlecenie w

instrukcji swojej i słowne poselstwo do Waszmości, trzeba mi na nie odpowiedzieć, abym wiedział z czym odjeżdżam; etc.

Nazajutrz byłem u wezyra wielkiego, który z strony tych Wołoch dał mi taki Respons. Jeśli się ubliżyło daniem tej chorągwi prawu Króla Jegomości Polskiego, tedy w ten czas kiedy poseł wielki przyjedzie, a przymierze zawsze w zgodzie i miłości między Pany naszemi łatwo to poprawi, nawet jeśli się nie będzie ten hospodar podobał Królowi Jegomości, niech zleci posłowi wielkiemu o tym mówić. Mówił mi przytem, aby się poseł wielki jako najprędzej pospieszał; etc.

(Bibl. pr. Czartoryski. Kraków. Codex Nar. 102 fol. 319—326.)

Relaţiunea soliei lui Stanislav Witowski în Turcia în anul 1606.

Vorbind îndelung cu vizirul despre ţara Moldovei sau mai bine despre steagul ce l-au dat în grabă, fără să aştepte recomandaţia Măriei Sale regelui, întâi s'a scuzat zicând: Aci la Poartă au stăruit mulţi pentru steag, făgăduind mult împăratului pentru acea ţară şi acel steag, dându-mi şi mie mari ploconuri, dar împăratul voind să-şi păstreze prieteşugul cu Măria Sa regele Poloniei, cu stăpânul tău, ţinând seamă şi de capitulaţie, n'a vrut să-l dea nimănui. Eu însumi l-am sfătuit pe împărat în acest chip, negândindu-mă la darurile primite. Peste puţin venind ştirea morţii lui Ieremia-Vodă [1] a dat îndată împuternicire pentru steagul părintesc feciorului său, pentrucă aşa se află în capitulaţiuni şi pentru că Măria Sa regele a iubit pe tatăl aceluia care şi-a avut stăpânirea dela regele vostru. După această iute, poate peste o săptămână, au sosit solii boierilor moldoveni cu ştirea către mine cum că şi-au ales de Domn pe Simion, cerând ca steagul să i se dea aceluia. Nu am consimţit îndată ca steagul să i se dea lui, spunând că e vorba de Constantin, căruia i s'a dat întărire pentru steagul părintesc. Mi-au dat de ştire că acela e tânăr şi nu poate să domnească, aşa că supt el nu ar fi pace la ei. Le-am mai spus că e vorba însă de Măria Sa regele Poloniei, arătându-le capitulaţiunile. M'au asigurat că Măria Sa regele Poloniei va fi mulţumit cu Simion, căci şi el e supusul lui ca şi răposatul Domn şi e tot atât de plăcut regelui ca şi răposatul. După care la asigurarea lor şi pentru menţinerea păcii în acea ţară, am dat steagul lui Simion.

Cu toate că l-am lăudat că vizirul a privit mai de grabă prieteşugul Măriei Sale regelui şi capitulaţiunile, cu legăturile noastre de pace, decât interesul său precum şi că nu a dat steagul unui străin, totuşi l-am desaprobat, zicând că n'ar fi trebuit ca steagul să se dea nici lui Constantin, nici lui Simion. Am atras atenţia vizirului, cum că el se exprimă numai cu fraze şi cuvinte înflorite despre prieteşugul şi alianţa cu noi, nu cu fapte. După înţelesul convenţiunii era să daţi steagul numai aceluia, care e recomandat şi propus de către Măria Sa regele, căci boierii moldoveni nu au drept să hotărască acest lucru,

[1] Ieremia-Vodă a murit în 10 Iulie 1606.

iar Măria Sa regele, stăpânul meu, are dreptul să pue Domn, după ce el a mântuit de multe ori acea țară de vrăjmași cu oamenii săi, chiar și contra pământenilor și a oștilor împăratului. N'ar fi bine să dau de știre Măriei Sale regelui cum că voiți a-i nimici lui și țării sale dreptul acesta de numire al domnilor.

Măria Sa regele consimte la cele ce spun eu și mi-a poruncit să mă sfătuesc în acest lucru cu tine, domnule vizir și să nu las să se piarză acest drept al său. În curând va sosi și ambasadorul, el va avea și mai multe instrucțiuni despre acest lucru dela Măria Sa regele către împăratul turcesc și către tine. La această expunere a mea s'a scuzat ca mai sus, dar cu toate acestea mi-a declarat în chip politicos că dreptul regelui n'a fost micșorat și că lucrul se poate drege la sosirea ambasadorului. De altfel hotărîrea sa definitivă despre acest lucru o lasă la audiența a doua ; etc.

Fusei în audiența a doua la vizir, în care între altele am cerut și un răspuns definitiv privitor la țara Moldovei. Mi-a răspuns cu declarația că acest lucru îl va scrie Măriei Sale regelui și ambasadorului său, care lucru va fi mai bine primit în acest chip de către regele nostru și că noi înșine i-am zis așa. I-am spus că nu mă mulțumesc cu o scrisoare, care e numai o scrisoare pe care o dați ambasadorului. Drept e că ambasadorul va fi însărcinat să trateze despre acest lucru cu Măria Sa împăratul și cu Domnia Ta, dar și eu am însărcinarea despre aceasta în instrucțiunea mea și însărcinarea verbală către Domnia-Ta. Deci trebuie să-mi răspunză ca să știu cu ce voiu pleca ; etc.

A doua zi am fost la marele vizir care în chestiunea Moldovei mi-a dat astfel de răspuns : Dacă cu predarea acelui steag s'ar fi jignit dreptul Măriei Sale regelui, atunci la sosirea ambasadorului se va îndrepta lucrul ușor în baza convențiunii în bună înțelegere și iubire. Iar dacă acel Domn nu ar plăcea Măriei Sale regelui, va recomanda ambasadorului să vorbească despre acest lucru. Mi-a spus apoi că solul mare să se grăbească cât mai repede ; etc.

260.

Târgoviște, 10 Septemvrie 1606.

Radu Șerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Stabilind ziua de 24 Septemvrie, pentru fixarea hotarelor, roagă să fie la Brașov unde își va trimite și el pe boierul său însărcinat cu acest lucru.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime Salutem ac vicinitatis nostrae commendationem. Kévánunk az uristentől Kegyelmednek kévánsága szerint való jókat megadatni.

Megadák mü nekünk az Kegyelmed levelét, melyben irja Kegyelmed, hogy gubernator uram ő Nagysága Kegyelmednek

megporoncsolta volna, hogy az sok huzások-vonások eligazitására jöjjön. Azért Kegyelmed mostan akarja mü tőllünk érteni, hogy mely napot rendelnék, hogy az mü boerunk Kegyelmeddel együtt Brassóban legyen, azoknak az dolgoknak eligazitására szembe levén. Azért egyenlő akaratból végeztük szeptembernek 24 napját. Kegyelmedet is szeretettel kérjük, hogy Kegyelmed is az megnevezett napon legyen jelen az Kegyelmed irása szerint az mü bojerunkkal együtt.

Ezt is akarók Kegyelmedtől érteni, hogy ha vagyon Kegyelmednek parancsolva gubernator uramtól ő Nagyságától, hogy az Verestoronytól fogva, ugy mint Fogaras földén való eligazitást is Kegyelmedre bizta-e avagy Haller Gábor uram igazitja el; ha penig Haller Gábor uramra bizta volna, Kegyelmed irja meg Haller uramnak, hogy arra az felül megnevezett napon lenne az ő Kegyelme embere is jelen az uj kalendarium szerint. Isten sokáig éltesse Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die 10. Septembris. Anno 1606.

G. D. V^rae

Amicus et vicinus benevolus

Raduly Vajvoda princeps
ac haeres perpetuus Valachiae Transalpinae

Іѡ Радꙋл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Poftim să deie Dumnezeu Domniei Tale toate bunătăţile dorite.

Ne-au dat scrisoarea Domniei Tale, în care scrie Domnia Ta că Măria Sa domnul Guvernator ar fi poruncit Domniei Tale să vină pentru îndreptarea multelor încălcări. Pentru aceea vrea Domnia Ta să afle dela noi ce zi am hotărît în care boerul nostru să fie împreună cu Domnia Ta în Braşov, fiind faţă pentru îndreptarea acelor lucruri. Pentru aceea cu acelaş gând am hotărît ziua de 24 Septemvrie. Rugăm cu dragoste şi pe Domnia Ta ca în ziua pomenită să fie de faţă şi Domnia Ta, după scrisoarea Domniei Tale, împreună cu boerul nostru.

Vroiam să aflăm şi aceasta dela Domnia Ta, dacă s'a poruncit Domniei Tale de către Măria Sa Domnul Guvernator şi dacă a încredinţat tot pe Domnia Ta cu îndreptarea începând dela Turnu-Roşu aşijderea şi în ţinutul Făgăraşului, sau poate le îndreptează Domnia Sa Gabriel Haller; iar dacă a însărcinat cumva cu aceasta pe Domnia Sa Gabriel Haller, să scrie Domnia Ta Domniei Sale lui Haller, ca în ziua pomenită mai sus să fie faţă şi omul Domniei Sale, după calendarul nou. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta îndelung, în bună sănătate; etc.

261.

Târgovişte, 20 Septemvrie 1606.

Radu Şerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

In interesul păgubaşilor, roagă să hotărască locul întâlnirii pentru liniştirea gâlcevilor şi aşezarea hotarelor la Oituz.

Generose domine ac vicine nobis observandissime. Salutem ac servitiorum nostrorum commendationem.

Az Kegyelmed leveléből megértettök volt, hogy az huzások, vonások és az sok tolvajlások eligazitását Brassóba rendelte Kegyelmed annak az helyét; mivel hogy annakelőtte való időkben is mindenkor az határok között igazitottanak ezféle dolgokat, mostan is, ha meg nem bántanánk Kegyelmedet véle, lenne az eligazitás az Ojtozban, az határok között; nem egyébért, hanem az sok kárvallott szegén emberekért cselekednők, hogy inkább rea mehessenek az alkalmatos helre, ha Kegyelmed jóakaratja. Kegyelmedtől erre választ várunk. Az mi boerunk is készen vagyon, csakhogy Kegyelmed is irja meg, mely nap leszen az indulása Kegyelmednek. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségben.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die 20. Septembris. Anno 1606.

Generosae Do. V^rae
amicus ac vicinus benevolus
Radul vaivoda princeps
ac haeres perpetuus Valachiae Transalpinae

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Generose etc. Am înţeles din scrisoarea Domniei Tale, că Domnia Ta a hotărât în Braşov locul îndreptării încălcărilor şi a multelor tâlhării; dar pentrucă şi în vremile de odinioară, totdeauna, astfel de treburi s'au îndreptat între hotare, [rugăm] ca şi acum, dacă n'am supărat pe Domnia Ta cu aceasta, să fie îndreptarea în Oituz, între hotare; nu de altceva, dar am face-o pentru numeroşii şi sărmani păgubiţi, ca să poată merge mai vârtos la locul potrivit, dacă e buna învoire a Domniei Tale. Aşteptăm pentru aceasta răspuns dela Domnia Ta. Şi boerul nostru e gata, să scrie numai Domnia Ta în ce zi va fi plecarea Domniei Tale. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta în bună sănătate. Datum.

262.

Târgovişte, 28 Septemvrie 1606.

Radu Şerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Primind hotârîrea sa definitivă, îşi trimite boierii la Braşov pentru orânduirea hotarelor şi a celorlalte lucruri. In ce priveşte clevetirile că ar vrea să năvălească în Ardeal, să nu dea crezare la astfel de minciuni.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime. Salutem ac servitiorum nostrorum paratam commendationem.

Megadá minekönk az brassai szolga az Kegyelmed levelét, kiben mit irjon Kegyelmed, megértettök. Az mi nézi ez két ország között való huzások, vonások dolgát és eligazitását, és az Kegyelmed Brassóban való létét értvén, mingyárást meghadtuk az boeroknak, hogy meginduljanak és vasárnap avagy hétfőn általán fogva Kegyelmeddel lesznek együtt. Bizon dolog, hogy annak előtte való üdőkben az határokba igazodott ezféle dolgok; de mivel hogy az előtt oda rendeltük az helt, ott is jó lehet. Csakhogy Kegyelmedet, mint barátunkat kérjük, az szegén kártvallott emberek között igazitsa dolgokat ugy, hogy ez után is Istent imádhassák Kegyelmedért; mi is Kegyelmedtől vehessönk jó neven.

Irja Kegyelmed levelében, hogy mö Kegyelmedre panaszolkodtunk volna gubernator uram szolgája előtt ilyen okból, hogy Kegyelmed fenyegetett volna székelyekkel és Kulcsár Radul uramat megszidalmazgatta volna Kegyelmed. Kegyelmed meghigyje, hogy mö nekönk szövönkben sem ötlett, avagy gondótuk is volna; hanem mi is Kegyelmed irását és parancsolkodását látván, csudáljuk mi legyen, holott mi ebben semmit sem tudunk. Volt ilyen jó: az, hogy nem tudjuk, ki hordoz ennyi sok hazugságokat ez két ország között, mert onnat ennihánszor azt hozák ide, hogy az székelség akar ránk jőni haddal; innet peniglen, hogy mi akarunk rájuk menni. Akaránk, hogy ha ki jelentetnék az az ember, az ki efféléket hordoz, mondottuk azt, de Kegyelmed felől semmit sem szóllottunk. Sőt az mely boerunkat az fejedelemhez ő Felségéhez bocsátottuk, meghadtuk neki, hogy az fejedellemtől törvént kérjen ez féle hazudozókra, mert mi ő Felségének fejönk fennállásáig igazak akarunk lenni minden ödőben. Kegyelmed peniglen minket az több jó akaró baráti közől minket is egynek tartson. Az mi az több dolgokat illeti, az mi boerunktól Kegyelmed mindeneket érthet. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségben sokáig.

Datum ex civitate nostra Tirgovistia, die 28. Septembris. Anno 1606.

G. D. V^{tae}

Amicus benevolus:

Radul Vaivoda Principes ac haeres perpetuus Valachiae Transalpinae

Іѡ Радѹл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Generose etc. Sluga braşoveană ne-a dat scrisoarea Domniei Tale, am înţeles ce scrie Domnia Ta în ea. In ce priveşte afacerea încălcărilor dintre cele două ţări şi îndreptarea lor şi înţelegând aflarea Domniei Tale în Braşov, am poruncit de sârg boerilor să plece şi, după părerea mea, vor fi împreună cu Domnia Ta Duminecă sau Luni. De bună seamă că în vremile de odinioară astfel de afaceri se limpezeau între hotare; dar pentrucă am hotărît mai înainte acel loc, poate fi bine şi acolo. Dar rugăm pe Domnia Ta ca pe prietenul nostru, ca astfel să îndrepteze lucrurile între sărmani oameni păgubiţi, ca şi după aceasta să se poată ruga lui Dumnezeu pentru Domnia Ta; şi noi încă să o putem lua în nume de bine din partea Domniei Tale.

Scrie Domnia Ta în scrisoare, că noi ne-am fi plâns de Domnia Ta înaintea slugii domnului Guvernator pentru pricina că Domnia Ta ar fi ameninţat cu Secuii şi a suduit pe Domnia Sa Radul Clucerul. Să creadă Domnia Ta, că nici prin inimă, nici prin gând nu ne-a trecut; ci şi noi, văzând scrisoarea şi poruncirea Domniei Tale, ne mirăm ce să fie, căci noi nu ştim nimic de aceasta. A fost astfel bine; că nu ştim cine poartă atâtea minciuni între aceste două ţări, căci de câteva ori au adus [veşti] de acolo că Secuimea vrea să vină cu oaste asupra noastră; iar de aici că noi vrem să mergem asupra lor. Am dori să se dea la iveală acel om care poartă astfel [de minciuni,] am spus-o aceea, dar n'am grăit nimic despre Domnia Ta. Incă şi boerul pe care l-am trimis la Maiestatea Sa Principele, i-am poruncit să ceară judecată pentru astfel de mincinoşi, căci noi vrem să fim credincioşi Maiestăţii Sale toată vreme cât vom avea capul sus. Iar Domnia Ta să ne socotească şi pe noi una împreună cu ceilalţi prieteni binevoitori. In ce priveşte celelalte lucruri, Domnia Ta le poate afla toate dela boerul nostru. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta îndelung în bună sănătate.

263.

Târgovişte, 29 Septemvrie 1606.

Radu Şerban-Vodă către căp. Ioan Pettky.

Trimite pe boierii săi în frunte cu Logofătul Miroslav pentru hotărîrea diferendelor.

Generose domine amice ac vicine nobis observandissime. Salutem servitiorumque nostrorum paratam commendationem. Bocsátottuk ez jelen való meghött fő boerunkat, Logofet Mirozlaw uramat, vele egyetemben több boerunkat is, hogy Kegyelmeddel egyött lévén igazittassék el Kegyelmetek által ez két ország között való huzás vonás, de azoltától fogván az mi esett, hogy az fejedelem ő Felségének megesköttönk Haller Gábor uram itt országunkban való létében, adassanak vissza, az mit elvitte-

nek volna egymástul ez két ország. Éltesse Isten Kegyelmedet minden jovaival.

Datum ex civitate nostra Tergovistia, die 29. Septembris. Anno Domini 1606.

Generosae Do. V^rae amicus benevolus
Radulj vaivoda princeps ac haeres
perpetuus Valachiae Transalpinae
Іѡ Радѹл Воєвода

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Generose etc. Am trimis pe boerul nostru de încrederea ci de față, pe Domnia Sa Logofătul Miroslav și împreună cu el și alți boeri de-ai noștri, ca fiind împreună cu Domnia Ta, să se îndrepteze prin Domniile Voastre încălcările dintre aceste două țări, iar ce s'a întâmplat de atunci, când am jurat Maiestății Sale Principelui, fiind Domnia Sa Gabriel Haller aici în țara noastră, să se deie înapoi, ce au luat una dela ceealaltă cele două țări. Dumnezeu să înzilească pe Domnia Ta cu toate bunătățile.

Notă. Intrunirea amânată de atâtea ori, s'a ținut — în sfârșit — la Brașov în ziua de 3 Octomvrie 1606, fiind de față pe lângă căpitanul Ioan Pettky alți trei nemeși, iar pe lângă Logofetul Miroslav Postelnicul Bale, cari toți șase au semnat actul important prin care s'a hotărît a se stabili un termen pentru judecarea gâlcevilor iscate din timpul când Radu-Vodă a depus jurământ de credință principelui Ștefan Bochkay, când la venirea lui Gabriel Haller se va da satisfacție tuturor păgubașilor. [1]

264.

[Brașov, Septemvrie 1606.]

Lista lucrurilor furate de Ardeleni în Muntenia.

Vite furate de Ardeleni dela boierii din Teșila și Comarnic. Paguba boierului Stanciul Chipari. Paguba în veșminte și giuvaericale a Pitarului Diva din Nucșoara.

Havaselyi dolgok, kiket ez országban el kell igazitani.

Beojthe Bálint Deboly anno 1604 tolvajlatta el több társaival négy száz juhokot, melyek[ért] fizetett volt meg No. 45. Annak felette kilencz lovokot is hoztak volt el Thesseláról, kész pénzt fl. 70. Viszont Thesseleről hoztak el négy lovokot Béldy Kelemen uram jobbágya Sztancsul Koffa és Sztoika Szőke.

Item anno eodem gelenczeiek, haraljaiak, szentlélekiek hoztak el juhokot No. 450 ugyan tesselieknek, melyekben adtak meg nekik No. 50.

[1] Actul făcut în limba ungară e tipărit în *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae* vol. V p. 427—429.

Item eodem anno komárnokiaknak hoztak el lovokot No. 40, juhokot No. 500, kész pénzt fl. 100, kiket bogátiak és deisotiak hoztak el.

Item anno 1605 Sztancsul bojernek Chiparinak hoztak el hatszáz juhait, Porumbáki Thona Chiore és Tikossi Vulad, Mohára hozták.

Item anno 1604 ugyanazon bojernak hozták volt el 300 juhait, melyeknek százát az szebeniek tartották el, két százat megadtak.

Nuxorán lakó Pitar Divának az tolvajok miatt ilyen károk vadnak. Elsőben négy szoknyát, kettei vont arany, harmadik veres atlacz, az negyedik sárga atlacz, meg ismég két asszonyembernek való mentét; egyik zöld kamuka, az másik veres kamuka, egy kék hoszszu atlacz dolmány, négy kamuka vánkos héjak, nyolcz potyo[lat] ingek aszonyembernek valók; az egyik türkézzel, gyöngygyel vont, aranynyal ékesittetett, második is vont aranynyal, islóggal. Három férfiunak való potyolat inget, az egyik vont aranynyal és gyöngygyel ékesittetett, egy asszony-ember fejére való keszkenő készen mindenképpen, ahoz megis két potyolat keszkenő islógos, két elő kötő, az egyik gyöngyös, másik islógos, feredőbevaló ingek, ötven ezüst tők kövekkel és gyöngygyel rakott, asszonyember keszkenőjébe való, nyolcz arany gyűrű kövesek, öt bokor aranyból csiniált fülbevaló függő, egy bokor arany perecz, hatvon arany érő; egy ezüst pohár es egy kalán, két asszonyembernek való vont arany ő; az egyik előkötővel és ezüstös késsel és lánczczal, egy veres selyem ő, egy asztalra való öreg abrosz, ezeken küvöl költség és egyébb egyetmás sok, melyet ide nem irtunk.

Az falu kára Nuxáról ötszáz három juh, száz tehén ökörrel elegy, tizenkét jó ló, ezen küvöl az falunak minden marhája.

Thesselen lakóknak tolvajlották el az elmult 1605. esztendőben Nagy Bódog asszony nap tájatt ilyen marhájokot: Juhokot No. 1100, teheneket No. 113, lovokot No. 28. Annak felette minden ruházatjokot, kész pénzt fl. 180, mely tolvajok: bogátiak, héviziek, hidegkutiak, kucsulatiak, királyhalmiak, kománaiak, veneczeiek és langodariak voltak lőkével.[1] Ezek zászlóval voltak. Ennek felette az hatesieknek minden lábas marhájokot el vitték.

(Orsz. ltár. Budapest. Akadémiai iratok.)

[1] Scris curat, dar cu toate acestea cuvântul de *lőke* e necunoscut în limba ungară.

Lucruri din Ţara-Românească, ce trebuesc îndreptate în această ţară.

Valentin Beojthe din Deboly în anul 1604 a furat cu mai mulţi tovarăşi 400 oi, pentru cari a plătit 45. Pe lângă aceasta, au adus şi 9 cai din Teşila, bani gata fl. 70. Iarăş au adus 4 cai din Teşila iobagul Domniei Sale Coloman Béldy, Koffa Stanciul şi Stoica Szőke.

Iarăş în acelaş an oameni din Ghelinţa, Harale, Bisericani au adus oi 450 tot din Teşila, din cari le-au dat 50.

Iarăş în acelaş an au adus dela cei din Comarnic cai 40, oi 500, bani gata fl. 100; pe cari le-au adus oameni din Bogáta şi Deişot.

Iarăş în anul 1605 au adus 600 oi de-ale boierului Stanciul Chipari, le-au adus la Moha oamenii din Porumbac Chiore Toma şi Vlad Ticuş.

Iarăş în anul 1604 dela acelaş boer au adus 300 oi, din cari 100 le-au oprit Sibieni, 200 le-au vândut.

Pitarul Diva lăcuitor în Nucşoara a avut astfel de pagube din pricina tâlharilor: Mai întâi patru rochii, două au fost de atlas aurit, a treia de atlas roşu, a patra de atlas galben; şi iarăş două mintene pentru femei, una de camică verde, cealaltă de camică roşie; un dolman albastru lung de atlas, patru feţe de perină de camică roşie; opt cămăşi de văl pentru femei, una împodobită cu turchiz, cu mărgăritare, cu aur, şi a doua cu fluturi de aur. Trei cămăşi de văl pentru bărbaţi, una împodobită cu aur şi cu mărgăritare; o basma de cap femeiască, gata în tot chipul, apoi iarăş două basmale de văl cu fluturi; două şorţuri, unul cu mărgăritare, celalt cu fluturi; cămăşi de feredeu; 50 de ace de argint încărcate cu pietre şi cu mărgăritare pentru basmale femeeşti; opt inele de aur cu nestemate; cinci perechi de cercei făcuţi din aur; o pereche de brăţări de aur în preţ de 60 de galbeni; un pahar de argint şi o lingură; două brâe femeeşti din aur; unul cu şorţ şi cu cuţit şi lanţ de argint, un brâu de mătase roşu, o faţă de masă mare, înafară de acestea cheltuială şi multe altele pe cari nu le-am scris aicea.

Paguba satului Nucşoara 503 oi, 100 de vaci şi boi împreună, 12 cai buni, înafară de aceasta toate vitele satului.

Dela lăcuitorii din Teşila au furat în anul trecut 1605 prin preajma Sântă-Măriei mari aceste averi: Oi 1100, vaci 113, cai 28. Pe lângă aceasta, toate hainele lor, bani gata 180 fl., cari hoţi au fost din Bogát, Héviz, Hidegkut, Căciulata, Crihalma, Comana, Veneţia şi Langodar. Aceştia au fost cu steag. Inafară de această au dus toate vitele mişcătoare ale lăcuitorilor din Hates.

265.

[Braşov, Septemvrie 1606.]

Lista pagubelor pricinuite de Moldoveni în Secuime.

Oi şi vite furate de oamenii din Proteşti, Bălţăteşti, Piatra Neamţului, Moiseşti, Trotuş, Mesteacăn, Comarnic şi Dărmăneşti dela locuitorii scaunului Ghirgheu şi Ciuc.

Az minemű károk Girgyóban löttek az moldovaiaktul.

Anno 1605. Ősszel Barlabás János, Antal István, Adorján Andráséktul vittek el harmincz juhokat, Protesten lakó István Pulankur nevű oláh. Azon István Pulankur vitte el Antal Ambrusnénak tizenhárom juhát.

Ugyan azon esztendőben Tekerőpatakon lakó Nezter Pétertől egy lovat szerszámostul, buzástul, mely ló megért volna fl. 25, készpénzét is fl. 5.

Anno 1606. Az Balczatesti Vazil, Borchiep Kreszte és Ieremia Iovan pakulár az Krakoani Balán, Fetul, Netezy, Glogin, az Gieokeonő Zeony fia Simeon, ugyan Netezi több társaival vittek el Szentmiklósról és Tekerőpatakrul kilenczetfélszáz juhot.

Anno eodem. Bot Pálnétól vittek el kétszáz juhot, amellett többeket is, kik az czimboraságon voltak, in summa negyetfélszázat. Azokat vitték el az ő öccse jószágában lakók és protestiek, egyiknek neve István, mely Sadánbul is lovakat vitt el Kapota Balással egyetemben, mely marhákat ugyan kezeknél is találtak volt ezeknek az tolvajoknak.

Anno eodem. Chiomafalvi Bálint kovácstul és Fejér Györgytűl loptak el két lovat, mely orvokat az bányai porkoláb meg is sarczoltatott; ujfalvi Bodó Páltól is loptak el ugyanakkor egy lovat, ki ért volna fl. 32.

1606. Szentmiklósi Oláh Mihált Karácsonkövén az városiak és az Vornik megfogták vétek nélkül és vöttek el tőlle fl. 12.

Eodem anno. Szentmiklósi Orbán Balás, Antal Ambrusné, Benes Lőrincz, Bögözi István és Simó Jánostul vittek el öt lovokat az tolvajok, mely tolvajokat az ott való porkoláb meg is fogott volt és megsarczoltatta, az mint akarta, az károsoknak csak egy lovat adott meg, attól is három forintot vött s az többi oda vagyon.

Az girgyaiaknak vitték el tizenötszáz juhokat az elmult ősszel balczatestiek és mosestiek.

In summa juh No. 3750, ökör No. 5, ló No. 9, pénz fl. 1081.

Az minemű károk Chikban löttek az moldovaiaktul.

Anno 1605. Szentmiklósi Ambrus Iljésnek vitte el jó két czápját az vazilfalvi Ursz, ki ért volna fl. 4.

Eodem anno. Szépvizi Mihály Imre és Bögözi Ferencztől vittek el másfélszáz juhot az Meztákomba. [1]

[1] Șters : az tatrosiak adică oamenii din Trotuș.

Anno 1606. Petres Mihály, Miklós Péter mentek volt együtt Moldovába marhát venni, kiknél volt négyszáz forint, Erdőfalvánál megölvén mind a kettőt, pénzeket is elvötték.

Eodem anno. Geörgy Tamástul és Pál Antaltul vacsárcsiaktul Stroics Vaszil szolgái vöttek el fl. 40.

Eodem anno. Vacsárcsi Varga Páltul vöttek el egy kaczolát az karácsonköviek, mely megért volna fl. 25. Ő magát is azután harmad magával megölték.

Eodem anno. Szegedy Miháltól, rákositul vöttek el az kománfalviak fl. 4, tiz öreg halat; magát is erőssen megverték.

Eodem anno. Makszin porkoláb somlyai Bakos Györgynek hajtatta el egy ökrét, melyet vött volt 10 aranyon.

Eodem anno. Kósa Lászlónak több társaival vitték el hatszáz juhokat az balczatestiek és mosesiek.

Eodem anno. Pap Jánost és Varga Pált, Fejér Máté szolgáját az Kökényes nevő ligetben megölték, kiknél volt háromszáz forint.

Eodem anno. Kabola Opra és Bokor vitték el Antal Jánosnak 80 juhát Belligátbul.

Eodem anno. Geges Andrásnak ugyan Belligátbul vitték el 80 juhát.

Item. Delnei Antal Jánosnak is vitték el ugyanakkor 80 juhát.

Eodem anno. János Ferencznek, szentmiklósinak vitték el az kománfalviak négy ökrét, 3 juhát.

Kászon.

Felsőfalvi Gáspári Mátének vitték el dézmába dormánfalvi Urszul Bask havassáról tiz juhát, mely helyen mindenkor szabadon tartották marhájokat. Anno 1606.

Az moldovaiak kára, kit az erdéliek cselekedtek 1605.

Első kárt tötték az dedaiak, kik Moldovából hoztak volt el nyolczszáz juhot.

Másodikat az pálosiak, juhokat hozván.

Girgyóba csak mostan hoztak 160 juhot.

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Ce pagube s'au întâmplat în Ghirgheu din partea Moldovenilor.

Anul 1605. Toamna a dus dela Ion Barlabás, Ştefan Antal, Andrei Adorján 30 oi, Ştefan Pulancur lăcuitor în Proteşti. Acelaş Ştefan Pulancur a luat 13 oi ale văduvei lui Ambrozie Antal.

In acelaș an au luat dela Petru Nezter din Valea Tecărăului un cal cu hamuri, cu grâu cu tot, care cal ar fi prețuit fl. 25; și bani gata fl. 5.

Anul 1606. Vasile din Bălțătești, Cristea Borchiep și păcurarul Iovan Ieremia, Bălan din Crăcăoani, Fătul, Netezi, Glogin, Simeon fiul lui Sion (?) Geokeonö, iarăș Netezi cu mai mulți tovarăși au dus din Gheorghieni și Valea Tecărăului 850 oi.

Anul acelaș au luat dela văduva lui Pavel Bot 200 oi, afară de aceea și altele cei cari au fost în tovărășie, cu totul 350. Pe acelea le-au dus lăcuitorii de pe moșia fratelui său mai mic și cei din Protești numele unuia este Ștefan, care a dus cai și din Sadán, împreună cu Blasiu Kapota, pe cari vite le-au și găsit în mâinile acestor tâlhari.

Anul acelaș au furat dela fierarul Valentin Chiomafalvi și dela Gheorghe Fejér 2 cai, pe acești tâlhari i-a și globit pârcălabul de Baia; tot atunci au furat și dela Pavel Bodó din Ujfalu un cal, care ar fi prețuit fl. 32.

1606. Pe Mihai Oláh din Sânmiclăuș l-au prins orășeni și Vornicul în Piatra, fără vină și i-au luat fl. 12.

Anul acelaș. Dela Valentin Orbán din Sânmiclăuș, dela văduva lui Ambrus Anton, Laurențiu Benő, Ștefan Bögözi și Ion Simó au dus tâlharii 5 cai, pe cari tâlhari i-a și prins pârcălabul de acolo și i-a globit, după cum a vrut, păgubașilor le-a dat numai un cal, și pentru acela a luat 3 fiorini, ceilalți s'au prăpădit.

In toamna trecută cei din Bălțătești și Moisești au luat dela cei din Ghirgheu 1500 oi.

In toate oi 3750, boi 5, cai 9, bani fl. 1081.

Pagubele ce s'au făcut de Moldoveni în Ciuc.

Anul 1605. Lui Ilie Ambruș din Sănmiclăuș i-a luat Urs din Vasilești doi țapi buni, cari ar fi prețuit 4 fl.

Anul acelaș. Dela Emeric Mihály și Francisc Bögözi din Frumoasa au dus 150 oi în Mesteacăn.

Anul 1606. Mihai Petres, Petru Miklós au mers împreună să cumpere vite în Moldova, la ei aveau 400 fiorini. La Ardeu, omorându-i pe amândoi, le-au luat și banii.

Anul acelaș. Dela Toma György și Anton Pál din Văcărești slugile lui Vasile Stroici au luat 40 fiorini.

Anul acelaș. Dela Pavel Varga din Văcărești au luat cei din Piatra o iapă care ar fi prețuit 25 fl. Pe el împreună cu alți trei l-au ucis.

Anul acelaș. Dela Mihai Szegedy din Rákos au luat cei din Comana fl. 4, zece pești mari și l-au bătut foarte.

Anul acelaș. Pârcălabul Maxin a mânat un bou al lui Gheorghe Bakos din Șomlyó, pentru care ar fi luat 10 galbeni.

Acelaș an. Oamenii din Bălțătești și Moisești au luat 600 oi dela Ladislau Kósa și alți tovarăși.

Anul acelaș. Au ucis în lunca numită Kökény pe Ion Pap și Pavel Varga, slugile lui Matei Fejér, la cari erau 300 fiorini.

Anul acelaș. Oprea Cabola și Bokor au luat dela Ion Antal 80 de oi din Belligát.

Anul acelaș. Lui Andrei Geges tot din Belligát i-au luat 80 oi.
Item. Și lui Ion Antal din Delne i-au luat tot atunci 80 oi.
Anul acelaș. Oameni din Comănești i-au luat lui Francisc János din Sânmiclăuș 4 boi și 3 oi.

Cason.

Lui Matei Gáspári din Felsőfalva i-au dus în dijmă 10 oi, de pe muntele lui Basc Ursul din Dărmănești în care loc totdeauna și-au ținut slobozi vitele. Anul 1606.

Paguba Moldovenilor, pe care au făcut-o Ardelenii în 1605.

Paguba cea dintâi au făcut-o cei din Deda, cari au adus din Moldova 800 oi.
A doua Paloșenii, aducând oi.
In Ghirgheu numai acum au adus 160 de oi.

266.

[Praha, fine Septemvrie 1606.]

Casierul aulic Joachim Hueber către Camera Aulică.

Conform ordinului primit, a vorbit atât cu Nicolae Petraşcu cât şi cu Marcu-Vodă în privinţa datoriilor lor şi propune ca să se scoată dela amanet giuvaericalele lui Petraşcu, cari altfel se vor vinde de către creditori, iar lui Marcu să i se plătească restanţa de pensie care nu e mare.

Gehorsamer Bericht, was Ihrer Mt. Hofzahlmeister Joachimen Hueber mit dem Petrasco und Marco Weywoda tractirt.

Durch die Beylag hat Herr Petrasco Waywoda bey Ihrer Mayestät nachlängs seines Herrn Vatern seeligen geleiste Dienst erzählt, mit Vermelden es wären Ihme vor zweyen Jahren 5000 Taler Gnad bewilligt worden. Daran künnte Er aber nichts bekommen, sein Besoldung würde Ihme zu ordentlicher Zeit nit gereicht, hätte grosse Schulden machen und ansehenliche Pfandt, so über 20.000 Taler werth versetzen müssen, und endlichen stellt Er sein Petition dahin, seitemaln Er besorge, dass Er zu denen 5000 Talern noch sobaldt nit werde komben künnen, dass Ihme doch in Abschlag der gulten Ketten, so Ihr Mayestät von Ihme abgefordert, dafür Sie Ihme ein besondere Gnad zu thun Vertröstung gethan, etwas nambhafts wölle entricht werden, damit Er nit also elend leiden und männiglich zu Spott alhie leben dörfe. Sonsten, da Er ditsorts verlassen werden sollte, getröste

Er sich Ihre Mt. werden Ihne mit Ertheilung eines offenen Patents, damit Er hinziehen künne, wohin Er wolle, neben Ertheilung nothwendiger Zehrung von hier erlassen.

Weiln nun Euer Gnaden mir darüber, laut aufgeschriebenen Decrets befohlen, neben Herrn Rietmann und Herrn Unterholzer auf Mittl und Weg gedacht zu sein, wie etwan gedachten Herrn Petrasco theils seiner Schuldt, damit Er wieder zu seinen Pfandten gelangen künnde möchte abgeholfen werden, entzwischen aber Ihme nach und nach seiner ausständigen Besoldung zu contentiren: Als hab ich mit Herrn Rietmann und Herrn Unterholzer die Sachen communicirt und neben ihnen alle Weg gesucht, wie etwa ditsorts ein Mittl zu finden, dass Ihme geholfen werden kunnte. Wir haben aber anderst nichts richten können, als dass Endlichen Herr Carl Magno N. Ö. Postmeister, bey deme ansehenliche Pfand umb 3000 fl. versetzt gewest, sich bewilligt, wann Ihme eine Anweisung an Herrn Welser Reichspfennigmeister werde geben werden, dass Er Ihme gemeldte Pfand zurück hinaus geben wolle, und haben auch Euer Gnaden solche Verweisung bereit ausfertigen lassen.

Auf Euer Gnaden mir vor etlich Tagen gegebenen mündlichen Befehlch hab ich gedachten Herrn Petrasco zu mir erfordert und von Ihme vernomben, was er hie noch allenthalben schuldig. Der mich berichtet, dass sich gedachte seine Schuld bey Christen und Juden in allem, mit sambt dem Interesse in 5000 Taler erlaufen werde, mit Erbieten, dass Er Euer Gnaden ein specificirte Verzeichnüss, wem und welchen Leuten Er schuldig, auch was Er idem versetzt, und wie viel Interesse darvon verfallen ist übergeben wolle. Am meisten, wie ich von Ihme vermerkt, ist Es Ihme umb etliche Pfandt, welche Er bey einer Witfrauen alhie, Anna Endermannin per 817 Taler versetzt zu thun, und glaub, wann Euer Gnaden dieselben Pfandt lösen und Ihme etwan mit seiner ausständigen Besoldung und Unterhaltung, so sich auch in 1050 fl. erlauft, helfen lassen würden, dass Er sich in den übrigen noch etwas gedulden thäte. Die Wittib, mit der ich auf eine Fürsorg bereit tractirt, giebt aber gemeldte Pfand nit heraus, sie hab dann ihr Geldt an Haubtsumma und Interesse, so sich zusammen in 1000 fl. erlaufen wird bar in Handen.

Da Euer Gnaden von den 15.000 Talern solche Pfand lösen lassen wöllen, werden Sie mir gnädigen Befelch zu geben haben. Ist's Sach, dass die 5000 Taler Gnad, davon Herr Petrasco meldet, richtig, deswegen bey der Registratur der beste,

künnde man solches Geldt daran abschreyben. Also müsste es auch mit denen 3000 fl. mit denen vom Herrn Carl Magno die Pfandt gelöst werden und wann man Ihme noch weiter etwas lösen würde, gehalten werden.

Was es der Ketten halber, die Er Ihr Mt. geben für ein Beschaffenheit, kann ich nit, wenicher aber das wissen, ob Ihme ein Ergetzlichkeit zugesagt, und ob Er solche auch schon empfangen oder nit. Darumben Euer Gnaden anderwärts, doch ohne gehorsambes Massgeben, werden Bericht zu nehmen wissen.

Und nachdem Euer Gnaden auch den Marco Weyuoda gern abgefertigt sehen, hab ich denselben ebenmässig vernomben und befinde, dass Er in allem 1900 fl. ausständiges Kriegsverdienen zu fordern gehabt; daran Er von mir 200 fl. empfangen, also dass Ihme noch 1700 fl. im Rest verbliebe. Weiln aber die Hinterlassene Hof-Cammer, vermög der Beylag herein geschrieben, Ihme 200 fl. Gulden, welche Er einer seiner Würthin zu Wien, Anna Schlosserin schuldig verblieben innen zu behalten, damit Er dann wol zufrieden, bliebe Ihme mehrers nit dann 1500 fl. und wollte sich solcher 1500 fl. mit Silber zahlen lassen. Darauf ich dann mit etlichen Silberhandlern umb Dargebung solches Silbers, so für Herrn Petrasco und diesen Herrn Marco Weyda vonnöthen tractirt, aber nichts erhalten können. Derowegen Euer Gnaden vielleicht zu Ihrer Contentirung andere Mittl haben werden, und bitt Euer Gnaden wöllen des Herrn Marco Weyda Abraitung zukomben lassen, Euer Gnaden mich damit gehorsamblich befehlendt.

In margine: Dem Herrn Hofzahlmeister wieder zuzustellen, derselb dem Herrn Petrasco soviel helfen, dass Er die Pfandt lesen künne und dann auch den hiebei vermeldten Ausstandt der 1050 fl. angedeutermassen guet machen. Es müssen aber die 817 Taller vermüg der Pfandtlösung sambt den 3/m fl. damit man Ihne müglich angewiesen und was man Ihme etwa sonsten darauf bezahlt an den 5/m Tallern Gnadt abgekürzt werden, dann mit den 15/m Tallern für die Kleinoter hat es einen andern Weg, wie aus der Abschrift des gefertigten Decrets hiebei von der Kriegs-Expedition zu sehen.

Ex Consilio Camerae Aulicae, 26. Septembris DCVI. Polcz.

Soll sehen, wie Er Silber erhandlen und dem (Marco) Weyda diesambts helfen künne, weil sonsten die Mittl jetzt nit verhanden.

26. Septembris DCVI.

In dorso: Expedirt 2. Junii DCVII.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14433 sub 7/XI 1607.)

267.

Košice, 12 Octomvrie 1606.

Simon Péchy către consilierul Paul Nyáry de Bedeg.

Solia lui Radu Şerban-Vodă la principele Ştefan Bochkay cu o şea scumpă şi hamuri frumoase.

Most havaselföldi fő követek vadnak ő Felségénél. Holnap reggel ellbocsátjuk őket. Igen szép köves nyerget és drága lóra való szerszámot hoztak ő Fölségének Radulytul.

Urunk ő Fölsége igen gyógyul, reményjük, hogy Isten hamar való napon lábra ereszti, és talám Nagyságtok is ugy találja.

Sennyei Pongrácz és Kornis Boldisár uramék ma esküdtek meg az hivségre ő Fölségének. Ismét Erdélyben mennek; etc.

Datum Cassoviae, die 12. Octobris 1606.

(Archivum Comitum Zichy. Želovce-Zsély.)

Trad. Acum solii din Ţara-Românească sunt la Maiestatea Sa. Mâine dimineaţa îi lăsăm să plece.

Dela Radul adus Maiestăţii Sale o şea frumoasă cu nestemate şi hamuri scumpe de cai.

Maiestatea Sa Domnul nostru se vindecă, nădăjduim că Dumnezeu îl pune repede în picioare, poate că şi Măria Voastră crede aşa.

Domniile Lor Pancraţiu Sennyei şi Baltazar Kornis azi au jurat credinţă Maiestăţii Sale, merg iarăşi în Ardeal, etc.

268.

Iaşi, 28 Octomvrie 1606.

Boul Vistier către căp. Ioan Pettky.

Roagă să-l înştiinţeze despre sănătate şi despre starea lucrurilor din Ardeal.

Generose domine amice honorande. Salutem atque servitii mei paratam atque benevolam semper commendationem.

Áldja meg Isten Kegyelmedet minden kivánsága szerint való sok jókkal. Bizodalmas uram barátom, tudván Kegyelmednek itt benn nálunk az Kegyelmed emberit lenni,[1] akartam Kegyelmednek irnom és tudakoznom az Kegyelmed egészsége felől. Annak okáért kérem Kegyelmedet, mint jóakaró uramat, barátomat, hogy Kegyelmed énnekem irjon az Kegyelmed egészsége

[1] In original cu conjugaţie greşită: lévén.

felől és az országoknak állapatja felől, ha emberi Kegyelmeteknek ide be hozzánk jőnek; én is azonképpen hasonló atyafiui barátsággal leszek Kegyelmeteknek érette. Éltesse Isten Kegyelmedet jó egészségben.

Datum Iassii, 28. die mensis Octobris. Anno Domini 1606.

Generosae Do. V^rae

Amicus benevolus

Bouul Vizter mpr

(Muzeul Ardelean. Cluj. Archivum Comitum Lázár.)

Trad. Generose. etc. Dumnezeu să blagoslovească pe Domnia Ta cu multe bunătăţi, după cum i-e pofta. Domnul şi prietenul meu credincios, ştiind că omul Domniei Tale se află aici la noi, am vrut să scriu Domniei Tale şi să ştiricesc despre sănătatea Domniei Tale. Pentru aceea rog pe Domnia Ta, ca pe Domnul meu binevoitor, să-mi scrie Domnia Ta despre sănătatea Domniei Tale şi despre starea ţării aceleia, când vin oamenii Domniei Tale aici la noi; pentru aceea şi eu voiu fi Domniilor Voastre cu prietenie frăţească asemenea. Dumnezeu să înzilească pe Domnia Ta în bună sănătate.

269.

Iaşi, 5 Noemvrie 1606.

Simion-Vodă către căpitanul Ioan Pettky.

Mulţumeşte pentru felicitările cu prilejul suirii sale pe scaunul Moldovei. Afaceri tainice ce-i comunică prin diacul Petru Nápoly. Pentru darul primit îi trimite nişte porci. Aşteaptă să afle ziua dietei ca să-şi poată trimite delegatul său.

Simeon Mogila, Dei gratia princeps ac heres perpetuus Moldaviae.

Generose domine vicine et amice nobis observandissime. Salutem et nostrae commendationem.

Az Kegyelmed levelit, melyet nekönk az Kegyelmed meghitt főemberitől, Kövér Gáspártól küldett, igen jó neven és szeretettel vettük Kegyelmedtől, mint jó szomszédunktól. Elsőbe, hogy minket Kegyelmed olyan tisztességesen és szeretettel üdvözöl és köszönt, s örvend is azon, hogy ezbe az méltóságba, az fejedelemségbe jutottunk Istennek elvigezett akaratjából, azt Kegyelmedtől mi es felette jó szivvel és jó akarattal veszszök. Engedje

az ur Isten, hogy az Kegyelmedtől nekünk kévánt jók mindenik bódog successusát irje; az nekönk ajánlott Kegyelmed szolgálatja nálunk nilván vagyon, kit meghigyje Kegyelmed, hogy mi is igen jó szivvel vettönk Kegyelmedtől; ha az uristen bennönket iltet, illendő jókkal akarjuk Kegyelmednek megtériteni.

Irja Kegyelmed azt is, hogy az mi felől irtunk és üzentönk volt az mi magyar secretariusunktól, Péter deáktól Kegyelmednek, semmit abban Kegyelmed ez ideig nem értett volna; mi azért azon meghitt emberönktől üzentönk Kegyelmednek arról az dologról, Kegyelmednek meg is mondja, ugy itiljök, melyet Kegyelmed elhigyje bizonyoson.

Továbbá az istentelen Rácz György miatt mennyi károkat vallott Kegyelmed, értettök mindazokat, de remiljök, hogy az Isten megfizet neki; mind azokról, mind egyebekről.

Megbocsásson Kegyelmed, mert illenék, hogy küldenink Kegyelmednek valami lábasmarhákot; de hogy mi es még csak mintha vendigek volnánk ezbe az fejedelemségbe, oly hamarsággal nem lehet; de ha az uristen megtart bennönket jó egészségbe, Kegyelmedhez szeretettel megmutatjuk ezután is az mi jó akaratunkat. Küldettönk azért Kegyelmednek sertismarhákat, Kegyelmed tőlönk vegye jó neven. Ennekutánna Kegyelmedhez többel igyekezönk lenni. Az Kegyelmed ajándokát, melyet nekünk küldett Kegyelmed, felette nagy jó szivvel vettök Kegyelmedtől; adja az uristen, hogy Kegyelmednek lehessünk mi is illendő jó akarattal és barátsággal. Tartsa meg Isten Kegyelmedet jó egészségbe és békességbe.

Datum in civitate nostra Jassiensi, 5. die 9-bris. Anno Domini 1606.

Generosae V^rae^ Dominationis

bonus amicus

Симеон Воевод

P. S. Minthogy Kegyelmed bizonyos napját nem irta meg az gyűlisnek, kirjök Kegyelmedet azon, hogy irja meg Kegyelmed mikorra és micsoda napra halasztatta legyen Kegyelmetek, hogy tudjunk mi is hozzá tartozni, s rea küldeni arra az napra, ne járjanak mostan ugy, mint ennek előtte jártanak.

P. S. Nyilván és valóba Kegyelmednek ezirt nem irhattunk, miglen Péter deák meg nem tér ő Felségétől az fejedelemtől és gubernator urunktól. Kegyelmed penig ne csodálkozzik azon,

hogy az Kegyelmed fő emberit ennyire kisleltettök itt, mert mig az aga itt volt, addig választ nem akartunk neki adni; de hogy elment az aga innet, mingyárást elbocsáttuk Kegyelmedhez.[1]

(Muzeul Ardelean. Cluj. Collectio Alexandri Mike.)

Trad. Simeon etc. Scrisoarea Domniei Tale, pe care ne-a trimis-o Domnia Ta prin omul de încredere Gaşpar Kövér, am primit-o dela Domnia Ta, ca dela vecinul nostru bun, în nume foarte bun şi cu dragoste. Mai întâi, că Domnia Ta ne salută şi ne urează atât de cinstit şi cu dragoste şi că se mai bucură că am ajuns în această demnitate, la Domnie din voia lui Dumnezeu, aceasta şi noi o primim dela Domnia Ta cu inimă prea bună şi cu bunăvoinţă. Să îngădue Dumnezeu să ajungă izbânda fericită a tuturor bunătăţilor poftite de Domnia Ta nouă; slujba făgăduită de Domnia Ta nouă ne este cunoscută, să creadă Domnia Ta că şi noi am primit-o dela Domnia Ta cu inimă prea bună; dacă Dumnezeu ne va înzili, vrem să răsplătim pe Domnia Ta cu bunătăţi după cuviinţă.

Mai scrie Domnia Ta şi aceea că din cele ce am scris şi am vestit pe Domnia Ta prin diacul Petru, secretarul nostru ungur, până acum nu ar fi înţeles Domnia Ta nimic din aceea; noi pentru aceea am vestit pe Domnia Ta despre acel lucru prin omul nostru de încredere şi socotim să o şi spună Domniei Tale, ceeace Domnia Ta să o creadă de bună seamă.

Mai departe am înţeles toate pagubele ce-a suferit Domnia Ta din pricina blestematului Gheorghe Rácz, dar avem nădejde că-l va răsplăti Dumnezeu atât pentru acelea cât şi pentru altele.

Să ne ierte Domnia Ta, căci s'ar cuveni să trimitem Domniei Tale niscai vite; dar pentrucă şi noi părem a fi încă oaspeţi în această domnie, nu se poate atât de curând; dar dacă Dumnezeu ne ţine în bună sănătate, ne arătăm şi de aci înainte cu dragoste bunăvoinţa faţă de Domnia Ta. Pentru aceea am trimis Domniei Tale porci, să-i primească Domnia Ta în nume de bine din partea noastră. După aceasta ne silim să fim cu mai multe faţă de Domnia Ta. Ploconul Domniei Tale, pe care l-a trimis Domnia Ta nouă, l-am primit dela Domnia Ta cu inimă prea bună; să dee Dumnezeu să putem fi şi noi faţă de Domnia Ta cu bună-voinţă şi prietenie după cuviinţă. Dumnezeu să ţină pe Domnia Ta în bună sănătate şi pace. Datum etc.

P.S. De oarece Domnia Ta nu a scris ziua hotărîtă a dietei, rugăm pe Domnia Ta să scrie Domnia Ta pe când şi la ce zi au amânat-o Domniile Voastre, ca să putem şi noi să ne ţinem de ea şi să trimitem în acea zi, să nu păţească şi acum cum au păţit-o mai înainte.

---

[1] Aceste două adausuri sunt scrise pe două fituici alăturate scrisorii.

P.S. N'am putut scrie pe față și deschis Domniei Tale, până nu se întoarce diacul Petru dela Maiestatea Sa Principele și dela domnul Guvernator, iar Domnia Ta să nu se mire că am zăbovit atât de mult pe omul Domniei Tale, însă n'am vrut să-i dăm răspuns câtă vreme a fost aici Aga; însă îndată ce a plecat Aga de aici, l-am trimis la Domnia Ta.

270.

Leitmeritz, 10 Decemvrie 1606.

Cav. Francesco Soranzo ambasciator către dogele Veneției.

Ceauși sosiți în Polonia ca să fie recunoscut Domn al Moldovei un frate al lui Ieremia-Vodă, pus acolo de Turci.

In Polonia sono capitati due chiaussi Turci per dolersi in nome del lor Signore che non sian stati mandati da tre anni in qua ambasciatori di quel Regno alla Porta con li soliti presenti, et per far offitio che da quella parte non sian date molestie a' Tartari, et perchè sia ricunosciuto per vaivoda di Moldavia un fratello di quel Gieremia, che già godeva quello stato, investito dal Turco in loco del fratello da esso dismesso; etc.

Quanto al Vaivoda li chiaussi hanno risposto dubiamente, et sopra i generali, perchè vorranno tener da chi vincerà, et con quello che resterà patrone dello stato.

(R. Archivio di Stato. Venezia. Dispacci di Germania.)

271.

Praha, 29 Decemvrie 1606.

Camera Aulică către Nicolae Petrașcu.

Să-și expună părerea cum dorește să i se achite suma ce are să mai ia dela vistierie.

Sacrae Caesareae Regiaeque M^tis^ Domini nostri clementissimi nomine Eiusdem Suae M^tis^ dapifero, Domino Nicolao Petrasco, Michaelis quondam Wayuodae in Wallachia Transalpina filio ad ipsius demissam instantiam, qua sese contentari vel facultatem abeundi ex aula concedi petiit, hisce benigne significandum: Praelibatam Suam M^tem^ clementer velle, ut omnino contentetur. Debere itaque ipsum Dominum Petrasco ne profectione et sumptibus itinerariis, ad quos sese alias compelli praetendit, opus sit, viam et modum, quo sibi subventum aestimet

et cupiat specificare et proponere. Quo audito et intellecto Sua Maiestas Caesarea clementer sese superinde resolvet. Quae ipsi iuxta Caesarea et Regia gratia est propensa.

Per Imperatorem, 29. Decembris DCVI.

J. Polcz mpr

Anexat: răspunsul nedatat al lui Pătrașcu-Vodă în care mulțumind pentru bunavoința împărătească, roagă să ordone ,,ut de praeteritis meis restantiis absque ulteriori prorogatione (non uti hactenus factum est) mihi satisfactio fiat." Felul cum se fie achitat nu-l poate hotărî ,,cum M^ti^ V^rae^ Sacra^mae^ multi modi sese offerunt, quam ego excogitare possum," dar cere să fie cât mai curând expediat dela Curte.

(Hofkammerarchiv. Wien. Hungarn. Fasc. 14431.)

II.

SERIA DOCUMENTELOR.

				No.
1602	Ian.	7.	Wien. Contabilit. Aulică către Camera Aulică .	1
„	Fevr.	9.	Innsbruck. Guvernul Austriei-de-Sus c. Rudolf II	2
„	„	10.	Braşov. Sigismund Báthory c. Andrei Boer . .	3
„	„	16.	Innsbruck. Camera Austr. de Sus c. Guv. Austr.	4
„	„	22.	Wien. Arhiducele Matia c. Camera Ungară . .	5
„	Mart.	25.	Innsbruck. Guv. Austriei-de-Sus c. Rudolf II .	6
„	„	26.	Braşov. Sigismund Báthory c. oraşul Beiuş . .	7
„	„	30.	Bludow. Wojew. Mark Sobieski c. Sigismund III	8
„	„	31.	Praha. Rudolf II c. Guv. Austriei-de-Sus . . .	9
„	„	—	Praha. Theophil Kiriak c. Ioan Polcz	10
„	Apr.	1.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer . .	11
„	„	1.	Praha. Filippo Spinelli c. episcopul Molfetta. .	12
„	„	3.	Praha. Camera Aulică c. Theophil Kiriak . . .	13
„	„	8.	Praha. Piero Duodo c. dogele Veneţiei	14
„	„	10.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer . .	15
„	„	11.	Praha. Theophil Kiriak c. Rudolf II	16
„	„	13.	Innsbruck. Guv. Austriei-de-Sus c. Rudolf II .	17
„	,	17.	Praha. Rudolf II c. Radu Şerban-Vodă . . .	18
„	„	22.	Praha. Piero Duodo c. dogele Veneţiei	19
„	„	—	Wien. Stroie Buzescul c. arhiducele Matia. . .	20
„	„	—	Praha. Staturile Munteniei c. Rudolf II	21
„	„	26.	Alba-Iulia. Sigismund Báthory c. Demetre Nicati	22
„	„	26.	Alba-Iulia. Sig. Báthory c. Ioan Brankovith .	23
„	„	26.	Wien. Arh. Matia c. Camera Scepusiană . . .	24
„	„	26.	Sătmar. Radu Şerban-Vodă c. Rudolf II . .	25
„	„	26.	Sătmar. Boieri moldoveni c. Rudolf II	26
„	Mai	4.	Alba-Iulia. Capitlul de Alba c. Ioan Bálintitt .	27
„	„	4.	Praha. Rudolf II c. Hans Undterholzer . . .	28
„	„	13.	Alba-Iulia. Sig. Báthory c. Mihail Neag . . .	29
„	„	20.	Graz. Aviz despre even. din Ţara-Românească .	30
„	„	24.	Alba-Iulia. Sig. Báthory c. George Pitar . . .	31
„	„	24.	Praha. Rudolf II c. Camera din Silezia	32
„	„	24.	Wien. Arh. Matia c. Camera Scepusiană . . .	33
„	„	25.	Wien. Arh. Matia c. Rudolf II	34
„	„	25.	Innsbruck. Guv. Austr. de Sus c. Rudolf II . .	35

				No.
1602	Iunie	3.	Praha. Piero Duodo c. dogele Veneției	36
,,	,,	3.	Graz. Aviz despre even. din Ardeal și Moldova	37
,,	,,	7.	Alba-Iulia. Sig. Báthory c. Petru Szegedi . . .	38
,,	,,	8.	Alba-Iulia. Sig. Báthory c. Petru Szegedi . . .	39
,,	,,	10.	Praha. Aviz despre even. din Ardeal	40
,,	,,	12.	Praha. Rudolf II c. arh. Matia	41
,,	,,	24.	Praha. Giov. Uguccioni c. Granduca di Toscana	42
,,	,,	27.	Praha. Rudolf II c. George Basta	43
,,	,,	—	Târgoviște. Ioan Potocki c. Sigismund III . .	44
,,	Iulie	2.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer .	45
,,	,,	18.	Zloczow. Mark Sobieski c. Wojciech Baranowski	46
,,	,,	19.	Praha. Piero Duodo c. dogele Veneției	47
,,	,,	29.	Praha. Aviz despre even. din Ardeal și Muntenia	48
,,	Aug.	3.	Făgăraș. Ștefan Chiaky c. Ieremia-Vodă . . .	49
,,	,,	6.	Innsbruck. Guv. Austr.-de-Sus c. arh. Maximilian	50
,,	,,	9.	Skal. Mark Sobieski c. Sigismund III	51
,,	,,	12.	Innsbruck. Arh. Maximilian c. Rudolf II . . .	52
,,	,,	17.	Istanbul. Aviz despre even. din Moldova . . .	53
,,	,,	19.	Praha. Filippo Spinelli c. Cinzio Aldobrandini .	54
,,	,,	19.	Praha. Piero Duodo c. dogele Veneției	55
,,	,,	21.	Wien. Arh. Matia c. Camera Ungară	56
,,	,,	22.	Innsbruck. Arh. Maximilian c. Cam. Austr. de Sus	57
,,	,,	26.	Iași. Damian și Nápoly c. Ștefan Tholdi	58
,,	,,	27.	Mediaș. George Basta c. Rudolf II	59
,,	,,	30.	Venezia. Aviz despre even. din Muntenia . . .	60
,,	,,	31.	Praha. Rudolf II c. arh. Matia	61
,,	Sept.	2.	Cincul-Mare. Vinc. Zucconi c. Duca di Mantova.	62
,,	,,	4.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer . .	63
,,	,,	9.	Graz. Aviz despre even. din Ardeal și Muntenia	64
,,	,,	23.	Praha. Aviz despre even. din Ardeal și Muntenia	65
,,	Oct.	1.	Turda. Aviz despre even. din Muntenia	66
,,	,,	3.	Buda. Aviz despre even. din Muntenia	67
,,	,,	7.	Praha. Aviz despre even. din Muntenia. . . .	68
,,	,,	28.	Praha. Aviz despre even. din Muntenia	69
,,	,,	28.	Graz. Aviz despre even. din Muntenia	70
,,	,,	30.	Istanbul. Aviz despre even. din Moldova . . .	71
,,	Nov.	12.	Innsbruck. Maximilian c. Cam. Austr.-de-Sus .	72
,,	,,	14.	Innsbruck. Maximilian c. Guvernul Austr.-de-Sus	73
,,	,,	16.	Marcoș. Marcu-Vodă c. Benedict Mindszenti . .	74
,,	,,	18.	Oradea. Paul Nyáry c. arh. Matia	75
,,	,,	22.	Iași. Ieremia-Vodă c. Leon Sapieha	76
,,	,,	29.	Innsbruck. Guvernul Austr.-de-Sus c. Maximilian	77
,,	Dec.	10.	Innsbruck. Cam. Austr.-de-Sus c. Guv. Aust.d.S.	78
,,	,,	16.	Graz. Aviz despre even. din Muntenia.	79
,,	,,	19.	Alba-Iulia. Vinc. Zucconi c. Duca di Mantova .	80
,,	,,	31.	Praha. Rudolf II c. Hans Undterholzer	81
,,	,,	fine.	Wien. Nicolae Petrașcu c. arh. Matia	82
1603	Ian.	4.	Innsbruck. Cristofor Satlperger c. Maximilian .	83
,,	,,	—	Venezia. Paulo Minio c. Rudolf II	84
,,	,,	24.	Innsbruck. Cam. Austr.-de-Sus c. Maximilian	85

			No.
1603	Ian.	29. Alba-Iulia. Vinc. Zucconi c. Duca di Mantova .	86
,,	,,	29. Venezia. Bern. Rosso c. Rudolfo Coraduci. . .	87
,,	,,	31. Venezia. Bern. Rosso c. Guv. Austr.-de-Jos .	88
,,	Fevr.	1. Innsbruck. Guv. Austriei-de-Susc. arh. Maximilian	89
,,	,,	3. Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneției . .	90
,,	,,	17. Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneției . .	91
,,	,,	20. Praha. Cancelaria Aulică c. Dionisie Ralli . . .	92
,,	,,	21. Praha. Rudolf II c. Camera Aulică	93
,,	Mart.	1. Innsbruck. Camera Austr.-de-Sus c. Küepach .	94
,,	,,	1. Roma. Aldobrandini c. Claudio Rangone . .	95
,,	,,	3. Innsbruck. Cam. Austr.-de-Sus c. Maximilian .	96
,,	,,	6. Košice. Camera Scepusiană c. Rudolf II . . .	97
,,	,,	20. Cluj. Vinc. Zucconi c. Duca di Mantova	98
,,	,,	24. Praha. Wolfg. Unverzagt c. Maximilian . . .	99
,,	Apr.	2. Cluj. Aviz despre vrăjmașii lui Basta	100
,,	,,	7. Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneției. . .	101
,,	,,	— Praha. Ioan Jezerniczky c. Rudolf II	102
,,	,,	18. Praha. Rudolf II c. Camera Aulică	103
,,	,,	18. Venezia. Aviz despre even. din Muntenia . .	104
,,	,,	19. Venezia. Aviz despre even. din Muntenia . .	105
,,	,,	21. Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneziei . .	106
,,	Mai	2. Kraków. Claudio Rangone c. Cinzio Aldobrandini	107
,,	,,	12. Wien. Camera Aulică c. Camera Ungară . . .	108
,,	,,	14. Praha. Rudolf II c. Paul v. Khrausenegg . .	109
,,	,,	— Praha. Aga Leka c. Rudolf II	110
,,	,,	17. Wien. Aviz despre even. din Ardeal	111
,,	,,	30. Roma. Clemente VIII c. Rudolf II	112
,,	,,	31. Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer . .	113
,,	Iun.	4. Praha. Rudolf II c. Camera Aulică	114
,,	,,	6. Suceava. Ieremia-Vodă c. orașul Bistrița . . .	115
,,	,,	17. Suceava. Baltazar Szilvásy c. Ioan Zamoyski .	116
,,	,,	22. Venezia. Aviz cespre even. din Ardeal	117
,,	,,	22. Bistrița. Orașul Bistrița c. Moise Székely . . .	118
,,	,,	23. Bistrița. Moise Székely c. orașul Bistrița . . .	119
,,	,,	27. Praha. Camera Aulică c. Consilierii imperiali . .	120
,,	Iul.	7. Praha. Rudolf II c. Aga Leka	121
,,	,,	12. Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	122
,,	,,	26. Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	123
,,	,,	28. Ardeal. Aviz despre even. din Ardeal	124
,,	,,	fine. Iași. Ieremia-Vodă c. Mehemed III	125
,,	Aug.	4. Graz. Aviz despre even. din Ardeal	126
,,	,,	9. Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	127
,,	,,	11. Graz. Aviz despre even. din Ardeal	128
,,	,,	12. Orăștie. Paul v. Khrausenegg c. arh. Matia . .	129
,,	,,	18. Praha. Seb. Lambroso c. Cinzio Aldobrandini .	130
,,	,,	21. Praha. Rudolf II c. Hans Undterholzer	131
,,	,,	23. Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	132
,,	,,	25. Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneției . .	133
,,	,,	25. Praha. Aviz despre even. din Ardeal	134
,,	,,	27. Praha. Rudolf II c. Hans Undterholzer	135

				No.
1603	Sept.	1.	Praha. Giac. Vendramin c. dogele Veneției . .	136
,,	,,	6.	Praha. Rudolf II c. Hans Undterholzer	137
,,	,,	10.	Praha. Rudolf II c. arh. Matia	138
,,	,,	10.	Wien. Arh. Matia c. Rudolf II	139
,,	,,	—	Praha. Radu Șerban-Vodă c. Rudolf II . . .	140
,,	,,	—	Praha. Radu Buzescul c. Rudolf II	141
,,	,,	13.	Praha. Rudolf II c. arh. Matia	142
,,	,,	13.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal . . .	143
,,	,,	20.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal. . . .	144
,,	,,	25.	Innsbruck. Guv. Austr.-de-Sus c. Maximilian .	145
,,	,,	27.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	146
,,	,,	fine.	Praha. Alovigi Radibrati c. Frid. Fürstenberg .	147
,,	Oct.	11.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	148
,,	,,	—	Praha. Petru Armeanul c. Maximilian	149
,,	,,	14.	Praha. Camera Aulică c. Camera Ungară . . .	150
,,	,,	18.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	151
,,	,,	—	Praha. Alovigi Radibrati c. Bart. Pezzen . . .	152
,,	Nov.	1.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal	153
,,	,,	10.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer .	154
,,	,,	15.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal.	155
,,	,,	23.	Praha. Rudolf II c. Camera Scepusiană	156
,,	,,	23.	Praha. ,, ,, ,, ,, ...	157
,,	,,	23.	Praha. ,, ,, ,, ,, ...	158
,,	,,	25.	Košice. Camera Scepusiană c. arh. Matia . . .	159
,,	Dec.	1.	Praha. Rudolf II c. Nika Vistierul	160
,,	,,	1.	Praha. Camera Aulică c. Hans Undterholzer . .	161
,,	,,	12.	Praha. Rudolf II c. arh. Matia	162
,,	,,	13.	Venezia. Aviz despre even. din Ardeal.	163
,,	,,	15.	Praha. Camera Aulică c. Balt. Bornemissza . .	164
,,	,,	22.	Praha. Aviz despre Nicolae Petrașcu	165
,,	,,	26.	Tipeteni. Ieremia-Vodă c. orașul Bistrița . . .	166
1604	Ian.	9.	Cluj. Stanislav Kraker c. orașul Bistrița . . .	167
,,	,,	20.	Wien. Arh. Matia c. Giov. Fr. Barbiano . . .	168
,,	,,	20.	Wien. Camera Aulică c. Camera Ungară	169
,,	,,	23.	Wien. Arh. Matia c. Camera Ungară	170
,,	,,	28.	Innsbruck. Cam. Austr.-de-Sus c. Maximilian .	171
,,	Fevr.	2.	Warszawa. Sigismund III c. A. Krzewski . .	172
,,	,,	3.	Bratislava. Inventarul averii Nicolae Petrașcu .	173
,,	,,	16.	Wien. Arh. Matia c. Camera Ungară	174
,,	,,	17.	Košice. Camera Scepusiană c. Rudolf II . . .	175
,,	,,	17.	Košice. Camera Scepusiană c. arh. Matia . . .	176
,,	Mart.	16.	Praha. Aviz despre even. din Ardeal	177
,,	,,	25.	Wien. Arh. Matia c. Rudolf II	178
,,	Apr.	7.	Wien. Aviz despre even. din Muntenia	179
,,	,,	11.	Istanbul. Aviz despre evenimentele din Moldova	180
,,	,,	30.	Venezia. Aviz despre evenimentele din Ardeal .	181
,,	Iun.	1.	Karlovac. Veith Khissl c. arh. Ferdinand . . .	182
,,	,,	6.	Cluj. Aviz despre even. din Ardeal	183
,,	,,	19.	Sibiu. Aviz despre even. din Ardeal	184
,,	,,	30.	Esztergom. Aviz despre even. din Muntenia .	185

				No.
1604	Iul.	12.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Khrausenegg	186
,,	,,	18.	Cluj. Aviz despre evenim. din Muntenia . . .	187
,,	,,	23.	Târgoviște. Attilio Vimercato c. Khrausenegg .	188
,,	,,	26.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Khrausenegg	189
,,	,,	30.	Cluj. Khrausenegg c. Radu Șerban-Vodă . . .	190
,,	,,	—	Cluj. Radibrati și Armeanul c. Rudolf II . .	191
,,	Aug.	1.	Cluj. Khrausenegg c. Radu Șerban-Vodă . . .	192
,,	,,	2.	Cluj. Khrausenegg c. Radu Șerban-Vodă . . .	193
,,	,,	2.	Cluj. Khrausenegg c. Baltazar Kornis	194
,,	,,	7.	Innsbruck. Lista banilor succesiunii lui Ștefan-Vodă	195
,,	,,	10.	Košice. Aviz despre even. din Muntenia . . .	196
,,	,,	23.	Praha. Fr. Soranzo c. dogele Veneției	197
,,	,,	31.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. orașul Sibiu .	198
,,	Sept.	1.	Wien. Aviz despre even. din Moldova.	199
,,	,,	4.	Sibiu. Aviz despre even. din Muntenia	200
,,	,,	4.	Praha. Rudolf II c. Giov. Fr. Barbiano	201
,,	,,	14.	Wien. Aviz despre even. din Ardeal	202
,,	,,	25.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Khrausenegg	203
,,	Oct.	2.	Dâmbovița. Radu Șerban-Vodă c. Pangill . . .	204
,,	,,	3.	Wien. Arh. Matia c. Camera Ungară	205
,,	,,	12.	Praha. Rudolf II c. Camera Ungară	206
,,	,,	18.	Praha. Fr. Soranzo c. dogele Veneției.	207
,,	,,	25.	Praha. ,, ,, ,, ,, ,, ...	208
,,	,,	—	Praha. Alovigi Radibrati c. Bart. Pezzen . . .	209
,,	Dec.	fine.	Innsbruck. Cămărașul Ioan c. arh. Maximilian. .	210
1605	Ian.	21.	Innsbruck. Guv. Austr.-de-Sus c. Maximilian .	211
,,	Apr.	fine.	Praha. Nicolae Petrașcu c. Coraduci	212
,,	Mai	1.	Istanbul. Aviz despre even. din Muntenia . . .	213
,,	,,	30.	Praha. Fr. Soranzo c. dogele Veneției	214
,,	,,	fine.	Praha. Nicolae Petrașcu c. Fürstenberg. . . .	215
,,	Iun.	26.	Praha. Consiliul Secret c. Camera Aulică . . .	216
,,	Iul.	6.	Wien. Ciro Spontoni c. Duca di Mantova . . .	217
,,	,,	16.	Kraków. Sigismund III c. Stan. Witowski . .	218
,,	,,	fine.	Praha. Nicolae Petrașcu c. Rudolf II	219
,,	Aug.	22.	Istanbul. Aviz despre even. din Ardeal . . .	220
,,	Sept.	1.	Mediaș. Ștefan Bochkay c. Cosma Deli	221
,,	Oct.	17.	Praha. Stefano Ferreri c. Scipione Borghese .	222
,,	Nov.	12.	Suceava. Ieremia-Vodă c. Ioan Pettky	223
,,	,,	16.	Suceava. Ieremia-Vodă c. Ioan Jezerniczky . .	224
,,	Dec.	15.	Krupina. Ștefan Bochkay c. Francisc Pap . .	225
,,	,,	—	Krym. Hanul Tătarilor c. Ieremia-Vodă . . .	226
1606	Ian.	10.	Praha. Camera Aulică c. Undterholzer	227
,,	,,	14.	Roma. Scipione Borghese c. Claudio Rangone .	228
,,	,,	—	Wien. Nicolae Petrașcu c. Fürstenberg	229
,,	Mart.	11.	Venezia. Aviz despre even. din Muntenia . . .	230
,,	,,	20.	Košice. Ștefan Bochkay c. Sigism. Rákóczy . .	231
,,	Apr.	7.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Ioan Pettky	232
,,	,,	26.	Târgoviște. Gabriel Haller c. Coman Kiungara	233
,,	,,	29.	Alba-Iulia. Sigism. Rákóczy c. Ioan Pettky . .	234
,,	Mai	1.	Praha. Rudolf II c. Sigismund III	235

				No.
1606	Mai	10.	Alba-Iulia. Sigism. Rákóczy c. Ioan Pettky . .	236
,,	,,	12.	Alba-Iulia. Sigism. Rákóczy c. orașul Sibiu . .	237
,,	,,	21.	Trotuș. Cârstea Vornicul c. Ioan Pettky . . .	238
,,	,,	29.	Trotuș. ,, ,, ,, ,, ,, ...	239
,,	,,	30.	Praha. Rudolf II c. Nicolae Petrașcu	240
,,	,,	31.	Alba-Iulia. Sigism. Rákóczy c. Ioan Pettky . .	241
,,	,,	31.	Târgu Secuesc. Melchior Nagy c. Ioan Pettky .	242
,,	,,	6.	Alba-Iulia. Sigism. Rákóczy c. Ioan Pettky . .	243
,,	,,	8.	Trotuș. Cârstea Vornicul c. Ioan Pettky . . .	244
,,	,,	14.	Iași. Ieremia-Vodă c. Ioan Pettky	245
,,	,,	15.	Trotuș. Cârstea Vornicul c. Ioan Pettky . . .	246
,,	,,	16.	Văcărești. Ioan Mattius c. Ioan Pettky	247
,,	,,	23.	Văcărești. ,, ,, ,, ,, ...	248
,,	Iul.	3.	Praha. Fr. Ferreri c. Scipione Borghese	249
,,	,,	10.	Praha. Fr. Soranzo c. dogele Veneției	250
,,	,,	18.	Trotuș. Cârstea Vornicul c. Melchior Nagy . .	251
,,	,,	19.	Trotuș. Cârstea Vornicul c. Ștefan Bedő . . .	252
,,	,,	23.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Ioan Pettky .	253
,,	,,	25.	Târgoviște. ,, ,, ,, ,, ,, ...	254
,,	,,	28.	Târgoviște. ,, ,, ,, ,, ,, ...	255
,,	Aug.	5.	Venezia. Aviz despre even. dela Praga	256
,,	,,	12.	Venezia. ,, ,, ,, din Ardeal . . .	257
,,	,,	18.	Iași. Simion-Vodă c. Ioan Pettky	258
,,	,,	fine.	Istanbul. Raportul lui Stanislav Witowski . .	259
,,	Sept.	10.	Târgoviște. Radu Șerban-Vodă c. Ioan Pettky	260
,,	,,	20.	Târgoviște. ,, ,, ,, ,, ,, ,, .	261
,,	,,	28.	Târgoviște. ,, ,, ,, ,, ,, ,, .	262
,,	,,	29.	Târgoviște. ,, ,, ,, ,, ,, ,, .	263
,,	,,	—	Brașov. Lista lucrurilor furate de Ardeleni . .	264
,,	,,	—	Brașov. Lista pagubelor pricinuite de Moldoveni	265
,,	,,	fine.	Praha. Hueber c. Camera Aulică	266
,,	,,	12.	Košice. Simon Péchy c. Paul Nyáry	267
,,	,,	28.	Iași. Boul Vistier c. Ioan Pettky	268
,,	Nov.	5.	Iași. Simion-Vodă c. Ioan Pettky	269
,,	Dec.	10.	Leitmeritz. Fr. Soranzo c. dogele Veneției .	270
,,	,,	29.	Praha. Camera Aulică c. Nicolae Petrașcu . . .	271

III.

LISTA SCRIITORILOR ȘI ADRESAȚILOR.

Alba, Capitlul de 27.
Aldobrandini Cinzio cardinal *54*, 95, *107*, *130* = 4.
Aviz despre evenimentele din Ardeal 37, 40, 48, 111, 117, 122, 124, 126, 127, 128, 132, 134, 143, 144, 146, 148, 151, 153, 155, 163, 177, 181, 183, 184, 202, 220, 230, 257 = 28.
Aviz despre evenimentele din Banat 122, 123, 146, 153, 163 = 5.
Aviz despre evenimentele din Moldova 53, 71, 180, 199 = 4.
Aviz despre evenimentele din Muntenia 30, 60, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 79, 104, 105, 143, 148, 179, 181, 185, 187, 196, 200, 213, 230 = 21.
Aviz despre evenimentele dela Praga 256.
Bálintitt Ioan *27*.
Baranowski Wojciech *46*.
Barbiano Francesco Giovanni Conte di Belgioioso *168*, *201* = 2.
Basta George *43*, 59, *100* = 3.
Báthory Sigismundus princeps Transylvaniae 3, 7, 22, 23, 29, 31, 38, 39 = 8.
Bedő Ștefan *252*.
Beiuș, orașul *7*.
Bistrița, Municipiul orașului *115*, 118, *119*, *166*, *167* = 5.
Bochkay Stephanus princeps Transylvaniae 221, 225, 231 = 3.
Boer Andrei de Copâcel *3*.
Boieri moldoveni 26.
Borghese Scipione cardinal *222*, 228, *249* = 3.
Bornemissza Benedict *164*.
Boul Vistier 268.
Brankovith Ioan *23*.
Camera Aulică (Wien) *1*, *11*, 13, 15, 45, 63, *93*, *103*, 108, 113, *114*, 120, 150, 154, 161, 164, 169, *227*, *266*, *271* = 20.
Camera Austriei-de-Sus (Innsbruck) 4, *57*, *72*, *73*, 77, 78, 85, *88*, 94, 96, 145, 171 = 12.
Camera Scepusiană (Kassa) *24*, *33*, 97, *156*, *157*, *158*, 159, 175, 176=9.
Camera Silesiaca (Prag) 32.
Camera Ungară (Pozsony) *5*, *56*, *108*, *150*, *169*, *170*, *174*, *205*, *206* = 9.
Cancellaria Aulica (Wien) 92.
Cârstea Vornicul 238, 239, 244, 246, 251, 252 = 6.
Chiaky Ștefan 49.
Clemens VIII 112.

Consiliul Secret (Wien) *120*, 216 = 2.
Coraduci Rudolfo *87*, *212* = 2.
Damian Vistierul 58.
Deli Cosma *221*.
Duodo Piero ambasciator 14, 19, 36, 47, 55 = 5.
Ferdinandus archidux 182.
Ferreri Giovanni Francesco nunzio 222, 249 = 2.
Fürstenberg Friedrich, Graf *147*, *215*, *229* = 3.
Gregorovich Petrus Armenus 147, 149, 191 = 3.
Guvernul Austriei-de-Sus (Oberösterreichische Regierung, Innsbruck) 2, *4*, 6, *9*, 17, 35, 50, *78*, 89, 211 = 10.
Haller Gabriel 233.
Hanul Tătarilor 226.
Hueber Joachim 266.
Ieremia-Vodă *49*, 76, 115, 125, 166, 223, 224, *226*, 245 = 9.
Ioan Cămărașul 210.
Jezerniczky Ioan 102, *224* = 2.
Khissl Veith 182.
Khrausenegg Paul *109*, 129, *186*, *188*, *189*, 190, 192, 193, 194, *203*=10.
Kiriak Theophil 10, *13*, 16 = 3.
Kornis Baltazar *194*.
Kraker Stanislaus 167.
Krzewski Abraham *172*.
Küepach Ferdinand *94*.
Lambroso Sebastiano 130.
Leka Aga 110, *121* = 2.
Leonhardt Hans *109*.
Lista lucrurilor furate de Ardeleni în Muntenia 264.
Lista pagubelor pricinuite de Moldoveni în Secuime 265.
Mantova, Duca di *62*, *80*, *86*, *98*, *217* = 5.
Marcu-Vodă 74.
Matthias archidux 5, *20*, 24, 33, 34, *41*, 56, *61*, 75, *82*,*129*, *138*,139, *142*, *159*, *162*, 168, 170, 174, *176*, 178, 205 = 22.
Mattius Ioan 247, 248 = 2.
Maximilianus archidux *50*, 52, 57, 72, 73, 77, *83*,*85*,*96*,*99*, *145*,*149*, *171*, *210*, *211* = 15.
Mehemed III *125*.
Mindszenti Benedict *74*.
Minio Paolo 84.
Molfeta, vescovo di, nunzio *12*.
Muntenia, Ordinele țării 21.
Nagy Melchior 142, *251* = 2.
Nápoly Petru secretar 58.
Neag Mihail *29*.
Nicati Demetrius Graecus *22*.
Nika Vistierul *160*.
Nyáry Paul cap. 75, *267* = 2.
Pangill Pana cap. *204*.
Pap Francisc *225*.
Péchy Simon cancellarius 267.

Petrașcu Nicolae 82, 165, 173, 212, 215, 219, 229, *240*, *271* = 9.
Pettky Ioan cap. *223*, *232*, *234*, *236*, *238*, *239*, *241*, *242*, *243*, *244*, *245*, *246*, *247*, *248*, *253*, *254*, *255*, *258*, *260*, *261*, *262*, *263*, *268* = 23.
Pezzen Bartholomaeus *152*, *209* = 2.
Pitar George *31*.
Polcz Ioan *10*.
Potocki Ioan cap. 44.
Radibrati Alovigi 147, 152, 191, 209 = 4.
Radu boier de Făgăraș *233*.
Radu Buzescu Clucerul 141.
Radu Șerban-Vodă *18*, 25, 140, 186, 189, *190*, *192*, *193*, 198, 203, 204, 232, 253, 254, 255, 260, 261, 262, 263 = 19.
Rákóczy Sigismundus gubernator Transylvaniae *231*, 234, 236, 237, 241, 243 = 6.
Ralli Dionisie Paleologul *92*.
Rangone Claudio nunzio *95*, 107, *228* = 3.
Rosso Bernardino 87, 88 = 2.
Rudolphus II imp. rex Hungariae *2*, *6*, 9, *16*, *17*, 18, *21*, *26*, 28, 32, *34*, *35*, 41, 43, *52*, 59, 61, 81, *84*, 93, *97*, *102*, 103, 109, *110*, *112*, 114, 121, 131, 135, 137, 138, *139*, *140*, *141*, 142, 156, 157, 158, 160, 162, *175*, *178*, *191*, 201, 206, *219*, 235, 240 = 49.
Sapieha Leon *76*.
Satlperger Cristofor 83.
Sibiu, Municipiul orașului *198*, *237* = 2.
Sigismundus III rex Poloniae *8*, *44*, *51*, 172, 218, *235* = 6.
Simion-Vodă 258, 269 = 2.
Sobieski Mark wojewoda 8, 46, 51 = 3.
Soranzo Francesco ambasciator 197, 208, 214, 250, 270 = 5.
Spinelli Filippo nunzio 12, 54 = 2.
Spontone Ciro 217.
Stroie Buzescu 20.
Ștefan-Vodă 195.
Szegedi Petrus *38*, *39* = 2.
Székely Moises princeps Transylvaniae *118*, 119 = 2.
Szilvásy Baltazar 116.
Tholdi Ștefan *58*.
Toscana, Granduca di *42*.
Uguccioni Giovanni agente 42.
Undterholzer Hans *11*, *15*, *28*, *45*, *63*, *81*, *113*, *131*, *135*, *137*, *154*, *161*, *227* = 13.
Unverzagt Wolffgang 99.
Vendramin Giacomo ambasciatore 90, 91, 101, 106, 133, 136 = 6.
Venezia, doge di *14*, *19*, *36*, *47*, *55*, *90*, *91*, *101*, *106*, 133, *136*, *197*, *208*, *214*, *250*, *270* = 16.
Vimercato Attilio cap. 188.
Witowski Stanislaus *218*, 259 = 2.
Zamoyski Ioan cancellarius *116*.
Zucconi Vincenzo cap. 62, 80, 86, 98 = 4.

IV.

LISTA LOCALITĂȚILOR.

Alba-Iulia 22, 23, 27, 29, 31, 38, 39, 80, 86, 234, 236, 237, 241, 243.
Ardeal 124.
Bistrița 118, 119.
Bludow 8.
Brașov 3, 7, 264, 265.
Bratislava 173.
Buda 67.
Cincul Mare 62.
Cluj 98, 100, 167, 183, 187, 190, 191, 192, 193, 194.
Dâmbovița, tabără de lângă 204.
Esztergom 185.
Făgăraș 49, 233.
Graz 30, 37, 64, 70, 79, 126, 128.
Iași 58, 76, 125, 245, 258, 268, 269.
Innsbruck 2, 4, 6, 17, 35, 50, 52, 57, 72, 73, 77, 78, 83, 85, 89, 94, 96, 145, 171, 195, 210, 211.
Istanbul 53, 71, 180, 213, 220, 259.
Karlovac 182.
Košice 97, 159, 175, 176, 196, 231, 267.
Kraków 107, 218.
Krupina 225.
Krym 226.
Leitmeritz 270.
Marcoș 74.
Mediaș 59, 221.
Oradea 75.
Orăștie 129.
Praha 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 28, 32, 36, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 48, 54, 55, 61, 63, 65, 68, 69, 81, 90, 91, 92, 93, 99, 101, 102, 103, 106, 109, 110, 113, 114, 120, 121, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 147, 149, 150, 152, 154, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 177, 197, 201, 206, 207, 208, 209, 212, 214, 215, 216, 219, 222, 227, 235, 240, 249, 250, 266, 271.
Roma 95, 112, 228.
Sătmar 25, 26.
Sibiu 184, 200.
Skal 51.
Suceava 115, 116, 223, 224.
Târgoviște 44, 186, 188, 189, 198, 203, 232, 253, 254, 255, 260, 261, 262, 263,
Târgu Secuesc 242.
Tipeteni 166.
Trotuș 238, 239, 244, 246, 251, 252.
Turda 66.
Văcărești 247, 248.
Venezia 60, 84, 87, 88, 104, 105, 117, 122, 123, 127, 132, 143, 144, 146, 148, 151, 153, 155, 163, 181, 230, 256, 257.
Warszawa 172.
Wien 1, 5, 20, 24, 33, 34, 56, 82, 108, 111, 139, 168, 169, 170, 174, 178, 179, 199, 202, 205, 217, 229.
Zloczow 46.

V.

LISTA IZVOARELOR.

Bistrița : Arhiva județului Năsăud 115, 118, 119, 166, 167 = 5.
Budapest : Musaeum Nationale 236, 248, 252 = 3.
Budapest : Orsz(ágos) l(evél)tár 5, 24, 33, 56, 97, 159, 169, 170, 175, 176, 201, 264 = 12.
Cluj : Muzeul Ardelean 3, 7, 160, 194, 221, 223, 224, 225, 231, 233, 234, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 251, 253, 254, 255, 258, 260, 261, 262, 263, 265, 268, 269 = 33.
Firenze : R. Archivio di Stato 42, 100 = 2.
Homonna : Archivum Comitum Andrássy 125.
Innsbruck : Landesregierungsarchiv 2, 4, 6, 9, 17, 35, 50, 52, 57, 72, 73, 77, 78, 83, 84, 85, 87, 88, 94, 96, 145, 171, 210, 211 = 24.
Innsbruck : Pfarr-Archiv St. Jacob 195.
Kraków : Bibliotheca principum Czartoryski 8, 44, 46, 51, 76, 172, 218, 226, 259 = 9.
Mantova : R. Archivio di Stato 80, 86, 98, 217 = 4.
Roma : Archivio Vaticano 12, 30, 37, 40, 48, 54, 62, 64, 65, 68, 69, 70, 79, 107, 112, 126, 128, 130, 134, 165, 177, 222, 228, 249 = 24.
Roma : Biblioteca Vaticana 95, 105, 117, 122, 123, 127, 132, 143, 144, 146, 148, 153, 155, 163, 230, 256, 257 = 17.
Sibiu : Arhiva Națională Săsească 198, 237 = 2.
Szilágytő : Archivum familiae Hatfaludy 74.
Venezia : R. Archivio di Stato 14, 19, 36, 47, 55, 90, 91, 101, 106, 111, 133, 136, 197, 207, 208, 214, 250, 270 = 18.
Warszawa : Bibljoteka Ordinacji Zamoyskiej 49, 116 = 2.
Wien : Hofkammerarchiv 1, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 31, 32, 39, 41, 43, 45, 59, 61, 81, 82, 92, 93, 99, 102, 103, 108, 109, 110, 113, 114, 120, 121, 131, 135, 137, 138, 140, 141, 142, 149, 150, 154, 156, 157, 158, 161, 162, 164, 173, 174, 178, 205, 206, 212, 215, 216, 219, 227, 229, 240, 266, 271 = 67.
Wien : Kriegsarchiv 25, 26, 34, 58, 66, 75, 129, 139, 147, 152, 168, 182, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 209 = 20.
Wien : Nationalbibliothek 124, 179, 180, 183, 184, 185, 187, 196, 199, 200, 202, 203, 204 = 13.
Wien : Staatsarchiv 53, 60, 63, 71, 104, 151, 181, 213, 220, 235 = 10.
Zelovce-Zsély : Archivum Comitum Zichy 267.

VI.

INDICE GENERAL.

Abraham Kapitaneus 28.
Adorján András 310.
Aiducchi v. Haiduken.
Aironi 211.
Alba, Capitulum de 29, 30; ~ comitatus 29, 123.
Alba-Iulia (Alba, Albagiulia, Fejérvár, Weissenburg) 22—25, 29, 31—33, 46—48, 88, 92, 94, 97, 105, 107, 121, 129, 136, 144, 151, 155, 167, 205, 226, 227, 252, 268, 270—273, 277, 278, 280, 292, 299.
Alba Regale v. Székesfehérvár.
Alda Byka boer de Felső Szombatfalva ac nepotes: Ioannes et Man 267.
Aldobrandini Cinzio card. 68, 114, 115, 126, 153.
Aleman a fanteria (Teutsche Knecht) 73, 142, 151, 205.
Alman Stephanus in Fachyad 46, 48.
Alsó Idecs v. Ideciul-de-Jos.
Alsó Krotna în com. Zarand 31.
Alsó Nádasd v. Nădăjdea-de-Jos.
Alsó Venetia v. Veneţia-de-Jos.
Alsó Vist v. Viştea-de-Jos.
Aly Bassa 124.
Ambrus Iljés 310.
Angel Theodor in Alsó-Nádasd 257.
Anglia (Inghilterra) 67.
Antal Ambrusné 310; ~ István 310; ~ János 311.
Antonius Vornik 28.
Anvers 80.
Arbânaşi (Orbanienses) 21, 22.
Ardeal v. Transylvania.
Ardeu (Erdőfalva) 287, 311.
Arginterie dăruită solilor români 30, 53, 177.
Ariani 106, 167.
Armenus Petrus v. *Gregorovich*.
Aslan (Haslan) Cămăraş 38, 43, 44, 107, 109, 116.
Austria (Österreich) 62, 65, 81.
Austria-de-Sus v. Oberösterreichische Regierung.
Austriaca Domus (Haus Österreich) 22, 84, 86, 95, 103, 182, 238.
Averea mobilă a lui Nicolae *Petraşcu*-Vodă 195—198; ~ *Ştefan*-Vodă (mort la Innsbruck) 98—101.
Bagi de Marcinen ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Bagolyfalva in distr. Fogaras 268.
Baia-Mare (Nagybánya) 206.
Bakos György 311.
Bălan din Crăcăoani 310.
Balczatest v. Bălţăteşti.
Bale Postelnic 307.
Bálintitt Joannes de Tövis 29, 30; ~ uxor: Saphira *Logofet*; ~ filia: Eva *Bálintitt*.
Balog Mattheus not. com. Hunyadiensis 259.
Bălţăteşti (Balczatest) 310.
Bánfti Stephanus 200, 201.
Baranowski Wojciech vicecanc. Poloniae 53—55.
Barat Costantin in Alsó Nádasd 257.
Baráthy Stephanus adm. 195.

Barbel v. *Borbély*.
Barbiano Giov. Francesco, conte di Belgioioso gen. 180, 190, 226, 227.
Barbir v. *Borbély*.
Barche pe Dunăre 80.
Barchun v. *Pithar*.
Barilovich (Wärilovitsch) Grafen von 203, 204.
Barkan Logofet 206.
Barlabás János 310.
Barvitius Joannes 185.
Basc Ursul din Dărmăneşti 311.
Basilio Giani Gran Duca di Moscovia 231, 232.
Basta Georgius gen. 14—16, 21, 22, 28, 35, 45, 48, 50—52, 56, 59, 68, 72—78, 81—83, 87, 88, 93, 94, 97, 105—107, 111, 118—120, 122—126, 130, 133—136, 142—145, 147—150, 153—157, 163—167, 169, 171, 172, 174, 175, 177—179, 181, 185—187, 189, 191, 201, 202, 205—207, 214, 240, 248, 249, 251, 252.
Báthory Andreas card. princeps Transylvaniae 89, 132, 180, 181.
Báthory Sigismundus princeps Transylvaniae (Xiąż Zygmund) 4—7, 10, 16, 20, 22—25, 28—33, 45—48, 50, 51, 56, 57, 68, 74, 106, 119, 180, 251—254, 297.
Báthory Stephanus rex Poloniae 133.
Bayern 62, 66.
Bechtes bassà 75, 152, 156.
Bedeg, de : Paulus *Nyáry*.
Bedő István cons. 289—291.
Behemen v. Boemia.
Beiuş (Belényes) 10.
Bekes (Beches) Vladislaus filius Gaspari 32.
Béldy Kelemen 307.
Belényes v. Beiuş.
Belgioioso, conte di : Francesco *Barbiano*.
Belligát 311.
Bełski wojewoda 11.
Benes Lőrincz 310.
Beograd (Griechisch Weissenburg) 34.
Beojthe Bálint 307.
Besztercze v. Bistriţa.
Bethlen Gábor cap. 206.
Bihor (Bihar) com. 10, 180.
Bisericani (Szentlélek) 307.
Bistra distr. 25.
Bistriţa (Besztercze, Bistritz, Nösen) 14, 132, 136—138, 144, 189, 269.
Bludow 10—12.
Bochkay Stephanus princeps Transylvaniae 240, 242, 250—253, 256—258, 264, 265, 267, 269, 271, 274, 281, 288, 289, 291, 298, 307, 316.
Bodó Pál 310.
Bodon v. Vidin.
Boemia (Behemen) 130, 162.
Boer (Boyer) Andrei de Copăcel) 4—7 ; ~ fratres : Ioannes, Stephanus et Valentinus.
Bogát (Bogata) 269, 308.
Bogáthi Menyhárt et Miklós 144, 145, 152, 156
Bogdania, Bogdanska ziemie v. Moldova.
Boi românești 13, 131, 174, 192.
Boieri de Făgăraş 4—7.
Bokor 311.
Bolia opp. 224.
Bolzano (Botzen) 8, 42.
Borbély (Barbel, Barbir) Georgius cap. 130, 155, 166, 169 ; ~ Vincze cap. 216.
Borchiep Criste 310.
Borghese Scipione card. 252—254, 262, 288.
Bornemissza Baltazar 106, 188.
Bot Pálné 310.
Botzen v. Bolzano.
Boul Vistier 316, 317.
Bögözi Ferencz et István 310.
Brăila (Brayla) 162, 229.
Brâncoveni (Vécs) arx 251.
Brandis Jacob Andre Kanzler 104, 116, 236.
Brankovith Ioannes 24, 25.
Braşov (Brassó, Corona, Cronstadt, Kronstadt) 4, 7, 10, 22, 56, 57, 76, 144, 145, 151, 155, 172, 174, 178, 187, 250, 271, 303—305, 307, 309.
Bratislava (Posonium, Presburg) 191, 195, 203.
Brescia, di : conte *Cavrioli*.
Bucureşti (Buchurest) 14.

Buda 78—80.
Bugdano, il = Vaivoda di Moldavia.
Bulgari 22.
Bulgaria 22, 83, 230.
Burghausen Nicolaus 105, 206.
Busza 10, 11.
Căciulata (Kucsulata) 308.
Camera Aulica (Hofkammer) 1—3, 13—17, 19, 53, 73, 76, 77, 96, 97, 112, 123, 124, 127, 129, 131, 139, 140, 173, 174, 177, 185, 188, 191, 231, 241, 242, 261, 263, 313—315, 320, 321.
Camera Hungarica 8, 9, 69, 74, 112, 124, 127, 131, 159, 174, 191, 198, 199, 230, 231, 277.
Camera Scepusiana (Zipserische Kammer) 26, 34, 35, 118, 129, 139, 142, 166, 179, 180, 186, 199, 200, 201, 219.
Camera Silesiaca (Schlesische Kammer) 33.
Cancellaria Aulica (Hofkanzlei) 111.
Cancellaria Bellica 249.
Canissa v. Nagykanizsa.
Cappa cap. 143.
Caprainich 68.
Capriolo v. *Cavrioli*.
Caransebeş (Karansebes) 32, 33, 46, 206; ~ de: Nicolaus *Vaida*; ~ distr. 25, 142.
Carlo Duca 210.
Carlstadt v. Karlovac.
Carogrod v. Istanbul.
Cârstea (Kersta) Vornic 274—276, 279—282, 187, 289—291, 310.
Caschaw v. Košice.
Cassachi v. Cosachi.
Cassovia v. Košice.
Castel Bartholomaeus 26, 49.
Castner Johann Doctor zu Sigmundslust 38, 236.
Cavrioli (Capriolo) Bresciano, conte: Camillo 82; ~ Tommaso 16, 82, 143, 144, 151, 155, 156, 166, 221.
Cernika Vornic 216.
Cetea (Chiakla) in com. Alba 29.
Chiaky (Ciachi) Stephanus 50, 56—59, 72, 73, 97, 200, 226, 227.
Chiaussi (Czauz) 88, 89, 207, 320.
Chiepach v. *Küepach*.
Chieresa in com. Zeoren 25.
Chiesa Romana 262.
Chioarul (Kővár, Küvar, Kywar) arx 127—129, 139, 141, 150, 162, 165, 166, 179, 180, 201, 208, 211, 213, 219, 220.
Chiomafalvi Bálint kovács 310.
Chipari Stanciul boier 308.
Christul Coman in Copăcel 6.
Chyk v. Ciuc.
Ciachi v. *Chiaky*.
Cibinio v. Sibiu.
Cincul Mare (Nagy Sink) 75, 76.
Ciuc (Chyk) sedes 163, 265, 310.
Claudiopoli v. Cluj.
Clemens VIII 130, 131, 254.
Cluj (Claudiopoli, Clausenburg, Colosvar, Kolosvár) 97, 118, 121, 122, 142—144, 147, 148, 150, 155, 166, 167, 189, 204, 206, 208, 212, 214, 217, 218, 220, 221, 223, 227, 269.
Comana (Komána) in distr. Fogaras 308.
Comăneşti (Kományfalva) 287, 311.
Comarnic (Komárnok) 308.
Consiliu m Secretum 129, 139, 140, 159, 241, 242, 252.
Constantinopoli v. Istanbul.
Constantinus Mogila 299, 300.
Contabilitatea aulică v. Hofbuchhalterei.
Copăcel (Kopacselfalva) in distr. Fogaras 4, 5, 268.
Coraduci Rudolfo vicecanc. Imperii 107, 108, 185, 239, 252.
Cornis v. *Kornis*.
Corona v. Braşov.
Corpona v. Krupina.
Cosachi (Cassachi, Cosakhen, Kozaków Zaporowskich) 49, 54, 83, 93, 122, 133, 134, 148, 149, 151, 152, 155, 156, 205—207, 223, 243, 259.
Crăcăoani (Krakoani) 310.
Cracovia v. Kraków.
Craiova 208, 211, 216; ~ Banus de: Preda *Buseşti*.
Crihalma (Királyhalmi) 308.
Croatia (Windisch Land) 68, 203.

Cromidi Tomas 37.
Cronstadt v. Kronstadt.
Csiszár Georgius 167.
Cumir opp. 223.
Cupers Anthon Leibschneider 196.
Czauz v. Chiaussi.
Czäkl v. Székely.
Dachler B. Contralor 198.
Dacia v. Transylvania.
Dâmboviţa (Dombovicza) fl. 229.
Damian Vistier 70, 71.
Dampier Henrik Duval conte 143.
Dan Petrus de Laposniak 47, 48.
Danubio v. Dunăre.
Dărmăneşti (Dormánfalva) 311.
Deboly 307.
Debreczen 34.
Deés v. Dej.
Deişot 308.
Dej (Deés, Tösch) 151.
Deli Cosma 250—252.
Delne 311.
Derbys Bei 259.
Derestur v. Silistra.
Ders, de : Ioannes *Pettky*.
Desni v. Dezna.
Deva arx 46—48, 50, 56, 57, 75, 77, 150, 155,
Dezna (Desni) în com. Zarand 31.
Diva Pitarul 308.
Dniester fl. (Nester, Nistru) 54, 55, 63, 73, 223.
Dobó Franciscus 186 ; ~ vidua : Sophia *Perényi*.
Dobra (Jofue) distr. 47.
Dobrogea (Dobrochian) 163.
Dobrin Armaş 28.
Dolcha Donna (uxor vaivodae Petri) 102.
Dombovicza v. Dămboviţa.
Donicz Armenus ex Moldavia 287.
Dormánfalva v. Dărmăneşti.
Duca Georgius Armenus 159.
Dunăre (Danubio, Duna, Thonau) fl. 32, 77, 80, 81, 83, 93, 119, 125, 126, 145, 152, 162, 167, 171, 207, 212, 226—228.
Duodo Piero cav. amb. 16, 20, 45, 56, 168.
Duskás János Richter zu Debreczen 34.
Eger (Erlau) arx 206.
Endermann Anna 314.
Eösi Péter cap. 143.
Erdél ország, Erdély v. Transylvania.
Erdőfalva v. Ardeu.
Erlau v. Eger.
Esztergom (Gran, Strigonia) 9, 74, 76, 77, 80, 112, 181, 199, 207.
Etsch fl. 4.
Ezernieczki v. *Jezernyczki*.
Fachiaczan Ioannes in Laposniak 48.
Fachyad v. Făget.
Făgăraş (Fogaras, Fugaras) arx 4—7, 57, 58, 68, 73, 97, 105, 162, 266, 268, 303 ; ~ districtus 6, 7.
Făget (Fachyad) 46.
Fătul (Fetul) din Moldova 310.
Fay Márton Georgius 34, 35.
Fejér György 310 ; ~ Máté 311.
Fejérvár v. Alba-Iulia.
Felsőfalva 311.
Felső Szombatfalva 267.
Ferdinandus archidux 96, 188, 203, 204.
Ferrari 176.
Ferreri Giov. Fr. vesc. di Vercelli nunzio 252—254, 288.
Fetul v. *Fătul*.
Fiamengi v. Solmische Reiter.
Fiandra 155.
Fistok opp. 229.
Flanzische Reiter 93, 227.
Florentin 162.
Florica 92, 97.
Fogaras v. Făgăraş.
Fomate Niagoie în Copăcel 6.
Fornari, de : Sebastiano *Lambroso*.
Frumoasa (Szépviz) 310.
Fueger Ferdinand 236.
Fugaras v. Făgăraş.
Füeger Georg Ludwig, zu Hirschberg 37, 38.
Fünfkircher Hans Bernhardt 34.
Fürstenberg Friedrich Graf 169—171, 240, 241, 262, 263.
Galgócz, Tricesima de 277.
Gallipoli, castello di 202.
Ganz Josef Feldzahlmeister 186, 187.
Gáspári Máté 311.
Gâzduirea lui Mihai-Vodă la Viena (1601) 1—3.

Geges András 311.
Gelencze v. Ghelinţa.
Genu v. Ineu.
Georgeni (Görgény) distr. 265, 271.
Georgeon v. Giurgiu.
Georgio Cămăraş Hatman 38, 42—44.
Geörgy Tamás 311.
Geremia v. *Ieremia*.
Germani (Niemcy, Tedeschi, Teutsche) 54, 56, 134, 137, 138, 151, 251.
Germania (Teutschland) 32, 44.
Gerőmonostor, de: Ioannes *Kemény*.
Ghelinţa (Gelencze) 307.
Gheorghieni (Szentmiklós) 310—312.
Gherla (Samosch Uywar, Somosuivar, Szamosujvár, Vywar) 95, 128—130, 135, 136, 139, 179, 180.
Ghirgheu (Girgyó, Gyergyó) sedes 265, 310.
Giaffer bassà 154.
Gianizzari v. Janizeri.
Gianu v. Ineu.
Gieremia v. *Ieremia*.
Giesuiti di Claudiopoli 143, 148, 150, 167.
Girgyó v. Ghirgheu.
Giurgiu (Georgeon) 161.
Giuvaericale rămase dela Mihai-Vodă, 196; ~ Ştefan-Vodă 99—101.
Glogin din Moldova 310.
Glöckhner Zacharias Goldschmied 195.
Gomerye 203, 204.
Görgény v. Georgeni; ~ arx v. Gurghiu.
Graeci (Griechen) 104.
Graecia 83, 182.
Gran v. Esztergom.
Gran Turco = *Sultano*.
Grâu de Moldova 106.
Graz 32, 45, 77, 82, 83, 92, 147, 149, 188.
Gregorovich (Armenus) Petrus 13, 14, 17, 69, 131, 160, 169—174, 176, 191, 192, 206, 213—217, 261, 270.
Griechisch Weissenburg v. Beograd.
Gross Wardein v. Oradea.
Gurghiu (Görgény, Gyeray) arx 144, 255.
Gyalu v. Jilău.
Gyergy, Gyergyó v. Gurghiu.
Haiduken (Aiducchi, Hajduság, Hayduggen) 15, 70, 76, 82, 130, 148, 152, 153, 156, 166, 171, 204—206, 212, 226, 227.
Halicz arx 54.
Haller Gabriel căp. supr. arcis Fogaras 266—269, 303, 306, 307.
Halmágyi Stephanus secr. vaiv. Valachiae 266, 271, 273,
Hamuri de cai 101, 197.
Harae (Haralja) 307.
Haraga de Kományfalva 286, 287.
Háromszék v. Trei-Scaune.
Hârşova (Herezovan) 162.
Hartmann Georg 42, 43.
Hăşdat (Hosdat) in com. Hunyad 259.
Haslan v. *Aslan*.
Hates 308.
Hatvani Sigmond 293.
Haus Österreich v. Austriaca Domus.
Havasalfölde, Havaselfölde v. Valachia.
Hayden Camerdiener 121.
Hebrei (Juden) 119, 241, 242, 314.
Henckl Lazar 49, 174.
Herezovan v. Hârşova.
Hermannstadt v. Sibiu.
Héviz 308.
Hidegkut 308.
Hidir Bassa 250.
Hiember v. *Hüemer*.
Hirschberg, Herr zu: Georg Ludwig *Füeger*.
Hofbuchhalterei (Contabilitatea aulică) 1—3.
Hofkammer v. Camera Aulica.
Hofkanzlei v. Cancellaria Aulica.
Hofkirchen Johann Adam Freiherr Oberst 106.
Horvát Abrahám cap. 206, 226; ~ János 271; ~ Nicolaus castellanus arcis Fogaras 6.
Hosdat v. Hăşdat.
Hosszufalu v. Satulung-Chioran.
Hueber Joachim Hofzahlmeister 313—315.

Hungari (Ongari, Ongheresi, Ungern) 94, 126, 252, 253.
Hungaria (Oberhungern, Hungern, Ongaria, Ungheria, Węgier) 5, 23, 24, 32, 35, 45, 81, 92, 93, 97, 111, 119, 120, 122, 130, 133, 136, 148, 152, 162, 177, 186, 194, 213, 220, 224, 226, 253, 288, 297.
Huniad castellum 155; ~ comitatus 46—48, 156, 257, 258.
Hussaren 145.
Hust arx 127, 156, 205, 209, 210.
Hüemer (Hiember) Jonas Raitdiener 1—3.
Hünell Georg Leibkirschner 196.
Iași (Jazwasar) 70, 71, 90, 146, 283, 284, 298, 316—318.
Ibraim Bassa Vezir 34.
Ideciul-de-Jos (Alsó Idecs) in com. Torda 251.
Ideciul românesc (Oláh Idecsfalva) 252.
Ieremia (Geremia, Gieremia, Hieremia, Iremia, Jeremia) Mogilla vaivoda Moldaviae 27, 28, 35, 52, 57, 58, 67, 75, 76, 81, 88, 90, 93, 122, 126, 132, 134, 146, 161, 163, 189, 193—195, 202, 207, 210, 244, 245, 250, 253—255, 259, 260, 262, 264, 269, 271, 274, 277—288, 299, 320.
Iffiu Ioannes 132.
Ilahol Georg cap. 145.
Imech Matthias cap. 71.
Imhoff Carolus 221.
Incze Balás 287.
Ineu (Genu, Gianu, Jeneo) arx 56, 57, 75, 81, 217, 223.
Inghilterra v. Anglia.
Innsbruck (Insbrugg, Ispruch, Ynsprugg) 3, 4, 7—9, 12, 18, 35, 36, 39, 59, 64, 69, 84—86, 88, 91, 98, 102—104, 107—110, 112, 115, 121, 168, 192, 221, 234, 238.
Ioan (Suan, Zuan) Cămăraș 41—44, 60, 64, 113, 192, 193, 233, 234.
Ioannes Deák camerarius de Torda 165.
Iovan Ieremia păcurar 310.
Iovanașcu (Jovanascho) cap. 216.
Iremia v. *Ieremia*.
Irina Dienstmagd Mariae 84, 86.
Isolano Marco conte, cav. di Malta 80, 120.
Ispruch v. Innsbruck.
Istanbul (Carogrod, Constantinopoli, Konstantynopol, Pera) 14, 23, 34, 67, 83, 88, 89, 97, 120, 152, 202, 207, 210, 239, 240, 243, 245, 250, 292.
Iuga de Fachyad: Nicolaus Vice-Crainic 46, 47; ~ Opra 46.
Jacobinus János 190.
Jancula vaivoda Moldaviae 67, 202.
Janizeri (Gianizzari) 32, 89, 142, 148, 151, 227.
János Ferencz 311.
Jazwasar v. Iași.
Jeneo v. Ineu.
Jeremia v. *Ieremia*.
Jezerniczky Ioannes (Ezernieczki) prov. arcis Görgin 123, 255.
Jilău (Gyalu) castellum 97.
Jofue v. Dobra.
Juden v. Hebrei.
Juvanit castellum 68.
Kabola Opra 311.
Kálló v. Nagykálló.
Kamieniec 52, 54, 90, 243.
Kapota Balás 310.
Karácsonköve v. Piatra-Neamțu.
Karánsebes v. Caransebeș.
Karlovac (Carlstadt) 203, 204.
Kazan Medelnicer 254.
Kelemen Bálint 287.
Keller Mihail 230.
Kemény Ioannes de Gerőmonostor cap. arcis Fogaras 6; ~ alter Ioannes (1635) 7.
Keresi providus in Fachyad 47.
Kersta v. *Cărstea*.
Kézdi (Kyzdy) sedes Siculicalis 163.
Khiepach v. *Küepach*.
Khiesel Veith Freiherr 203, 204.
Khrausenegg Paul 127, 150—152, 176, 206, 207—214, 226—228.
Királyhalmi v. Crihalma.
Kiriak Theofil Graecus mercator 13, 15, 16, 17, 19.
Kis Ilosva in distr. Szolnok interior 29.
Kis Szombatfalva v. Sâmbăta Mică.
Kizdy Vásárhel v. Târgu Săcuesc.
Kolomya 11, 12.

Kolosvár v. Cluj.
Koman Kiungara (cit. anno 1606) 267, 268.
Komána v. Comana.
Kománfalva v. Comăneşti.
Kományfalva v. Haraga.
Komárnok v. Comarnic.
Konstantynopol v. Istanbul.
Kopachiel v. Copăcel.
Kopacselfalva v. Copăcel.
Kornis (Cornis) de Ruszka: Balthasar cap. 221, 316; ~ Gaspar cons. 16, 288.
Kósa László 311.
Košice (Caschaw, Cassovia) 32, 49, 68, 73, 74, 118, 125, 141, 147, 149, 180, 181, 187, 199, 200, 201, 223, 241, 242, 264, 316.
Kozaków v. Cosachi.
Kökényes, liget 311.
Kővár v. Chioarul.
Kövér Gáspár 317.
Kraker Stanislaus 189, 190.
Krakoani v. Crăcoani.
Kraków (Cracovia) 126, 242.
Kreszte=Criste.
Kronstadt v. Braşov.
Krupina (Carpona) 256, 258.
Krym 259.
Krzewski Abraham 193, 194.
Kucsulata v. Căciulata.
Kuen Georg 236.
Kulchar=Culciar.
Küepach (Chiepach, Khiepach) Ferdinand Curator zu Ried 4, 8, 18, 36—40, 102, 104, 107, 110, 112—114, 116, 168, 221, 222.
Küküllő comitatus 267.
Künsperg (Kynsburg) 33.
Küvar v. Chioarul.
Kynsburg v. Künsperg.
Kywar v. Chioarul.
Kyzdy v. Kézdi.
Laczkó de Bagolyfalva ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Laitmeriz v. Leitmeritz.
Lambroso Sebastiano de Fornari 153.
Langodar 308.
Lăpuşnic (Laposniak) 47, 48.
Lassota Erik gen. cap. 34.
Leitmeritz (Laitmeriz) 68, 320.
Leka (Lecka) Aga 95, 118, 127—129, 139—142, 158—160, 165, 166, 179—181, 185, 186, 190, 191, 199—201.
Leka Postelnik 216.
Lenckovitsch Georg 203.
Lengyelország v. Polonia.
Leşi v. Poloni.
Lésza in distr. Fogaras 268.
Levante 38, 43, 44, 107.
Lévay Franciscus provisor arcis Fogaras 6.
Liechtenstain Connstatin Graf 8; ~ Carl 95.
Lipova (Lippa) 56, 57, 73, 75, 77, 81, 126, 143, 155, 166, 177, 178, 187, 206, 207, 217, 223, 227.
Lisakowski Olbricht 55, 63.
Litewski Xięstwa 90.
Logofet Saphira (uxor Joannis *Bálintitt*) 29, 30; ~ primus maritus: Petrus *Rácz*.
Lohr Hauptmann 151.
Lugoj (Lugas) 25, 142, 143.
Lupul Viz de Marcinen ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Machowai Veronica vidua Nicolai *Pobora* 25.
Magno Carl N. ö. Postmeister 33, 34, 314, 315.
Magosfalu v. Mogoşeşt.
Magyarok v. Hungari.
Magyarország v. Hungaria.
Makó Georgius cap. 71.
Makzin de Erdőfalva 287.
Malaspina Germanico nuntius 97.
Malfato Roberto Doctor 117.
Malta, cav. di: conte Marco *Isolano*.
Mantova, di: cap. Vincenzo *Zucconi*; ~ Duca di 75, 76, 92—94, 105—107, 118—121, 242.
Maramureş (Marmarusch) 151.
Marcoş (Markosfalva) 86, 87.
Marcus vaivoda Moldaviae 11, 26, 28, 35, 86—88, 93, 126, 251, 252, 313—315.
Mărgineni (Marcinen) in distr. Fogaras 268.
Maria Circhessa 113.

Maria (soror Stephani vaivodae Moldaviae) 19, 37, 61, 65, 84, 91, 102—104, 109, 113, 233.
Marietta Antonio S. I. 50, 252, 253.
Maros v. Mureş.
Martalosen 204, 223.
Martinengo, conte 80.
Mártonffy Georgius 34.
Mărza (Merza, Morsa) cap. 125, 145, 211, 216.
Matthias archidux 8, 9, 15, 20, 21, 26, 34—36, 49, 52, 68, 69, 74, 88, 89, 95, 96, 105, 150—152, 158, 159, 165, 166, 180, 181, 186, 187, 191, 198—201, 203, 230.
Mattius Ioannes cap. 285—287.
Maximilianus archidux 59—62, 64—66, 69, 84—86, 91, 96, 98, 99, 102—104, 109, 110, 115—118, 121, 168, 172, 173, 180, 192, 193, 221, 233—238, 240.
Maxin Părcălabul 311.
Maylad Stephanus vaivoda Trans. (1540) 268.
Mediaş (Meggies) 72, 73, 75, 144, 252.
Mehemed III sultan 146.
Meris v. Mureş.
Merza v. *Mărza*.
Mesteacăn (Meztákom) 310.
Mészáros András 190.
Meztákom v. Mesteacăn.
Michael vaivoda Valachiae 1—3, 13—17, 19, 22, 33, 34, 45, 72, 89, 92, 95—97, 118, 123, 128, 157—159, 162, 181, 188, 226, 232, 251, 263, 276, 313, 320.
Michael Literatus 34.
Mihál servitor Marci vaivodae 87.
Mihály Imre 310.
Mihlenbach v. Sebeşul Săsesc.
Mihne vaivoda Valachiae 14, 202.
Miklós Deák 287; ~ Péter 311.
Mindszenti Benedictus cap. 86, 87.
Minio Paolo 19, 61, 62, 65, 84, 85, 91, 101—103, 108, 113, 192, 233, 236.
Mirăslău 97.
Miroslav Dimitri Logofet 216 306.
Mogoşeşt (Magosfalu) in distr. Kővar 141.
Moha 308.
Molardt Hans Freiherr 18, 123, 175, 239.
Moldavi 76, 80, 83, 151, 162, 170, 171.
Moldavia (Bogdania, Moldaw, Multan) passim.
Moletta, vescovo di, nunzio 14.
Montino Mario 85, 86, 91, 102, 104, 113, 236.
Morsa v. *Mărza*.
Moscaw 153, 231, 240.
Moschettieri (Muscatierer) 78, 82.
Moscovita 210,
Moscoviti 210, 240.
Motok Opra de Szekchő ass. sedis iud. de Fogaras 268; ~ frater: Sztojka 268.
Multan v. Moldavia sive Valachia.
Multani v. Valachi.
Mureş (Maros, Marusch, Marusio Meris) fl. 130, 151, 177.
Muscatierer v. Moschettieri.
Mühlbacher Paul 44.
Mülthach Paul Schneider 42.
Nădăjdea-de-Jos (Alsó Nádasd) in com. Hunyad 256, 258.
Nagy Albert cap. 206; ~ Menyhárt cap. 279, 289.
Nagybánya v. Baia-Mare.
Nagykálló (Kálló) 141.
Nagykanizsa (Canissa) 80.
Nagy Sink v. Cincul Mare.
Nápoly Petrus secr. vaiv. Moldaviae 70, 71, 284, 298, 299, 318.
Napragi Demetrius el. ep. Trans. 123.
Neag (Nyag) Michael Deznensis 31.
Neagoe de Alsó Vist ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Neamţ (Nemcz) judeţ 255.
Nemes János cap. 269, 280.
Nester v. Dniester.
Netezi din Moldova 310.
Neustadt v. Wienerneustadt.
Nevicke 49.
Nezter Péter 310.
Nicati Demetrius Graecus 22—24; ~ Georgius 165; ~ Michael 189.
Nika Vistier 160, 169, 181—185, 215.

Nicolò Cretensis pictor 269 ; ~ Gregorio 199.
Nicopol 162.
Niemcy v. Germani.
Niger Opra boer de Fogaras ac filii : Stanislaus et Sztojka 267, 268.
Nistru v. Dniester.
Nobili români în Ardeal : Andrei *Boer*, Petru *Dan*, Nicolae *Iuga*, Demetre *Nicati*, *Nika* Vistierul, Francisc *Pap*.
Nösen v. Bistriţa.
Nucşoara (Nuxora) 308.
Nyag v. *Neag*.
Nyáry Paulus de Bedeg cap. arcis Varadiensis 88, 89, 149, 316.
Oberhungern v. Hungaria.
Oberösterreichische Kammer (Innsbruck) 7, 8, 84—86, 91, 92, 104, 112—118, 192.
Oberösterreichische Regierung (Guvernul Austriei de-sus) 3, 4, 7, 8, 12, 18, 36—45, 59—62, 64, 69, 85, 86, 91, 92, 98, 109, 110,116, 121, 168, 192, 234—238.
Oituz (Ojtoz) 289, 291, 304.
Oláh Idecsfalva v. Ideciul Românesc.
Oláh Mihál 310.
Oláhok v. Valachi.
Olt fl. 229.
Ongari v. Hungari.
Ongaria v. Hungaria.
Ongheresi v. Hungari.
Opra Paler de Lésza ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Oradea (Grosswardein, Várad, Wardein) arx 88, 89, 142, 143, 147, 149, 201, 209, 210, 223, 264.
Orahovan v. Rahova.
Orăştie (Zaswaros) 144, 150—153, 155, 167, 201.
Orbai sedes Siculicalis 163, 294.
Orbán Balás 310.
Orbanienses v. Arbânaşi.
Ostfrislandia, conte di 80.
Ott Cristof Moritz Colonna Freyherr zu Vels 8, 39.
Ottomano = Turco.
Österreich v. Austria.
Pál Antal 311.
Paloş 311.
Panna Pangill cap. 213, 217, 229.
Pannonhalma (Archiabbatia S. Martini) 9, 74, 76, 112.
Pap Franciscus de Nádasd 256—258 ;~ frater : Nicolaus 256—258 ;~ János 311.
Păstoritul de oi 224.
Paulus V 262.
Paulus Peharnik 28.
Péchy Simon canc. Trans. 258, 316.
Pera v. Istanbul.
Perényi (Pryni) Sophia vidua Francisci *Dobó* 186.
Persianer (il Persiano) 205, 288.
Pest 80.
Peter Varadia 152.
Petraşcu Nicolaus Vaivoda Valachiae (filius Michaelis vaivodae) 45, 72, 73, 92, 95—97, 157, 158, 188, 195—198, 226, 239—241, 248, 249, 262, 263, 276, 277, 313—315, 320, 321.
Petres Mihály 311.
Petru Cercel-Vodă 35, 88.
Petrus Vaivoda Moldaviae (Şchiopul) 3, 4, 9, 12, 35, 37, 85, 102, 103, 113, 121, 233 ; ~ uxor prima : Donna Maria 102 ;~ uxor secunda : Donna Dolcha 102.
Pettky Ioannes de Ders cap. 254, 265, 266, 268—271, 274—287, 292—296, 298, 299, 302—307, 316—318.
Pezzen Bartholomaeus Doctor 53, 120, 139, 175, 176, 232.
Pezzen regimento 32, 45, 93, 120, 126.
Pflaumern Georg Doctor 37, 236.
Piasoczynski secr. 260.
Piatra-Neamţu (Karácsonköve) 310, 311.
Piesskowius aulicus 133.
Pithar (Barchun) Georgius de Caransebes 32, 33.
Pobora Ladislaus 25 ; Nicolaus 25 ;~ uxor : Veronica *Machowai* 25.
Poika Catharina 25.
Pokucia 63.
Polachi, Polakhen v. Poloni.
Polcz Ioannes secr. 13, 241, 315, 321.

Poloni (Polachi, Polakhen) 35, 51, 52, 67, 76, 80, 81, 83, 115, 126, 131, 134, 151, 152, 161, 163, 166, 170, 209, 210.
Polonia (Poln) 35, 67, 114, 126, 130, 131, 133, 156, 163, 170, 173, 207, 209, 223, 253, 270, 320.
Porta ferrea, passo di 166.
Porta Ottomanica 32, 67, 77, 120, 202, 244, 245, 299, 320.
Posonium v. Bratislava.
Potocki Ioannes cap. 52. 243.
Pöschen N. Hofsilberhändler 195.
Praha (Praga) 9, 12—17, 20, 21, 26, 30, 31, 33, 45, 48—53, 56, 57, 68, 74, 76, 77, 81, 82, 94, 95, 97—99, 107, 110—112, 115, 120—125, 127, 128, 131, 139—143, 153, 154, 156—158, 160, 164, 165, 169, 172, 175, 177, 179—181, 185—188, 200, 206, 212, 223, 224, 226, 230—232, 239—241, 248, 261, 270, 288, 297, 313, 320.
Prainer colonello 75, 82, 130, 155. 155 ; ~ Prainerische Knechte 49, 125, 144, 152.
Preda Buzeşti Ban de Craiova 27, 161, 177, 178, 208, 209, 211, 216.
Prejina Staroste 28.
Prespurg v. Bratislava.
Proncher cap. 68.
Proteşti 310.
Pryni v. *Perényi*.
Przemysl 11, 12.
Pulancur Ştefan 310.
Rabuss 129.
Rácz Georgius cap. 145, 212, 216, 217, 220, 221, 223, 318 ; ~ Lazar Tolmetsch 204.
Rácz (Rach) Petrus 29, 30 ; ~ uxor : Saphira *Logofet* ; ~ filius ; Adamus *Rácz*.
Radibrati Alovigi 160, 169—171, 175, 176, 214—216, 232, 261.
Radovan 162.
Radu boer de Fogaras ac filii : Alexander, Opra, Raduly et Stanchiul 266—268.
Radu Clucerul a Buzeşti 27, 160, 164, 165, 169, 216, 226, 269, 305.
Radu Postelnic 216.
Radu Span de Kopacselfalva ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Radu Stoica Clucier Florescu Vornic 210, 216.
Radu Şerban-Vodă 13—15, 17, 19—21, 26, 27, 36, 48, 51, 56, 57, 67, 68—70, 75, 76, 78—81, 83, 89, 92, 94, 122, 124, 125, 135, 136, 142, 144, 145, 147—149, 152—154, 156, 159—164, 167, 169, 170, 172, 174, 176—178, 186, 187, 190, 193, 201, 202, 204—221, 226—229, 240, 242, 250, 264—266, 269, 271, 273, 280, 288, 292—298, 302—307, 316.
Radu Vaivoda Valachiae (filius Mihnae vaivodae) 14, 32, 73.
Raduliesd 48.
Rahova (Orahovan) 162.
Raion v. Satu-rău.
Rákóczy (Ragozi) Lajos cap. 152.
Rákóczy Sigismundus comes gub. Trans. 129, 142, 158, 159, 180, 191, 199, 252, 264, 265, 268—273, 277, 278, 280, 284, 291, 299, 305.
Ralli Dionisie Paleologus archiep. de Tarnovo 8, 9, 26, 74, 76, 111, 112, 124, 127, 153, 199, 230, 231, 240.
Rangone Claudio nunzio 114, 115, 126, 262.
Rasciani (Räzen) 227.
Ratisbona v. Regensburg.
Räzen v. Rasciani.
Regensburg (Ratisbona) 114.
Reingraf cap. 166.
Ried, Herr zu : Ferdinand *Küepach*.
Rietmann 314.
Rochi şi scule de boierese 197.
Roma 97, 114, 115, 130, 131, 262, 288.
Rosburm v. *Russworm*.
Rosso (Rossi) Bernardino secr. 47, 107—109, 116, 117.
Römer Lucas 8.
Rudolphus II. imp. rex Hungariae 3, 4, 8, 9—22, 26—28, 30, 31, 33, 35—45, 48—53, 57—62, 64—66, 68, 69, 72—78, 84, 88, 89, 91—93, 95—103, 105, 112—124, 126—131, 139—142, 144, 149, 150, 152, 153, 155—158, 160—167, 169, 171—177, 179—188, 191—193, 199, 200, 202, 208,

210—212, 217—223, 226, 231, 232, 239—241, 245, 248—250, 252, 253, 259—264, 270, 276, 277, 288, 297, 299, 300, 313—315, 321.
Russworm (Rosburm) cap. 80, 125.
Ruszka, de : familia *Kornis*.
S. Martini Archiabbatia v. Pannonhalma.
Saccomar v. Sătmar.
Sachsen v. Saxones.
Sackmar v. Sătmar.
Sadán 310.
Sadeler Aegidius sculptor 253.
Saggmar v. Sătmar.
Sailerin aus der Neustadt 2.
Salm (Solm) conte di 93 142, 155.
Salzburg 62, 66.
Sămbăta Mică (Kis Szombatfalva) in distr. Fogaras 267.
Sambucus v. *Zsámboki*.
Samosch Uywar v. Gherla.
Sandilla de Vad ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Santa Sede 262.
Sapieha Leon canc. Poloniae 90.
Sărata (Szarata) in distr. Fogaras 268.
Sassebes v. Sebeşul Săsesc.
Sassoni v. Saxones.
Satlperger Cristof Kammerrath 69, 91, 98, 99, 121.
Sătmar (Saccomar, Sackmar, Saggmar, Zakmar) 26, 48, 128, 135, 136, 141, 142, 150, 166, 200, 201, 225.
Satulung-Chioran (Hosszufalu) in distr. Kővár 139.
Satu-rău (Raion) in com. Zarand 31.
Saurer Fähndrich 151.
Saxones (Sachsen, Sassoni) 57, 106, 126, 136, 138, 206, 226.
Schäsburg v. Sighişoara.
Schlesien, Schlesing v. Silesia.
Schlesische Kammer v. Camera Silesiaca.
Schlosser Anna Wirthin zu Wien 315.
Scumpete mare în Ardeal (1604) 205.
Sebes fl. 177.
Şebeşul Săsesc (Mihlenbach, Sassebes) 142, 151, 165.
Sechel v. *Székely*.
Segniey Miklós cap. 70.
Sefer Beg 259.
Segeswar v. Sighişoara.
Sekmad 10, 11.
Şelimbăr 97.
Semienfalva, de : Moise *Székely*.
Sennyei Pancratius canc. Trans. 16, 58, 106, 152, 221, 316.
Seppenhöver Quirin Wirt 3.
Serbany boer de Fogaras ac filii : Koman et Komsa 267, 268.
Serbi 11.
Sibiu (Cibinio, Hermannstadt, Sibinio, Szeben) 56, 57, 155, 204, 205, 224—226, 269, 271, 272.
Siculi (Sicoli, Zägglen, Zeggel) 75, 76, 81, 87, 106, 111, 119, 124, 125, 143, 144, 206, 210, 212—214, 217, 223, 227, 240, 253, 288.
Siculia (Székelyföld, Zekeliség) 106, 107, 118, 120, 269, 271.
Sighişoara (Schäsburg, Segeswar) 135, 144, 251.
Sigismundus princeps v. *Báthory* Sigismundus.
Sigismundus III rex Poloniae 10—12, 52—55, 62, 63, 90, 114, 126, 130, 163, 173, 193, 194, 242—246, 259, 260, 264, 270, 299—301.
Sigmundslust, Herr zu : Doctor Johann *Castner*.
Silesia (Schlesing, Slesia) 34, 105, 143, 144, 162.
Silistra (Derestur, Silistria) castellum 83, 119, 124, 125, 126, 162, 250.
Simion Vaivoda Moldaviae 15, 32, 54, 57, 59, 67, 68, 70, 73—76, 78—83, 122, 126, 161, 193, 207, 240, 243—245, 250, 288, 298—301, 317, 318.
Simon János 310.
Sion (Zeony) şi fiul ei Simion 310.
Şiria (Világosvár) 75.
Sistov (Fistolon) 162.
Skał 62, 63.
Slesiana cavalleria 73, 143, 155, 169, 187.
Sniatyn 54.
Sobieski Mark wojewoda 10—12, 53—55, 62, 63.

Sofia 210.
Şoimi de vânătoare 296.
Solm v. *Salm*.
Solmische (Fiamengi) Reiter 49, 93.
Solymos (Solmos) castellum 75.
Şomcuta Mare (Somkut) in distr. Kővár 128.
Somosuivar v. Gherla.
Soranzo Franciscus cav. amb. 223, 224, 231, 240, 288, 320.
Sorban de Voila ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Spinelli Filippo nunzio 14, 68, 114.
Spinozza cap. 130, 144.
Spontone Ciro 242.
Stanca Doamna (vidua Michaelis vaivodae) 72, 92, 97, 239.
Stanciul Logofet 224.
Ştefan Bogdan vaivoda Moldaviae 67.
Stephanus (Steffanus) Ioannes vaivoda Moldaviae 3, 4, 8, 9, 12, 18, 19, 36—45, 59—62, 64—66, 69, 84—86, 91, 92, 99, 102—104, 107—110, 113, 115—118, 121, 168, 192, 221, 222, 233—238.
Strigonia v. Esztergom.
Stroici Vasile 311.
Stroie Buzescu 14, 20, 45.
Strozza Fiorentino 83.
Stryj 11, 12.
Suceava (Szucsva, Szuczywa, Zuczavia) 132, 133, 135, 254, 255, 289.
Sulz, conte di 80.
Sübenbürgen v. Transylvania.
Szalonta, de: Stephanus *Tholdi* cap.
Szamosujvár v. Gherla.
Szarata v. Sărata.
Szeben v. Sibiu.
Szegedi Mihály 311 ;~ (Zegedy) Petrus prov. arcis Déva 46—48.
Szekchő in distr. Fogaras 268.
Székely (Zekel) Michael cap. arcis Satmar 128.
Székely (Czäkl, Sechel, Zachel, Zechel) Moises de Semienfalva princeps Transylvaniae 56, 57, 71, 75—78, 81, 93, 119, 120, 122, 124, 126, 129, 130, 133—138, 142—156, 161, 166, 167, 176, 182, 190, 215.
Székelyföld v. Siculia.
Székesfehérvár (Alba Regale) 80, 120.
Szentlélek v. Bisericani.
Szentmiklós v. Gheorghieni.
Szepsi sedes Siculicalis 163.
Szépviz v. Frumoasa.
Szerik v. *Zeryk*.
Szilágy (Zilagy) in com. Theomeos 32, 33.
Szilvásy Balthasar cap. 133—135, 146.
Szolnok (Zolnok) arx 34 ;~ int. com. 29, 141.
Sztancsul Koffa iobag 307.
Sztanislaus Michael de Raduliesd Crainik prim. distr. Jofue 47, 48.
Sztoika Szőke 307.
Sztragna de Szarata ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Szucsva, Szuczywa v. Suceava.
Takuchi v. Tecuci.
Tamásfalvi Ioannes 251.
Târgovişte (Targowescie, Tergovistia, Tirgouisti) 167, 207—212, 224, 225, 227, 228, 265, 266, 292—296, 302—307.
Târgu Secuesc (Kizdy Vásárhel, Vásárhel) 271, 275, 279, 285.
Tarnovo, archiep. de: *Ralli* Dionisie Paleologus.
Tarnowski Jan cap. 53.
Tartari (Tataren) 32, 35, 52, 68, 70, 73, 75—78,81—83, 94, 111, 124—126, 128, 134, 143, 148, 149, 151, 154, 156, 159, 161, 162, 177, 178, 187, 194, 201, 205, 207—211, 213, 217, 218, 226—229, 250, 259, 260, 289, 320.
Tatros v. Trotuş.
Tău (Thohat) in com. Alba 29.
Tecuci (Takuchi) 70.
Tedeschi v. Germani.
Teiuş (Teowys, Tövis) 129, 123,
Tekerőpatak v. Valea Tecărăului.
Temisvar V. Timişoara.
Teowys v. Teiuş.
Terebes, fam. in: Zokol 49.
Tergovistia v. Târgovişte.
Ternavia v. Trnava.
Tersaz, Grafen von 203, 204.
Teşila (Thessele) 307, 308.

Teutsche v. Germani.
Teutsche Knechte v. Alemana fanteria.
Teutschland v. Germania.
Theodorus Porkolab 28.
Theomeos com. 32, 33.
Thessele v. Teşila.
Theussa v. Tisza fl.
Thohat v. Tău.
Tholdi Stephanus de Szalonta cap. 70, 71.
Thona v. *Toma*.
Thonau v. Dunăre.
Thorda v. Turda.
Ticuş (Tikossi) Vlad 308.
Tilly cap. 80.
Timişoara (Temisvar) 32, 75, 77, 126, 147—149, 154—157, 166, 167, 169, 171, 174, 177, 178, 187, 201, 208, 264.
Tipeteni 189.
Tirgouisti v. Tărgovişte.
Tirnaw v. Tarnovo.
Tirol (Tyrol) 9, 12, 65, 86.
Tisza (Thaisza, Theussa) fl. 145, 206.
Toma (Thona) Chiore 308.
Torda v. Turda.
Torja 87.
Torre Sigismundo, della 97.
Toscana, Granduca di 50.
Török (Turek) Valentinus cap. 152, 166.
Tötsch v. Dej.
Tövis, de: Ioannes *Bdlintitt*.
Trabanden 98.
Transalpina v. Valachia.
Transilvano = tit. princ. Trans.
Transylvani 111, 147, 148, 152, 154, 156, 159, 166, 167.
Transylvania (Dacia, Erdél ország, Erdély, Sibenbürgen, Siebenbürgen, Siedmiogród, Sübenbürgen, Sybenbürgen, Transilvania) passim.
Trei-Scaune (Háromszék) sedes 265, 271.
Trnava (Ternavia, Tyrnavia) 32, 97; ~ Tricesima 277.
Trnovo (Tirnaw, Türnau, Tyrnaw) 8, 9, 26, 74, 76, 111.
Trotuş (Tatros) 274—276, 281, 282, 284, 285, 289—291, 310.
Turci (Türken) 14, 15, 28, 32, 35, 52, 68, 73, 75, 77, 78, 80, 88, 89, 92—94, 111, 115, 119, 120, 122, 124—126, 128, 134, 143, 145, 149, 154—156, 159, 161, 162, 167, 169—171, 177, 178, 187, 194, 201, 205—207, 211, 215, 217, 218, 224, 225, 231, 232, 243, 244, 250, 252, 264, 288, 289, 230.
Turcia (Türggey) 37, 205, 223.
Turda (Thorda, Torda,) 78, 79, 165, 205; ~ comitatus 251.
Turek v. *Török*.
Turnu opp. 229.
Turnu-Roşu (Verestoron) 271, 303.
Turtukaja 162.
Türggey v. Turcia.
Türken v. Turci.
Türnau v. Tarnovo.
Tyrnavia v. Trnava.
Tyrnaw v. Tarnovo.
Tyrol v. Tirol.
Tyrolische Kammer 8, 9, 62, 66.
Ţigara Zotu 108.
Udvarhely sedes Siculicalis 221, 279.
Uguccioni Giovanni 50.
Undterholzer Hans Hofzahlmeister 13, 14, 17, 30, 31, 53, 76, 77, 95, 131, 153, 157, 158, 177, 185, 130, 261, 314.
Ungarische Hofkanzlei 142.
Ungern v. Hungari.
Ungheria v. Hungaria.
Unverzagt Wolfgang Hofkammer Präsident 68, 98, 121, 123, 232.
Urs din Vasileşti 310.
Văcăreşti (Vachjarchi) 285, 287, 311.
Vad in distr. Fogaras 268.
Vaida (Vayda) Nicolaus 46.
Valacca cavalleria 73.
Valacco = titulus vaivodae Valachiae.
Valachi (Wallachen) 48, 49, 67, 73, 82, 125, 170, 171, 298; ~ di Croatia 68, 203, 204.
Valachia (Walachey) passim.
Valea Tecărău (Tekerőpatak) 310.
Valemare in com. Zeoren 25.
Valloni (Wallonen) 78, 79, 81, 120, 125, 226, 227.
Varadiensis episcopatus 180.
Varga Pál 311.
Varsovia v. Warszawa.
Vásárhel v. Târgu Secuesc.

Vasile din Bălţăteşti 310.
Vasileşti (Vazilfalva) 310.
Vaydafalva in distr. Fogaras 267.
Vazilfalva v. Vasileşti.
Végh Martinus de Alsó Venetia ass. sedis iud. de Fogaras 268.
Vels, Freiherr zu: Cristof *Ott* Moritz Colonna.
Vendramin Giacomo amb. 110, 111, 122, 125, 126, 154, 157.
Veneţia (Venecze) in distr. Fogaras 308.
Veneţia de Jos (Alsó Venetia) in distr. Fogaras 268.
Venezia (Venedig) 4, 14, 16, 20, 37, 39, 44—56, 61, 68, 73, 86, 101, 107—111, 116, 117, 122, 124, 125, 135, 136, 142, 143, 148, 154, 157, 166—169, 171, 174, 177, 178, 187, 192, 202, 223, 233, 264, 288, 297, 320.
Vercelli, vescovo di: Giov. Stefano *Ferreri*.
Verestoron v. Turnu-Roşu.
Verlain (Verlîn) cap. 78—80, 82, 166.
Veşminte de boieri 197, 308, 309.
Vidin (Bodon) 162.
Vienna v. Wien.
Világosvár v. Şiria.
Vimercato Attilio cap. 157, 209—212.
Viştea de Jos (Alsó Vist) in distr. Fogaras 268.
Voi in com. Zeoren 25.
Voila in distr. Fogaras 268.
Vywar v. Gherla.
Walachey v. Valachia.
Walanot Bernardin Doctor secr. 113, 114,
Wallachen v. Valachi.
Wallonen v. Valloni.
Wardein v. Oradea.
Warszawa (Varsovia) 193,
Wassa = Bassa.
Węgier v. Hungaria.
Weissenburg v. Alba-Iulia.
Welser Reichspfennigmeister 314.
Wien (Vienna) 1, 8, 9, 20, 26, 34—36, 45, 49, 52, 69, 73, 74, 95—97, 111, 124—127, 129, 136, 142, 143, 148, 154, 159, 166, 167, 169, 171, 174, 175, 177, 178, 187, 190, 191, 198, 202, 225, 227, 230, 241, 242, 262, 315.
Wienerneustadt (Neustadt) 2.
Windisch Land v. Croatia.
Wisznowiecki Michael 132.
Witowski Stanislaw 242—246, 299—301.
Wolkenstein Wilhelm, Freiherr zu 104, 116.
Wołoski wojewoda = voevod al Moldovei.
Yel Hans Leonhardt von 49, 127.
Ynsprugg v. Innsbruck.
Zachel v. *Székely*.
Zágon 294.
Zakmar v. Sătmar.
Zamoyski Ioannes magnus canc. Poloniae 32, 119, 126, 133—135.
Zarand comitatus 31.
Zaswaros v. Orăştie.
Zawoi in com. Zeoren 25.
Zägglen v. Siculi.
Zechel v. *Székely*.
Zegedy v. *Szegedi*.
Zeggel v. Siculi.
Zekeliség v. Siculia.
Zelestei János cap. arcis Világosvár 75.
Zempcz, Tricesima de 277.
Zemplen comitatus 159.
Zeony v. Sion.
Zeryk (Szerik) Armenus ex Suceava 89, 291.
Zilagy v. Szilágy.
Zipserische Kammer v. Camera Scepusiana.
Złocow 53, 55.
Zlona in com. Zeoren 25.
Zokol fam. in Terebes 49.
Zolnok v. Szolnok.
Zöhrgadner 2.
Zsámboki (Sambucus) Johann Historiker 174.
Ztolnik = Stolnic.
Zucconi Vincenzo di Mantova cap. 50, 68, 75, 76, 92—94, 105—107, 118—121, 124.
Zuczavia v. Suceava.
Zygmund Xiąż v. *Báthory* Sigismundus.

VII.

ILUSTRAȚIUNI ȘI FACSIMILE.

Explicația peceților și semnăturilor depe Pag. II:

Pecetea lui Nicolae Petrașcu-Vodă (din 1606) cu legenda: NICOLAVS · PETRASCVS · WAIVODA.

Semnătura lui Radu Șerban-Vodă (din 1606) cu cirilică: Iѡ Radul Voevodă.

Pecetea anulară a lui Nicolae Petrașcu-Vodă (din 1604) cu legenda cirilică: Iѡ Nikolae Voevod Sin Mihaila Voevod.

Pecetea anulară a lui Boul Vistier (din 1606) cu inițialele cirilice: D I.

Pecetea anulară a lui Radu Șerban-Vodă (din 1604) cu legenda cirilică: † Iѡ Radul Voevod Gospodin Vlașkoi.

Semnătura lui Nicolae Petrașcu-Vodă (din 1604) cu litere latine: Nicolaus Petrasco Waiuoda ppr.

Semnătura lui Marcu-Vodă (din 1602) cu litere latine și un „us" paleografic: Markus Vayuoda Moldauiae ppria.

Stema nobilitară a lui Andrei Boer de Copăcel primită dela principele Sigismund Báthory în 10 Fevruarie 1602. (Pag. 5.)

Stema nobilitară a lui Demetrie Nicati Grecul primită dela principele Sigismund Báthory în 26 Aprilie 1602. (Pag. 23.)

Stema nobilitară a lui Nica Vistierul primită dela împăratul Rudolf II la 1 Decemvrie 1603. (Pag. 183.)

Stema nobilitară a lui Francisc Pap de Nădăjdia primită dela principele Ștefan Bochkay în 15 Decemvrie 1605. (Pag. 256.)

Stemele sunt reproduse conform normelor heraldice după original, reduse la jumătate mărime, de prof. Ștefan *Tóth* în Cluj, afară de aceea a lui Nica Vistierul desenată de Iosif K. *Sebestyén* de Köpecz.

TABLA DE MATERIE.

Prefaţă (Préface) VII

I. Acte şi scrisori 1

II. Seria documentelor 322

III. Lista scriitorilor şi destinatarilor 328

IV. Lista localităţilor. 331

V. Lista izvoarelor 332

VI. Indice general. 333

VII. Ilustraţiuni şi facsimile. 347

OSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

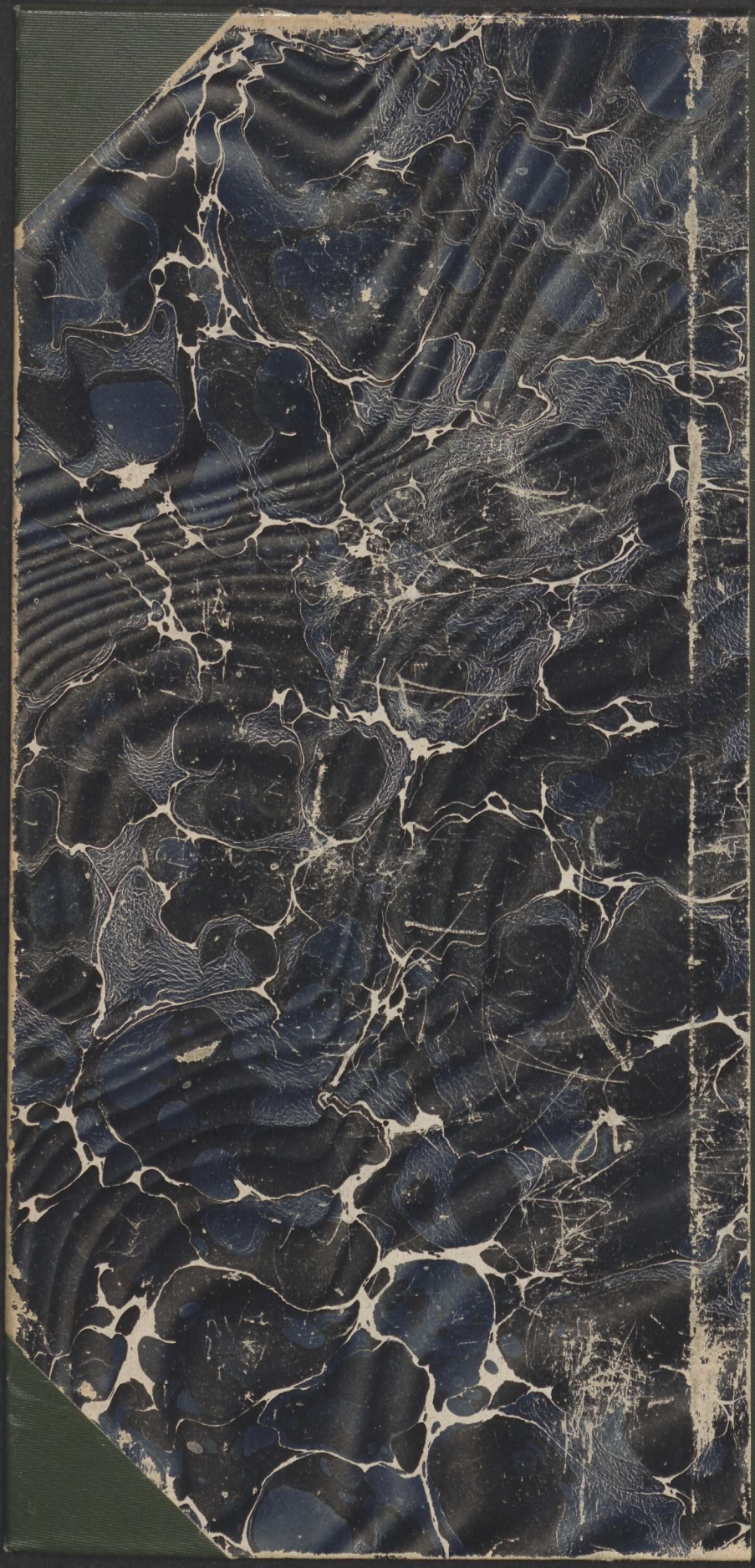

402952

VERESS

DOCUMENTE

VII.

1602-1606